

ఓమ్

2588 6.47

పరబ్రహ్మజేనమః

శ్రీమద్భగవద్గీతాసూక్తి ప్రణామార్చన మహాపురాణరత్న
భూత శ్రీ సాంధ్యపురాణాంతర్వర్తి

మా ఘృతాణామ్.

నిఖిలమనీషిజనోపకారాయ

మధిరసట్టణ శాస్త్రకళా

జిల్లా నాగలింగ శాస్త్రపుత్రేణ

లక్ష్మీనృసింహ శాస్త్రిణా

సాంధ్యపురాణాంతర్వర్తి.

బ్రహ్మశ్రీ ఇంగువ వేంకటకృష్ణ శాస్త్రిశిష్యమృగేశ్వరశాస్త్రి

బంధు పుర్యాధరణాయ మానాయా

స్వకీయ శ్రీ

ఆర్యానందముద్రాక్షరశాలాయాం

వికృతినామ సంవత్సర శ్రేష్ఠ కృష్ణ ౧౧ భాద్రపద శ్రీయశ్వరం

మహాకవి పుస్తకాలయముద్రయత్వా (500)

1950.

రిజిస్ట్రేషన్ కాపీరైట్)

(గ్రంథమాల్యమ్ 2-8-0

పురాణము ప్రారంభించునప్పుడు పఠించునది.

శ్లో॥ శుక్లాంబరధరం విష్ణుం శశివర్ణం చతుర్భుజం ।
వ్రసన్నవదనంధ్యాయే తస్యవిఘ్నోపశాంతయే ।
యస్యద్విరదవక్త్రాద్యా పారిషద్యాఃపరశ్శతం ।
విఘ్నం నిఘ్నంతి సతతం విష్వక్సేనంతమాశ్రయే ।

నూతనకథా ప్రారంభించునప్పుడు పఠించునది.

శ్లో॥ ఉల్లాసవల్లవితపాలిత సప్తలోకే
నిర్వాహకోరకిత నేమకటాక్షలీలామ్ ।
శ్రీరంగవార్మ్యతల మంగళదీపరేఖాం
శ్రీరంగరాజమహిషీం శ్రియమాశ్రయామః ।
వందేలక్ష్మీం పరశివమయీం శుద్ధజాఽబూనదాభాం ।
తేజోయాపాం కనకవననాం స్వర్ణభూపోజ్జ్వలాంగీం ।
బీజాపూరం కనకకలశం హేమవద్మం తథానా ।
మాద్యాశక్తిం కలకలజననీం విష్ణునామాంకసంస్కమ్ ।

TP2A117B116

గ్రంథకర్త:
డాక్టర్ లక్ష్మీ నృసింహ శాస్త్రి.

27

1

1

5

1

9

పరబ్రహ్మణే నమః.

(శ్రీ) సాంధ్యరాణి

మా ఘమా హా త్మ్యమ్.

శ్లో॥ శుక్లాంబరధరం విష్ణుం శశివర్ణం చతుర్భుజం । ప్రసన్న
వదనం ధ్యాతే శ్రుర్విభూష్ వశాంతయే । వ్యూఠం వసిష్ఠనప్తారం శక్తేః
పాత్ర మకల్మషం । పరాశరాద్భజం వందే శుకశాతం తపోనిధిమ్ ।
వ్యాసాయ విష్ణురూపాయ వ్యాసరూపాయ నిష్ఠవే । నమోవై బ్రహ్మ
నిధయే వాసిష్ఠాయ నమోనమః । అవికారాయ శుద్ధాయ నిత్యాయ
పరమాత్మనే సద్దేశరూపరూపాయ విష్ణవే సర్వజ్ఞవే । నారాయణం
నమస్కృత్వ నరంచైవనరోత్తమం । దేవీం సరస్వతీం వ్యాప్త స్తోత్రజయ
ముదీరయేత్ ।

అధిశ్వామః సింగజటాబద్ధకలాపః । పాంశుద్గంఢీ కృష్ణమృగత్వ
కృరిధానః । సర్కాలోకా న్నావయమానః కవిమూఖః పారాశర్యః
పరమసురూపం విష్ణుశోభనం । శ్లో॥ అచతుర్భుజం బ్రహ్మ ద్విబాహు
రవరోహరిః । అఘాలలోచనశృంభు ర్భగవాన్ బాదరాయణః ।

అథ మాఘపురాణ ప్రారంభః.

పార్వతీ ప్రశ్నః । శ్లో॥ విశ్వాత్మకా సర్వలోకేశ సర్వభూతదయా
నిధే । తదిదానీపునశ్శోభిషు మిచ్ఛామి వృషభధ్వజ । త్వద్వచోమృత
సారాణి మత్కర్ణచషకేప్రిభో । పాయంపాయం సమేత్సప్తి జ్ఞాయతే
విశ్వపావన । మహామణ్యవరీకస్యాస్య వ్రీణానస్యచనైభవం । త్వయో
క్తందేవతర్థగ్ధం తదా మాఘేది ముగ్యకృత్ । తదిదం జ్ఞాతుమిచ్ఛామి
విస్తరాద్విబుధార్జిత । మాఘమూసర్వమాహాత్మ్యం యథావిస్తరతః
ప్రిభో । నవిస్తరేణచాశ్శానం వత్తుమగ్నా సిపాంప్రేతమ్ ।

తా॥ పార్వతి జగదుపన్నా. విశ్వాత్మకా! సర్వలోకనాథా! సకలభూత
దయాళో! ఓ వృషభధ్వజ! శంకరా! ఇష్టమితి శాన్తి విషయములు వివరము
చూపాడు. మీ వాక్యాత్మకములు గోరుంటిని. నింతరము విజయవృత్తికిని నాకు

కృత్తిగణగళయందెను కాణట్టి మహాపుణ్యప్రదమయిన వ్రయాగ మాహాత్మ్యమును
అందు మాఘమాసమందే చేసిన ధర్మము విక్కిలి ఫలప్రద మగునని చెప్పిరి. ఓనురా
నురవందితపాదారవిందా, ఆ మాఘమాహాత్మ్యమును నాకు సరిస్తరముగా చెప్పు
మని కోరెను.

శ్రీ మహాదేవకవాచ । శ్లో । వత్సామి శృణ్వదం భద్రే గుహ్య
ద్గుహ్యతమం శుభం । ప్రాణప్రియాయాః పార్వత్యాః తే గోవ్యంవా
వదా మ్యహమ్ ।

తా॥ శంకరుడు చెప్పచున్నాడు. మంగళప్రదరాలవయిన ఓ పార్వతీ !
చెప్పచున్నాను వినుము. ప్రాణప్రియరాలవయిన నీకు అది యెంతరహస్యమైనను చెప్ప
చున్నాను, వినుము

శ్లో । మాఘే మకరగే భానా ప్రాతర్యస్నాన మాచరత్ ।
నసర్వపాతకైర్ముక్తః ప్రాప్నోతి పరమాంగతిమ్ ।

తా॥ రవి మకరము దుండగా మాఘమాసము దెవ్వడు ప్రాతరస్నానమాచ
రించునూ వాడు సమస్తపాప నిర్ముక్తుడై పరమతదమునకేగును.

శ్లో । మకరశ్చైరవమాఘే మాఘేవా యేశుభేక్షతే । వ్రయాగ
స్నానమాత్రేణ వ్రయాంతి హరిమందిరమ్ ।

తా॥ ఓ పార్వతీ ! నూర్యడు మకరమందుండగాగాని, లేక మాఘమాసము
నందుగాని యెవరు వ్రయాగ స్నానమును జేయుచుో వారందఱు విష్ణుపురమునకు
జేరుదురు.

శ్లో । మాఘమాసేనుహాపుణ్యే యస్నానంగోష్పదోదకే । ఏవం
యత్రాపి కురుతే తేనపాపైఃప్రముచ్యతే । ద్వితీయేన హరేర్లోకం తృతీ
యేన ఋణేహరిః ।

తా॥ పుణ్యప్రదమయిన మాఘమాసమందు యెవ్వడు యెచ్చటనయినాగాని
గోష్పదోదకమందు (అనగా గోవుపాదము మునిగినంత లోతు నీళ్లలో) స్నానమును
జేయునూ వాడు - యొక్క స్నానముచేతనే పనుస్త పాతకములచేత విడువబడు
చున్నాడు. ద్వితీయ స్నానముచేత హరిలోకమును బొందును. తృతీయ స్నానము
చేత హరిఋణవంతుడగుచున్నాడు. (అనగా ఓనికి యేమి ఫలమిస్తునాయని హరి
చింతించుచుండునని భావము.)

శ్లో॥ గంగాయాంతు ప్రయాగేచ మాఘేమాసి వ్రయత్నరః ।
స్నానం యుకురుతేమర్త్యః సనైవస్తనపోభవేత్ ।

తా॥ మాఘమాసమందు ప్రయాగలో గంగాయందు శ్రద్ధతో స్నానముచేసిన
వాడు తిరిగి స్తవ్యపానమునుజేయడు. (అనగా పునః జన్మించకని భావము.)

శ్లో॥ సరిత్ప్రవాహే సరసి మాఘే మకరగే రవౌ । ప్రాతః
సూర్యోదయే స్నానం యుకుర్యాత్సోమి ముక్తిభాక్ ।

తా॥ రవి మకరమందుండగా మాఘమాసమందు సూర్యోదయ కాలమందు
నదిలోగాని, సరస్సులోగాని స్నాన మాచరించువాడు ముక్తినిబొందును.

శ్లో॥ రవావర్ధోదితేమాఘే భక్త్యా యుకురుతేనఘే । గ్రామా
ద్భూతాస్తటాకాది కూప కుల్యేషువా నరః । సముక్తః పాతకైర్హరైః
స్తనైతీచ పునర్భవమ్ ।

తా॥ పాపహితురాలవయిన ఓపార్వతీ! మాఘమాసమందు సూర్యుడక్కో
చితుడగుచుండగా గ్రామానకు బయట చెరువు, భావి, కాలువలయందు యెవ్వఁడు
భక్తితో స్నానమాచరించునో వాడు పునర్జన్మదాయకము లయినట్టియు భయంకరము
లయినట్టియు పాతకములచేత నిడువబడును.

శ్లో॥ మాఘే యస్నానవయే నిర్మలం ప్రాతర్లోష్పదవారిభిః ।
జలాభావా ద్దృఢాభావా త్సోపిపాపైః ప్రముచ్యతే ।

తా॥ మాఘమాసమందు యెవ్వఁడు నిర్మలము ప్రాతఃకాలమందు జలాభావము
చేతగాని, దృఢాభావముచేతగాని, గోష్పదోదకములచేత స్నానముజేయునో వాడును
పాపవిముక్తుడగును. (అనగా జలాభావమునందును, తనకు శక్తిలేనప్పుడును గోష్ప
దోదకమార్చినమాత్రస్నానముచే పనిత్రుడగును.)

శ్లో॥ యుకుర్యాన్మజ్జనం మాఘే ప్రాతఃసూర్యోదయేనఘే ।
నశ్చద్వా కురుతే దైవాత్ జ్ఞానతోఽజ్ఞానతోపివా । నశ్యంత్యత్యగ్ర
పాపాని తత్తస్య నగవందిని । కిం పునర్భక్తిభావేన యుకుర్యాన్మాఘ
మజ్జనమ్ । తస్యపుణ్యస్యవిస్తారం వక్ష్యామి శృణు పార్వతి । అశ్వమేధ
ఫలంప్రాప్య వశ్చద్విష్ణుంపదువ్రజేత్ ।

తా॥ వాపంహితవైన ఓపార్వతీ! మాఘమాసమున ప్రాతఃకాలమందు సూర్యో
దయపుయమున యెవ్వఁడు దైవవశముచేత తెలిసిగాని, తెలియకగాని ఒక్కమార్లు

నను స్నానమాచేయునో వానియొక్క ఉగ్రపాపములు నశించును. ఓపార్వతీ! భక్తితో స్నానమాచరించువానిని గూర్చి యేమి చెప్పవలసియున్నది. వాని పుణ్యమును జేపెదను వినుము. ఆశ్వమేధయాగఫలమును బొంది అంతమందు విష్ణులాభమును బొందును.

శ్లో॥ భక్త్యా యఃకురుతేమాఘే మాసమేకం నిరంతరం | స్నాత్వా విష్ణ్వర్చనం కృత్వా నవైకుంఠవతిర్భవేత్ |

తా॥ మాఘమాసమంతయు నియమముగా భక్తితో స్నానమాచేసి విష్ణుపూజ నొనరించెనేని వైకుంఠాధిపతియగును.

శ్లో॥ స్నానం విష్ణ్వర్చనం కృత్వా ప్రాతర్మాఘే బహిర్జతే | పురాణశ్రవణాద్దేవి జీవన్ముక్త స్సౌద్యతే |

తా॥ ఓపార్వతీ! మాఘంబున ప్రాతఃకాలమందు బహిర్జలమందు స్నానమాచేసి మారిని పూజించి మాఘపురాణమును వినినవాఁడు జీవన్ముక్తుడని చెప్పబడును.

శ్లో॥ స్నానం విష్ణ్వర్చనం కృత్వా పురాణశ్రవణంతిథా | ప్రాతర్మాఘేనరఃకుర్యాత్తటాకాదిదలాంతరే | పురాణశ్రవణాద్దేవి సముపివ్రవరో భవేత్ |

తా॥ ఓపార్వతీ! మాఘమాసమున ప్రాతఃకాలమందు స్నానమాది మారిపూజ చేసి తటాకాది సమీపమందే పురాణశ్రవణ మాచరించెనేని వాఁడు జన్మాంతరమందు ఋషియై జన్మించును.

శ్లో॥ వినాస్నానం వినావిష్ణ్వర్చనం దానమేవచ | వినాశాస్త్ర కథాలాపం యేనమాఘో నివర్త్యతే | కథం నశ్యంతి సాసాని మనోవాక్కాయజానిచ | తస్య దేవిపునర్దేహే సంభవంశ్యఘరాశ్చయః |

య॥ ఎవ్వఁడు మాఘమాసమందు ప్రాతస్నాన, మారిపూజ, యథాశక్తి దాన, పురాణశ్రవణముల నాచరించడో వాని మనోవాక్కాయజన్యములయిన పాపములు యెట్లు నశించును. నశించవు. స్నానాదు లాచరించువాని పాపములు నశించును. ఓ పార్వతీ! అట్లు నశించి తటేగి వానిదేహమం దంటవు.

శ్లో॥ నకుర్యాద్వది యోమాఘే ప్రాతస్నానం సరాధమః | కుంభీవాకే మహాఘో రే వచ్యతే సరకాగ్నినా |

తా॥ ఎవ్వఁడు మాఘమాసమందు ప్రాతస్నాన మాచరించడో ఆ సరాధమును మహా భయంతరమైన కుంభీవాకమును సరకాగ్నియందు పండబడుచున్నాఁడు.

శ్లో॥ స్నానం నకురుతే మాఘే మానవో మశగర్వితః । కోటి
జన్మను చండాల యానౌ సంజాయతేనఘే ॥

తా॥ ఓ పార్వతీ! మనుష్యుడు మదగర్వతుడై మాఘస్నాన మాచరింపజేసి
కోటిజన్మలయందు చండాలుడై పుట్టును.

శ్లో॥ రవా వభ్యుదితేమాఘే నారీవా పురుషోపీవా । శీతభీతా
నమజ్జతి అఘకోటి కృతో నరాః । నతేషాం దర్శనం కుర్యా ద్యది
సూర్యావలోకనమ్ ॥

తా॥ మాఘమాసంబున సూర్యోదయ సమయమందు స్త్రీగాని, పురుషుడు
గాని, పాపాత్ములయిన యేమనుష్యులు గాని శీతయానకు భయపడి స్నానమాచరించకో
వారిని చూడగూడదు. ఒకదేశ చూచినేని నూర్చుని చూడవలెను. తద్దర్శనదోషము
నివారణమగును.

శ్లో॥ ప్రాత ర్మాఘే బహి స్నానం క్రితుకోటి ఫలప్రదం ।
యఃకుర్యాత్సపి పాపైశ్చ ముచ్యతే నాత్రసంశయః ॥

తా॥ మాఘమాసంబున ప్రాతఃకాలమందు బహిస్నానము కోటియజ్ఞసమాన
ఫలప్రదము. ఇట్టిస్నానం బెవ్వఁ డాచరించునో వాఁడు పాపములచేత విడువఁబడు
చున్నాఁడు. ఈవిషయమందు సందేహములేదు.

శ్లో॥ క్రితుకోటికృతో గర్వా న్నకుర్యా న్మాఘమజ్జనం । తం
విద్యాత్పాపినంసుభృ చండాలం పశుఘాతకమ్ ॥

తా॥ ముఁదరములయిన కనుబొమలుగలిగిన ఓ పార్వతీ! ఎవ్వఁడు కోటియజ్ఞ
ముల నాచరించినాననీ గర్వముచేత మాఘస్నానమాచరింపజో వానిని పశువులనుజంతు
చండాలునిగా తేలిసికొనుము.

శ్లో॥ బాలోవాపి దిరిద్రోవా ప్రాతర్యోమాఘమజ్జనం । కురుతే
క్రితుసాహస్రం ఫలంప్రాప్య హరింవ్రజేత్ ॥

తా॥ బాఁలుడుగాని, దిరిద్రుడుగాని, ప్రాతఃకాలమందు మాఘస్నాన మాచ
రించెనేని సహస్రయజ్ఞమునుబొంది దేహాంతమందు హరిని బొందును.

శ్లో॥ యువాచాచార్యకోవపి వృద్ధోవపి మృగేక్షణే । ప్రాత
శ్చనైర్బహిర్గత్వా మాఘే ఒలకణైస్తనుమ్ ॥ త్రవారం సేవయేద్దేవి

వ్యావరక విష్ణుకీర్తనం । తేమాం పాపాని నశ్యంతి వ్రాసాదా చృకృ
పాణినః ।

తా॥ తడినేత్రములవంటి నేత్రముగల ఓపార్వతీ! మాఘమాసంబున ప్రాతః
కాలమందు శిశువుగాని, పశుచవాదుగాని, వృద్ధుఁడుగాని మెల్లగా బయటకుపోయి
హరికీర్తన జేయుచు, ఆదఃబిండుపులచేత ముహూర్త శరీరమును తడిపెనేని హరి కటా
క్షమువలన వారి పాపములు నశించును.

శ్లో॥ ప్రాతర్మాఘే దృఢాంగస్య స్నానమావశ్యకం స్మృతం ।
శతవారవియద్గంగా స్నానపుణ్యం వ్రజేన్నరః ।

తా॥ దృఢశరీరునకు మాఘస్నాన మావశ్యకము. (ఆనఁగా తప్పక నాచరించ
వలెనని భావము) మాయమార్లు ఆకాశగంగలో స్నానముచేసిన ఫలమును మాఘస్నాన
బొందును.

శ్లో॥ సంప్రాప్తై మాఘమాసేచ చండాలశ్చ ప్రమాదతః ।
నస్నానమాచరే ద్వేవి హంతిసాపం పురాకృతమ్ ।

తా॥ స్యయంప్రకాశురాలవయిన ఓపార్వతీ; చండాలుఁడయినను తెలియక
నయినను మాఘస్నాన మాచరించినయెడల పూర్వపాపమును నశింపజేసికొనును.

శ్లో॥ బ్రహ్మహత్య సురావశ్చ స్తేయీచ గురుతల్పగః । తత్సంగీ
మనుజష్టష్ట స్తద్ధవాన్యోవపాతకః । మాఘస్నానార్ధరియాంతి ముక్త
పాపా స్సురార్చితే ।

తా॥ ఓపార్వతీ! బ్రహ్మహత్య నాచరించినవాఁడుగాని, సురాపానమాచరిం
చినవాఁడుగాని, గురుతల్పమును హరించినవాఁడుగాని, అగమ్యగమన మాచరించినవాఁడు
గాని, యీనలుగురితో సహవాస మాచరించినవాఁడుగాని, యీ పంచమహాపాతక
ములుగాక యితర పాతకముల నాచరించినవాఁడుగాని మాఘస్నాన మనుష్ఠించినయెడల
పాపములుక్షుద్రై హరినిబొందును.

శ్లో॥ మహాపావరతం గౌరీ కృవచంవా కులాధమం । కూరం
కులాంతకంక్ష మద్దత్తం కర్మవర్జితమ్ । పశుఘ్నంచ వరద్రోహ మాశ్రి
తం నరకిం తథా । అగత్యభాషణం దంధం పరపాకరతం తథా । మిత్ర
ద్రోహం కృతఘ్నంచ భూణహత్యా సుపాతకం । పరిదారరతంసాపం
ప్రరాజా మర్ధనూచకమ్ । అన్యథం కృషిరర్థాణాం స్వామిద్రోహంచ

పంచకం । పలోచం పితునం దీనం సర్వజేవ వరాజ్ఞుః । ఆర్జువకేం
సాం కుర్వాణం ధర్మవిఘ్నకరం శతం । అపారవ్యయకర్తారం సాను
కూల్మవిభేదకమ్ । సవల్లవఫలోపేతం విటపిచ్ఛేదకారకం । విశ్వాన
ఘాతుకంచైవ వీరనాత్పావరాయణమ్ । అనగ్నిక మపుత్రీంచ విషకర్ష
విరాగిణం । గురుద్యేవం మహాసావం దంవన్యో ర్విరసావహమ్ । గా
మాధినత్వం కుర్వాణం తదా దేవాలయస్యచ । భృతకాధ్యావకంవివం
కూరకర్షవరాయణమ్ । ప్రకటికృతపాశ్చిష్టం గుప్త్యవ్యసువరాయణం
అజ్ఞానా దఘ్నకర్తారం జ్ఞానదున్మర్శకారకమ్ । ఇత్యాది బహుభిషాపై
ర్వ్యుత్తం నిష్క్రమితివర్జితం । పాతనస్సన్యోగయే మాఘే సంవతంఠం వునీ
మహా । ఇతివారీణిగర్జంతి సర్వత్రాఢ్లోడితే రవా ।

కా॥ ఓ పార్థవీ! వియము. భూగోళ కమహాపాపగుల ననుష్ఠించినవాడును,
కుక్కమౌంపమును తినువాడును, కులహీనుడును, కూరుడును కులనాశకుడును, కష్టి
యును, దానహీనుడును, కర్మను విడిచినవాడును, పశుమౌంతుడును, పరదోహ
కుడును, వరకమాను బొంపినవాడును, ఆబధమాకువాడును, దాంబికుడును, పర
పాకమునే భుజించువాడును, (శక్తి గుర శివ్య శోలియ విపరియోగ్య బంధుభి
స్సృణయంవా కృతఃపాక స్సృణయఃపాకః తాతరః కరపాకః నిర్లంతమర్త్య స్సపర
పాకఃత ఇత్యుచ్యతే) మిరగిదోగిహియును, ఉపకాగమును మరచినవాడును, భూణ
హత్య చేసినవాడును, పరశ్రీలోలుడును, పగుల ధనమును వెలిబుచ్చువాడును,
తేకపరులకు భేదమును గూచించువాడును, శిలోంఘవృక్షుల విడిచి నేనాదివృక్షులకలన
చేవించువాడును, వ్యవసాయగుశేయు బాహ్నుణుడును, బిభృవునకు దోగిహము
జేయువాడును, పంచనావృత్తిగలవాడును, ఆశనోగూడినవాడును, కొండెముచెప్ప
వాడును, దీవత్సమతోగూడినవాడును, సమస్త దేవతావిశుభుడును, తన్న తాను
బొగడుకొనువాడును, ధర్మకార్య నాశకుడును, గూఢగుగా నపకారము జేయు
వాడును, ఆయోగ్యునకు దానమిచ్చువాడును, అనుకూల్యమును చెడగొట్టువాడును,
ఫల పుష్పసహిత వృక్షమును చేదించువాడును, విశ్వాసఘాతకుడును, వీరనాత్పావిర
కుడును, అగ్నిహోత్రములను విడిచినవాడును, పుత్రహీనుడును, విషకగ్మలనాచ
రించువాడును, గురువుతోద్యేషించువాడును, మహాసాపియు, భార్యాభర్తలకు విభేద
మును చేసినవాడును, గ్రామాధిపతియు, దేవాలయాధిపతియు, ధనముపుచ్చుకొని నేడ

మా ఘన పురాణ

మునుజేపపూజాదును, దూకర్కల నాచరించువాడును బహిష్కృతపాపాదును, రహస్యకృత పాపాదును, తెలిసి పాపమాచరించువాడును, తెలియక పాప మాచరించు వాడును, యింకా అనేక పాపములను జేసినవారై పాపములన్నియును మోసిన మోసిన మాఘమా సుంబున ప్రాతఃకాలమందు స్నానమాచరించినచో వారినందరిని పవిత్రులను జేయుదుమని నూర్చుడు సగము ఉదయించునందఁగా సర్వత్ర ఉదకములు గర్జించుచుండుననుట.

శ్లో॥ మాఘేచ క్రూరకర్మాణం పాపిష్ఠం నిరవత్రపం । ఉపస్య స్నానమమజ్జనం హరిష్వా మృణుసంచయం । రటంత్యహిసర్వత్ర ప్రాత న్సూర్యోదయేనఘే ।

తా॥ ఓ పార్వతీ! హింసాకర్మాదును, పాపిష్ఠుడును, లజ్జాహీనుడును, మాఘమాసమందు ఉపవీతకాలమందు ఉదకముల (నదులను) స్నానమాడినచో వాని సమస్తపాపములను మేము హరించుదుమని సర్వత్ర ఉదకములు ఘోషించు చున్నవిగాదా.

శ్లో॥ సంసారభయభీతస్య పాపభీరో ర్నరస్యచ । ప్రాతర్మాఘే బహిష్కృతం కర్తవ్యం నాత్రసంశయః ।

తా॥ పాపభీతిగలవాడును సంసారభయమును బొందినవాడును నయిన మను జునిచేత మాఘమాసమందు ప్రాతఃకాలమందు బహిష్కృతము చేయఁదగినది. ఈవిష యములలో సంశయములేదు. అయితే మాఘస్నాతకు సంసారాది భీతి లేదని భావము.

శ్లో॥ దంభాద్వాపి భయాద్వాపి వరప్రేష్టాదనధాపివా । సంగా త్వభావాద్దేవేశి యనుర్వా న్నాఘమజ్జనం । ససర్వపాతకై ర్మోరై ర్విముక్తోమృతమశ్నజే ।

తా॥ ఓ పార్వతీ! ఎవ్వఁడు బడాయుకిగాని, భయమువలనగాని, మతియొకఁడు పంపగాగాని, సత్సంగమువలనగాని, లేక స్వకీయ స్వభావమువలనగాని, మాఘస్నాన మాచరించునో వాఁడు భయంకరములయిన సమస్తపాతకములచేత విడువబడి మోక్ష మును బొందును.

శ్లో॥ ప్రాతస్నానమహం భక్త్యా కరిష్యామితియో వదేత్ । తస్యపాపాని సశ్యంతి తూలశైలాశనాగ్నినా ।

తా॥ ఎవ్వఁడు భక్తితో “ప్రాతర్మాఘస్నాన మహంకరిష్యే” ఈ పరిక

కము సంకల్పమును కేయనా వాని సమస్త పాపములు అన్నిచేత దూరిపోగొలువలె
భస్మీకృతమగును.

శ్లో॥ ప్రాతర్గమనమాత్రేణ విద్రవంతిదిశోదశః ।

తా॥ ప్రాతఃకాలమందు స్నానార్థమటుగు వానిపాపములు దిక్కులకపా
పోవును.

శ్లో॥ ప్రాతర్నామేంధసిస్నానా త్పరంబ్రహ్మధిగచ్ఛతి ।

తా॥ ప్రాతఃకాలమందు మాఘస్నానమవలన పరబ్రహ్మను బొందును.

శ్లో॥ సర్వమాసో నమోమాఘ సర్వదేవో తమోహరిః । సర్వ
వృక్షో తమోశ్వత్థ సర్వతేజో తమో రవిః । సర్వశాస్త్రో తమో వేద
సర్వవర్ణో తమో ద్విజః । సర్వశైలో తమో మేరు సర్వమాసో తమో
హ్యాయం । మాఘమాసోయుతఫలం మజ్జకస్యదదాతిహి ।

తా॥ సర్వమాసములలో మాఘమాసమును, సర్వదేవులలో హరియును, సర్వ
వృక్షములలో అశ్వత్థవృక్షమును, సర్వప్రాకృతకులలో సూర్యుడగును, సర్వశాస్త్రము
లలో వేదమును, సర్వవర్ణములలో బ్రాహ్మణుడగును, సర్వసర్వతములలో మేరుప
ర్వతమును శ్రేష్ఠములు. సర్వ మాసోత్తమమయిన యీ మాఘమాసమున స్నానము
కేయనానికి (౧౦౦౦) వెయ్యిరెట్లు ఫలమిచ్చును

శ్లో॥ భక్త్యావ్యనన్యయా మాఘే ప్రాతర్నార్యోదయే ప్రియే ।
మోహద్యాకురు తేస్నానం సముక్తః ప్రాతకాదికైః ।

తా॥ ఓ ప్రియురాలా! మాఘమాసమందు అనన్యభక్తితోగాని, మోహము
వలనగాని సూర్యోదయమందు స్నాన మాచరించువాడు పాపవిముక్తుడగును.

శ్లో॥ శీతభీతస్సపుష్టాంగః కంవయకమాఘమజ్జనం । నకుర్యా
ద్యదిమూఢాత్మా సచండాలో భవిష్యతి ।

తా॥ దృఢమయిన శరీరముగలిగియు చలికి భయపడి వణకుచు ఎవ్వఁడు మాఘ
స్నానమాచరింపకో వాడు చండాలుడై పుట్టును.

శ్లో॥ అశక్తశ్చేతరైర్వాపి వటుభిస్సాననజంఫలం । గృహీత్వా
దక్షిణాం దత్వా మాఘే లబ్ధమనోరథః । సదేహంతే హరింప్రాప్య
మోదతే విష్ణుమందిరే ।

తా|| ఓప్రియా! ఇంకొక విశేషము వినుము. ఈ మాఘస్నాన మాచరించుటకు శక్తిలేనివాఁడు తనకుగాను సమర్థుఁడయిన మఱియొక పురుషునిచేత స్నానమునుజేయించి తాని! యథాశక్తిగా దక్షిణ యిచ్చి వానివల్ల స్నానఫలమును గ్రహించిన ఇహమందు ననేక భోగముల ననుభవించి జేహంతమందు మారిసన్నిధిలో సంతోషముతో చిర కాలముండును.

శ్లో|| మాఘస్నానరతానాంచ శీతార్తానామృగేక్షణే । ఇద్ధ భార ముపాదాయ పావకంచాంబుసన్నిధౌ । సేవార్థం దీప్యతే జేవి సస్నానఫలమన్నుతే ।

తా|| ఓ పార్వతీ! ఎవ్వఁడు మాఘస్నానముజేసి చలికి వణకుచున్నవారి! శీత కాథా నివారణకుగాను యెండిన కట్టెలను దెచ్చి తీరమం దగ్నిని ప్రజ్వలింపజేసి యిచ్చునో వాఁడును స్నానఫలమును బొందును.

శ్లో|| కృత్వా స్నానం శీతభీతో వహ్ని సేవాం యదీచ్ఛతి । స్నానం విష్ణ్వర్పణంకృత్వా వహ్ని సేవావరోధవేత్ ।

తా|| మాఘస్నానమాడి చలికి భయపడి అగ్నిసేవ కోటినయెడల స్నానాదిక మును మారి! నర్పణజేసి అగ్నిని సేవించవలెను

శ్లో|| మాఘస్నానరతానాంచ దరిద్రాణాం కుటుంబినాం । శీతార్తానాంతుయోగోరీ వస్త్రదానంప్రయచ్ఛది । సోపి స్నానఫలంప్రాప్య ప్రయాతి పరమాంగతిమ్ ।

తా|| ఓ పార్వతీ! ఎవ్వఁడు దరిద్రులై కుటుంబవంతులై వస్త్రాదులు లేక మాఘస్నానముజేసి శీతపీడికు లగువారి! వస్త్రదానముజేయునో వాఁడును స్నానఫల మంది తరమపదమును బొందును.

శ్లో|| స్నానశీలాయవిప్రాయ దరిద్రాయకుటుంబినే । వస్త్రంవా కంబళంవాపి యవ్రయచ్ఛతి శోభనే । సపాపై ర్నివృత్తేనైవ యోగీ కర్మగదైర్యధా ।

తా|| ప్రకాశించువానివయిన యో పార్వతీ! మాఘస్నాననిరతుఁడయినటు వంటిన్ని, దరిద్రుఁడయినటువంటిన్ని కుటుంబియైన బ్రాహ్మణునకు వస్త్రమునుగాని, కాలవనుగాని యిచ్చువాఁడు యోగి. వాఁడు కర్మజాలములచేతనువలె పాపములచేత అంటబడదు.

శ్లో॥ సంప్రపై మాఘమాసేతు స్నానం కుర్విత్యమజ్జనం । సా
మ్యేనవా బలాద్వాపి స్నానార్థంయో బహిర్జలమ్ । ఉద్దిశ్యగమయేత్రేన
సహితోమాఘమజ్జనం । యఃకరిష్యతిదేవేశ తావభౌవుణ్యశీలినా ।

తా॥ ఓ పార్వతీ! మాఘమాసమారాగానే స్నానమాచరించుట నిష్ఠమతేని
కానిని సాధుమార్గముచేతగాని, బలాత్కారముగాగాని ఎవ్వడు మాఘస్నానార్థమై
బహిర్జలమునుగూర్చి తీసికొనివెళ్లునో వాఁడును, వానితోగూడ వచ్చి స్నానమాచ
రించినవాఁడును యిద్దఱును పుణ్యవంతులగుదురు.

శ్లో॥ మాఘేచార్థోతితేనూర్వే స్నానార్థం యోజనా న్నరః ।
ఉద్బోధయిత్వాతైస్సాకం యోగచ్ఛతి వరాననే । తస్య తేషాం భవే
త్పుణ్యం వాజపేయశతాధికమ్ ।

తా॥ ఎవ్వఁడు మాఘమాసమందు నూర్వేఁడు అర్థోదతుఁ డగుచుండఁగా స్నా
నార్థము జనులను ప్రోత్సహింపఁచి తీసికొనివెళ్లునో వాఁడును, వానితోగూడ వచ్చిన
వారును నూఱు వాజపేయయాగముల ఫలమును బొందుదురు.

శ్లో॥ మాఘస్నానం ప్రకుర్యాణం యోవారయతి మూఢధీః ।
మహాపాపావపాపాని తమాయాంతి మృగేక్షణే ।

తా॥ ఓ పార్వతీ! ఏ దుర్మార్గుఁడు మాఘస్నానము దూషించునో వాఁడు
మహాపాపములును ఉపపాపములును కాని శాశ్వతములయిండును.

శ్లో॥ పితరం స్వానుజం పుత్రం మాతరం స్నేహగంయుతః ।
మాఘస్నానరతందేవి మామాకుర్వతిమండధీః । సగోఘ్న ఇతి విశ్లేష
స్సర్వకర్మబహిష్కృతః । దారుణంతస్య దేహంతే భవిష్యతివరాననే ।

తా॥ ఓ పార్వతీ! ఎవ్వఁడు ప్రేమచేత తండ్రినిగాని, తల్లినిగాని, తమ్మునిగాని,
పుత్రునిగాని మాఘస్నానము మానుమని మందబుద్ధితో నివారించునో వాఁడు గోహం
తకుఁడువలె సర్వకర్మ బహిష్కృతుఁ డగును. ఇంతేకాదు. దేహంతమందు దారుణ
మయిన నరికమును బొందును. (ఎరాననే పుమాననం యస్యాస్నా వరాననాతస్యా
స్సంబుద్ధిః హేవరాననే... శ్రేష్ఠమయిన ముఖముగలిగినదానా అనిశ్లఘము.)

శ్లో॥ బ్రాహ్మణం క్షత్రియం వైశ్యం శూద్రంచాపిస్త్రియంతథా
మాఘవ్రతంకురుష్యేతి బ్రూయాద్యస్సతుపుణ్యభావ్ ।

తా|| బ్రాహ్మణునితో గాని, క్షత్రియునితో గాని, వైశ్యునితో గాని, కూడ్రునితో గాని స్త్రీతో మాఘస్నాన మాచరింపున పరికినవాడు పుణ్యమును బొందును.

శ్లో|| మాఘస్నానరతంద్యుష్ట్య శుచిం మోదతిమానవః | దేహలగ్నానిపాపాని తస్యనశ్యంతిపార్వతి |

తా|| ఓపార్వతి! మాఘస్నాన మాచరించి శుచియైనవానిని జూచి సంతోషించువాని పాపములు నశించును.

శ్లో|| సావంవా వ్యథవాసావం మాఘస్నానవరాయణం | నిందయేద్యదిమూఢాత్మా రౌరవంనరకంప్రజేత్ |

తా|| పాపియైగాని, అపాపియైగాని మాఘస్నాన మాచరించు వానిని యేమూ ధుండు నిందించునో వాడు రౌరవ నరకమును బొందును.

శ్లో|| నమాఘస్నానసదృశం పుణ్యందేవి నవిద్యతే | సద్యఃసావహరోమాఘ స్సద్యోముక్తిప్రదాయకః |

తా|| ఓ పార్వతి! మాఘస్నానమతో సమానమయిన పుణ్యము మూడుతోక ములయందును లేదు. మాఘమ తత్కాలమందే పాపహరము తత్కాలమందే మోక్షదాయకము.

శ్లో|| ప్రాతర్బ్రాహ్మజలేమాఘే శక్తిమాఘస్నానమాచరేత్ | సాదావ్రతాశ్యచాచమ్య మాసమేకేన్ద్యుశక్తిమాఘ | పురాణశ్రవణాద్వాపి మాఘేపుణ్యే నయుజ్యతే |

తా|| సమర్థుడు మాఘమాసంబున నిత్యము బహిర్జలమందు స్నానమాచరించవలెను. శక్తిలేనివాడు క్రిందినము ప్రాతఃకాలమందు పాదప్రక్షాళనము చేసికొని అచమించి పురాణశ్రవణ మాచరించినచో స్నానపుణ్యమును సంపూర్ణముగ బొందును.

శ్లో|| మాఘస్నానేన్ద్యుశక్త్యే దేతన్మాసప్రళంసినీం | మాసమేకంయశ్శుక్రోతి తత్ఫలంసోధిగచ్ఛతి |

తా|| మాఘస్నానమాచరించు సామర్థ్యములేనివాడు మాసమంతయు మాఘమాస మాహాత్మ్యమును వినినయెడల సంపూర్ణముగా స్నానఫలమునుబొందును.

శ్లో|| నైవ మాఘసదృశం జగత్ప్రయే ధర్మమార్తిహరణం వరాననే | అశ్వమేధశతకృత్సదక్షిణం సోపియ్యతి మృగభాగ్నరస్యతత్ |

తా|| ఓ పార్వతీ! మూడు లోకములయందు దుఃఖ నివారణమందు మాఘున్నాన మాతో సమానమయిన పుణ్యము లేదు నూలుమాలు లశ్వ మేదయాగమానుజేసి దక్షిణల నిచ్చినవాడును, మాఘున్నాన మాచరించినవాడును సమానఫలమునొందుదురు.

శ్లో|| వద్మవత్రనయనాననే శ్రుణు పావభీతపురుషోతితే రవా ।
స్నాతియూతి హరిమాదిపూరుషం రారవాది బహునారకంవినా ।

తా|| తామరలేకులవంటి కన్నులును, తామరపువ్వువంటి ముఖమాను గలిగిన యో పార్వతీ! విషము. ఎవ్వడేని పాపములకు భయపడినవాడై రవి యుదయించువేళ మాఘున్నానమాడినచో రారవాది నానా నరకముల నొండక నాదిదేవుడయిన శ్రీహరిని బొందును.

శ్లో|| మాఘమాసిమతి మాసధాపీవా మజ్జనం హృదివదే హరిం
స్మరన్ । యఃకరోతిసహియాతివైష్ణవం లోకమాశుతునసంశయం శుభే ।

తా|| ఓ పార్వతీ! మతిమంతుడుగాని, లేనివాడుగాని, యెవ్వడు మాఘ మాసంబున హృదయమందు శ్రీహరి పాదాలవిండుములను స్మరింపును ప్రాతస్నానమా చరించునో వాడు విష్ణులోకమునుబొందును. సందియములేదు.

శ్లో|| భార్య మార్త యతి ఘాతుకోపివా మిత్ర బాల నతి గో
విఘాతకః । మాఘమాసి కృత మజ్జనోపసి ముక్తపాప నిచయో
హరిం వ్రజేత్ ।

తా|| సోదరఘాతుకుడుగాని, మార్తహింసకుడుగాని, యతిహంతకుడుగాని, మిత్రహాళకుడుగాని, బాలహత్యాకీలుడుగాని, స్త్రీప్రాణహరణపరాయణుడుగాని, గోహంతకుడుగాని మాఘమాసంబున ఉషఃకాలమందు స్నానమాడినచో సమస్తపాపములచేత విడువబడి హరినిబొందును.

శ్లో|| యశ్శుభోతిదమాఖ్యానం మాఘున్నానవిశారదః । తస్య
పుణ్యస్రవిస్తారం నావాంవేద్మి నగార్మజే ।

తా|| పవిత్రరాజపుత్రుడయిన యోపార్వతీ! ఎవ్వడు మాఘున్నానయై యా కథను వినునో వానికి లభించు పుణ్యమును నేను చెప్పికొనజాలను.

శ్లో|| యశ్శుభోత్యథవాభక్త్యా మాసమేకంస్మరంతిరం । ఏతదా
ఖ్యావమఖిలం గుప్తేకుంఠేచిరింవసేత్ ।

తా|| లేక స్నానమాచరించుకొనినచో మౌనమున నున్నచో యాకాశము
వినువాడు చిరకాలము పైకుంఠలోకమందుండును.

ఇతి వ్రథమోధ్యాయ స్సమాప్తః.

—* అథ ద్వితీయోధ్యాయ ప్రారంభః *—

శ్రీమహాదేవతాచ! శ్లో|| మాఘమాస వ్రథావేన పురా కాచి
ద్విజాత్మజా | ముక్తపాపహరియారా న్యధర్తావిబుధార్చితే |

తా|| పరమేశ్వరుడు పలుకుచున్నాడు. ఓపార్వతీ! వినుము. ఈమాఘమాస
మహిమవలన పూర్వకాలమందు ఒక బ్రాహ్మణపుత్రుడు పాపనిర్మలయై తన పతితో
కూడా క్రిందరిగిరికెను.

శ్రీదేవ్యువాచ! శ్లో|| దేవ కాసాద్విజనురా కిం కృతం పాతకం
తయా | కిథంవిముక్తామాఘస్య ఫలతోమే వదా ధునా |

తా|| పార్వతీ! అడుగుచున్నది. ఓశంకరా! అవిప్రకన్య యెవరు అటు యేమి
పాపమాచరించినది మాఘమాస మహిమవలన యెట్లు విముక్తయైనది. ఈసర్వమును
నాకు నిప్పుడు చెప్పుమా.

మహాదేవ! శ్లో|| శ్రుణు దేవి వ్రథక్షామి దేశే సారాష్ట్రకే
పురా | గ్రామే బృందార కేశశ్చి త్సుదేవో బ్రాహ్మణోత్తమః | సదా
చారి సమాయుక్త స్సదా సజ్జనపాలకః | వేదవేదార్థ తత్వజ్ఞో వేత్తా
వేదాంగపంచకమ్ |

తా|| ఈప్రకారము పార్వతీ ప్రశ్నించగా తిరిగి పరమేశ్వరుడు పలుకుచు
న్నాడు. ఓపార్వతీ! వినుము. పూర్వకాలమందు సారాష్ట్రదేశమున బృందారకమను
గ్రామమందు నుదేవుడను నొక బ్రాహ్మణోత్తముడుగలడు. అతడు సదాచార
వంతుడును, సుజనపోషకుడును, వేదమయొక్క వేదార్థమయొక్క తత్వమును నెఱిగి
గినవాడును వేదాంగపంచకమును సంపూర్ణముగా చదివినవాడును అయియుండెను.

శ్లో|| తస్యవిప్రస్యబహవ శ్శిష్యా వేదాంగపారగా | శుశ్రూష
మాణస్తేగారి గురుం వేదార్థపారగమ్ |

తా|| ఓగారీ! ఆవిపునకు వేదవేదాంగవేత్తలయిన శిష్యులు బహుమందిగలరు. వారందఱు వేదవేదార్థపారదృశ్యులయిన ఆనుదేవశరువును నిత్యము సేవించుచుండిరి.

శ్లో|| తస్యాసీత్రమజాతస్మి సుయాపాదశవార్షి కా । సర్వాంగ మందరీదేవి బాలా బాలమ్మగేక్షణే ।

తా|| తేతలేడియొక్క చూపులవంటి చూపులుగలిగిన ఓ పార్వతీ! ఆబ్రాహ్మ ణునకు పదిసంవత్సరముల వయస్సుగలిగినదియు, మాత్స్యశరీణీయు, శుభగమయిన రూపము గలిగినదియు, సమస్తమయినశరీరమందు శాంతివిశేషము గలిగినదియు బాల యయిన యొక పుత్రికగలదు.

శ్లో|| దీర్ఘ కేశీ చారుముఖే వత్సభింబోష్ఠ వల్లవా । కంబుకంఠీ కీరవాణీ సునాసా చారుహాసినీ ।

తా|| ఆచిన్నది దీర్ఘకేశీయు, మందరముఖయు, పండిన దొండపండువంటి అధశోష్ఠముగలిగినదియు, శంఖమువంటి కంఠముగలిగినదియు చిలుకయొక్క స్వరము వంటి స్వరముగలిగినదియు, యోగ్యమైన మాత్స్యగలిగినదియు ఒప్పుచున్న వపుగలిగి వదియునై యుండెను.

శ్లో|| పితృతామీష్టాశీం దృష్ట్వా కస్త్వైష్ఠదేయా మగూ సుతా । విచార్యమాణే నిమేదే కించిత్కాలాంతగే శుభే । శిష్టా స్సుగురీ నామూఖ్యః కశ్చిద్దురుహితేరతః సమిత్పుష్ప కుశ్లాంతు హ్యటవీం గురుచోదితః । చరంతీ కందుకక్రీడాం కుమారీ తేనగుంయుతా । దూరా ద్దూరమనుప్రాప్తా తచ్చిష్టేణ వరాననే ।

తా|| శుభంకరివయిన యాపార్వతీ! వినుమా. ఇట్టికుగూర్తాజాతి తండ్రి యీ కన్యను యెవ్వనికెచ్చి వివాహముచేతుని విచారించుచుండఁగా శంఖముకాలము గడచిన వీమ్మట శుమిత్రుఁడను నొక శిష్యుఁడు గుర్వర్ధము సమిత్పుష్పఫలాదలను దెచ్చుటకు అరణ్యమునకు వెళ్ళెను. బంతివో నాటలాడుచు నాకన్యక ఆశిష్యునితోనూదా అరణ్య మందు చాలాదూరముపోయెను.

శ్లో|| సోపియతో మహద్దూరం విహింసన్మమగుంకులం । దర్శ్యాగై మహారణ్యే కాసారంచజలాశయమ్ ।

తా|| ఆశిష్యుఁడును చాలదూరముపోయి అశేకవృక్షములతోనున్న యొక యరణ్యమునుజూచెను. దానియందుదకపురితిమయిన యొక సరస్సునుజూచెను.

శ్లో॥ తటద్రుమనమాకీర్ణం నిర్మలంశీతలం జలం । విలసద్వికచాం
భోజం మధువ్రతశతావృతమ్ । రక్తారవిందసాలాశ కుముదోత్పలశోభి
తమ్ । చలద్వారిచరోద్భిన్న తరంగానేకరాజనమ్ । జలవక్షిభిరాకీర్ణం
కూజద్భిస్సేవ్యచారిభిః ॥

తా॥ ఆ సరస్సుతీరములనుండు వివిధ విటపిసమావృతమును, నిర్మలమును, శీతల
మునునయిన ఉదకముతో నిండినదియును. వికసించి ప్రకాశించుచున్న పద్మములుగలిగి
నదియును, అనేకములయిన కుమ్మెదలతో నిండియున్నదియు. రక్తకద్దుములతోను,
పలాశవర్ణములయిన కలువలతోను ప్రకాశించుచున్నదియును. నీటిలో చరించుచున్న
జలజంతువులచేత విద్విధోయిన తరంగములచేత నొప్పుచున్నదియు. స్వేచ్ఛగాలిలుగుచు
కూయుచున్న జలపక్షులతో గూడినదియునైయుండెను.

శ్లో॥ కూజద్భిఃకోకిలవ్యాజైః వదద్భిశ్శుకసారసైః । అనేకవృక్ష
గుచ్ఛన్న మేకాంతభవనంయథా । వనం మనోహరందృష్ట్వా పీత్వా జల
ఫలానిచ । కుమారీవివగనయా తస్మైకాంతస్థలే శుభే । వ్రస్వాయుధేన
బలినా గంతవృహదయాతురా. తచ్చిష్యేషరతింకర్తుమువాచనగనందిని॥

తా॥ ఓకార్యతీ ! తలువార కూయుచున్న కోకిలలతోను, పలుకుచున్న చిలు
కలతోను కూడినదియు, అనేకవృక్షములతో గూడినదియునై అంతఃపుగమవలె శ్రీకా
శించుచున్న యొకవనమునుజూచి తత్రత్య కాసారమందు జలసానముజేసి వనమందయిన
ఫలములనుభుజించి ఒక యేకాంతస్థలమందు కూర్చున్న అవిపాకన్య మన్నధునిచేత వంత
పింపబడిన చిత్తముగలదై తొందరపాటుతో ఆశ్రమ్యనితో సంభోగమాచేయ నిశ్చ
యించి యిట్లనియె.

కన్య॥ శ్లో॥ శ్రుణు భద్రీవనేదివ్యే చైకాంతేజనవర్జితే । క్రీడాగ్ధం
రోచతేకామం చిత్తంమేద్యత్వయాసమా ।

తా॥ కన్య పలుకుచున్నది, ఓయీ శోభనా ! వినుము. స్వయంప్రకాశమై,
జనకూన్యమై, ఏకాంతమై యుప్పుచున్న యీ వనమందు నీతో సంభోగించుకొంటు
నామనస్సు మిక్కిలి కోరుచున్నది.

శ్లో॥ వనేచానంగదావాగ్ని ర్వావనేతర్గతోత్రమాం । గుండమా
త్యధునాత్యంతం స్యాన్నయా మరతింకురు ।

తా|| యోవనాంతర్గతమయిన మన్మథదవాగ్ని యీ వనమందు నన్ను కాల్చుచున్నది. కాబట్టి నీవు నాతో రతిసన్నిహితయెడల నాయగ్ని చల్లాయను.

శ్లో|| మద్చిత్తశోభనే కాంత వనే త్వద్చిత్తశోభనే । నమాన
యోవనావావాం రతి స్పద్య సుఖవ్రదః । మావిలంబం కురుష్వాత్రి
నమాగచ్ఛ మమాంతిఃమ్ ।

తా|| ఓ ప్రియమాదా! ఈవనము నాదిత్తమనకు నీదిత్తమనకు అతిరమ్యముగా నున్నది మనమిద్దగము సమాన యోవనముగలవారము. సంభోగ సుఖపతనమయిన దీని యందు ఆలస్యము చేయుము. నావద్దకురమ్మ.

శ్లో|| తులాస్సద్గురుతరందేహం శోమలాంగం సుఖవ్రదం । మనో
భవేన మోహేన మామాలింగయమాచిరమ్ ।

తా|| నాదేహము దూడికంటె మృదువయినది. ఆశిశోమలమైన అంగములు గలిగినది. సుఖప్రదమయినది. నీవు ప్రేమచేత మన్మథోద్రేకముచేత నన్నాలింగనము చేసికొనుము. ఆలస్యమువద్దు.

శ్లో|| సోపీత్స్వత్తస్తయాశిష్యః పునస్తామాహపార్వతిః మామాం
వదదురాచార వ్రదంవాక్యం మనోభనే ।

తా|| ఓపార్వతీ! ఈప్రకారముగా పలికిన గురుప్రతివాక్యమును విని శిష్యుడు పలుకుచున్నాడు. ఓ నుదతీ! యిట్టి దురాచారప్రదమయిన వాక్యమును పలుక వచ్చునా.

శ్లో|| కుమారీ మద్గురోవుణ్యా మత్ప్రసా భ్రాతరంతవ । వృథా
మాం కాంక్షసి సాపే మహామారాగ్నిపీడితా ।

తా|| నీవు మాగురువుకుఁ బ్రతికవు. పుణ్యాత్మవు. నాకు తోలుట్టువవు. మన్మథాగ్నిపీడితవై నీసోదరుడనయిన నన్ను వృథాగా కోరుచున్నావు.

శ్లో|| సత్యయామే మనోరంతుం రోచతేత్రశుభేక్షణే । నూర్వా
చంద్రమసాయావ చ్చరేతాం తాపదేవహి । ఏతత్కర్మఫలాన్యావాం
భుంజానౌ సరకంచిరం । గచ్ఛానోత్తిష్టరదనం గురూణాంపరుషంవచః॥
వ్యక్తీద్ధిగ్ధేకాలే తథాత్వాం తాడయే ద్వితా । సమిత్పుష్పం ఫలం
గృహ్య యాస్యానోగ్రామమండనా ।

తా|| ఓ అమ్మయీ! నీతో సంభోగించుటకు నామనస్సునకు యావ్వూలేదు
ఒకవేళ మనవిద్వరము కీడించినయెడల నూర్యుడను, చంద్రితుడు ఎంతకాలము
దుశో అంతకాలము యీకర్మఫలము ననుభవించుచు నరకము దండగలవారము గాన
లెమ్ము. ఇంటికి పొమ్ము. ముద్దుగుమ్మ. గురువు నామీద కోపించుచునున్నా. ఆలస్య.
మైనచో తండ్రినిన్ను కొట్టుననుమ్ము సనిత్పువ్వఫలాదులంగైకొని త్వరగాగ్రామ
ముకుపోదము రమ్ము. నామాటవినుచుమ్ము

శ్లో|| సాతత్యాన్యవచశ్శ్చుత్వా పునః ప్రోవాచతంశుభే । కన్యా
రత్నంచ కనకం సద్విద్యాపి మధాతథా । స్వయంయస్యాగతా గేహం
మా స్త్విత్యుక్తస్సమూఢధీః ।

తా|| ఈప్రకారముగా పలికిన శిష్యుని వాక్యములకు విని తిటిగి ఆకస్యక పలి
కెను. కన్యయు, రత్నము, మువర్లము, విద్యా. అమృతమును స్వయముగానే గృహ
ముకు వచ్చినప్పుడు నాకుఁ ద్తని పలుకువాడు మాధుడని చెప్పఁబడును.

శ్లో|| అన్యోన్యాలింగనక్రీడాం హిత్యాగేహంగతేత్వయి । విమో
క్ష్యామ్యుత్తహిప్రాణా వనేకూరే భయానకే ।

తా|| పరస్పరాలింగనక్రీడను విడిచి నీవు యింటికి వెళ్ళినయెడల నేను భయం
కరమయిన యీవనమందే ప్రాణములకు విడుతును.

శ్లో|| నాయాతే మయిమత్తానో ప్యాయతే త్వయిమాం వినా ।
సద్యోదాస్యతేశాపం దారుణం నాత్రసంశయః ।

తా|| అట్లు నేనులేకుండ నీవే యింటికి వెళ్ళినయెడల మాతండ్రి నీకుదారుణ
మయిన కాపమిచ్చును. సందేహములేదు.

శ్లో|| ననహమి తనుంత్వతో రతింహిత్యాత్ర కాననే । నాను
యాస్యే త్వయాగేహం గత్వాత్వంభుంక్ష్వ తత్ఫలమ్ ।

తా|| నీతో సంభోగమును విడిచి నేను యీ అరణ్యమందు దేహమానుధరించి
యుండలేను. నీతోగూడా నింటికి కాను నీవువెళ్ళి ఆఫలము ననుభవించుము.

శ్లో|| ఇత్థం తద్విపినే తస్య సంకటే సముఖగతే । రతికామో
భవేత్తన్యాం క్రీడాంకర్తుం సమూఢధీః ।

తా|| ఆ యరణ్యమందు యీప్రకారముగా నా శిష్యునకు సంకటము పొస్త
మయినంతలో నాచిన్నగాఁతో సంభోగించుటకు నతఁడు దర్శియై యత్నించెను.

శ్లో॥ రక్షారవిందవృద్ధి నుమగుంవాసితేప్రియే । నానావణా
నుమైర్ముక్తై మకరైర్ముతేమస్థలే । వరాగామోద పుష్పాణాం శయనే
సురతప్రియే । గాయత్రిభిః కోకిలధ్వనైః కపోతశుకసారసైః । స్వామోద
గంధవాహేతు సుఖస్పర్శే సమీరణే । కుసుమేషు సముమ్భాత చేష్టాభి
ర్మితభాషణైః । అన్యోన్యాలింగనైశ్చేష్టైశ్చ కృతస్తా రతింప్రియే ।

తా॥ శుభదృష్టివయిన యో పార్వతీ! వినుము. తఱువార వారిద్దఱును నొక
రమ్యప్రదేశమందు కాసాంధ్ర పర్వతాలతోను, అనేక కుసుమములతోను, పరిమళించు
చున్నటువంటిన్ని, సంభోగానుమాలమయిన శయనమాను రచించి, కోయిలలు కూయు
చుండఁగా, కపోతములు కలధ్వని చేయుచుండఁగా, చిలుకలు పలుకుచుండఁగా, బెద్దరు
పులుగులు శబ్దమును శేయుచుండఁగా, వాయువు పరిమళమును వహించి సుఖస్పర్శన
కర మగుచుండఁగా, మన్మథోద్రేక సముమ్భాతములయిన నానావిధ చేష్టలచేతనన్ను,
అన్యోన్యాలింగనములతోను సంభోగమును ముఖముగా సలిపిరి.

శ్లో॥ గతేతురతికాలేతు సంతుష్టమనసిప్రియే । గ్రామంగంతు
మధోద్యుక్తా కిందుకక్రీడ మానసా । సమిత్పుష్పఫలాదీని కుళా న్యా
దాయమస్తకే । తౌహిత్యావిరీనంరమ్యం విలసద్ద్రామమాగతౌ ।

తా॥ ఓ పార్వతీ! వారిటువురు యీప్రకారముగా సలిపి రతికాలము గడిచి
మనస్సులు స తోషించినతఱువార బంతులాట లాడి సమిత్పుష్పఫలాదులను పుచ్చుకొని
నుండరమయిన యా వనమునువిడిచి గ్రామమానకు జేరిరి,

శ్లో॥ అగ్నియామాస శిష్యోసౌ సత్క్రియాం గురుచోదితాం ।
శిష్యం సంతోషయిత్వాతు మదేవోగురున త్తమః । కుమారీమావాభో
ధద్రే శ్రాంతాసివిపినేసుధే । భుంక్త్వాన్నం స్వాదుగంయుక్తం త్యక్త్వా
కందుక మాత్మజే ।

తా॥ గురువు గారచే నాజ్ఞాపింపబడిన కుళాద్యానయనమును శిష్యుఁడు గురువు
నకు సమర్పించెను గురువును శిష్యుని సంతోషపెట్టి తన కుమార్తెతో నిట్లనియె. ఓ మం
గళప్రద! అరణ్యమునకునోయి చాలా ఆయాసపడితివి బంకిని దాచి రుచితోగూడిన
యీ అన్నమును తినుమా అమ్మాయి.

శ్లో॥ తేనత్కృత్వా తథాకృత్వా గతేకాలాంతరేనఘే । ద్విజః
కాశ్మీరదేశస్థః తాముద్వాప్యాయయౌమ్భతిమ్ ।

తా|| ఓ పూర్వతీ! ఈ ప్రకారముగా పలికిన తండ్రిమాట విని ఆచిన్నది ఆటు లాచరించెను. తలువార కొంతకాలమునకు కాశ్మీరదేశస్థుడయిన యొక బ్రాహ్మణుఁ డాచిన్నదానిని పెండ్లికినికొని ఆరఁడు మృతబాంధవు.

శ్లో|| దృష్ట్వానుదేవ స్తనయాం దుఃఖతాన్స్వపతిం వ్రతి | పురో భూమిగతాముచ్చై శ్శోచంతీం బహుధా భువి | లఠద్వికీర్ణ కేశాంచ వికీర్ణ కటివాసునీమ్ | కురంగశాబేక్షణ వామలోచనాం చిరాదవిద్భిత్తి గతాశ్శ్రుమోచనాం | కుమారికామాహ ధరామవస్థితాం నుదుఃఖతాం వీక్ష్య పితాహతాహతః | అహంనవశ్యామి నుతామధర్మకాం బాలా మనంగే వ్యభిసంవృతాంసతీమ్ |

తా|| అనంతరము మృతుడయిన భర్త శేఖరమవద్దబడి శోకించుచున్నటువంటిన్ని, లేడిపిల్లయొక్క చూపులతో సమానమయిన చూపులు గలిగినటువంటిన్ని, ఊడి పోయిన కేశములును, వస్త్రములును గలిగినటువంటిన్ని, మిక్కిలి దుఃఖించుచున్న కుమార్తెను తండ్రియైన నుదేవుడొచ్చి కలువడియేడ్చెను. తలువార భూమిమీద బడి యుండి శోకించుచున్న కుమార్తెనుజూచి హతాహతుడై (మిక్కిలి కలటబడినవాడై) పరివ్రాతయై, బాలయై, మన్నధావస్థలోనుండి భర్తవిహీనయైన యీ నాకుమార్తెను నేను చూడలేనని పలికెను.

శ్లో|| కథంవ్యతీయు ర్ద్రివసాని తస్యాః అవాచ్యదుఃఖాతిథయావ హాని| పురానయాకల్పితపాతకాదికై రాచలేద్యవైధవ్యదశాశ్చి హేతుభిః||

తా|| ఈ చిన్నదానికి యింత దుఃఖముతో దినము లెట్లు గడచును ఈచిన్నది పూర్వజన్మముం దాచరించిన పాతకములచేత నిప్పుడు బాల్యముండే వైధవ్యమునాచొందను.

శ్లో|| మూఢోవిధాతా రమణీం వరాననాం శృష్ట్యాచ వైధవ్య ఫలంచ మస్తకే | సమాలిఖ దీనదయావరః పురా ధిగ్ధిగ్విధాతార మకర్మకారకమ్ |

తా|| దీనదయాశుభయిన బ్రహ్మ నుందరియైన కన్యకు బుట్టింది వైధవ్యమును లలాటమందు పూర్వము వాగ్దాసెను. ఎంత మూఢుడైనాఁడు. ఛీ! ఛీ! వృష్టికారకుడయిన బ్రహ్మ దుష్కర్మకారకుడైనాఁడు,

శ్లో|| ఇత్థం నుదేవ స్తనయాంతి లోకయా శుశోచ పత్నీసహిత

స్త్రనేకథా । తదానమాయాతి యతీ దృఢవ్రత స్సమస్తజతు వ్యస
నాపహరకః ।

తా॥ నుదేవుడు భార్యతోపహా యీప్రకారముగా కూతురునుజూచి అనేక
విధములుగా శోకించెను. అంతలో నియత్రివతుడైనను, సమస్త జంతువుల కవములను
నిజారించు స్వభావముగలవాడైననయిన దృఢవ్రతుడను నొక యతీశ్వరుడు వచ్చు
చుండెను.

శ్లో॥ యతీ సతతత్య గృహేషు పర్యటన్ శుశ్రావ తదోదన
మూర్తినాశకః । దయావర స్తన్నికటంయయా శుభే తమబ్రవీ త్కం
బహురోదనం ద్విజ ।

తా॥ ఆయతీ భిక్షాద్యర్థము ప్రతిగృహమును గిలుగుచు నచ్చట నా రోదనమును
విని దయావంతుడై యచ్చటికి విచ్చేసి ఆ నుదేవునితో నిట్లనియె. నీవెందుకు గొప్పగా
గేడ్చుచున్నావు.

శ్లో॥ బ్రహ్మ స్వదా సాక మనతదుఃఖ హేతుం క్షణే నాద్య
విమోచయిష్యే । ఇత్థం యతీంద్రవ్రవరోదితం శుభే శ్రుత్వాతిహర్షా
దధ వాక్యమబ్రవీత్ ।

తా॥ ఓ బ్రాహ్మణుడా! నీ దుఃఖహేతువును మాకుఁ జెప్పుము. క్షణములో
నీ దుఃఖమును తీసివేతును. ఈప్రకారముగా పఠికన యతిపుంగవుని వాక్యమును విని
సంతోషించి నుదేవుడు యతీశ్వరునితో పలుకుచున్నాడు

శ్లో॥ శ్రుణ్వత్వ దుఃఖాతిశయం మహామతే త్వద్దర్శనా త్కం
పిత తద్దృదంతరా । ఇయం కుమారీ తనయా మమ ప్రభౌ మశోచతీ
భర్తృమృతౌ మశోభనా ।

తా॥ ఓమహానభావా! మాదుఃఖమును వినుము. నీదర్శనమువలన నాదుఃఖము
పోయినది నాకు శాంతి నుభము గలుగును ఈచిన్నది నాకూతురు. ఈసుందరిభర్త
దనిపోయినాడు. అందుచేత నీ యేడ్చుచున్నది.

శ్లో॥ తదోదనోపాధి బలా దహం తథా శోచే బహుస్నేహ
తయా మహామతే । పురానయా దుష్కృత మూర్తిదాయకం కృతంవద
స్యాభిలమత్రేజన్మని । త్వందుఃఖ వైశ్వానరమాశుదీప్తకం శాంతం కురు

త్వద్వచనోఽబిదుభిః । ఇత్థం నుదేవ ద్విజవర్యభాషితం దుఃఖం తదా
కర్ణ్య యతిర్జగదతమ్ ।

తా॥ దీనియందు నాకుఁగల ప్రేమచేత దీని కోదనముజూచి నేనును ఏడ్చు
చున్నాను. ఈచిన్నది పూర్వజన్మమందు మిపాపమాచరించెనో, యీజన్మమందు మిపాప
మాచరించెనో చెప్పము మిక్కిలి మందుచున్న దుఃఖమును అగ్నిని నీవాగ్నిములను జల
బిందువులచేత చల్లార్చుము. ఈప్రకారముగా పలుకఁబడిన నుదేవుని దుఃఖకారణమును
విని యతి తిరిగి పలుకుచున్నాఁడు.

శ్లో॥ నుతా పురాతేనఘబాహుజాత్మజా నురూపలావణ్యకృశో
డరీప్రియా । జారప్రియా రూప వయో విచక్షణై స్తైరోబ్ధితా భర్త
వధాయ దుస్సహా ॥

తా॥ పాపరహితఁడనయిన యోబ్రాహ్మణుఁడా! వినుము. నీకుమార్తె పూర్వ
జన్మమందు క్షత్రియకుమార్తె. ఆతిసౌందర్యవతి. తనుమధ్య. జాతులయందు దానైక్తిగలిగి
పదియునై జారులమాటచొప్పున తన భర్తను చంప నుద్యోగించెను.

శ్లో॥ వతంతదావావ్య విదర్భనాయకం జఘానకోపాదశినానుహా
నిశి । దృష్ట్వామృతం స్వాత్మవతిం శుశోచనా రాత్రౌ పునస్తత్ర మహా
భయాన్వితా । తదా స్వయంతేన జఘానచాత్మవా మృతింవృధాసా
ప్రయయామహామితే । కృతంపురా స్వాత్మవిఘాతనంవతిం తథానయా
ఘాతయతీద మద్భుతమ్ ।

తా॥ ఇట్లుద్యోగించి విదర్భ నాయకుఁడయిన తనవతిని అర్ధరాత్రమందు నిద్రించు
చున్నవానిని ఖడ్గముచేత జంపెను. అట్లు చంపి మహాభయముతో శోకించెను తఱువాత
ఖడ్గముతో తనను చంపుకొనెను. ఈప్రకారముగా వతినాత్య చ్ఛాత్మహత్య నాచరిం
చెను. ఎంత అద్భుతమో వినుము.

శ్లో॥ ఇత్థం తయా దుష్కృతపాతకాదికం కృతంతదాపే తనయా
వరాననా । రిద్దోషతస్తే తనయావతి ర్మృతో వైధవ్యమాసీ ద్భహు
దుఃఖకారణమ్ ।

తా॥ అది యిట్లుగా పూర్వమందు పాతక మాచరించినది. ఆమెయిప్పుడు నీకు
పుత్రకయై జన్మించెను. అదోషమువలన నీపుత్రకయొక్క భర్త మృకుఁడాయెను నానా
తుఃఖవిధానమయిన వైధవ్యము సంప్రాప్తమాయెను.

శ్లో॥ వికల్పషే వీరభయే ఓమలే కులే జనించ తస్యా వ్రవ
చామి త్వం శ్రుణు ।

తా॥ ఈచిన్నది దోషయుక్తమయిన దానికి పాపరహితమును భయహీనమును నిర్మలమునునైన నీకులమందు (గృహమందు) జన్మించుటకు కారణమునుజెప్పెద వినుము.

శ్లో॥ ఇథం పురాజన్మ చతుర్థశేగతే సంప్రాప్తమాఘే మకరే
దివాకరే । సరస్వతీతీరముపాగతాజన్త ద్విష్ట్యచశారీవ్రతసారగ్గస్తథా ।
తస్యాం ద్విజశ్రీగణమేత్య దర్శనం తాం మాఘశారీ మథ సైకతా
మయీం । సమర్చ్యశారీ మఖలేశ్వరీంస్త్రీయో దినేషుమాఘవతమాచ
రణముదా । దృష్ట్వా పురాతే నిసయాత్వదన్వయే భవేద్విశ్వావే విమలే
మునీశ్వర ।

తా॥ పూర్వము పదునాలుగు జన్మలకు కిగిందట మాఘమాసమందు మకరమందు సూర్యుడుండగా శారీవ్రత పరాయణులుగా వాతో సంవత్సరముతో సరస్వతీవదికి వెళ్ళినది. ఆ సరస్వతీవదియందు రాగ్నాణ శ్రీబృందము సైకతమాచేత మాఘశారిని చేసి మాఘమాసమందు ప్రతినింబున భక్తితో బూజించిరి ఈచిన్నదివారిచే బూజింపఁ బడు శారిని, పూజాక్రమమునున్న జూచుటవలన నిర్మలమయిన నీదంశకుండుజన్మించినది.

శ్లో॥ తథేవాజన్మ న్యతిపావమీదృశం వనేనిహారా త్పురత స్తవా
నఘు । శిష్యేణతేనంగబలాద్ధతారతిం చకారతద్దోషభరందురానదమ్ ।

తా॥ అట్లుగానే యీ జన్మమందును నీసన్నిధిలో వసవిహారమావలన ఘోర మయిన పాపమాచరించినది ఈ యేదంటె అత్యుచుండు నీ శిష్యునితో మన్మథోద్యోగ మాచేత సంభోగించినది. ఆదోషము అత్యుక్కుటమయినది. దానిఫల మిప్పుడే అనుభవించక తప్పదు.

శ్లో॥ సాకర్మణా ద్దుష్కృతజాతభూరిణా నుశోచతీర్వంతువృద్ధైవ
శోచసే । యత్కర్మజాతం నుక్కణం గథావరం భుంజంతి తత్కర్మ
ఫలాఫలం నరారాః ।

తా॥ కాబట్టి పూర్వజన్మాగ్నిత మయినటువంటిన్ని ఈజన్మపంచితమయినటువంటిన్ని మహా పాతకములచేత అకిన్య యిట్టి అవస్థనబొంది నొంభించుచున్నది. నీవు వృధాగా జెంచులకు శోకించెదవు. మనుష్యులకు తాముజేసిన పాపపుణ్యముల ఫలము ననుభవించక తప్పదు.

ఈశ్వరః॥ శ్లో॥ శ్రుత్వా యతీంద్రస్య వచః పురాతనం తదేవా
దేవేః పురాకృతం త్వఘం । పిథాయ కర్ణద్వయ మాశు చింతయా
ఉవాచ తం యోగివరం వరాననే ।

తా॥ ఈశ్వరుడు చెప్పుచున్నాడు ఓ పార్వతీ! ఈప్రకారముగా పరికిన
యతీందుని వాక్యమును నుడేవుడు విని యెంతకష్టము పూర్వమందు పరిహార్యయు
అర్థహార్యయు యిప్పుడు కన్యార్థమందే గురుభక్తుతో సంగమము నాచరించి
నది. హరిహరీ! ఏంత శాపపుమాట వినుటదెనని రెండు కర్ణములను నేతులచే మూసి
కొంతకాలము చింతించి తిరిగి యోగినిగుడించి యిట్లనియె.

సుదేవః॥ శ్లో॥ తాతమేతనయా పావం కేన శీఘ్రం వినశ్యతి ।
జామాతా కేనపుణ్యేన పునర్జీవేన యోజితః ।

తా॥ ఓనాయనా! ఏయుపాయముచేత నాకుమార్తెపాపమునశించును. నాతల్లు
డును యేపుణ్యముచేత తిరిగి జీవించును.

శ్లో॥ వక్త్రమర్హసిమే బ్రహ్మ శోతుకామాయ సాంవృతమ్ ।

తా॥ ఓ యతీశ్వరా! ఈవిషయమంతయు యిప్పుడు వినిగోరినాను చెప్పుమా
అని నుడేవుఁ దడిగెను.

దృఢవ్రతః॥ శ్లో॥ సుతాయాస్తు సుమాంగల్ప వృద్ధ్యర్థం యది
కాంక్షసే । జామాతాస్తవవిప్రీంద్ర సర్వాఘాఘునివారణమ్ । వత్సామి
శ్రుణుతే మాఘే మాసిహోషసి మజ్జనం । కారయిత్వాతు సుతయా
తటాకేవా జలాశయే । కృత్వా గోరీంతు తత్తీరే దేవీం తస్మైకతా
మయీం । సుగంధఘావదీపైశ్చ పుష్పతాంబూలమోదకైః । సువా
సినీభిస్తాదేవీ మర్పయిత్వావిధానతః । ఏవం దినేదినేమాఘే స్వాత్వా
భ్యర్చ్యనమే న్ముదా । ఏవం గోరీవ్రతం మాఘే పున్రత్యాస్తేఘనారా
యచ । కారయాస్యావతిర్ద్దీవే న్నాప్రకార్యావిచారణా ।

తా॥ దృఢవ్రతుడను నా యగిపుంగవుండు వచించుచున్నాడు. ఓ సుదేవ!
నీకుమార్తె మాంగల్యవృద్ధినిన్ని, నీ కల్లునకు పాపక్షయమునున్ను కోరితివిగనక చెప్పెదను
వినుము. మాఘమాసంబున ఉవఃకాలమందు నీకుమార్తెచేత తటాకమందుగాని, నది
యందుగాని స్నానముకేయించి అతీరమందే యినుకచే గోరీవిగ్రహమునుజేసి సువాసినీ
సహితముగా ధూప దీప నైవేద్యాదులచేత నా గోరిని పూజించవలెను. ఈప్రకార

మౌగా ప్రరిదినమందు పూజించి నమస్కరించవలెను. ఇట్లు నీకుమార్తెచేత మాఘమాస మందు మాఘగౌరీ వ్రతమును జేయించితినని నీకుమార్తె పాపములు నశించును. భర్త పునర్జీవితుడగును. ఇందుకు సందియములేదు.

శ్లో॥ మాఘేర్మతీయే దేవేశి నువాసిన్వై మహామతే । శూర్ప యుగ్మం సకార్పాసం సహరిద్రం ఫలాన్వితమ్ । సతాంబూలం ముదా దత్వా పూజయిత్వాంజనాదిభిః । వ్రీదక్షిణనమస్కారాః సప్తవారం సమాచరేత్ । భోజయిత్వాన్యసంసర్గాత్ స్త్రీణా మఘునివారణమ్ ।

తా॥ మాఘశుక్ల తృతీయా దినమందు రెండు క్రొత్తచేటలనుదెచ్చి అందులో నొక చీర, రవిక, పసుపు, ఫలములు, తాంబూలము, దక్షిణలకుంచి యొక నువాసినీ స్త్రీని కాటుక మొదలయినవాటిచే పూజించి యీశూర్పయుగ్మము (మాసినాయన మును) నాముత్యమన కిచ్చి, సప్తపదక్షిణ నమస్కారములనుజేసి వద్రసోపేతముగా వన్నమిడినయెడల యీచిన్నదానియొక్క సంస్కారోపము యావత్తు నశించును.

(అత్ర దేవేశీతి సంబోధనేన శివవాక్యమిదమితి ప్రతిభాతి తథా నాస్తిగ్రంథే శివఉవాచేతి । యది యతివాక్యం భవేత్తహి దేవేశీతి సంబోధనం వ్యర్థంభూయాత్ । అతః పాఠాంతరకల్పనాకార్యా । నోచే దీశ్వరఉవాచేతివా రచితవ్యం మహాపురాణేస్మిన్ పాఠాంతరకల్పనస్య సాహమహా ఇత్యుపేక్షితం తదర్థనిర్ధారణే॥)

శ్లో॥ బ్రహ్మ తేతనయాయాశ్చ మాఘమాసి నిమజ్జనాత్ । నశ్యంతి సర్వపాపాని నైవకుర్వత్రిసంశయమ్ ।

తా॥ ఓ బ్రహ్మణుడా! మాఘస్నానమువలన నీకుమార్తె సమస్తపాపములు నశించును. సందేహపడవద్దు.

శ్లో॥ మాఘే మకరగే భానా యస్నా శ్వర్థోదయే నదా । నారీనా పురుషోవాపి కృతామైరిహముచ్యతే ।

తా॥ మకరమందు రవియుడఁగా మాఘమం దశ్లోదయ కాలమందు స్త్రీగాని, పురుషుఁడుగాని స్నాన మాచరించినయెడల స్వయంకృతపాపం లచేత ముక్తులగుదురు.

శ్లో॥ మాఘేచ్ఛార్థోదితేనూర్జ్యే మకరస్థేదివాకరే । స్నాత్వార్చనంచ చక్రాంకం యశుర్యార్చనహరింవ్రజేత్ ।

కా॥ మాఘ మకరమందు స్నానముచేసి హరిని పూజించి చక్రాంకమును నేయు
కాడు హరిని బొందును.

శ్లో॥ అథ త్రీవా సథ త్రీవా యాకుర్యాన్మాఘమజ్జనం! అథ త్రీ
విష్ణుమాప్నోతి సథ త్రీ నిత్యమంగళమ్ ।

కా॥ విధవగాని, పుంస్త్రీగాని మాఘస్నాన మాచరించిన ఫలముగలదు తర్త
లేని స్త్రీ విష్ణులాభమును బొందును. నువాసినీ సర్వదా మంగళమునుబొందును.

శ్లో॥ మాఘస్నానం వరం స్త్రీణాం ద్విజాతీనాం తథోత్తమం ।
సర్వదుఃఖవ్రళమనం సర్వమాంగల్యదాయకమ్ ।

కా॥ స్త్రీలకు మాఘ స్నానము ముఖ్యము. బ్రాహ్మణులకును ఉత్తమము.
సర్వదుఃఖ నివారణము. సర్వమంగళదాయకము.

శ్లో॥ మాఘస్నానవ్రతానాంతు మాఘమాహుర్మహర్షయః॥

కా॥ ఋషులు మాఘస్నానలకు పాపములు లేవని చెప్పిరి. మా అఘం అఘ
చనగా పాపము, మా అనగా లేదు. మాఘం పాపములేదని తాత్పర్యము.

శ్లో॥ ఉన్మత్తోవా జడోవాపి నారీవా పురుషోపివా । సంగా
త్స్వభావా ద్దంభాద్వా మాఘస్నానాద్ధరింవ్రజేత్ ।

కా॥ ఉన్మత్తుడుగాని (పిచ్చివాడు) జడుడుగాని, (యేమియు తెలుగని
వాడు) నారీగాని, నరుడుగాని, సంగమమువలనగాని, స్వభావమువలనగాని, దంభము
వలనగాని మాఘస్నాన మాచరించిన మోక్షినిబొందును.

శ్లో॥ ఇత్యుక్తో యతినావిప్ర స్సుదేవో నగనందిని । తథాహీతి
యతినత్యా స్వేచ్ఛాచారగతోయయా ।

కా॥ ఓ గారీ! ఈప్రకారముగా యతి శలుకులువిని అట్లే ఆచరింతునని నుడే
పుడు పలికి యతికి వదంస మాచరించెను యతియు స్వేచ్ఛగా వెళ్ళిపోయెను.

శ్లో॥ సంప్రప్తై దైవయోగేన మాఘే వ్యఘనివారకం । గారీ
వ్రతం తతః పుత్ర్యా మాఘస్నానం ముఖవ్రదం । సుదేవః కారయా
మాన భక్త్యా కారత్యాయనీవ్రతమ్ ।

కా॥ తఱవాత సుదేవుడు దైవయోగమచేత సంప్రప్తించిన మాఘమామందు
తన పుత్రికచేత పాపనివారణార్థము మాఘస్నానమునున్న, మాఘగారీ వ్రతమునున్న
జేయించెను.

శ్లో॥ తత్పుణ్యేన మహాదేవి నభిభిః పితృసంయుతా । నభర్త్రీ
వ్రయయాచాంతే వైకుంఠంచ నుచిస్మితే ।

తా॥ ఓ కార్యమనీ! ఆ పుణ్యముచేత నామె పాపములు నశించెను. భర్త
జీవించెను. పిమ్మట సఖులతోడను తండ్రితోడను అనేక భోగముల ననుభవించి అంత
మందు భర్తతోసహా వైకుంఠలోకము జేరెను.

శ్లో॥ మాఘస్నానం మహాత్పుణ్యం కృత్వాదేవి ద్విజోత్తమః ।
వ్రయయా విష్ణుసాయుజ్యం పితృభిస్సహ శోభనే ।

తా॥ ఆ నుదేవుడును పుణ్యప్రదమయిన మాఘస్నాన మాచరించి తన పితృకు
లతోగూడా విష్ణుసాయుజ్య ముక్తిని బొందెను.

శ్లో॥ తత్తస్మా న్మాఘమాసేతు కించి దభ్యుదితే రవా । హరిం
యోర్చయతి స్నాత్వా నవైకుంఠేశ్వరో భవేత్ ।

తా॥ కాఁబట్టి మాఘమాసమందు రవి కొంచెముదయించినవాఁ డగుచుండఁగా
స్నానమాజేసి హరిని పూజించువాఁడు వైకుంఠలోకాధిపతి యగును.

ఇతి ద్వితీయోధ్యాయ స్సమాప్తః.

—* అథ తృతీయోధ్యాయ ప్రారంభః *—

శ్రీదేవ్యవాచ । శ్లో॥ తచ్చిష్యస్య భవేత్పావం నుదేవస్య మహా
త్మనః । కథం తద్వద దేవేశ శ్రోతుమిచ్ఛామి సాంవ్రతమ్ ।

తా॥ పార్వతి బ్రహ్మించుచున్నది. ఓ శంకరా! మహాత్ముడైన ఆ నుదేవుని
యొక్క శిష్యున శ్రమిపాపము సంభవించినో వినగోరినాను గాన నిప్పుడు చెప్పుమా.

శ్రీమహాదేవః । శ్లో॥ వశ్చాత్తావ మనుప్రాప్త శ్శిష్యత్తస్య కుభే
క్షణే । గురుం నుదేవమాహేదం కించిత్కాలాంత రేనఘమ్ ।

తా॥ ఓ పార్వతీ! కొంతకాలమునకు ఆ నుదేవుని శిష్యుఁడు వశ్చాత్తామను
బొంది పాపరహితుఁడయిన తన గురువునుగూర్చి యిట్లనియె.

శ్లో॥ గురోమే విటనేచాసీ త్వత్ప్రత్యసహ నంగమః । కాం
క్షేహం తయోనంగం కాంక్షమాణా కుమారికా । మయా మాస్మితి

యద్దోర మువాచ విపినే నుతా ! నకరోషి యతస్సంగం మయిఃసూథ
శుభేవనే । త్యక్ష్యే క శేబరంతూర్ణం కిమన్యై గృహభావనైః । తచ్చు
త్వాహం తతోభిః స్వత్తశ్శావవిశంకితః । గురోరణ్యే మయాసాకం
కృతం రతిసుఖవ్రదం । త్వత్సుతాకృత దోషేణ మహాదోషఉపాగతః ।
విధత్స్వమాం గురుశ్రేష్ఠ ప్రాయశ్చిత్తం సుఖవ్రదమ్ ।

తా॥ ఓ గురుఘంగావా! అరణ్యమందు నాకు నీకుమారికతో సంభోగమాయెను.
అది నేను కోరినదికాదు. నీకుమారికయే కోరినది. అప్పటికిని నేను వద్దని చెప్పినను
నాతో సంభోగించనియెడల నే నిక్కడనే శరీరమును విడుతునని ఘోరముగా పలికినది.
అప్పుడు కుమాతీక మృతించిన మీరు శపింతురనే భయముచేత సంభోగము జేసినాను.
నీ కుమార్తెమూలముగా నాకు నింతదోషము పొందెనుయినది. కాన నే నీదోషము
సహించలేనుగనుక నాకు ప్రాయశ్చిత్తమును జెప్పము. దాని ననుష్ఠించి సుఖనాడును.

శ్లో॥ ఏవం శిష్యవచశ్రుత్వా సుదేవో గురుస త్తమః । శిష్యం
విజ్ఞాపయీమాన పరేచ్ఛా ప్రాప్తకర్మణః । ముక్తిమాహ శ్రుణుష్వేహ
వత్సగచ్ఛసరిద్వరాం । మందాకినీసరిత్రీరే తవశ్చరనుదుష్కరం । తేన
తత్పాపహానిస్యా ద్ద్వాదశాబ్దైరతేతవ ।

తా॥ ఈత్రకార మడిగిన శిష్యునిమాట విని గురువు పరేచ్ఛవలన వచ్చినదోష
మునకు ప్రాయశ్చిత్తమును జెప్పచున్నాడు. ఎట్లంటే, కుమారా! విశము. గంగకు
బోయి తత్తీరమందు పన్నెండు సంవత్సరములు ఘోరతపస్సు నాచరించుము. అట్లాచ
రించిన నీపాపము నశించును.

శ్లో॥ ఏవం గురువచశ్రుత్వా తదాజ్ఞాం శిరసావహా । గురుం
సత్వాజగామాసా శిష్యో భాగీరథీతటమ్ ।

తా॥ శిష్యుడు యాప్రకారముగా బలికిన గురువుగారి మాటను విని గురువు
తీర్థముబొంది నమస్కరించి గంగానదీతీరమునకు వెళ్లెను.

శ్లో॥ సగచ్ఛ మార్గమభ్యేతు దదర్శ మునిసేవితం । దీవ్యాశ్ర
మం మనోరమ్యం సర్వజంతు సుభావహమ్ ।

తా॥ ఆ శిష్యుడు గంగకుబోవుకరి మార్గమందు మనులతో గూడినదియు, మన
స్సుకు రమ్యమైనదియు సమస్తప్రాణులకు సుఖకరమయినదియు నయిన నొకదివ్యా
శ్రమమును జూచెను.

శ్లో॥ విశ్రాంతః పాప్తవాంస్తతః గన్తవ్యం నాన్తవశ్యతమ్ । నళి
న్యాంమునయస్సర్వే మాఘేన్నాత్వా శుచిప్రకాశః । సశిష్యాస్తనుతా
స్తతః సభార్యాస్తంశ్రితవతాః । సుఖోపవిష్టాఃపులినే నళిన్యాస్సైకతే
శుభే । శ్రుణ్వంతో మాఘ మాహాత్మ్యం నందయంతః పరస్పరం ।
అర్చయంతోచ్యుతం భక్త్యా కీర్తయంతో హరింపరం । సుదేవశిష్యస్తా
న్సుఖ్యాన్ దదర్శ కమలేక్షణే ।

తా॥ చూచి, ఆతపపీడితుడై మార్గాయాసము జెందిన యా శిష్యుడు ఆ
దివ్యాశ్రమముకొచ్చి అచ్చట నదీతీరమందు మాఘస్నానమాడి శుచులై పుత్రులతోను,
శిష్యులతోను, భార్యలతోను గూడిసుఖముగా కూర్చుండి మాఘమాహాత్మ్యమును వినుచు,
ఆనందించుచు, హరిని బూజించుచు, కీర్తించుచున్న మానిపుంగవులను జూచెను.

శ్లో॥ తానాహ సత్వాదేవేశి వినీతస్సకృతాంజలిః । యుష్మాభి
ర్మునిశాద్దూలాః కింకృతం ప్రతముత్తమమ్ ।

తా॥ చూచి నమస్కరించి నమ్రుడై కృతాంజలియై ఆ మానిపుంగవులను గూర్చి
యిట్లునియె. ఓ మానిశ్రేష్ఠులారా! మీచే నాచరించబడు సుత్తమప్రతమెద్ది.

శ్లో॥ కిమనేనఫలం ప్రాప్తం శోలోకః కన్య పూజనం । వదంతు
కృపయామూయం శిష్యాయ వ్రణతాయచ ।

తా॥ ఈ వ్రతమచేత నేఫలము పొందబడును. ఏలోకమువచ్చును. ఈపూజ
యివ్వనిది. సమస్తము మీ శిష్యుడవైనటువంటిన్ని నమస్కరించుచున్న నాకు దయ
చేత మీరు చెప్పదురుగాత.

శ్లో॥ జ్ఞాతు మిచ్ఛామి యుష్మాభి ర్వ్రీతం పావప్రణాశనం ।
యుష్మత్కృపావలోకేన శ్రుత్వాశ్రుత్వా పునామ్యహమ్ ।

తా॥ పాపేనాశనకరమయిన యీవ్రీతమును మీవలన వినగోరితి. మీయొక్క
జయాదృష్టిచేత నేను విని పవిత్రుడైనగుడును.

శ్లో॥ శ్రుత్యేత్థం తస్యశిష్యస్య వచస్తే సంశ్రితవతాః । సత్య
ప్రేరంమునిశ్రేష్ఠ మాహుస్తద్ధర్మశంసనే ।

తా॥ ఈప్రకారముగా పలికిన ఆ శిష్యునిమాటల నావ్రతస్థులు విని యీశిష్యు
నకు మాఘధర్మమును జెప్పమని సత్యవ్రతుడైన నొక మునిశ్రేష్ఠుని నియమించిరి.

తా|| ఆరామమును వలకువాడును, కూర్చుండును, శయ్యలను, ఆశ్శయలను అమ్మవాడును (విశ్రయించువాడును) మాఘవృత పరిత్యక్తుడును బ్రహ్మఘాతకుఁ డని చెప్పబడును.

శ్లో|| తటాకసోతుభేత్తారం వరస్త్రీగుంగలోలువం| మాఘస్నాన పరిత్యక్తం తమాహుర్బ్రహ్మఘాతకమ్ |

తా|| తటాకముల కట్టను గ్రంపి ఉదకములను బయటకు వెళ్లగొట్టువాడును, పరభార్యా సంభోగము దాశగలవాడును, మాఘ స్నానమును విడిచినవాడును, బ్రహ్మఘాతకుఁ డనబడును.

శ్లో|| దేవద్రవ్యావహరారం తథాదత్తావహరకం| మాఘస్నాన పరిత్యక్తం తమాహుస్తేయినంబుధాః |

తా|| ఎవ్వఁడు దేవద్రవ్యమును హరించునో, దత్తవ్రతము నపహించునో, మాఘస్నానమును విడుచునో వాఁడు స్తేయియని వివాంసులు పలుకుచున్నారు. స్తేయియనఁగా బంగారమును హరించువాడు. ౧ బ్రహ్మహత్య, ౨ నురాపానము, ౩ గురుతల్పగమనము, ౪ స్తేయి, నువర్ణహరణము, యీ నలుగురితో సమావాసము చేయుట, ౫ తత్సంస్కరము. ఈ ఆయువును పంచమహాపాపము లనబడును. ఇందులో బ్రహ్మహత్యాసమానపాపమును జెప్పిస్తేయమును జెప్పుచున్నాఁడు

శ్లో|| తదామీతి ద్విజాయాదా వశ్చాద్యో నాస్తికోధమః | మాఘస్నానపరిత్యక్తం నురావంతవిదుర్బుధాః |

తా|| (పంక్షిర్ణముగా జెప్పబడుచున్నది) ఎవ్వఁడు బ్రాహ్మణునకు ముందుగా యిచ్చెదనని పనికి తఱువార తనని చెప్పనో వానినిన్ని, మాఘ స్నాన పరిత్యక్తునిన్ని నురావునిగా చెప్పుచున్నారు అనఁగా దోషవంతుఁడని తాత్పర్యము.

శ్లో|| గురు విప్రజన ద్వేష్య మాత్మస్తుతి వరాయణం | మాఘ స్నానపరిత్యక్తం తమాహుస్తేయినంబుధాః |

తా|| గురువులతోను, బ్రాహ్మణులతోను ద్వేషించువాడును, తన్ను తానే స్తుతిచేసికొనువాడును, మాఘ స్నానవిముఖుఁడును స్తేయియని జెప్పబడును.

శ్లో|| అసంస్కృతాన్నభోక్తారం పిత్వ శేషాన్నభోజనం | మాఘ వృతపరిత్యక్తం తమాహుస్తేయినంబుధాః |

తా|| వైశ్యదేవవిహీనమయిన యన్నమును భుజించువాడును, పిత్వ శేషాన్నమును తినువాడును, మాఘవ్రతపరిత్యక్తుఁడును నువర్ణహారి యనబడును.

శ్లో॥ వరప్రీతసంగనిరతం భాగ్యభార్యా రతిప్రియం । మాఘ
స్నానవరిత్యక్తం తమాహుర్గురుతల్పగమ్ ।

తా॥ అన్యభార్యా సంగమయితే సలుపువాడును, సోవరభార్యా సంగమము
జాచరించు వాడును, మాఘస్నాన రహితుడును గురుతల్పగామి యనబడును. (అనగా
అగమ్యగమన మాచరించువాడు.)

శ్లో॥ గుర్వంగనారతం కష్టం గురుసంబంధినీరతం । మాఘస్నాన
వరిత్యక్తం తమాహుర్గురుతల్పగమ్ ।

తా॥ గురుభార్యాసంభోగియు గురుసంబంధినీ ప్రీతో భోగించువాడును,
మాఘస్నాన విహులుడును గురుతల్పగామి యనబడును.

శ్లో॥ చండాలభాషిణం విప్రం వివా నైదర్శపాణినం । మాఘ
వ్రతవరిత్యక్తం తత్సంసర్గంతు పంచమమ్ ।

తా॥ చండాలులతో సంభాషించు బ్రాహ్మణుడును, దర్శరహితపాణియైన
విప్రుడును, మాఘవ్రత కూన్యడును తత్సంసర్గయాచా పంచమ మహాపాతకుడని
తెప్పబడును.

శ్లో॥ రజస్వలామాశ్చండాల ధ్వనిం శ్రుత్వాన్నభోజనం మాఘ
వ్రతవరిత్యక్తం తత్సంసర్గంతు పంచమమ్ ।

తా॥ రజస్వలా చండాలుల మాటలు వినుచు భుజించువాడును, మాఘవ్రత
రహితుడును తత్సంసర్గియనబడును.

శ్లో॥ దుర్బంగకరణాన క్తం నిర్వేదగ్రామవాసినం । మాఘవ్రత
వరిత్యక్తం తత్సంసర్గంతు పంచమమ్ ।

తా॥ దుష్టసహవాసము జేయువాడును, వేదకూన్య గ్రామవాసియు, మాఘ
వ్రతత్వాగియు తత్సంసర్గియనబడును. శ్లో॥ బ్రహ్మహాచనురాపశ్చ నైయిత గురు
తల్పగః మహాపాతకినస్త్వైతే తత్సంసర్గీకు పంచమః ॥ బ్రహ్మహా= బ్రాహ్మణుని
జంపువాడు, నురాపః= కిల్లు ద్రావి విత్తుడు, నైయిత= బంగారమును హరించువాడు,
గురుతల్పగః= పొందగూడని ప్రీతి పొందినవాడు తత్సంసర్గీ= ఈ నలుగురితో
సాంగత్యము చేయువాడు యీ నలుగురును మహాపాతకులనబడుదురు.

శ్లో॥ పురాణోద్వాహ మాంజ్వాది ధర్మాణాం విఘ్నకారకం ।
మాఘవ్రతవరిత్యక్తం తమాహుః పశుఘాతుకమ్ ।

తా|| పురాణశ్రవణమునకు, వివాహమునకు, ఉపనయనమునకు, ధర్మకార్యములకు విఘ్నమాచరించువాఁడును మాఘవర్షిశుక్లాన్నుఁడును పశుఘాతుకుఁడనబడును.

శ్లో|| శరణాగతహంతారం సర్వతీర్థవరాజ్ఞుఖం మాఘవ్రత వరిత్యక్తం తమాహుర్మూర్తిహం బుధాః ।

తా|| శరణుజొచ్చినవానిని చంపువాఁడును, తీర్థయాత్రావిఘ్నుఁడును, మాఘత్యాగియు భూమిహంతయని పెద్దలు చెప్పుచున్నారు. (భూమిహంతగా గర్భము.)

శ్లో|| పితృయజ్ఞవరిత్వాగం త్వక్తభార్యం కులాశమం । మాఘవ్రతవరిత్యక్తం తమాహుర్మోవిఘాతుకమ్ ।

తా|| పితృయజ్ఞత్వాగియు భార్యను విడిచినవాఁడును, కులాశముఁడు అనగా కులధర్మత్వాగియు, మాఘహీనఁడును గోవిఘాతకుఁడనబడును. (ఇచ్చట భార్యాత్వాగియనగా గుణవతియైన భార్యాత్వాగియని అర్థము.) సద్యస్త్యప్రియవాదినీ|| ఇతి. దుష్టభార్యాత్వాగము విహితమయినందున.)

శ్లో|| ద్వేష్టారం గూఢ్యశ్రోత్వ తమాహుర్మోవిఘాతుకమ్ ।

తా|| మాతా పితృలతో కలహించువాఁడు గోఘాతకుఁడని చెప్పబడును.

శ్లో|| మహాపాపావ సాన్యాని త్సుద్రపాపానియానిచ । మాఘస్నానవరిత్యక్త మాశ్రయంతిగుదానఘ ।

తా|| పంచ మహాపాపములు, యితరోపపాతకములు, తత్సమాన పాపములు, యింకా వల్లపాపములును మాఘస్నానవిఘ్నముని నాశరియించి యుండును. 'మాఘస్నానవిహీనోయ స్సత్యశాచవివర్జితః|| అను శ్లోకము మొదలు యితవఱకు చెప్పబడిన పాతకములు ఆయాపాతకముల నాచరించువారి పెట్లాశరియించి యుండునో అట్లే మాఘస్నానవిహీనని ఆశరియించియుండును. మాఘస్నానహీనఁడును, పాతకియు నమానులు. పూర్వోక్తపాతకులు యేకష్టములను బొందుదునో మాఘస్నాన విఘ్నములును ఆకష్టములను బొందుదురు గాన మాఘస్నాన వైచిక్షిణులు యిన్ని పాతకములకు నాలయము గనుక బుద్ధినుండుఁడు మాఘస్నాన మాచరించి నుభయును బొంద కలయునని భావము.

శ్లో|| అస్మాభిర్గతకృతం చూడం మాఘవర్ష మిదం శుభం । అస్మాన్మహాన మాజ్ఞేణ ననో ముచ్చేతకల్పిమాత్ ।

తా|| మాచే నాచరించబడు-ని మాఘవర్షము. దీని నాచరించినవాడు పాప విముక్తుడగును.

శ్లో॥ మాఘేచార్థోదితేనూర్ణే యస్మాయా ద్విష్ణుతుప్తయే ।
స్నానంకృత్వార్చయేద్విష్ణుం సోశ్వమేధఫలంలభేత్ ।

తా॥ మాఘమందు బిడ్డోదయకాలంబున విష్ణుప్రతికూలకు స్నానమాచరించి విష్ణు
పూజ నాచరించినవాడు ఆశ్వమేధమాగ ఫలమును బొందును.

శ్లో॥ మాఘస్య మాధవోదేవో వృతస్మాస్యఫలవతః । తస్మా
త్తమర్చయేన్నాఘే యామాఘవ్రతకోవిదః ।

తా॥ ఈ మాఘమాసమునకు మాధవుఁ డధిదేవత. మాఘవృత ఫలము నిచ్చు
వాఁడు మాధవుఁడుగనక మాఘవ్రతము నెఱిగినవాఁడా విష్ణువును బూజించవలెను.

శ్లో॥ యకుర్వాత్తులసీపత్యై ర్నాఘే మాధవపూజనం । ప్రాత
స్నాత్వా విధానేన నక్షత్రకుంతేశ్వరో భవేత్ ।

తా॥ ఏమానవుఁడు మాఘంబున ప్రాతఃకాలమందు స్నానమాచరించి యథా
విధిగా తులసీపత్యములచేత లక్ష్మీనారాయణుని బూజించునా వాఁడు వైకృంతలోక
మున కధిపతియగును.

శ్లో॥ తులసీమంజరీభిర్నో మాఘే మాధవమవ్యయం । స్నాత్వా
నమర్చయేత్ప్రాతః సర్వాం వాచాంబురన్నిధౌ ।

తా॥ మాఘంబున ప్రాతఃకాలమందు స్నానమాడి తులసీగుత్తులతో మాధవుని
అంబుసన్నిధియందు బూజించవలెను.

శ్లో॥ సుగంధధూపదీపాద్వై ర్నక్షత్రభోజ్యాదిభి శ్శుభైః । సతాం
బూలఫలైర్వివ్రః కృత్వా మాధవపూజనమ్ ।

తా॥ ఆ విష్ణువును గంధ దూప దీప భక్ష్య భోజ్య వైశేష్యాదలతోనున్న,
తాంబూల ఫలాడలతోను పూజించవలెను.

శ్లో॥ తతస్తద్రేతన్నాన మాహర్మ్యంచాభ్యసేత్సుధీః ।

తా॥ పూజించి ఆ హరిసన్నిధిని మాఘమాస మాహర్మ్యమును పఠించవలెను

శ్లో॥ శుక్రిత్యాశాస్త్రకథాలాపా మేరన్నానవ్రతంసినీం । యథా
శక్తినువర్తాని వస్త్రాన్నోదకపాయసమ్ । దత్వాశువివరివర్షేభ్యః మాస
మేకం నిరంతరం । కందమూలఫలాద్వైశ్చ మాసమాత్రంవ్రతంచరేత్ ।

తా॥ అట్లు కథాశ్రవణముననేని బ్రాహ్మణులకు నువ్వుల వస్త్ర అన్న ఉదక
పరమాన్నముల నిచ్చి కందమూలఫలాడలచేత నియతముగా మాసవ్రతమును జేయవలెను.

శ్లో! మాసాంతే వివిమ ఫ్లేభ్యో మాఘస్నాన పరాయణః ।
తుష్టయేదేవదేవస్య మాధవస్య మహాత్మనః । ఆచరే దన్నదానంతు
వ్రతసంపూర్తికారకమ్ ।

తా॥ ఇట్లు మాసము వ్రతముసలిపి మాసాంతమందు మాఘస్నాన సాధ్యుఁడై
సిద్ధికి మాధవప్రీతిగా నన్నదానము బ్రాహ్మణులకొఱకు జేయవలెను.

శ్లో! ఏవం మాఘవ్రతం మర్త్యో యః ప్రీత్యై చక్రపాణినః ।
నరస్యపాపభీతిస్సాస్య నాస్తితస్యాంతకాదృభయమ్ ।

తా॥ ఈప్రకారముగా నెవ్వఁడు తుండరీకాక్షుని ప్రీతికొఱకు మాఘవ్రతము
నాచరించునో వానికి పాపభయములేదు. యమునినలన భయములేదు.

శ్లో! సపునర్జననం విప్ర సమాతు గ్రనపో భవేత్ । నేంద్రియైః
బాధితఃక్వాపి నదుఃఖం నాత్రిగుంశయః ।

తా॥ ఓ బ్రాహ్మణుడా! వానికి తిటిగి జన్మలేదు. తనః మార్మస్తన్యపాన
ముకు జేయుడు. ఇంద్రియములచేత నొకప్పుడును బాధనుబొందడు. ఎప్పుడును దుఃఖ
మునుబొందడు. ఇందుకు సందేయములేదు.

శ్లో! ఇదంతే కథితంవివి శ్రోతుకామాయ సువ్రతం । స్నానం
సర్వత్ర సలిలే సలిసి పావనోదకే । దినత్రయావశిష్టేతు మాఘేస్మి
న్నఘహరకే ।

తా॥ ఓ బ్రాహ్మణుడా! యిది మాఘవ్రతము. నీవు విన నిశ్చయించినందువ
చెప్పితిని. మాఘమాసము యిప్పటికి మాడుకోజాలు మిగిలియున్నది. పాపహరకముయి
నదిగాన యీనదిలో స్నానముజేయుము.

ఈశ్వరః! శ్లో! సత్యవ్రత వచశ్శ్రుత్వా సశిష్య శ్రద్ధయాన్వితః ।
వరేచ్ఛాసంగతిప్రాప్త దోషంతస్మైన్యవేదయత్ ।

తా॥ శంకరుఁడు చెప్పుచున్నాఁడు. ఈప్రకారముగా సత్యవ్రతుని మూటలను
దిని శిష్యుఁడు శ్రద్ధాసంకుఁడై పరేచ్ఛాసంగమమువలన ప్రాప్తమైన దోషము నా సత్య
వ్రతునకు తెలియజేసెను.

శ్లో! తత్సర్వం జ్ఞాపయ త్తస్మై యథోద్దిష్టం గురుం పురా ।
యదుక్తం గురుణా పూర్వం సంప్రాప్తఘనివారకం । జ్ఞాపయామాన
తత్తస్మై శ్రుత్వా సత్యవ్రత స్తతః ।

తా|| పిమ్మట గురువుతో తాను విజ్ఞాపించుకొని విషయమును జేప్పెదను. పిమ్మట గురువు తనను బాజ్ఞాపించిన పాప నివారణోక్తియును దలచుకొనినను. ఈ సమస్తమును విని సంతోషించుచు చెప్పుచున్నాడు.

శ్లో|| మా ఘే దినత్రయ స్నానా చ్ఛ్రవణస్య ఫలాదికాత్ ।
సద్యోనశ్యంతిపాపాని సాత్త్వికార్యావిచారణా ।

తా|| మా ఘమనము మూడురోజులు స్నానము జేయుటవలననున్న కథా శ్రవణాది ఫలమువలననున్న తత్త్వికమందే పాపములు నశించును. ఈవిషయమై ఆలోచనచేయ నవసరము లేదు.

శ్లో|| గచ్ఛ భాగీరధీతీర మశేషఫలదాయకం । కురు వివ్ర తతః
కూలే యదు క్తం గురుణా స్మరణా ।

తా|| సమస్త ఫలదాయకమయిన భాగీరధీతీరమునకు వెళ్లుము. గురువుగారి మాటను స్మరింపుము గురువు చెప్పినచోప్పున నాచరించుము.

శ్లో|| ము క్తిస్తే భవితానూనం జరా జన్మ వివర్జితా ।

తా|| అట్లయిన నీకు నిశ్చయముగా జన్మ, జరా, మరణ వివర్జితమయిన మోక్షమును గలుగును.

శ్లో|| శుక్త్యా సత్యవ్రతాద్భిర్థం మా ఘమాసే దినత్రయే । కృత
స్నానో యయాగంగా తీరం భక్తివరాయణః । సము క్తః సాత్త్వికస్త్రో
తవ స్తేపే నుదు స్తరమ్ ।

తా|| ఈప్రకారముగా సత్యవ్రతనివలన విని మా ఘమాసమందు మిగిలిన మూడు దినములయందు స్నానముజేసి సమస్తపాపవిముక్తుడై భక్తితో గంగాతీరముజేరి దుష్టమయిన తపము నాచరించెను.

శ్లో|| నిగృహీతేంద్రియ గ్రామీ సహా శీతోష్ణమారుతాః ।
స్వస్తనాసాగ్రిదృష్టి స్స స్నచల స్నణుమాత్రకం । ధ్యాయన్ హృది
పదే విష్ణుం భక్తానాం మోక్షదాయకం । శంఖచక్రగదావద్దైర్విరా
జిత చతుర్భుజమ్ । వీరికాశేయవసనం కాన్తుభోదర మచ్యుతం । హర
గ్రీవేయ కటక కిరీటాం గడశోభితం । సలక్ష్యకం శుభాకారం చిం
తయా మనసా శుభే ।

తా|| ఇంతియమున జయించి కీర్తి కల్గు మాయపులకు సహించి నానాగ్రీ
ష్టస్తవ్యప్రసాదములవలనై తొలచుమయినను చరించక భక్తిముక్తిప్రదుడును, శంఖమును,

చక్రమును, గదను, పద్మమును, చతుర్భుజమాలతో ధరించువాఁడును, పచ్చ పట్టుబట్టను ధరించినవాఁడును, ఉదరమందు కాస్తుభిమణిగలవాఁడును, మత్స్యాచార కంఠభూషణ కంఠణ కిరీట కేయూరాదులచేత శోభిల్లువాఁడును. ఈ గౌకారుఁడును నయిన లక్ష్మీ నారాయణుని హృదయస్థానమందు మననా ధ్యానింపుచు ఘోర మైనతపము నాచరించెను

శ్లో॥ ఏవంభూతస్యశిష్యస్య తపః కర్మరతస్యచ । ప్రభావం యేన కేనాపి వక్తుంక్వాపి నశక్యతే ।

తా॥ ఓ గౌరీ! వినుము. ఈప్రకారముగా తపమాచరించు నా నుదేవశిష్యుని యొక్క ప్రభావమును పర్చించుటకు ఒకానొకనిని ఒకప్పుడును శక్యముగాదు.

శ్లో॥ వినిర్యయు ర్ద్వాదశాబ్దాః పురా యద్గురుచోదితాః ।

తా॥ ఈప్రకారముగా గురువుచే నాజ్ఞాపింపబడినవిధముగా ద్వాదశసంవత్సరములు గడచినవి.

శ్లో॥ తతోఽగమ నిర్వాణం ప్రసాదా చక్రపాణినః । మాఘ స్నానప్రభావేన తవస్సిద్ధిరభూచ్ఛుభే ।

తా॥ అనంతరమం దా శిష్యుఁడు పుండరీకాక్షుని ప్రసాదమువలన మోక్షమును బొందెను. ఓ గౌరీ! ఇదంతయు మాఘస్నాన ప్రభావముచేత నయినదిగా నెఱుంగుము.

శ్లో॥ తవప్రభావా త్తద్విష్ణోః ఐదం నిర్వాణకారణం । నుదేవ శిష్యః ప్రయయా మాఘస్నానప్రభావతః ।

తా॥ ఆ నుదేవశిష్యుఁడు మాఘస్నాన ప్రభావముచేతనయిన తపఃప్రభావము చేత నత్యంత నుఖవిదాయకమైన నారాయణస్థానమును పవనిని బొందినవాఁడాయెను.

మహాదేవః । శ్లో॥ మయాతే కథితం దేవి యత్ప్రవృత్తు త్వయా పురా ।

తా॥ ఓ పార్వతీ! నీవు నన్నడిగినప్రశ్నకు సమాధానము చెప్పబడియెను.

శ్లో॥ నుదేవశిష్యస్య మహాఘసంక్షయం శ్రుణోతి మాఘవ్రత కోవిద స్సకృత్ । సయాతి వైకుంఠపురం సురాలయం విముక్తపావః పితృభి ర్వరానసే ।

తా॥ ఈ నుదేవ శిష్యునియొక్క పాపనాశనకథను మాఘస్నానపరాయణుల డొకమూలైనను వినిన మొదల పాపమువృద్ధి పితృలతోసహా వైకుంఠ లోకమునది జేయడు.

శ్లో॥ యదృదం శ్రుణ్వతే ధ్యానం భక్తితో వా బలాదపి | సమాఘ
ఫలమాప్నోతి సముక్త స్సర్వపాతకైః |

తా॥ ఈ ఆధ్యాత్మికమును భక్తిచేత గాని, నిర్బంధముచేత గాని వినువాడు మాఘ
స్నానఫలమును బొంది పాపవిముక్తుడగును.

శ్లో॥ ఇదం భాగవతం పుణ్యం మాఘస్నానస్య వైభవం | సశ్చ
గోతి యదామూఢః సమూర్థ్యంధతమశ్శుభే |

తా॥ భగవద్భక్తిపూరితమయిన యీ మాఘస్నానమహిమ నెవ్వఁడు వినఁడో
ఆమూఢుఁడు అంధతమనే నరికమును బొందును.

శ్లో॥ ఛందోవిరహితం మంత్రం ఓంకారరహితం తపః | వినా
మాఘకథాం ధర్మం వ్యర్థంభవతి పార్వతి |

తా॥ ఛందోహీనమయిన మంత్రమును, ఓంకారకూన్యమైన తపస్సును, మాఘ
కథను విని ధర్మమును నిష్ఫలములని పార్వతితో పుత్రేశ్వరుఁడు చెప్పెను.

ఇతి తృతీయోధ్యాయ స్సమాప్తః.

—! అథ చతుర్థోధ్యాయ ప్రారంభః !—

శ్రీమహాదేవఉవాచ | శ్లో॥ కథయామి పునర్దేవి మాఘస్నాన
ఫలం శుభం | శృణ్వత్వమపి దేవేశి వరత్రేహ నుఖవ్రదమ్ |

తా॥ ఈశ్వరుఁడు పలుకుచున్నాఁడు. విహితాముష్మిక నుఖప్రదమైన మాఘ
స్నానమహిమను తిరిగి దుఃఖముక కథను చెప్పచున్నాను. ఓపార్వతి! వినుము.

శ్లో॥ సార్వభౌమాభివేదత్ర వరత్ర హరిమందిరే |

తా॥ ఈ లోకమందును, పరిలోకమందును, వైకుంఠమందును స్వార్థభావము
లేదు.

శ్లో॥ మాఘే శుద్ధ దశమ్యాంతే లక్ష్మీ సారాయణి వ్రతం |
మాఘస్నానవరో భక్త్యా యఃకుర్యాత్సహరిషియః |

తా॥ మాఘస్నాన పరాయణుఁడు మాఘమాసమందు శుద్ధ దశమీదినమందు
భక్తితో లక్ష్మీ సారాయణిని బూజించువాఁడు హరికి ప్రియుడగును.

శ్రీదేవువాచ । శ్లో । లక్ష్మీనారాయణంనామ వ్రత మిష్టాధా
దాయకం । కైర్గ్రీవ్యైః కోవిది శృంభో కథ మారాధ్యతేనారిః ।

తా॥ పార్వతి అడుగుచున్నది. ఓ శంభో! (శమస్మాద్భవతీతిశంభుః) ఇతని
వలన నుభయము గలుగుచున్నదిగాన శంభువు (తస్యనుబుద్ధిః శాశంభో) ఆతనికి సుఖో
ధన (ఓ శంభో) ఇష్టార్థప్రదమయిన యీ లక్ష్మీనారాయణవ్రతము యేదవ్యముచేత
నాచరించదగినది. విధి యేను ఈరూపమున నెట్లు పూజింపవలెను.

మహాదేవః । శ్లో । మాఘే శుద్ధ దశమ్యాంచ । శారన్నాత్వో
దితే రవా । నద్యాంవాపి గృహేవాపి మంటపం పరికల్పయేత్ ।

తా॥ శివుడు చెప్పుచున్నాడు. మాఘ శుక్ల దశమినాడు శారన్నాత్మక
మోచరించి నదీతీరమందుగాని, స్వగృహమందుగాని మంటపమును నిర్మించవలెను.

శ్లో । గోమయేనోపలిప్సాథ రంగవల్యానిధాతుభిః । మధ్యేచ్ఛాన్ద
దళంపద్మం న్వస్తీకావరణంలిఖేత్ ।

తా॥ ఆ మంటపమును గోమయముచేత నలికి కచ్చరంగులతో మధ్యబెట్టి
మధ్యను అన్దదళపద్మమును లిఖించి న్వస్తీకావరణమును నిర్మించవలెను.

శ్లో । నానాపుష్పఫలైర్నృకై విరానాద్వై రలంకృతేః । తస్మిన్
సంపూజయేద్దేవం సుశీకం జగదీశ్వరమ్ ।

తా॥ అనేక పుష్ప ఫలములతోను, చాందిలతోను అలంకరించబడిన ఆమం
టపమందు జగత్పరునియైన లక్ష్మీనారాయణుని పూజించవలెను.

శ్లో । సవల్లవఫలోపేతై కుంభే చోదకపూరితైః । నవస్త్రవిగ్రహిమా
యుక్తైః తస్మిన్ సంపూజయేద్విభుమ్ ।

తా॥ నూతనకలశముం దుదకముంచి పంచపల్లవమును ఫలగులముకంచి వస్త్ర
మునుకప్పి ఆ వస్త్రమును లక్ష్మీనారాయణ పతిమనుంచి పూజించవలెను.

శ్లో । నాలగ్రామశిలా మధ్యే ఘాత్యవీతే తమర్చయేత్ ।

తా॥ వీతమధ్యను నాలగ్రామమునుంచి పూజించవలెను.

శ్లో । కోమలైస్తులసీవజైః పుష్పై రగరుచండనైః । పాయసాన్న
ఫలాపూపై ధూపైర్దీపైర్మనోహరైః । పంచామృతవిధానేన పవిత్రై
ర్ఘృతవిత్తనైః । స్నాన్య సంపూజయేద్దేవం కల్పోక్తవిధినానరః ।

తా|| సాలగ్రామమును కవిగులయిన భాగ్యములచేత పంచాంగములచేత స్నానము చేయించి ముకుందములయిన గులసీ కఠములచేతను, భువ్వుములచేతను పూజించి, చందవమిడి, అగరుచేతను, ధూప దీపములచేతను, పగమాన్వనముచేతను, ఫలములచేతను, అపూపములచేతను బూజించవలెను

శ్లో|| స్నానం వైకుంఠవాసాయ వస్త్రమిష్టాస్త్రదాయినే । జనార్దనాయోవవీతం గంధం గోవర్ధనాయచ ॥ పుష్పం వద్నాలయాభిర్యోధూప మాదిశ్శవర్ససే । నీవం సుశేఖరామేతి నైవేక్ష్యం కేశవాయచ॥ తాంబూలం సుముఖాయేతి విష్ణవేతు ప్రదక్షిణం । నమస్కారం వృసింహాయ లక్ష్మీనారాయణాయచ ॥ జవ్వం శ్రీరామచంద్రాయ ఓంకారాదిత్రియక్షరం । ఇష్టేష్టైర్నామభిర్భక్త్యా అర్చయేదచ్చురంతశుభే ॥

తా|| ఓ స్కాందీ! వైకుంఠనిలయునికొఱకు స్నానమును పనుర్పించు చున్నాను అని యిట్లే అంతట నప్పువలెను. అభిలషితకాయకునికొఱకు వస్త్రమును, జనసోపకునికొఱకు యశ్లోపవీతమును, గోవర్ధనపర్వతోద్భూతికొఱకు గంధమును, కమలాంగుల పతికొఱకు భువ్వుమును, మూర్ధ్వపనూవ కాంతి వోభిషునికొఱకు ధూపమును, దేవేశ్వరునికొఱకు దీపమును, పరిశుద్ధకేతునికొఱకు నైవేక్ష్యమును, వోభవముఖునికొఱకు తాంబూలమును న్యూపనశీలునికొఱకు ప్రదక్షిణమును, వగమరికూపునికొఱకు నమస్కారమును, శ్రీ దశరథకుమారునికొఱకు ఓంకార ద్వక్షర త్రయోత్కమయిన జపమును పనుర్పించు చున్నాను ఇవి మొదలయిన నామములచేత అన్యులను అర్పించవలెను.

శ్లో|| తతః పరకల్పయే దర్శ్యం తామ్రసాగ్రీధ్వారిణా । మంత్రైర్నానేనదేవేశి తదగ్రే భక్తిరత్సరః ॥

తా|| స్కాందీ! అనంతరము భక్తితో మరీ తామ్రపాత్రాస్థితమయిన ఉదకము చేత అర్ఘ్యము నివర్ణవలెను.

అథర్కుమంత్రః ॥ శ్లో|| సరదేవనివాసాయ లక్ష్మీనారాయణాయచ ॥ ఇదమర్శ్యం మయాదత్తం నీకురుష్వరమాకతే ॥

తా|| ఓ లక్ష్మీపతి! సరదేవతలకు స్థానభూతుడైన నటువంటివి, లక్ష్మీనారాయణులందఱయిన నీకొఱకు యీ అర్ఘ్యమును యిచ్చుచున్నాను. స్వీకరించును.

శ్లో|| యన్నయాచరితందేవ త్యాచుర్దిశ్చ మమవ్రభో । తత్సర్వం సఫలంకృత్వా రక్షమాం భక్తవత్సల ॥

తా|| దేవదేవా, మత్స్యేభూ, నాచేత నాచరించబడు సర్వమును శుభముగా జేసి నన్ను రక్షించుమా, భక్తవత్సలా.

శ్లో|| దానంసమాచరేత్పశ్యాత్తండులంలవణంగుదం । మాఘస్నానరత్నైస్తుభ్య సపితృస్నేహబంధుభిః ।

తా|| మాఘస్నాన మాచరించువారు పిత్ర బంధు జనకలతో సహా దియ్యమును బెల్లమును లవణమును బ్రాహ్మణుల కివ్వవలెను. మండరములయిన కనుకొమలుగల యీ పౌర్వరీ!

శ్లో|| శ్రుత్వైవమిదమాఖ్యాన మేతస్మాన్ప్రళంసనం । దేవస్య పురస్కృత్యా వ్రతీసాక్షరపాణినా ।

తా|| మాఘవ్రత అక్షరము బుచ్చుకొని దేవుని మండర యీ మాఘమాస మహిమను భక్తితో వివరింపవలెను.

శ్లో|| బ్రాహ్మణాన్భోజయేద్భక్త్యా యథాశక్త్యనుసారతః ।

తా|| అసంతరము యథాశక్తిగా బ్రాహ్మణసంతృప్తి మాచరించవలెను.

శ్లో|| ఏవంయఃకురుతేదేవి లక్ష్మీనారాయణవ్రతం । మాఘే శుద్ధదశమ్యాంతు మాఘస్నాన వరాయణః । మేరుమండర తుల్యాని పాపానివివిధానిచ । వ్రతేనానేనదేవేశి తస్యనశ్యంతితన్మణాత్ ।

తా|| ఓ పౌర్వరీ! ఈప్రకారముగా మాఘస్నాన మాఘశుద్ధ దశమివాడు లక్ష్మీనారాయణవ్రతము నాచరించినయెడల వ్రత మహిమచేత మేరుమండరపర్వత సమానములయిన వాని పాపములు నశించును.

శ్లో|| వ్రతస్వార్థస్సహాయంతు యఃకుర్వాద్ద్రవ్యవర్జితే । సోపి తత్ఫలమాప్నోతి మాఘేభక్త్యాశుచిస్మితే ।

తా|| చిఱునవ్యుత్పన్నమైన ఓపౌర్వరీ! మాఘవ్రతము నారంభించువానికి యెవరూ ద్రవ్యసహాయము జేయుదురో, ద్రవ్యమును ఉపయోగించుదురో వారిలకును ఆ వ్రత ఫలము సిద్ధించును.

శ్లో|| యఃకుర్వాద్ద్రవ్యనందేవి మాఘే లక్ష్మీవతివ్రతం । ముక్తపావస్త్రోయాతి రాజా దుర్యోనిశో యథా ।

తా|| ఓ పౌర్వరీ! మాఘమందు లక్ష్మీనారాయణ వ్రతమును దర్శించువాడు రాజా దుర్యోనివలన వెట్లు ముక్తికొందనో అట్లు పాపము క్షుద్ధై ముక్తికొందును,

పార్వత్యుఁడచఁ జ్ఞోః శోరాజాకేనదోషేణ దుర్యోనిత్వమహావ్ర
వాఁ । కథంముక్తిర్భవేత్తస్య వదవిస్తరతోమమ ।

తా॥ పార్వతి ఆశుగుణుని. ఆరాజ యువకుడు. ఏ దోషముచేత దుర్యో
నిని బొందెను. అతనికి దాట్లునుక్తి లభించినది ఈస్వము విస్తరముగా చెప్పుము.

శ్రీమహాదేవః । శ్లో॥ పురాతు గౌతమోనామ ముని ర్మునివరా
ర్చితః । సర్వశాస్త్రార్థకుశల సర్వభూతదయావరః ।

తా॥ ఈశ్వరుడు చెప్పచున్నాడు. ఓ గౌరీ! పుర్యకాలంబున సర్వశాస్త్రార్థ
జేత్తయును, సర్వజంతుదయాశువును. సర్వమునీశ్వర సత్కృతుఁడను నయిన గౌతమః
దను నొక మని గలఁడు.

శ్లో॥ సశిష్యైర్బహుభిర్ముక్త స్సానుగై ర్నమ్రకంధరైః । తిర్థాని
పర్యటన్నాగా త్కృష్ణవేణీంసరిద్వరామ్ ।

తా॥ ఆ గౌతమమహామని వంగి నమస్కరించుచున్న అనచడలతోను. అనేక
శిష్యులతోను తిర్థయాత్ర సుఖపుచు పర్యవడలలో నుత్తమమయిన కృష్ణవేణి యను
నదికి వచ్చెను.

శ్లో॥ సంప్రాప్తే మాఘమాసేతు కృష్ణవేణీతి వసే । సరత్రై
వాళీమంపుణ్యం విధాయ మునిరత్తమః ।

తా॥ ఆ గౌతమమని మాఘమాసము రాగానే ఆ కృష్ణవేణి తీరంబున నొక
వనమందు ఆశ్రమమును నిర్మించుకొనిన

శ్లో॥ స శిష్యై ర్గౌతమో హర్షా త్ప్రత ర్నాఘే కుచిస్మితే ।
స్సానంకృత్వోదితేనూర్వే కృష్ణవేణీదలేమలే ।

తా॥ అట్లు నిర్మించుకొని శిష్యులును, తానును నూర్వోదయ పనులుచుండు
కృష్ణవేణీజలంబున ప్రాతన్నాన మాచరించెను.

శ్లో॥ త త్తీరా శ్వశ్రమూలేతు సశిష్యైః కేశవార్చనం । అర్చ
యిత్యావిధానేన భక్త్వా పరమయాముదా ।

తా॥ అట్లాచంచి తత్తీమండన్న అశ్వశ్రవృక్ష మాలమునందు శిష్యులతో
సహ యథావిధిగా మంచి భక్తితో వాచి బూజించెను.

శ్లో॥ తద్రగే సోఽపి శిష్యేభ్యో వ్యాకుర్వాణః కథామిమామ్ ।

తా॥ పూజించి అచ్చటనే శిష్యులకు యీ మాఘమాస వైభవమును చెప్పు
చుండెను

శ్లో! ఏవందినేమగచ్ఛత్సు దశమ్యాం భక్తితత్పరః । తత్రైవా
శ్వత్థమాలేచ కల్పయిత్వా మిశోభసమ్ । ముటపం పల్లవ'పేతం ఫల
పుష్పసమన్వితం । తస్మధ్యే పూజయద్విష్ణుః శశిష్టైరౌతమశ్శుభే ।

తా|| ఈప్రకారముగా దశమ్యాగది. పుండరీకం గౌరమిడు । మృగలతో సహా
మాఘకుద్ధ దశమి నాడు ఆ ఆశ్వత్థమాలనుండే శోభనమైన ముటపము నిర్మించి
ఫల పుష్పములతో నలుకరించి ఆ ముటపమధ్యమున విష్ణువును పూజించెను.

శ్లో! తత్ప్రకర్తా శునీకాచి త్పూజా మాలోకయ త్తదా । ఉప
విశ్యావిదూరేతు వ్యాశ్వత్థాభిముఖశునీ ।

తా|| అచ్చటికి ఒక ఆడకుక్క వచ్చి పూజాక్రమమును జూచుచు ఆశ్వత్థమున
కభిముఖముగా సమీపమందు గూర్చుండెను.

శ్లో! తాం దృష్ట్వా గురుణా జ్ఞప్తా శ్శిష్యా దండై రతర్జయన్
దండభీత్యా తతస్సద్య శ్శనైద్రుద్రావచోత్తమమ్ ।

తా|| ఆ కుక్కనుజూచి గౌరమశిష్యులు గుర్వాజ్ఞమీద దండములను ధరించి
భయపెట్టిరి. ఆ కుక్కయు మెల్లగా నుత్తరమునకు పోయెను.

శ్లో! సమా యయా తతశ్చైచ్ఛందీం శనైస్సా దక్షిణాందిశం ।
శునీసాశనక్తర్గత్వా యథావాసం శుభాననే ।

తా|| ఓ సుందరమాఖీ! వినుము. ఆకుక్క అట్లుత్తరమునకేగి తూర్పుగా దక్షిణ
మునకు వచ్చి మెల్లగా పశ్చిమమున యథాస్థానమును జేరెను.

శ్లో! పున శ్శిష్యా స్తతస్తాంతు భర్త్యమూనా సహస్రశః । నా
శునీతు యథాపూర్వ మావృత్త్యైవ వ్రదక్షిణమ్ ।

తా|| తిరిగి శిష్యులు భయపెట్టిరి. కుక్కయును పూర్వమువలెనే వ్రదక్షిణ
మునకువెను.

శ్లో! ఏవం త్రీవరం తద్విష్ణో ర్దశమ్యాం భానువాసరే । పరీక్ష
క్షిణత్రయంజాలం దర్శనంచాకరోత్తదా ।

తా|| ఈ ప్రకారముగా మాఘ కుద్ధ దశమి భానువాసరమును విష్ణువును
పూజ్యుడు వ్రదక్షిణ ముచరించెను. మహాత్ముల దర్శనమును బొందెను.

శ్లో॥ ప్రదక్షిణ త్రయాంతే భూ చ్ఛ్వానదేహ విమోక్షణం ।
దివ్యదేహధరోభూత్వా రాజాసీత త్రుతేనఘే ।

తా॥ ఈ ప్రకారము ప్రదక్షిణత్రయము సలిపిన తఱవాత కుక్కదేహమును విడిచి దివ్యదేహమును ధరించి ఆతీరమందు రాజయ్యెను.

శ్లో॥ కృతాంజలి స్తథోత్థాయ భూషిత స్సర్వభూషణైః । గౌతమ
స్యాంతికంప్రాప్త స్తంననామ మసీశ్వరమ్ ।

తా॥ ఆ రాజ పర్వ భూషణమాలిత భూషితుడై లేచి అంజలి ధరించి గౌతమనునినదక్షకు వచ్చి నమస్కరించెను.

శ్లో॥ తందృష్ట్వాగౌతమశ్చిష్ట్యై స్సహితోవిస్మయంగతః । కోభవా
నితి తంప్రామా రాజానం శ్రుణు వార్వతీ ।

తా॥ గౌతముడు కిష్కులతోడనూ ఆ రాజును జూచి మొదట కుక్కయై పిమ్మట రాజగుటకు వాత్సర్యమును బొంది నీ వెవ్వడవని యడిగెను. ఓ వార్వతీ! అడిగిన విధమును తెప్పెదను విశము

గౌతమః॥ శ్లో॥ గంధర్వో మానవో దేవో రాక్షసఃకిన్నరోధవా ।
కోభవా వద శీఘ్రంమే జ్ఞాతుకామాయ సాంప్రతిమ్ ।

తా॥ గౌతమః దడుగుచున్నాడు. నీవు యెవ్వడవు. గంధర్వడవా, లేక మనుష్యుడవా, దేవుడవా, రాక్షసుడవా, లేక కిన్నరుడవా, త్వరగా చెప్పుము. నేనిప్పుడు వివగోరితిని.

రాజః॥ శ్లో॥ రాజాహం వంగదేశీయో నామ్నా వేగరథోమునే ।
సోమాన్వయిభవోధీర శస్త్రవిద్యావిశారదః । పాలక స్సర్వరాష్ట్రాణాం
ధర్మేణైవ వసుంధరాం । ధర్మసంగ్రహకర్తారం సదాధర్మక్షలాలసః ।

తా॥ రాజా మనిరాజతో చెప్పుచున్నాడు. నేను వంగదేశపు రాజును. వాపేరు వేగరథుడు. చంద్రవంశమున బుట్టినవాడను. ధీరుడను. శస్త్రవిద్యయందు శేర్పరిని. సమస్తదేశములను పరిపాలించువాడను. ధర్మమును, మతీయు భూమిని తప్పుక పాలించువాడను. ధర్మార్థసముఖము జేయువాడను. ఎప్పుడును ధర్మమునందే ఆశగలవాడను.

శ్లో॥ మయాకృతానిదానాని గో భూ వస్త్రీయుతానిచ । తుల
భ్రమముఖ్యాని సదాన్నాదీని సర్వకః ।

తా|| నేను గోదాన, భూదాన, వస్త్రదాన, తులాపురుషదాన, ప్రమాఖదాన, మల నాచరించితిని. అన్నదానముగూడ నాచరించితిని.

శ్లో|| బహుశ స్త్రీలదానాని హిరణ్యాదీని యస్మయా । కృతాని బహుయజ్ఞాని ఇష్టాపూర్తాన్యనేకశః ॥

తా|| నేను తఱచుగా తిలదానములకు జేసితిని. హిరణ్యదానము నాచరించితిని అనేకయజ్ఞముల నాచరించితిని ఇష్ట కృతు కర్మ పూర్తము, తటాకములు, గుళ్లునిర్మించుట మొదలయినవాటిని అనేకములుగా జేసితిని. (శ్లో|| క్రతుకర్మేష్టంపూర్తం ఖాతా దికర్మయత్ ॥) అని ఆచారనిఘంటు. ఇచ్చట పూర్తికర్మము సామాన్యవాచకము.

శ్లో|| తటాకాదీని ధర్మాణి కూప్యోద్యాన వనానిచ । కృతాని సర్వధర్మాణి యదుక్తాని మహర్షిభిః ॥

తా|| తటాకము మొదలయిన ధర్మకార్యములను, కూపము ఉద్యానవలమును చేయించితిని. బహుగాజేప్పేదేమి. మహర్షులు చెప్పిన ధర్మములన్నిటి నాచరించితిని.

శ్లో|| మయాశృతానివిప్రేంద్ర సతథాపిగతిర్భవేత్ । తదనంతే వదిష్యామి శ్రుణుమే గతివర్జితమ్ ॥

తా|| ఓ బ్రాహ్మణోత్తమా! ఈ ప్రకారముగా అనేక ధర్మముల నాచరించి నను నాకు గతి సంభవించినదికాదు. దానికి కారణమును జేప్పెదను వినుము.

శ్లో|| గృహంమే పైంగలోనామ కాంక్షయన్ యజ్ఞదక్షిణాం । మాముద్దిశ్యసమాయారి స్సర్వజ్ఞో మునిపూజితః ॥

తా|| ఒకప్పుడు సర్వమును తెలిసినవాఁడను, మునివంశిఁడను నయిన పైంగ ఋషిఁడను మహామని యజ్ఞదక్షిణకొఱకు నన్ను గుఱించి మదీయగృహమునకు వచ్చెను.

శ్లో|| తంకృష్టాత్వరితోత్థాన మహాంకృత్వాభివండనైః । ఆర్ఘ్య పాద్యాదిభిస్సమ్యక్ పూజయిత్వా మునీశ్వరమ్ । పూర్వమేవాననం దత్వా వశ్చార్తం హృష్టమాననం । అవృచ్ఛ్యకుశలం జ్ఞాత్వా తోష యంతమునిం ముదా ॥

తా|| ఆ మునినిజూచి నేను కృతగా లేచి వందనమాచరించి ఆర్ఘ్యపాద్యాదుల తర తృప్తునిగాజేసి కుశలప్రశ్నిన జేసితిని.

శ్లో|| తతోమామప్రవిద్వాక్యం ఛిత్వామే హితకామ్యయా!

తా|| ఈప్రకారముగా తృప్తుడై నా హితమును గోరి పైంగలుడు నాతో యీరీతిగా జెప్పెను.

శ్రీపైంగలః|| శ్లో|| శ్రుణురాజః పరంగృహ్యం ధర్మం ధర్మవిదు
త్తమ | హితాయతేహంవత్క్యామి నాఖ్యాతందుర్జనాయచ |

తా|| ధర్మశక్తిలతో శ్రీమదవయిన ఓ రాజా! వినుము. నీకొఱకు నొక రహస్యమును జెప్పెదను. దీనిని దుర్జననకు జెప్పియుండలేదు.

శ్లో|| మాఘే మకరగేనూర్యే ప్రాతర్వ్యర్థోదితే రవా | కురు
స్నానం వ్రయత్నేన శ్రుణు మాఘవ్రతంగనమ్ |

తా|| మాఘంబున మకరమందు రవియుండఁగా మూర్త్యు దర్శోదితుఁడగుచుం
డఁగా శ్రద్ధతో స్నానమును జేయుము. మాఘమాస మావాత్మ్యమును వినుము.

శ్లో|| తేన తే విష్ణుసాయుజ్యం భవిష్యతి ననంశయః |

తా|| దానిచేత నీకు విష్ణుసాయుజ్యము లభించును. సందయములేదు.

శ్లో|| కించిత్సూర్యోదయే మాఘే యఃకుర్యా నృజ్జనం నరః |
సతీర్థస్నానదానానా మన్నాదీనాం నరాధిప | యర్థిలం తదనాప్నోతి
వ్యాశ్వమేధ్యతో యథా |

తా|| ఎవ్వఁడు రవి కించి ముదయించినవారఁ డగుచుండఁగా మాఘస్నానమాచ
రించునూ వాఁడు అశ్వమేధయాగమును జేసినవాఁడువలె తీర్థస్నాన దాన అన్నాదుల
కార ఫలమునుగో అంత ఫలమును బొందును.

శ్లో|| మాఘేయో భానువారేతు సప్తమ్యాం దశమీ తిథా |
ప్రాతస్నానంశ్రతోరాజః సవిష్ణోరాలయేవసేత్ |

తా|| మాఘమాసంబున సప్తమీ భానువారమందుగాని, దశమీ భానువార
మందుగాని ప్రాతస్నాన మాచరించినవాఁడు విష్ణులోకమును నివసించును.

శ్లో|| మాఘమాసే పూర్ణిమాయాం ప్రాతస్నానంనరోత్తమ |
యఃకరోతి నర శ్రీష్ట స్సముక్తః పావకోటిభిః |

తా|| ఓ రాజోత్తమా! మాఘపూర్ణిమయందు యివ్వఁడు ప్రాతస్నాన మాచ
రించినా ఆ మాసప్రత్యక్షము పాపవ్యవహారచేత విడువఁబడును.

శ్లో॥ ప్రాతర్నకురుతే మోహః తస్మానం మాఘే నరాధమః ।
వ్రతివద్వాదితిధిమ త్రింశత్సప్తమహారేషుచ । స్నానం నకుర్యా దేకంనా
నచందాలో భవేన్నృప ।

తా॥ ఓ రాజా! వినుము. ఎవ్వఁడు మోహముచేత ప్రాతఃకాలమందు మాఘ
స్నాన మాచరింపకొ ముప్పదితొంభైలలో నొకనాదయినను మాఘస్నాన మాచరింపకొ
త నరాధముఁడు జన్మాంతరమందు చందాబుఁడగును.

శ్లో॥ స్నానం న కురుతే మాఘే మోహః చీరధయాదపి ।
ఉత్తమోపి నచందాల స్నానరక్షే దుత్తమోత్తమః ।

తా॥ మాఘమాసంబున ప్రాతఃకాలమందు మోహమువలన గాని, శీరధయము
వలన గాని, స్నానము చేయనివాఁడు బాహ్యబుఁడయినను చందాబుఁడగును. స్నాన
మాచరించినయెడల ఉత్తమఁడగు బాహ్యబుఁడగును.

శ్లో॥ తస్మా త్సంకోచ్య కర్మాణి మాఘే ప్రాత ర్భహిర్జలే ।
స్నానంకుర్వా లభీతోభూ ద్దారుణై శ్చాంతకానుగైః ।

తా॥ కనుక మాఘంబున ప్రాతఃకాలమందు యితర కర్మలను సంక్షేపించి
బహిర్జలమందు స్నాన మాచరించవలెను. ఇట్లాచరించువానికి యనుభటులభయములేదు.

శ్లో॥ శుశ్రీష్ఠం పైంగలస్వాహం వాణీ మఘునివారిణీం మయా
వ్రత్యుదితం వివ్ర వాక్యంమే ద్దుగ్ధివ్రజమ్ ।

తా॥ ఓ బాహ్యబుఁడా! ఈప్రకారము పైంగలమని పలికిన పాపహరమైన
వాక్యమును విని నరకప్రదమయిన ప్రతినిచనమును బరికిరివి.

శ్లో॥ నాహం కరోమి విప్రేంద్ర మాఘ స్నానం మహామతే ।
నై వాస్తిస్నానశక్తిర్న శీతంమామతిబాధతే ।

తా॥ మహాబుద్ధివయిన యో బాహ్యబుఁడాత్తమా! నేను మాఘస్నానమును
చేయను. నాకు శక్తిలేదు. చలి నన్ను విశేషముగా బాధించును.

శ్లో॥ దాస్యామి దానం విపులం విప్రేభ్యో మునిభుంగవ । వక్త్రం
నాహా సిమాం త్యాపి స్నానంకుర్వాతి యద్యచః ।

తా॥ ఓ మునిశ్రీహా! బాహ్యబుఁడను గొప్పగా దానముచ్చెదను నని, స్నాన
మాచరించను. స్నానముచేయమని నాతో నెన్నఁజెసిని చెప్పకము.

శ్లో॥ స్నానేనైకేనమేపాణాః ప్రాతశ్శీతధయప్రదే । మాఘే
నూర్యోదయేయాంతి తస్మాద్దేహోవినశ్యతి ।

తా॥ మాఘంబున పోతఃకాలమందు ఒక స్నానముచేతనే శీతబాధకు నాశా
నములు పోవును. తఱువార శరీరము నశించును.

శ్లో॥ వినశ్యమానే దేహీతు దేహీ ధర్మాన్జనంకథం । స్నానస్య
కరణేబ్రహ్మణ తస్మాన్నాహం వ్రవర్తయే ।

తా॥ దేహము నశించిన తఱువార దేహీ ధర్మాచరణము పెట్టుగా నలుపును
చెప్పెను. కనుక నేను స్నానమందు ప్రవర్తించువాడనుగాను.

శ్లో॥ సోపి మద్యచనంశ్రుత్వా పైంగలోమునిన త్తమః । విహాయ
దక్షిణాంతుత్త్ర యజ్ఞస్యవిపులాం మునిః । వ్రయయా ప్రాథ్యమానోపి
బహుదా శీఘ్రగోమునిః ।

తా॥ ఆ పైంగలముని యీప్రకారముగా బలికిన నామాటలను విని నావలన
యజ్ఞదక్షిణను గ్రహించుటమాని నేనెంతగాప్రాప్తించినను అంగీకరించక త్వరగా వెళ్లెను.

శ్లో॥ వ్రసాద్య బహుదా వివ్రం వాగ్వి స్సాధు కృపోదయైః ।
మయాతత్తతస్తస్మై సంపూర్ణా యజ్ఞదక్షిణా ।

తా॥ అది దీనోక్తులచేత నేను అనేకవిధములుగా ఆచార్యులుని బ్రతిమాలు
కొని యజ్ఞమునకు నరిపోవు దక్షిణనిచ్చి పంపితిని

శ్లో॥ గృహీత్వాతాంయయావివ్ర స్వాశ్రమం పైంగలోమునిః॥

తా॥ ఆపైంగలుఁడును ఆదక్షిణమును గ్రహించి తన యాశ్రమమునకు వెళ్లెను

శ్లో॥ తతస్సంప్రాప్తకాలేనాం గతాను ర్నరకాలయం । తంభుక్తా
బహుధాతస్మిన్ నరకే దారుణాలయే ।

తా॥ తఱువార కాల ముసన్నమై నేను మృతినొంది దారుణమైన నరకమును
బొంది అచ్చట ననేక యాతనలకొందితిని.

శ్లో॥ పునర్భూమి ముపాశ్రిత్య గార్హధేము ముహుర్ముహుః । శత
వారం తతోగత్వా దుఃఖాద్గార్హధయోనిషు ।

తా|| అనుభవించి తిటిగి భూమికి వచ్చి నూలుమారులు గార్దభమై (గాదిక) జన్మించితిని.

శ్లో|| శ్వానయోనౌ చతుర్వింశ ద్వారంమే జగనంమునే । ఆసీ
త్తనోంకేవిప్రింద్ర శ్వానయోనింగతస్యమే । అస్మిన్మై దైవయోగేన
విముక్త శ్వానయోనితః ।

తా|| తలువార యిటువదినాలుగుమారులు కుక్కమై జన్మించితిని. బ్రాహ్మ
ణోత్తమా! ఇప్పుడు దైవయోగముచేత యీ కుక్కజన్మమంచి విముక్తియాయెను.

శ్లో|| శునిదేహాద్విముక్తిర్నై కేనేదానీం ప్రజాయతే । తదహం
త్వన్ముఖాద్భద్ర శ్రుత్వా కృత్వా పునామ్యహం । శ్రోతుకామాయ
విప్రింద్ర సర్వం తద్వక్తుమర్హసి ।

తా|| ఓ మునిపుంగవా! ఇప్పుడు నాకు యీ కుక్కదేహమువలన విముక్తి
యొట్టుగా నయినదో చెప్పుము. నీముఖమువలన విని ఆచరించి పవిత్రుడైనగుడును.
కనక వినగోరిన నాకు ఆసర్వమును జెప్పుము.

శ్లో|| ఇతి భూవ వచ శ్రుత్వా గౌతమో విస్మయాన్వితః ।
ధ్యాత్వా ముహూర్తమాహేదం రాజానం వీరకల్మషమ్ ।

తా|| ఓ గౌరీ! యిట్లు గౌతముడు రాజుమంటకు విని ఆశ్చర్యమనబొంది
ముహూర్తకాలము ధ్యానించి పాపవిముక్తుడయిన రాజుతో నిట్లనియె.

గౌతమః । శ్లో|| యత్సత్త్వం పైంగలేనోక్తం మాఘస్నానఫలం
శుభం । తవావడమిమాంఘౌరాం మాఘస్నానావమానజాం । దుర్యోనే
రతతేముక్తి కారణంత్వవధారయ ।

తా|| గౌతమమహామని జెప్పుచున్నాడు. ఓ రాజా! పైంగలుడు పలికిన
వద్దలిని మాఘస్నానమహిమ ఉత్కృష్టమయినదే. అంశలో ఆసత్యమేమియునులేదు.
నీకు ప్రాప్తించిన యీ యాజ్ఞార్థ మాఘస్నాన కిరస్కారమువలన వచ్చినదాని నిగా
తెలిసికొనుము. ఇప్పుడు యీదుర్యోనినుంచి ముక్తుడవగుటకు కారణమును జెప్పెదను
వినుము.

శ్లో|| కృష్ణవేణితటేస్కాభి స్సశిష్యైశ్చ కమానసైః । విష్ణుపూజా
కృతాధక్త్యా దశమ్యాం శుక్లవక్షగే ।

తా|| కృష్ణశరీరీశంబున మాఘశుక్ల దశమినమందు నేను, నా కిమ్యలును గలసి భక్తితో లక్ష్మీనారాయణపూజ నొనరించితిని.

శ్లో|| వయంవిధాయమాఘేస్థిర్నానం నూర్వోదయేనఘే ।
లక్ష్మీనారాయణంనామ ప్రశం పాపప్రణాశనం । అనుషక్తంసహస్మాధి
ర్దశమ్యాం శుక్లక్షత్రకే ।

తా|| మేము యీ మాఘంబున శుద్ధ దశమియందు ప్రారాధనా నూర్చించి పాప
నాశనమయిన లక్ష్మీనారాయణప్రతీకమును శేసితిమి.

శ్లో|| ప్రశం దృష్టం త్వయా శున్యా దైవాదాగత్యత చ్చుభం ।
అథాసీతవభూయోపి శునీదర్శనసంకయా । కర్వణకోలాహలంశిష్యా
యట్టిహస్తా మమానుగాః । శునీ మన్యత్ర యశ్చంతో శునీరూప ధరో
భవా । కాంక్షభక్త్యాశయానాన్య దన్యత్రైవాగతాగతా । తస్మా
త్ప్రదక్షిణావృత్తి రాసీతేత్రితయంన్మవ ।

తా|| అంతలో నీవు కక్కరూపముతో దైవవశమాచేత నచ్చటికి వచ్చి ప్రతీకమును
జూచితివి. ఇదియొక శుభము. ఇంకొకటి జెప్పెదను వినుము. కక్క చూచుచుండగా
ప్రతీకముసంబుట విధిగాదని మాకిమ్యలు కట్టలతో నిన్ను బెడరించిరి. నీవు దూరము
గాబోయి తిరిగి వచ్చితివి. ఇట్లే ముమ్మాలు జటిగినదిగాన, మూడు ప్రదక్షిణములు
జటిగినవి

శ్లో|| మాఘే శుద్ధ దశమ్యాంతు విష్ణో రాసీ త్ప్రదక్షిణం ।
తత్కాలకర్మయోగేన ముక్తిరాసీత్కుయోనితః ।

తా|| మాఘశుద్ధ దశమినాగు మాధవునకు మూడు ప్రదక్షిణములు జటిగినవి.
గాన ఆ కుక్కర కర్మ యోగముచేత నీకు దుశ్శోనికంచి ముక్తిగలిగినది.

శ్లో|| ముక్తిస్తవేద్దృశీజాతా రాజా జన్మవివర్జితా । కురుత్వం
పునరేవాత మాఘస్నానం నదీజలే ।

తా|| నీకు యిప్పుడు జన్మరహితమయిన యిట్టి మోక్షము గలిగినది. తిరిగి యీ
నదీజలమందు మాఘస్నానమాచరింపుము.

శ్లో|| తేననశ్వంత్యశేషాణి కృతాఘాన్యన్యజన్మమ । తతోయా
న్యసివైకుంఠం పునరావృత్తివగిశమి ।

తా|| అస్మానమచేత ఆన్యజన్మలలో జేసిన సమస్తపాపములు నశించును, తఱు వార పునరాన్మత్తిగూన్యమైన వై మంతము లభించును.

శ్లో|| మాకృష్ణయన్ నృపశ్రేష్ఠ శీతాయాశ్చోది తేరవౌ | బహి ర్వారి కురున్నానం మాఘేస్మిన్ మాధవక్రియే |

తా|| ఓరాజా ! గూర్ఖాదయకాలమందు చలికి భయపడక బహిరుదకమందు మాధవప్రీతిగా మాఘన్నానమాచరింపుము.

శ్రీశివః | శ్లో|| ఆకర్ణ్య దేవి తద్వాక్యం గౌతమస్య సరాధివః | తత్రైవాపావసన్మాఘ స్నానకాంక్షీ నదీదలే |

తా|| ఓపార్వతీ! గౌతమని మాటచొప్పున రాజా మాఘన్నానార్థ మా నదీతీర మందే నివసించెను,

శ్లో|| కథ్యమానేమునావిత్త చాశ్వత్థద్రుమకోటరాత్ | మం డూకశ్చోత్పలిన్నాగా ద్గౌతమస్యపురోభువి |

తా|| ఈప్రకారముగా గౌతమఁడు చెప్పచుండగా అశ్వత్థవృక్షమాయొక్క తొట్టలోనుండి యొక కప్ప క్రిందికిపడి గౌతమనిముందుకు వచ్చెను.

శ్లో|| సర్వేషుదృశ్యమానేషు శిష్యేష్వఖిలపూజితే లురన్నివత్య మేదిన్యాం భేష్యోవరిష్ణులః |

తా|| అశేషపూజితవయిన ఓ గారీ! వినుము. శిష్యులందఱు చూచుచుండగా ఆకప్ప భూమిమీదబడి యిటునటు తిలుగుచు శోకించెను.

శ్లో|| కూడక విముచ్య తద్రూపం వన్నగః కంచుకం యథా | దివ్యదేహముపాశ్రిత్య నారీ సర్వాంగసుందరీ |

తా|| శోకించుచు, కూయుచు పాముకూసమువలె కప్పదేహమును విడిచి దివ్య దేహమును ధరించి సర్వాంగశోభనయైన స్త్రీయాయెను.

శ్లో|| క్షణేనాసీన్మునివధూః చీరవల్కలవాసనా | సువృత్తచారు వక్షోజా సుగ్ధిలా సమక్రంధరా |

తా|| అప్పుడే నారచీరలుధరించిన ఋషభాశ్వర్యయై సుందరముగాను, వట్టువగా నున్న కుచములగలిగినదై చిలునవ్వుతో గూడినదయైన మెలికొంతయైయుండెను.

శ్లో|| విలోకయన్మునైఃపాద పద్మం యన్ముక్తికారణం | వక్షోజ

వల్ల. లస్యాంతం సాధుకుర్వన్ స్వపాణినాః తత్రసాగుంస్థితా తేషాం మధ్యే
కంపాన్వితాశుభే । విలోకయన్ ధరావృష్టం లజ్జానమ్రాననా గతమ్ ।

తా॥ తనకు ముక్తికారిణమైన గౌతముని పాదములను దర్శించుచు, కుచములపై
నున్న వారచీర అంచును తిన్నగా దోయుచు వారిమధ్యను సమకంధరయై సిగ్గుతో
భూమినిజూచుచుండెను.

శ్లో॥ తాండృప్త్యా గౌతమో గౌరి మాంధూకతనమాశ్రితామ్ ।
తద్దేహాన్ముక్తచార్వంగీం మునిపత్నీం శుచిస్మితామ్ ।

తా॥ గౌతముడు మంధూక దేహామాను ఆశ్రయించి నటువంటిన్ని, పిమ్మట
తద్దేహామునుంచి ముక్తురాలైనటువంటిన్ని, చిలునవృత్తోగూడినటువంటిన్ని అమాని
భార్యను జూచెను.

శ్లో॥ లాలయిత్వా తతస్తాత్ర గౌతమః కరుణానిధిః । ఉవాచ
వచనంచేద్ధం ధయంమాకురుమాకురు ।

తా॥ గౌతముడు కరుణతో నామెను సమ్మనించి నీకు ధయమేదం. ధయము
లేదని పలికెను.

గౌతమః॥ శ్లో॥ కాచిద్భద్రేవదాస్మాక మఘం కేనేవ భేకటం ।
కస్మాదత్రాగమతేన ముక్తిస్తే కేనకర్మణా । ఆపదామాలయంకర్మ
కిం కృతం పూర్వజన్మని । నూన మస్మాక మగ్రేతు యథా సత్వం
పథా ఽధునా ।

తా॥ ఓ చిన్నదానా ! నీ వెవ్వలెవు. ఏ పాపముచేత కట్టవైతివి. ఎందుకు
యిచ్చటికి వచ్చితివి. ఏకర్మచేత నీకు మంధూక దేహ ముక్తిగలిగినది. ఇంత ఆపత్తుకు
మూలమైనకర్మను పూర్వమందేముచేసితివి ఇవంతయు మామందర సత్యముగతెప్పుము.

శ్లో॥ ఏవముక్తామునీంద్రేణ ప్రదుర్భూతాంగనాశుభే । సత్త్వా
తద్దర్శనో ద్భూత జ్ఞానదీపేన భాస్వతా । విదిత్యోవాచ విప్రేంద్రం
యత్రోక్తం శ్రీణు పార్వతి ।

తా॥ ఆపనిత యాప్రకారముగా గౌతమమహాముని తడుగగా సమస్కరించి
ఆగౌతముని దర్శనమవలన నుదయించిన జ్ఞానమచేత సమస్తము తెలిసికొని పూర్వ
మాచరించిన పాపమును తెప్పుడొడంగెను.

ఇతి చతుర్థోధ్యాయ స్సమాప్తః.

— అథ పంచమోధ్యాయ ప్రారంభః —

మునివత్స్యువాచః శ్లోః పురాజన్మని విప్రేంద్ర జ్ఞానసిద్ధే స్తనూ
భవా । ప్రజ్ఞామునివరేభార్యా కావేరీతీరవాసినీ ।

తా॥ ఆమునిః నిత వచించుచున్నది. ఓ బ్రాహ్మణోత్తమా ! నేను పూర్వజన్మ
మందు జ్ఞానసిద్ధి పుత్రికను. ప్రజ్ఞామునివరుని భార్యను. కావేరీతీరమందు మానివాసము.

శ్లోః పతి ర్మే సర్వధర్మజ్ఞ స్సమ్యగాత్మ వివేకదృక్ । సుశీలః
కరుణారాశిః సర్వజీవోవకారకః ।

తా॥ నాధతక సర్వధర్మ వేదియు, ఆత్మజ్ఞానవేత్తయు, మంచిస్వభావమాగల
వాఁడును, దయాసింధువును, ఏమి స్తజంతూపకారికుఁడును.

శ్లోః కావేర్యా శ్చోత్తరతీరే నివస న్నాశ్రమేశుభే । సంప్రాప్తై
మాఘమాసేతు సున్నతి స్స శుచివ్రతః ।

తా॥ ఆకావేరీనదిః ఉత్తరతీరమందు ఒక ఆశ్రమమును గల్పించుకొని దానిలో
నుండి మాఘమాసమందు చక్కగా స్నానమాచరించి శుచియై యుండెను.

శ్లోః తదామామాహమే భర్తా కురుస్నానం మయా ప్రియే ।
మాఘమాస్యదితేనూర్మే సర్వకల్మషనాశినే ।

తా॥ అట్లు శుచియై నాతో నిట్లనియె. ఓ నా ప్రియా ! మాఘ స్నానము
వలన పాపములు నశించునుగాన నాతోకూడా మాఘస్నానమాచరించుము.

శ్లోః తీరేస్మిన్ విష్ణుపూజార్థం గోమయా లేపనం కురు । రంగ
వల్ల్యాదిభిశ్శుభ్రై వద్మస్వ స్తికధాతుభిః ।

తా॥ ఈతీరమందు విష్ణుపూజార్థము గోమయముచేత నలుకుము. శంచరంగులతో
పద్మస్వస్తికప్రయోగ రచనలను జేయుము.

శ్లోః శుశ్రూషాం కురుమే విష్ణో ర్మాఘేస్మిన్ మంగళప్రదే ।
మాఘేస్మిన్ మాధవస్యాస్య కురుత్వం దీపవర్తికామ్ ।

తా॥ శుభకరమయిన యీ మాఘమాసమందు నాచే పూజింపఁబడు పూరి
శక్రకూషదేయును. మాధవపూజకు దీపారాధనకు వత్తిక నిడియును.

శ్లోః సధూవం నావకింధిక్త్వా సమర్పయ హరేః పురా । కురు
భాకం శుచిర్భూత్వా మాధవాయ మహాత్మనే ।

తా|| హరిమండర ధూపమును సమర్పించుమా. దీపమునిమ్మా. పవిత్రురాలవై
హరివై వేద్యార్థము పాకమానుజేయును.

శ్లో|| వ్రదక్షిణ నమస్కారై రభక్త్యా మాఘే మయాగహా !
కురుష్వ దేవదేవస్య సవర్యాం విష్ణవేన్వహమ్ ।

తా|| హరి నాతోగూడా భక్తితో ప్రతిదినమందు వ్రదక్షిణ నమస్కారముల
చేత సేవజేయుము.

శ్లో|| శ్రుణు మాఘఫలం స్నాత్వా ముహూర్తత్రయమేవవా ।
మాఘేస్మిన్మాసమేవంతు పిబసాదోదకం హరేః ।

తా|| ఈ మాఘమాసమందు ప్రతిదినము ప్రాతస్నానము చేసి త్రిమహూర్తకా
లమయినను మాఘమాసాత్మ్యమును వినుము. హరిపాదోదకమును పానమాజేయుము.

శ్లో|| కృష్ణ విష్ణో ముకుందేతి నారాయణ జనార్దన । ఆచ్యుతా
నంత విశ్వాత్మా ఇతికీర్తయగంతతమ్ ।

తా|| ఓ కృష్ణా, విష్ణూ, ముకుందా, నారాయణా, జనార్దనా, ఆచ్యుతా
అనంతా, విశ్వాత్మా యీప్రకారముగా నిత్యము శ్రీహరిని కీర్తించుమా.

శ్లో|| క్రోధ మాత్సర్య లోభాదీన్ త్యక్త్వా మాఘవ్రతం చర !
తేనసంజాయతేముక్తి ర్విష్ణులోకంచకాశ్యతిమ్ ।

తా|| క్రోధ మాత్సర్యాదులను విడిచి మాఘవ్రతము నాచరింపుము. దానిచేత
నీకు ముక్తిగలిగి కాశ్యతమయిన విష్ణులోకము లభించును.

శ్లో|| ఇత్థంమేధర్మగదిత మాకర్ణ్యమునిపూజిత । పునర్మయా
వతిప్రోక్తం అనన్యాయం దుర్గతివ్రదమ్ ।

తా|| మనిపూజితుడవయిన ఓ బ్రాహ్మణోక్తమా ! ఈప్రకారముగా పలికిన
నాధర్మకమాటను విని నేను తిండి నాధర్మకతో విన శక్యముగానటువంటిన్ని, నరక
ప్రదాయకమయినట్టిన్ని నాక్యమును బలికితిని.

శ్లో|| కోమాఘః కోవిధిరేవః కింఫలం కోపివశ్యతి । క్వచిద్ధర్మ
నిషేధశ్చ కాగతిః కుత్రమాఘవమ్ ।

తా|| మాఘమనగా నేమి, ఎక్కడి విసి, ఎవ్వఁడు దేవుఁడు, ఎక్కడిఫలము
యీఫలము, ఎవ్వఁడు మాఘఫలమును జూచుచున్నాఁడు, ధర్మనిషేధ మెక్కడఁ

ఏమిగతిగల్గును. మాఘసన్మయిన ఫలాదిక మెచ్చట. అనగా యిదియంతయు అసత్యమని అభిప్రాయము.

శ్లో॥ మాఘేచోద్భూత శీతేతు ప్రాతర్నందోదితే రవౌ । బహి
ర్యాతయుతాశేష శీతాతిశయవారిషు । కథంనిమజ్జయే తస్మిన్ మాఘే
శీతాత్మికే నఘు ।

తా॥ ఓ పుణ్యుడా ! ఈ మాఘమందు సూర్యుఁడన్తోదితుఁడగుచుండఁగా
యొక్కదయిన శీతమందు బయటకుబోయి చలిగాలిలో ఆరిశీతలమయిన ఉదకమందు
శేనెట్లుగా స్నానమాచరింతును.

శ్లో॥ యత్త్వయోక్తాని కర్మాణి నశక్త్యాని మయా సకృత్ ।
నోత్సృజా మృతజం నాథ యావద్ధంసోనమధ్యగః । కాకరివ్యతిమాఘే
స్మిన్ స్నాన మథోదితే రవౌ ।

తా॥ మీరుచెప్పిన కర్మలకు నేను చేయలేను. సూర్యుఁడు వెత్తిమీదికి వచ్చు
వఱకు పర్వతాలకుంచి బయటకు రాలేను. ఈ మాఘమాసంబున అన్తోదయవమయములు
శీతమలా నెవ్వరై స్నానమాడగలరు?

శ్లో॥ సాశీతవ్రతదేహార్తి నృదాప్రీతాన్విముంచతి ।

తా॥ ఈచలిలో స్నానమాడినచో పోణములుపోవును.

శ్లో॥ నకరోమి వతే స్నానం మాఘే ప్రాతర్బహిష్టలే । మృతే
శీతాదిపాతేన నచక్షేరక్ష కేశ్యయి ।

తా॥ ఓసాధా ! ఈ మాఘమందు నేను స్నానమునుజేయను. నీ మాటను విని
శీతపాతముచేత చచ్చుటకు నేను ఒప్పుకొనను.

శ్లో॥ ఇత్వేవముదితంశుక్రియా పరిర్కే మాఘధర్మనిత్ । సకాం
తోఽనశాపాథ మాంవిప్రోఽప్రియవాదినీమ్ ।

తా॥ నేను యీపరికాగము బల్కుఁగా మాఘ ధర్మవేత్తయయిన నా భరణ
విరంతగము శాంతిగలవాఁడగునప్పటికి నేను పలికిన అప్రియవాక్యమును విని కోపిం
చినవాఁడై నన్ను శపించెను.

శ్లో॥ పుత్రంచ ధర్మవిమాఖం భార్యాంచాప్రియవాదినీం । అబ్ర
హ్మణ్యంచ రాజానం సద్యశ్శాపేన దండయేత్ ।

తా|| ధర్మపరాజ్ఞుఁడయిన కుమారనిన్ని, అప్రియభాషిణియైన భార్య నున్న, అప్రాప్తజ్ఞుఁడయిన రాజునున్న కాపముచేత తక్షణమే దండించవలెను.

శ్లో|| విచారితార్థోవిప్రీంద్ర శృణాపేథం సతీంమునే । కృష్ణవేణీ
తటేమూఢే పిన్వలద్రుమకోటరే । తత్రాంబురహితేవాసీ మందూకో
భవ కేవలమ్ ।

తా|| ఈ పరాకాష్ఠాగా నాలోచించి నాభరణ కృష్ణవేణీరమంతు ఉదకుహిత
మైన అశ్వత్థవృక్షమయొక్క తొట్టయందు ఒకకప్పవైయుండుమని నన్ను శపియించెను.

శ్లో|| ఇథంమే వరినా శస్త్రా శాపాంజన విలోచనా । వరిత్వా
పాదయోగ్యస్య (పార్థితాస్మివతిం బహు ।

తా|| ఈప్రకారముగా నాభరణ నన్ను శపించగా నాయొక్క మాండ్యమం
తయు వరిలి కర్లుగెఱచి రయపడి భరణయొక్క పాదారవిందములయందు పడి అశక్త
విధములుగా ప్రార్థించితిని

శ్లో|| విశావసువదచ్ఛాసా భర్తామే మునివందిత । గౌతమశ్చ
మునేర్నాఘే దశమ్యాం దర్శనం యదా । భవిష్యతి తదాముక్తి స్తేన
మాఘఫలోదయమ్ ।

తా|| ఓముషిపూజిత ! నీనిట్లు పొధికాంచగా నాభరణ కాపమున కొక పరి
మితినికెప్పడు ఎట్లనిన, మాఘ శుద్ధ దశమినాడు నీవు గౌతమమహామనిని యెప్పుడు
దర్శించుచువో అప్పుడు నీకు ముక్తిగలుగును

శ్లో|| యదా శ్రోష్యసివే ముక్తి స్తవ మందూక యోనితః ।
ఇత్యుక్త్వా విరరామశ్చ మశ్చక్రా కుసితోధిక ।

తా|| ఆగౌతమమహామనివలన నీవు యెప్పుడు మాఘమహాశర్మమును వినెదవో
అప్పుడు నీకు యీ కప్పయోనివలన విముక్తిగలుగును ఈప్రకారముగా పరికి నా
భరణ యూరకుండెను.

శ్లో|| మందూకతనురాసీన్నే వివశ్వ ద్రమణీతనుః । శన్దశ్చన్ద
స్సదుఃఖేన హ్యుత్పత నుత్పతన్మునే । కృష్ణవేణీతటేహ్వాస్మిన్ అశ్వత్థ
ద్రుమకోటరే । ఆసీన్నమాగమావాస మత్రకాలావధిం శ్రుణు ।

తా|| అంతలో నాకు ముగదగనుయిన స్త్రీగూపకునించి మందూకదేహము
లభించెను. తటువారే నేను దుఃఖముచేత యెఱుఁగుచు నెఱుఁగుచు కృష్ణవేణీరమం

దక్ష అశ్వత్థవృక్ష కొమ్మయందు నివసించిరిని. ఆకాపయ్యుక్కు మితకాలమును తెప్పదను వినుము.

శ్లో॥ అయతాబ్జావ్యతీయుర్మే అరుణోదయకోటిభిః । తతస్తే
గమనాతత్ర దర్శనాన్మాఘవైభవం । తస్మాత్కుయోనితోముక్తి రభవ
త్కరుణానిధే ।

తా॥ ఇప్పటికి పసివేలయేండ్లు గడచినవి. కోటి అరుణోదయంబులుగలిందినవి. ఇవి అనంతవాచకములు. అనంతరము మీరు వచ్చి దర్శనమిచ్చితిరి. తఱుతాత మీవలన మాఘపురాణమును వింటిని. ఓ కరుణాసముద్రా! మీనిహేతాకుక జాయమాన కరుణా వశమచేత నాకీ మహదూకదేహ ముక్తి గలిగి పునః పూర్వ రూపము లభించెను.

శంకరః॥ ఇత్యుక్తామథ సంవీక్ష్య విహసన్నగనందిని । వ్రత్యబ్రీహి
దిదంవాక్యం పునస్తాం మునిస త్తమః ।

తా॥ పర్వతరాజపుత్రివయిన ఓ పార్వతీ! వినుము. ఇట్లు పలికిన అవనితను గౌతముడు జూచి నవ్వుచు తిటిగి యామెతో నిట్లనియె.

గౌతమః॥ శ్లో॥ దండితస్యేద్యశం నర్తనం భేకయోనివదాయకం ।
నక్యతాయాః వతే ర్వాక్యం తథా మాఘోదితంఫలమ్ । మునిశావ
ప్రభావేన మాఘస్నాన వరాజ్ఞభాత్ । తేన మందూకయోనిత్వం
స్వాశ్మనో మలభక్షణమ్ ।

తా॥ గౌతముడు పలుకుచున్నాడు. ఆశ్చర్యము. భర్తమాట వినక తద్గదిత మాఘవైభవమును విననందున నీభర్త నిన్ను శపించెను. ఆ కాపయచేత నీకు వ్యక్తియ మలమే స్వాశనముగా గలిగిన మందూకజన్మ సంప్రాప్తమాయెను. ఇదంతయు మాఘ స్నానవైచుఖ్యమచేత వైనది.

శ్లో॥ నరం మందూకదేహోచ్చ నరకం దుఃఖసంకులం । నోప
వాసో భవేద్యస్మిన్ మందూకస్య శుభాసనే । దుఃఖం తత్కేవల క్తవ్యం
తస్మాత్తై శావమీదృశమ్ ।

తా॥ ఈకప్పజన్మ మెత్తుటకంటే దుఃఖాలయమయిన నరకాలయమే శ్రేష్ఠము. నరకమందు ఉపవాసములేదు. ఇచ్చటనో అదియే శరణము గనుక యీ దుఃఖమానభ మితిలేదు. కాబట్టి నీకు నిట్టి కాపము సంభవించెను

శ్లో॥ కుశాగ్రబుద్ధిస్తేభర్తా శాపమందూకయోనిజం । జలవాస
విహీనంచ శుష్కభేకోభవత్యసా । దదాతి జలభీతయాః భీతాయా
శ్శీతతోనఘః । యదితోయనివాసశ్చే న్నామాయాన్యసినిశ్చితం । తేనతే
జలవాసస్య ముక్తిస్తూర్ణం భవిష్యతి ।

తా॥ నీభర్త కుశాగ్రబుద్ధి గలక నీ! శాపము నిచ్చినాడు. ఏమంటే. నీవు
మాఘస్నాన మాచరించుటకు చోకి భయపడి ఉదకమందు మానుగటకు వెలుదిరివి గాన
నీకు జలవిహీనమయిన శుష్కభోటరమందు మందూకజన్మము నిచ్చినాడు. నీకు జల
నివాసమయినచో నన్ను బొందుడవు. దానిచేత నీకు ముక్తిగలుగునని యాలోచించి
యిట్టి శాపమిచ్చెను

శ్లో॥ మాఘేస్మివారివాసానాం ముక్తిర్ద్వయోనిసంకటాత్ । సత్త్వం
భవతి యత్పూర్వం దుఃఖాద్వారిచరానఘే । వారిసంచరణాన్మాఘే
ముక్తపాపాకుయోనితః । తేదివ్యతమభిస్సత్త్వం ప్రపద్యంతేసురాలయమ్ ।
పురావారిచరత్వంచ ముక్తిస్తస్మాఘసంభవాత్ । తస్మాచ్ఛాపోనకర్త
వ్యో జలవాసప్రదోమయా । దాస్వామ్యాత్మజలాహారం శుష్కమం
దూకయోనిదం । ఇత్యంవిచారితార్థస్తే దదాశావంవతిస్తవ ।

తా॥ ఇంతే కాదు. ఈ మాఘమాసమందు ఉదకవాసులకు దుష్టోనివలన
ముక్తిగలుగును. నిశ్చయము. పూర్వమందు జలచరములు, జలజంతువులు మాఘమందు
పంచారమువలన కుయోనివలన ముక్తికొంది దివ్యదేహమును ధరించి స్వర్గమునుబొంది
నవిగడక మాఘమందు జలవాసము ముక్తికి కారణము గలక జలవాస యుక్తమయిన
శాపము నివ్వకగడు. స్వకీయ మలాహారమయిన శుష్క మందూక జన్మ నిచ్చెదనని
యీప్రకారముగా విచారించి నీభర్త నీకీ శాపమిచ్చెను

శ్లో॥ నస్వాతంత్ర్యంచనారీణాం నోల్లంఘ్యం పరిభాషణం । పాతి
ప్రత్యేన పుణ్యేన పతి శుశ్రూషతేనచ । స్త్రియో విష్ణువదం యాంతి
నచాన్యైరపి సుప్రజైః ।

తా॥ కాన స్త్రీలకు స్వాతంత్ర్యములేదు. పతి వాక్యము మీరరాదు. పాతి
ప్రత్యే పుణ్యము చేతను, పతి శుశ్రూషచేతనే స్త్రీలు విష్ణులోకమును బొందుదురు ఇకర
న్పరిమలచేత బొందజాలను.

శ్లో॥ పతి రాక్షా పతిర్విష్ణుః పతిర్బ్రహ్మ పతిశ్శివః । పతిర్గురుః
పతిస్తీర్థ మితిస్త్రీణాంవిదుర్బుధాః ।

తా|| శ్రీలకు పతియే ఆత్మ - పతియే విష్ణువు - పతియే బ్రహ్మ - పతియే శివుడు - పతియే గురువు - పతియే తీర్థము - ఈలాగున పెద్దలు చెప్పడగు

శ్లో|| పతివాక్య మనాదృత్య యానారీ సుకృతైఃపరైః | యదా నియుజ్యతేసాపి నైవసిద్ధాభవేత్సకృత్ |

తా|| ఏ శ్రీ పతి వాక్యమును నిరాకరించి యితర పుణ్యముల నాచరించునూ ఆశ్రీ ఒకప్పుడయినను సిద్ధినిబొందదు.

శ్లో|| యానారీపతిముల్లంఘ్య స్వేచ్ఛయావర్తతేసఘే | సానారీ యాతనేఘో రే వతత్యాచంద్రితారకమ్ |

తా|| ఏననిత పతిని విడిచి స్వేచ్ఛగా వంచించునూ ఆననిత భయంకరమయిన యనుయాతనయందు చంద్ర నక్షత్రము లుండువలెను నివసించును.

శ్లో|| పతిహీనాతు యానారీ గురుభి ర్ధర్మవిత్తమైః | ప్రేరితాచ విధాతవ్యం వ్రతం ధర్మఫలప్రదమ్ | యదినాప్రేరితంనైవ పతిబుద్ధివరాయణౌ | పతినాదాబ్జతీర్థేన యాన్నాతానాపారిప్రియా |

తా|| ఏశ్రీ పతివిహీనయగునూ ఆశ్రీ ధర్మవేత్తలయిన గురువులచేత ప్రేరేపించబడిగాని, ప్రేరేపించబడకగాని పతిపరాయణయై ధర్మ మాచరించవలెను. ఏశ్రీ పతినాదోదకమును శిరస్సున జల్లుకొనునో ఆశ్రీ హరికి ప్రియరాలగును.

శ్లో|| నాన్నాతా సర్వతీర్థేషు గంగాదిషుసూరార్చితే | యాతీర్థం పిబతే నిత్యం పతి పాదాభిషేకజం | చాంద్రదాయణ సహస్రాణాం ఫల మాప్నోతిసాశుభేః | తస్మాత్త్వత్కృతదోషేణ స్వమేవాయాతితత్ఫలం | భుజంత్యాస్తేత్ర మాఘేస్మిన్ దశమ్యాం పుణ్యచందరే | ముక్తిరాసీ ద్యధాపూర్వం నారీయావంపునర్యయా |

తా|| ఆశ్రీ గంగాది సమస్త తీర్థములయందు స్నానమాడిన దగును. ఏశ్రీ నిత్యము పతి పాదోదకమును పానముకయినూ ఆశ్రీ సహస్ర చాంద్రదాయణఫలమును బొందునుగనుక నీచేత కేయలడిన దోషమును ఫలము నీవే అనభివించవలెను. ఇట్టి నీకు యీ మాఘశుద్ధ దశమిసాది పుణ్యదినమందు మండూకయోనివలన ముక్తిగలిగి పూర్వమువలె నుండర స్త్రీరూపము లభించినది.

శ్లో|| కృష్ణవేణీజలే పుణ్యే మాఘేస్మిన్ స్నఘవలెకే | స్నాన మాచరమాభిస్తే తేనతే విష్ణునిన్నిధిః |

తా|| ఈ మాఘమందు పాపహరమయిన యీ కృష్ణోదకమందు స్నానమాచరింపును. దానంజేసి నీకు విష్ణులోకము వచ్చును. భయమొందకుము.

శ్లో|| స్త్రియోనా పురుషోనాపి ప్రాతర్మాఘే బహిర్జలే | యే నరాశ్చావగాహంతే తేపీయాంతి వారేర్లహమ్ |

తా|| స్త్రీలుగాని, పురుషులుగాని యెవ్వరేని మాఘంబున ప్రాతఃకాలమందు బహిర్జలమందు స్నాన మాచరించినయెడల శ్రీగృహమును బొందుదురు

శ్లో|| అజ్ఞానా ద్వాపి యత్నేన నావగాహంతి యేనరాః | దశమ్యామధసప్తమ్యాం పౌర్ణమ్యాం ప్రతివద్ధినే | నతేషా ముగ్రపాపాని విలయంయూంతికహించిత్ |

తా|| ఏమనఁజూలు అజ్ఞానమువలనగాని, ప్రయత్నముచేత (గాని) మాఘశుద్ధ దశమిదివసుందును, సప్తమియందును, పౌర్ణమాసియందును, పాడ్యమిసాదును స్నాన మాచరించునో వారియొక్క పాపములు ఒకప్పుడును నాశమును బొందవు.

శ్లో|| యేవగాహంతి శుక్లేతు మాఘేవై ప్రతివద్ధినే | తేషాం పాపాని నశ్యంతి జీమూతాశ్చవవాయునా |

తా|| మాఘ శుద్ధ పాడ్యమిదివసుంబున మాఘస్నానము చేయువారి పాపములు జాయువుచేత మబ్బులువలె నశించును.

శ్లో|| యస్మాన్నితి మాఘద్వాదశ్యా మేకాదశ్యాం బహిర్జలే | ప్రాతన్మాసోదయే విష్ణు మధ్యర్చ్య హరి గర్భాథామే | మనఃప్రీతి కరాం పుణ్యా మేతన్మాన ప్రశంసినీం | యశ్శుగ్ధాతి ముదామాఘే యో భక్త్యావా హరేః పురః | దహ్యంతే తస్య పాపాని తృణ శైలా శ్చవానలాత్ |

తా|| ఎవ్వఁడు మాఘశుద్ధ ఏకాదశి ద్వాదశకులయందు బహిర్జలంబున ప్రాతః స్నాన మాచరించి శ్రీవిష్ణువును పూజించి తదగ్రమందు హరిచరిత్రపూరితమయిన మాఘభైభవమును పంతోషముగా భక్తితో నినునో కానిపాపములు అగ్నిచేత నెండిన గడ్డిగుట్టలువలె నశించును.

శ్లో|| మాఘే శుక్ల చతుర్దశ్యాం పౌర్ణమ్యాం భక్తిరత్పరః | ప్రాతర్నిమజ్య మాఘస్మిన్ న్నాత్వా సంపూజ్య మాధవమ్ | అష్టా

దశాన్యపూపాని పూరికాని విశేషతః । వేణుపాత్రస్థితానీతం దానం
యఃకురుతేనఘే । భుక్త్యేహ నంబడం భోగం పరత్రచ పరాంతరిం ।
సార్వభౌమో భవేద్భూయః ప్రసాదాచ్చక్రిపాణినః ।

తా|| ఎవ్వఁడు మాఘ కుక్ల చతుర్దశి దినంబునగాని, పార్లమాసియండగాని
భక్తితో ప్రాతస్నాన మాచరించి మాఘమాసాధిదేవుఁడయిన మాధవుని ఆరాధించి
అష్టాదశ (౧౮) అపూజములుగాని, పూరిలుగాని వేణుపాత్రయందుంచి బ్రాహ్మణు
నకు దానమిచ్చునో ఆపుణ్యాత్ముఁడు యీలోకమందు సమస్తభోగముల ననుభవించి
పరమందు స్వర్గాదుల ననుభవించి చక్రిపాణి ప్రసాదమువలన తిరిగి భూమియందుచక్ర
వర్తిగా పుట్టును.

శ్లో|| యేనకేనా వ్యసా యేన మాఘే స్నాత్వా జనార్దనం ।
నమభ్యర్చ్యప్రదాతవ్యం దానం శక్త్యనుసారతః ।

తా|| ఏ యుపాయముచేతనయినను మాఘస్నాన మాచరించి మాధవపూజనల్పి
యధాశక్తిగా దాన మాచరించవలయును.

శ్లో|| ఇతీదం కథితం పుణ్యం మాఘమాసస్యవై భవం । యథాతే
కథితం కామ మిత్యుక్త్వావిరరామనః ।

తా|| ఈప్రకారముగా పుణ్యమైన మాఘమాసాత్మ్యమును యిష్టానుసారముగా
నీకు తెప్పితి నని పలికి గాతమమహామని యూహకండెను.

శ్రీమహాదేవః|| శ్లో|| తతస్సరాజా దేవేశి కృష్ణవేణి శుభోదక ।
సంజాతభక్త్యా మాఘేస్మిన్ స్నాత్వాసంపూజ్య మాధవమ్ । శుక్త్యా
విష్ణుకథాందివ్యా మేతన్మౌన ప్రకంసినీం । ఇహభుక్త్యా న్వకంరాజ్యం
రథవాజగజాన్విరిమ్ । పుత్రపౌత్రసమాయుక్త స్సపునర్మాఘమజ్జనం ।
విధాయాంతే యయావిష్ణో రాలయం నీరజేక్షణే । గాతమస్య ప్రసా
దేన ప్రసాదా చ్చక్రిపాణినః । మాఘమజ్జనతోఽయాతి వైకుంఠం
జన్మవర్జితం । సతత్ర విష్ణుసాయుజ్యం లభ్యతే స్నానమాత్రతః ।

తా|| ఓ పార్వతీ ! వినుము. అంతట నా రాజోత్తముఁడు కృష్ణవేణిజలమండలి
భక్తితో స్నానమాడి రాజీవనయనని పదిరాజీవంబులు రాజీవాదులచే బూజించి మాఘ
పురాణశ్రవణ మాచరించి భూలోకమందు పుత్రపౌత్రాదినమీతుఁడై రథాశ్వ గజాది
గుంఠదలతో స్వకీయ రాయా ననుభవించి తిరిగి మాఘస్నానమాచరించి గాతముని

కరుణచేతనున్ను, కృష్ణుని కృపచేతనున్ను దేహాంతమందు పునర్జన్మహితమయిన పుండరీకాక్షుని పురముజేరి అచ్చట విష్ణుసాయుగ్య ముక్తిని బొందెను. ౧ సాంక్షికముక్తి, ౨ సామీప్యముక్తి, ౩ సాయాజ్యముక్తి ౪ సాయాజ్యముక్తి ఉత్తరార్థముశ్రేయము. ఇదంతయు మాఘస్నానమువలన నైనదిగా తెలిసికొనుమా మాధవసోదరీ

శ్లో॥ తత్రైవమునివత్నీసా కృష్ణవేణ్యాం ముదాన్వితా మాఘ
చార్థోదతేమిత్రే ప్రాతస్నాన్వత్వా దినేదినే । ధ్యాయంతి పతిపాదాబ్జం
శ్రుత్వా విష్ణుః ధాంతుభామ । మాధవస్య ప్రసాదేన మాఘస్నానఫలే
నచ । యయానా గౌరీ దేహాంతే విష్ణులోకం నుభవదమ్ ।

తా॥ ఓ పర్వతరాజపుత్రీ! ఆ మునివరుని ముదిత అచ్చటనే కృష్ణవేణి జలమందు మాఘమాసంబున మాధవపదసంపాద ధ్యానమానసయై మిత్రుఁడర్థోదతుడగుచుండఁగా ప్రతిదినము ప్రాతస్నానమాది విజవాధుని పదకముల మరందతుందిలమానసయై మధునూదనుని మధుఁకధామృతపాన మాంగించుచు కాలముగడిపి పాంచభౌతిక దేహాంతమందు పుండరీకనయనుని ప్రసాదముచేతను, పుణ్యప్రద మాఘస్నాన మహిమ చేతను, పురుషూతాదిమరపుంజముల కగమ్యమగు నా పుండరీకాక్షుని పురముజేరెను.

శ్లో॥ తపవిధి వివదంతి మనీషిణ స్తపసిబుద్ధి విశేష ఫలవ్రదం ।
తపసి మజ్జనమత్ర విభావసావ నుదితే సకలేప్సిరసిద్ధికం । సకలపాప
మహాహిథయాతుర స్తపసిదేవనిమజ్జతోయతః ।

తా॥ మాఘమాసమందు చేయఁబడిన తపము బుద్ధి విశేషఫలము నిచ్చునని విద్వాంసులు చెప్పుచున్నారు మాఘమందు సూర్యుఁడు అనుదితుడగుచుండఁగా స్నాన మాచరించినయెడల సకలార్థములు సిద్ధించును ఇచ్చట అనుదితమను స్థలమందు ఆకారమును స్వల్పార్థమని కొందఱు చెప్పుచున్నారు. (అనువరాకస్యేతివత్) అట్టిఅర్థమందు అర్థోదయ కాలమందు వచ్చును. ఉదయాత్పూర్వమని కొందరు చెప్పుచున్నారు. వికల్పమందు ఉదయ పూర్వకాలమను స్నానకాల మని చెప్పఁబడి యున్నది. ఇట్లే యీ గ్రంథమం దంతట తెలిసికొనఁబడినది. మాస్నానమువలన సకల పాపములును కర్మ భయములును నశించును.

శ్లో॥ పాతకాదినగకోటికోటయో మాఘమజ్జన పవిత్రహారతః ।
తీర్తిభీతిముపయూంతిగోప్యతాం మాఘహివమునువాంబుధౌశుభే ।

తా|| ఓ గారీ! పాతకములు అనుభవ్యతసమాహూయము మాఘస్నాన మను
వజ్ఞానియుధముచేత కొట్టబడి మిక్కిలిభయముంది మాఘస్నానవిహీనమానవులు అను
సముదమువందు రహస్యముగా దాగుచున్నవి. అనగా వజ్ఞానుచేత కొట్టబడిన తర్క
తములు భూమిని విడిచి సముద్రమం బెట్లు దాగెనో అట్లు మాఘస్నానముచేత పాత
ములై పాపములు స్నానహీనులయందు దాగునని భావము.

శ్లో|| మాఘమజ్జన మరుద్భలాధికా శ్చాఘరాశి ఘనకోటికోట
యః|| యాంతిదూరవవిశేషకేవలం సంవిదాశునతుసశయం శుభే .

తా|| మాఘస్నాన మను మహాబలములయిన వాయువులవలన పాపరానులను
మేఘసమాహూయము దూరముగా కొట్టబడుచున్నవి. ఇందుకు పండితులులేదు అట్లు
పోయి చావక మాఘస్నానవిముఖ మహారణ్యములందు దాగుచున్నవి.

శ్లో|| సకల పాపతమ స్తనూవృతో మాఘమజ్జనరత స్తనూ
గతః|| ఆశునాశమువయాతిమంగలే శేషమాత్రిమూపయాతి కుత్రచిత్ .

తా|| ఓ గారీ! సమస్తపాపములు అను చీకట్లు జ్వాలించినంతలో మాఘస్నాన
మను సూర్యుడు వచ్చెను. ఈ మాఘస్నాన రవి పాపతమస్సులను నశింపజేసెను.
కొంచెము మాత్రము ఒకమూల మిగిలియున్నది. సూర్యోదయమందు చీకట్లు నశించును.
గుహలలోమాత్రము కొంచెముండును. మాఘస్నానమునలన పాపములు నశించును.
మాఘస్నాన విముఖులందుమాత్రము నిర్నియుండును.

శ్లో|| మాఘధర్మశద్భవప్రతాపశుభే ప్రతగజేషు మహత్పునచా
స్తిహి . ఇతివియధ్యనరఃప్రయత్నతః శుచిమనాస్సగతం సమాచరేత్ .

తా|| ఎన్ని ప్రతములయినను మాఘవృతముతో సమానములు గావుగదా యని
తెలిసికొని మనబాడు శుచియై నిరంతరము ప్రయత్నముతో మాఘ వృతము నాచర
రించవలెను.

శ్లో|| ఇతితేజ మనంతనుఖప్రదం మాఘమాసఫల మార్తినాశ
నం|| యశ్రుణోతిఫలమన్యశోభనే గర్వమస్తమఖకృత్ఫలంయయా .

తా|| ఓ ముందరీ! నీకు యాప్తకారముగా జ్ఞానవాశనమును, నుఖప్రదమును
దైన మాఘమహిమను తెప్పిరిని. దీనిని విశ్వాదు సమస్తయజ్ఞఫలములను బొందుదురు.

ఇతి పంచమోధ్యాయ స్తనూప్తః.

—! అథ షష్ఠాధ్యాయ ప్రారంభః ! —

శ్రీమహాదేవః॥ శ్లో॥ మా ఘేస్మిన్నానవస్సాన్తి దైవయోగేనవా
సకృత్ । సయాతి విష్ణుః లోక్యం శూద్రశ్శూదసతీయథా ।

తా॥ ఓ నా ప్రియా ! చెప్పెదను వినును . ఈ మాఘమాసమందు దైవ
వశమచేత శూద్రమారయినను స్నానమాడువాడు కూడ్రుడు కూద్రభార్యావలె
విష్ణుసాలోక్యము క్రింది పొందును.

పార్వత్తునాచ॥ శ్లో॥ కథం శూద్రసతీ శూద్రో మా ఘేస్మిన్
అవగాహనం । కేనాసీత్కింకృతంపాపం కథయాద్యమమప్రభో ।

తా॥ అదిరాజతనయ అడుగుచున్నది. ఓ నా ప్రియా! చెప్పుము. కూద్రు
డును, భార్యయు యెట్లు స్నానమాడిరి. ఏమి పాతకమచరించిరి.

శ్రీశివః॥ శ్లో॥ కథయామి కథాంపుణ్యాం శ్రుణు పాపప్రణాశిని॥
శ్రోత్రానందకరామత్వ సమాధానేన పార్వతి ।

తా॥ శంకరుడు చెప్పుచున్నాడు. ఓ పార్వతీ ! పాపనాశనమయిన కథను
తెప్పెదను వినును. సావధానముగా వినిన శ్రవణానందకరమగును.

శ్లో॥ ఆంధ్రదేశేపురాకశ్చి చ్ఛాద్రోబహుధన్వార్జితః॥ నుమందో
నామవిభ్యారః బహుధాన్వార్ధగంచయః ।

తా॥ పూర్వంబున ఆంధ్రదేశమందు నుమందుడకు నొక కూద్రుడు అనేక
ధనధాన్యసంపాదకుడై యుండెను.

శ్లో॥ నిత్యం కృషివరః కూరః కథా వార్ధుషిక శృతః । క్రియ
విక్రియశీలశ్చ గోమహిష్యాటరోష్ణికాః ।

తా॥ ఆతడు నిత్యము వ్యవసాయమును జేయువాడును, కూరుడును వడ్డి
వర్తకుడును, గూఢముగా నపకారమును జేయువాడును, గోవులను, నేదెలను, గుట్ట
మలను, మేకలను, ఒంటెలను, కొనుచు అమ్ముచుండువాడునై యుండెను.

శ్లో॥ సంచిత తేనశూద్రేణ మహాక్షోణీమితం శుభే । తస్యాసీ
త్కుముదాభార్యా సర్వభూతదయాన్వితా ।

తా॥ వాడొకమహాక్షోణీమితమైన (౧౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦) ధన
మును సంపాదించెను. వానికి సర్వభూతదయాశువైన కుముదయను భార్యగలదు.

శ్లో! శూద్ర స్తమండః కుమతి స్సర్వదేవపరాబ్జుభః । అగర్వ
భాషణః సాపీ కూరవాణ్నిర్దయఃఖలః ।

తా॥ ఆ నుమందుడు దుబ్బియు, సమస్తదేవతావిభుడును, అగర్వమాను
వాడును, సాపియు, కతి 'వాక్యకుడును, నిర్దయుడును. దుర్జనుడునై యుండెను.

శ్లో! యత్నేనసంచితం ద్రవ్యం స్వాత్మభుక్తి వివర్జితం । దాన
వ్రయవిహీనంచ నిక్షిప్తం భువి సార్వతి ।

తా॥ ఆశ్చర్యకరము. యత్నముచే సంపాదించిన ధనమును తాను తినక, పరుల
కియ్యక భూమియందు పోతిపెట్టెను.

శ్లో! తత స్తత్సదనంశక్తి దాయాతో నిశి దైవతః । ముని శ్శుచి
వ్రతోనామ మాఘేహ్యస్య నికేతనమ్ ।

తా॥ తాతకాలమునకు దైవవశమున కుచివ్రతుడను నొక మునీశ్వరుడు
మాఘమాసముందు రాత్రియందు ఆ కూడ్రుని గృహమునకు వచ్చెను.

శ్లో! వాసార్థం యాచయద్వాగం శూద్రస్య గృహీణం శుభే ।
మార్గశ్రాంతసువృష్ట్యాచ పీడిత శ్శీతగర్దభః ।

తా॥ ఆముని మార్గాయాసగుండై వర్షపీడితుడై చలికి పణకుచు మాటలాడు
టకు తిన్నగా నొరురాక ఆ శూద్రభార్యను నివాసముకొరకు యీ విధముగా
యాచించెను

శ్లో! దేహి వివ్రస్యమే భద్రే పథిశ్రాంతస్య వృష్టిభిః । మేఘ
చ్ఛన్నతుషారైశ్చ ప్రాప్తాంధతమయీక్షణః । దేహి త్వన్మందిరేవాసం
శీతవృష్టివివర్జితం । అహోషి త్వానిశానీత్యా ప్రాతర్గచ్ఛామిచానఘే ।

తా॥ ఓ శుభాంగీ! నేను బ్రాహ్మణుడను. మార్గమందు వర్షముచేత బాధ
నొందినాను ఆకాశము మేఘచ్ఛన్నమై కుషాగవృష్టితో నన్నది. చీకట్లు నూది
దూర పండులేకున్నవి ననుక నీయిల్లు బాగున్నది. ఈ గాత్రి నీయింటిలో నివసించి శీత
వృష్టిబాధలకు పాత్రుడనుగాక ఉదయాన నేను వెల్లెదను గాన నీయింటిలో నాకు
నివాసమిమ్ము

శ్లో! ఇతివ్రవచశ్శ్చిత్వా శూద్రీబాతదయాన్వితా । ఆపేద
మథవిప్రేంద్రీ మాగచ్ఛాంతర్గమంద్విజ ।

తా|| ఈప్రకారముగా నడిగిన ఆ బ్రాహ్మణునియట విని ఆ కుమార దయా వలెయై యా బ్రాహ్మణోత్తమా! మా యింటిలోపలికి రమ్మ - బాధను నివరికొందు కొమ్ము. నుభాన మండుమని తలెత్తును.

శ్లో|| తతోవ్యశోధయద్దోష్ఠం నమ్మక్సమ్మార్జనం శుభే । రోమ శాతీమధాస్తీర్య శాంతాయాగ్రమజన్మనే ।

తా|| ఇట్లు పలికి గోష్ఠానను వూడ్చి, ఆలికి, మగ్గిడి, యొక కంబళమును పులిచి ఆబ్రాహ్మణుని గూర్చుండుమనెను.

శ్లో|| శుచివ్రతస్తోగత్వా శీతవృష్ట్యంబుపీడితః । తతోఽవిశ్వ విప్రేంద్రో ముదమావ శుభేక్షణే ।

తా|| ఆ శీతవర్ష పీడితుడయిన శుచివ్రతుడను లోపలికిపోయి కంబళముమీద గూర్చుండి సంతోషించెను.

శ్లో|| సావునఃపరిధానాయ కంబళం శీతవారణం । దత్వాచాగ్ని మధోద్దీప్య దదాత్వగ్రేతివేగతః ।

తా|| ఆకుముడయు నరివేగంబున శీతనివారణకొలుకు మణియొక కంబళమును దెచ్చియిచ్చి పైన గర్వకొనుమని కంపటిలో నగ్నినంది ప్రజ్వలింపజేసి నానిముండలు నుంచినదాయెను.

శ్లో|| గాం దుదోహ తతఃక్షీరం సుపాత్రేమృణ్మయేనలే । దదా తస్మేద్విజేంద్రాయ త్సుతృష్టా పరిహారకమ్ ॥

తా|| తలువార ఆవును పాలుపిరికి మంచికుండలో కాచి ఆలి దప్పలు తీర కొలుకు క్షీరములను బ్రాహ్మణునకిచ్చెను.

శ్లో|| సాకుర్యాదితిమాఘేస్మిన్ వతే గామీమాంతరంగతే । వతే ప్రాప్తైగతంభూయో నశక్యంవిప్రసేవనమ్ ॥ ఇత్థం విదితవృత్తాంతా లబ్ధ కామ మనోరథా ।

తా|| అచిన్నది యీప్రకారముగా మాఘమాసమందు జరిపినది. ఆసమయ మందు తనధర్మ గామీమాంతరము వెల్లివారు. ఇతఁ డిట్టి యింటికివచ్చిన యీ యుపచారము నరకు జేయనివ్వడుగనుక యిప్పుడే చేసికొనవలయునని విచారించి యీ ప్రకారము బ్రాహ్మణసేవజేసి కృతార్థయై సంతోషించెను.

శ్లో॥ విప్రస్సంతుష్టచిహ్నోపా గృహేతస్యాశ్శుభేక్షణే । శాంతః
సుప్తస్సముదితః ప్రబుద్ధశ్చావరేనిశి । గీతపాఠం వితన్వానః కీర్తయ
న్విష్ణుకీర్తనమ్ ॥

తా॥ బ్రాహ్మణుఁడును సంతోషించి అచ్చట శయనించి ఆయాసమును బోగొట్టుకొని నిశ్చించి అపరకాత్రమందు లేచి హరికీర్తనలు బాడుచుండెను. అంతలో నిద్రఁజందిలేచిన నాచిన్నది .

శ్లో॥ తతస్తాన్నిర్గతాన్నిద్రా దుత్థాయనిశిభూనురం । కీర్తయంతం
ముదంప్రాహ హరినామాని శూద్రీహ ॥

తా॥ తఱువార నాకుముద నిద్రలేచి హరినామాచారణ చేయుచున్న యా బ్రాహ్మణునినాచి సంతోషించి యిట్లనియె.

శ్లో॥ బ్రహ్మ తేగమనంకస్మా త్కుఠ్రియాన్యసి సాంవ్రితం ।
తదహంజ్ఞాతుమిచ్ఛామి వదమేకృవయానఘ ॥

తా॥ ఓబ్రాహ్మణోత్తమా! ఎచ్చటనుండి వచ్చుచుంటిరి. ఇప్పుడెచ్చటికి వెళ్లుచున్నారు. ఈవిషయమును నాకుందు దయయుంచి చెప్పము.

శుచివ్రతః॥ శ్లో॥ తుంగభద్రాతటాన్మేద్య ఆగమంవైతదానఘే ।
శ్రీరంగం ద్రిష్టుకామ స్స మాఘేస్మిన్ తీర్థ సేవనమ్ । కాంక్షా
మమాగమం భద్రే విష్ణులోకాయ కాశ్వతం । ఇత్యుక్తా విప్రవర్యణ
ప్రొవాచ వచనం సతీ ॥

తా॥ ఓచిన్నదానా! నేనిప్పుడు తుంగభద్రా నదీతీరమునంచి వచ్చుచున్నాను. శ్రీరంగమును తర్పించు కోరికచేత వెళ్ళుచు యీమాఘమాసమందు తీర్థ సేవాభిలాషియై వచ్చుచుంటిని. ఈగమనము విష్ణులోకప్రదము. ఈప్రకారముగా మునిచేత పలుకఁబడిన విని యాకుముద తిండి బ్రాహ్మణునితో నిట్లనియె.

శ్లో॥ కథం మాఘఫలం విప్ర కథం తీర్థనిషేవణం । కేననశ్యంతి
పాపాని కథం తువ్యతి కేశవః ॥

తా॥ బ్రాహ్మణోత్తమా! మాఘఫల మిట్టిది. తీర్థ సేవయెట్లుగా జేయఁదగినది. ఏమిఫలము. దేనిచేత పాపములు నశించును. నూతనపురుషుఁడేనిచేత సంతోషించును.

శ్లో॥ ఇత్యుక్త స్స తయా ప్రాహ శ్రీణు మాఘఫలం శుభే ।
యశ్శుక్త్యాముచ్యతే సంతః పాపైర్జన్మకతార్జితైః ॥

తా|| ఈప్రకారముగా నా కుమారుడేత నడుగబడిన కుచివ్రతుడు చెప్ప
చున్నాడు. ఓ శుభచరితా! చెప్పెదను వినుమా. మాఘఫలమును వినినచో సామ్యా
ఫలము. ఇది మారుజన్మములచేత నార్జించిన పాపములనయినను నశింపజేసికొనవచ్చును.

శ్లో|| మాఘే మకరగేనూశ్యే మహాశ్రతుఫలవ్రదే । ప్రాతర్యః
కురుతే స్నానం నారీవా పురుషోపిహ । నశ్యంతి తస్యపాపాని ఘోర
దుఃఖప్రదానిచ ।

తా|| మాఘమందు రవి మకరమందుండగా ప్రాతఃకాలమందు నెవ్వడు శ్రు
తోటిఫలప్రదమయిన మాఘస్నాన మాచరించునో వానియొక్క ఘోర పాపములు
నశించిపోవును.

శ్లో|| సంప్రాప్తై మాఘమాసేతు ప్రాతన్మూర్యోదయేనఘే ।
స్నాత్వా హరిం సమధ్యర్చ్య సుపుష్పైశ్చ సితాసితైః । కిరవీరై స్సుగం
ధాఢ్యైః కమలైస్తులసిదళైః । సంపూజ్య మాధవందేవం మాఘధర్మ
ప్రియావహమ్ । శుక్త్యా భాగవతం శాస్త్రం మాఘమాసఫలోదితం ।
దానమేతంతు యుక్తుర్యా దన్యపాం శృణుతత్ఫలమ్ । బ్రహ్మచర్యాది
పాపాని జ్ఞానాజ్ఞానకృతానిచ । నరాణామపినారీణాం నాశమాయాంతి
తత్త్వణాత్ ।

తా|| ఎవ్వడు మాఘమాసంబున మూర్యోదయ కాలమందు స్నానమాచరించి
తెల్లనివియు, నల్లనివియునయిన పుష్పములచేతను, పరిమళించుచున్న కిరవీరాక్షలచేతను,
కోమలములయిన కులసిదళములచేతను. మాఘధర్మ ప్రియుడయిన మాధవస్వామి
సారాధించి మాఘవైభవ ప్రతిపాదక మాధవ మధురకథా మానను లగుచు ప్రతిదిన
మందు యథాశక్తిగా దానమిచ్చెదలో వారికి లభించు ఫలమును చెప్పెదను వినుమా.
అట్టివారు నరులుగాని, నారీమణులుగాని జ్ఞానాజ్ఞానకృత బ్రహ్మచర్యాది మహా
పాతకములచే తత్త్వణమే విడువబడుదురు.

శ్లో|| వినా స్నానం వినా దానం వినా కేశవపూజనం । మాఘే
నివర్త్యతే యేన పతత్యంధతమాలయే ।

తా|| స్నానామృతపాన దానరహితముగా మాఘమాసమును గడుపు మాక
వుడు అంధతామిశ్రితమందుఁబడితఁడై మనఃభవించుచుండును.

శ్లో|| యోనరో జన్మమధ్యేతు మాఘేస్త్రిన్నైకవాగరే । ప్రాత

ర్వహిర్జలే స్నానం యదావై నాచరే ద్యది । వ్రయాతి రౌరవంఘోరం
పునరావృత్తివర్జితమ్ ।

తా|| ఎవ్వఁడు జన్మలో కొఁపవడయినను మాఘమాసమందు ఒకదినమందయినను ప్రాతఃకాలమున బహిర్జలమును స్నాన మాచరింపజో ఆ మాసాధముందు పునరావృత్తిహితముయిన నిత్యమై వెలుంగు రౌరవనరకమందు నివసించి (తర్కత్య) దుఃఖమనుభవించుచు మాఘస్నానవైముఖ్యమును స్మరించుచుండును.

శ్లో|| నమాఘసదృశంపుణ్యం పవిత్రం విద్యతేనమే । క్రితుభ్య
స్సర్వలొకేభ్య స్తథా దానార్చనాదిభిః । యత్ఫలం ప్రోచ్యతే విద్భిః
మాఘస్నానేన తత్ఫలమ్ ।

తా|| మాఘసమాసమయిన పుణ్య మిజగతియందు లేదు. క్రితుఫలవలన, సర్వ లొకములవలన, దానాదులవలన శేఫలమును బొందుదురొ ఆఫలము మాఘస్నానము వలన లభించును.

శ్లో|| తస్మిన్యస్నాంతితీ క్లేతు వ్రయాగే మంగళవ్రదే । నరస్య
పునరావృత్తి నాక్షాద్విష్ణుర్భవేత్సహి ।

తా|| ఆ మాఘమాసమందు మంగళదాయకమయిన ప్రియాగయందు స్నాన మాచరించువారికి పునరావృత్తిలేదు. అతఁడు నాక్షాద్విష్ణుస్వరూపుఁడగును.

శ్లో|| వ్రయాగే మాఘమాసేతు యస్నాన్స్వాత్మా మాధవార్చ
నం । మాధవస్యవ్రసాదేన సవైకుంఠే చిరంవసేత్ ।

తా|| మాఘమున ప్రియాగయందు స్నానమాడి మాధవపూజ పలికినవారు మాధవానుగ్రహముచేత మాధవాలయమయిన వైకుంఠమందు చిరకాలముండును.

శ్లో|| యత్ఫలంప్రోచ్యతేవిద్భిః వ్రయాగేచ శుభవ్రదే । కావేరి
నలిలేమాఘే కృష్ణవేణేజలేమితే । రేవాయాం తుంగభద్రాయాం నర
స్వత్కాండలాప్తుః । గోకర్ణేచ ప్రభాసేచ శ్రోణభద్రేచ గౌతమీ ।
స్నానం దక్షిణకూపాదా వేగవాన్ మురదీర్ఘికా । పృథ్వీకృవాహే
కావేర్యాం తామ్రపత్త్యాం శుభాననే । నయాశివిష్ణుసాయుజ్యం నాక్షా
ద్విష్ణు ర్మనఃశయః ।

తా|| ప్రియాగయందు బొందడు ఫలమును మాఘమాసమందు కావేరి, కృష్ణ

వేద, రేవా, కుంగభద్రా, సాస్వతీ, గోకర్ణ, ప్రభావ, శ్రోణభద్ర, గాతమీ, దక్షిణ
కూసాది వేగవతి, నురదీర్ఘికా ప్రత్యక్షిణాచా కావరీ తామ్రపర్వీ యాభ్యుజలమల
యందు స్నానము చేయువారు విష్ణుసాయామమును బొందుదురు. సుందీయంబులేదు.

శ్లో॥ కూవ కుల్య తటా కేషు దేవభాతేషుయేషుచ । మాఘేస్మి
న్మజ్జనాన్ముక్తి ర్నమాతురుదయోదయమ్ ।

తా॥ మాఘమందు కూవ (సయ్య) కుల్యా (కాసు) తటాక (చెరువు)
మలయందును, దేవభాత (మనుష్యనిర్మితములు గాని నద్యాదులు) మలయందును స్నాన
మాచరించువానికి ముక్తిగలుగును. ఏతగి తల్లిగర్భమందు పుట్టుట లేదు.

శ్లో॥ గోష్పదే సులిలేవాపి పుణ్యక్షేత్రజలాశయే । మాఘస్నా
నంతు యకుర్యాత్ యత్రకుత్రాపి మానవః । సత్యస్య సారిభీతిశ్చ
సపాపైర్నివృత్యేచ్ఛచిత్ । భుక్త్యేహానకలాభోగా నంతేయాతిహరేవదం ।

తా॥ మాఘంబున పుణ్యక్షేత్ర జలమందుగాని, గోష్పద సలిలమందుగాని,
యొచ్చటనయినను ప్రాతస్నానమాచరించినవానికి పాపసంబంధములేదు. యమభటుల
భయమునులేదు. విహీనమందు విశేషభోగముల ననుభవించి ఆహస్మికమందు మారి
సాన్నిధ్యముజేరుదురు.

శ్లో॥ బలాద్వా భక్తితో మోహాత్ మామేమాసి నిమజ్జనం ।
కరోతి తస్యదేశాంతే ముక్తిః కరతిలేస్థితా ।

తా॥ బలవంతముదేతగాని, భక్తిచేతగాని, మోహముచేతగాని, మాఘస్నాన
మాచరించువానికి ముక్తి హస్తమందే యుండును.

శ్లో॥ కిమత్రహునోక్తేన నమాఘస్నానజంఫలం । వక్తుమర్హంతి
రుద్రాద్యా ఇంద్రాద్యా అపచామరాః ॥

తా॥ ఓ రత్నీ ! ఈవిషయమై యింకేమి చెప్పవలెను. మాఘస్నాన పుణ్యము
చెప్పటకు రుద్రులు, ఇంద్రులు దేవతలుగూడ సమర్థులుగారు.

శ్లో॥ వృక్షన్నవదనా శూద్రీ శ్రుత్వేత్థం మునిభాషితం । వికస
స్సోనసాంభోజా ద్వాక్యోష్ణకరోదయాతే । రుద్రమస్తావ విప్రేంద్రం
వాక్యై స్సాధుశ్చహయై ॥

తా|| ఈప కాను ఇతేన కుచినామిసే నానానా కు . . . పునః
మఖనాతో విని ఆ మునివాక్య లా న్యాకేణ . . . లవలన కేకసి . . . చిన మానసపద్మము
గలదై (ఇతేన స్వస్థచిత్తమా కలవనట) అప్పుడు మంచి మాటలచేత మునీశ్వరుని
స్తోతముకేసెను.

శ్లో|| ద్భానా త్తవవిప్రీంద పాలినోస్సి మహాయతే . పాలితంమే
కులంసర్వం = లితాః పిరోఖలాః | పాలితం నదనమేశ్య గమనా
త్తవసాంప్రతమ్ ||

తా|| ఓ మహాయథావా ! బ్రాహ్మణోత్తమా ! మీద్భావమాచేత నేను భక్త్య
రాలనెరిని. మాకులము తరించె. మాపితరులు భక్త్యలైరి. మీ రాకచేత మాగృహము
పాదనమయ్యె.

శ్లో|| ఏవంవివదమానేతు సాఘోరానీదృతానితా . బ్రాహ్మీ
ముహూర్తేచోక్తాయ సమాత్పన్నేరుతే శుభే | మునిశ్శుచివ్రతస్సార్థం
మాఘే గుండోదితే రవౌ | గంతుకామో భవేద్దేవి తందృష్ట్వాసా
పునర్ద్విజమ్ |

తా|| ఈప్రకారముగా మాట్లాడుచున్నంతలో నారాత్రి గడచినది. బ్రాహ్మీ
ముహూర్తమున బ్రహ్మణోపాసు సమయమున నుని లేచి కిందికూర్చుకొనికలమందు
స్నానార్థమై నకుచుచున్నంతలో ఆకూర్చి బ్రాహ్మణునితో నిట్లనియె.

శ్లో|| ఉవాచవిప్రమేవాక్యం శ్రుణ్ముయాస్యామితేనుగా | మాం
పాలయ కృపా రాశే కరిష్యే మాఘమాజ్ఞనమ్ |

తా|| ఓ బ్రాహ్మణోత్తమా ! నామాట వినుమా. దయాపముదా ! నన్ను కరు
ణించుమా. నేను నీతో విచ్చి మాఘస్నాన మాచరించెనను.

శ్లో|| ఇతితస్యావచశ్చృణ్వా సాధుసాధ్విగిసంస్తువకా | సంభూత
సంబ్రమేతస్యాః స్నానాయగమనేను దా |

తా|| ఆ కమదమాట విని మునివర్యుడు మంచిది మంచిదని స్తుతికేసి కమద
యొక్క స్నానార్థగమనమాకు చాల సంతోషించెను.

శ్లో|| సమాయాతః పతిః క్రూర స్సమంద శ్చోదితే రవౌ | తం
దృష్ట్వా పతిమాహేదం యత్కృతం పూర్వవాసరే | మునేరాగమనం

నర్వం తత్సేవ్యం మాఘజంఘలం । తస్మై నివేద్యయాస్యామి స్నానా
యాస్మిన్ బహిర్జలే । ప్రాతర్నిత్యేణ శుచినా తటాకేనుదితేరవా ।

తా॥ పూర్వ శ్లోకమందు “సంధూత సంధ్రమే” అను పాతాంతరమానకు
తాత్పర్యము వ్రాయబడుచున్నది. మందిదని మని స్తుతించెను. తటావత కుముద
స్నానార్థ మలుగవలెనని సంధ్రమముతో నున్నంతలో తన భర్త వచ్చెనని యీశ్లోక
ముతో నన్వయము. ఇంతలో కూరుడయిన ఆ కుముద భర్త మునుందుడు వచ్చెను.
అతనిని బాది కుముద రాత్రి మునిరాకయు. తత్సేవయ, మాఘమహిమ శ్రవణమును,
అతని! జెప్పి మూర్ఖోదయము కాకమందు తటాకమానకు స్నానార్థమై మునితో నపి
గెదనని బ్రతిమాలుకొనెను.

శ్లో॥ ఇతి భార్యావచశ్శ్రుత్వా శోపరక్తాంతలోచనః । వ్రతస్య
వాచతో భార్యాం ప్రాతర్భీగజలే వృధా । శోమాఘ కింఘలం మూఢే
శోవిప్రిః స్నానబోధకః ।

తా॥ ఇట్లు భార్యమాటను విన్నంతలోనే మునుందుడు శోపరక్తభావుడై
భార్యతో నిట్లనెను. ఓ పిద్విదాసా! ప్రాతఃకాలమందు కీతజలమందు వృధాగా
నెంచుకు మునింగెదవు. మాఘ మేమిటి. దాని! ఫలగునగా నేమిటి. ఇవంతయు నన
త్యము. ఏ బ్రాహ్మణుడే నీకు స్నానమును బోధించినవాడు.

శ్లో॥ కిష్టతూష్ణీనచేత్వాంతు తాడయామిగదేష్టినా ।

తా॥ మెదలకుండా కూర్చుండుము. అట్లు చేయకని నిన్నిపుడు ఈ గదాఘాతం
బులకు పాత్రనుగా నేయును.

శ్లో॥ ఇత్యేతద్వచనం శ్రూత్వా మాఘస్నాననిరోధకం । శ్రుత్వా
బాధమరాదేవి మాఘస్నాన ఫలోత్పరా । గచ్ఛంత మనుగచ్ఛంతి
తటాక మనువేగతః । తత్తస్మా చ్ఛూద్రికాభీతా దద్రువే సాభయీ
తురా । ఆజ్ఞస్తానదుత్కర్ణం చ చకారస్నానమంధసి ।

తా॥ మాఘస్నాన నివారకమయిన భర్తమాటను విని కుముద మనోహ్యకులత
జెంది మాఘ స్నానోత్సాహమై బ్రాహ్మణునితో వేగముగా నటిగి స్నానమానకు
విఘ్నము వచ్చునేమో యుగ భయముచేత తటాకమానకు త్వరగా బోయి బ్రాహ్మణాజ్ఞ
మీద నడిగా మాఘస్నానము నాచరించెను.

శ్లో॥ మాఘేస్మిన్ ఉదితేనూర్వే ప్రిత శ్శూద్రాధమస్తథా ।
వేగేనానుగమం కుర్వన్ యస్మిమాదాయ పాణినా । జలస్థాం తాడయ
న్మోపా దపితాంజగృహేబలాత్ ।

తా॥ మాఘాదయమందు నా కూద్రాధమఁడు త్వరగా భార్యతో ననుగమించి
చేతితో కఱ్ఱను బుచ్చుకొని జలమధ్యమున భార్యను కొట్టుచు, బలాత్కారముగా
పట్టుకొనెను. ఆ కుమదయు నతనిని బట్టుకొనెను.

శ్లో॥ అన్యోన్యాకర్షణకోధాన్నిమజ్జ సలిలేనహః । ప్రాతర్మహి
ర్జలే శ్శూద్రః పపాతాన్యోన్యాకర్షణాత్ । మాఘస్నానంధవేశ్వర్య శివే
అన్యోన్యాకర్షణాత్ ।

తా॥ ఒకటి నొకఱు లాగుకొనటలో కూద్రఁడుగూడా మాఘాదయమందు
స్నానమాడినవాఁ డాయెను. ఇట్టిఱువురకు అన్యోన్యాకర్షణవలన మాఘస్నానము
లభించినది. అనఁగా స్వయముగా స్నానమాడ నిచ్చుకలిగిని భార్యను బట్టుకొనియూ
దుటచేత భర్తకుగూడా స్నానమాయెను.

శ్లో॥ దంపతీ సిక్త సర్వాంగౌ జగ్ముతు స్వగృహం పతి । ద్వివి
స్సాన్సర్వా యయాచైంద్రీ మటస్తీర్థానికృత్సృశః ।

తా॥ దంపతులు యిద్దఱును తడిసిన శరీరములు గలవారై తమ గృహమునకు
వెళ్లిరి. బ్రాహ్మణుఁడును స్నానముచేసి, సంధ్యాదిపూజచరించి, సమస్తస్థిగ్ధసేవకొఱచు
కూర్చుదిక్కునకు వెళ్లెను.

శ్లో॥ తయోఃకాలేనమాయాతే ఏకస్మిన్వాసరేనఘ్నై । పంచత్వ
మావతుఃపశ్చా దామయేనాతిపీడితౌ ।

తా॥ అంతకాలమునకు వాటిరువులు దంపతులు కాల మాసస్యమై పిమ్మట
రోగములచేత పీడితులై యొకరినమందు మృతినొందిరి.

శ్లో॥ తతస్సమాయయుర్వామ్యాః ఘోరరూపా భయంకరాః ।
పాశైరాబంధయామాను స్తంశూద్రం ధర్మఘాతుకమ్ ।

తా॥ అంతట భయంకరాకారులును, వికృతరూపులును నయిన యమభటులు
వచ్చి పాశములచేత ధర్మవిహీనుఁడయిన ఆశూద్రుని బంధించిరి.

శ్లో॥ వైకుంఠాదాయయుద్ధౌతా విష్ణో రమితభేజనా । ఆదా

యతే విమానాధ్యం జాంబూనద విభూషితం । నానామణిగణాకీర్ణం
వివిత్రిధ్యబళోభితం । తస్మిన్ని వేశ్యతాంశూద్రీం విష్ణునాజ్ఞప్రబుద్ధయః ।

తా॥ వైకుంఠలోకమునుండి మహామహిమవలన (శ్రీ) విష్ణు దూతలు బంగార
మతో చేయబడినదియు అనేక మణిగణములతో నలంకరించబడినదియు, అనేక
వర్ణ ద్వజములచే శోభిల్లునదియు నయిన నొక దివ్యవిమానమును బెచ్చి ఆ విమానముందు
ఆ శూద్రుని భార్యను వుంచిరి

శ్లో॥ తతస్తే గంతుముద్దుక్తా యామ్నా గోవిందపార్శ్వగాః ।
దృష్ట్వాతానాహ సాశూద్రీ విష్ణుమాతానిదంవచః ।

తా॥ తలువార యమధటులు కూడగొనిగొని యనులోకమునకును, విష్ణుధటులు
వోడుగొని భార్యనుగొని విష్ణులోకమునకు తీసికొనిపోవుచుండగా ఆ కూడగొనిభార్య
విష్ణుమాతలతో నిట్లనియె.

శ్లో॥ వైకుంఠనిలయా స్పర్శే శ్రుణ్వద్వంషేనుశాసనం । పతిర్వే
దుర్మతిఃపాపః సర్వధర్మవరాద్ముఖః ।

తా॥ భోభోవైకుంఠమాతా, మీరందకు నామాట వినండి. నాధర్మ దుష్ట
బుద్ధియు, పాపియు, సర్వధర్మ విముఖుడను నగును.

శ్లో॥ తస్మాత్తవ్యగతిర్నామ్నా సర్వదుఃఖవిధాయకం । అహం
తస్యప్రియాభార్యా తత్సంగాఘవరాయణా ।

తా॥ అండచేత నరనికి దుఃఖములనుయిన యనులోకము గలిగినది. నేనును
ఆరని భార్యనగుటచేత తత్సంసర్గ దోషయుక్తవయితిని.

శ్లో॥ నైవకించిత్కర్తం ధర్మం మయామే పతిభీతిభిః । దుర్సంగ
దోషయుక్తాయా స్పద్యతిః కేనలభ్యతే ।

తా॥ నాధర్మవలననైన భయముచేత నేను కొంచమయినను ధర్మమును కేయ
లేదు. దుర్జనసంగ తిదోషయుక్తవయిన నాకు పుణ్యలోక మెట్లులభించినదో చెప్పడీ
యని కుమద వారిని గట్టిగా నపిగెను.

శ్లో॥ తామూచుస్తే పున ర్వాక్యం మాఘమాసే నిమజ్జనం ।
కృతంద్విచేరికంశ్రుత్వా మాఘే సర్వాసునాశనే ।

తా॥ ఇట్లడిగిన కుమదతో వైకుంఠవాసులుచ్చరించుచున్నారు. నీవు (రామ్మ
ణిని మాటచొప్పున సమస్త పాపనివాసముయిన మాఘస్నాన మాచరించితిని.

శ్లో॥ ముక్తిస్సైవపుణ్యేన మాఘస్నానోదితే సచ । శ్రుత్వా
తేషాంవచఃప్రామా నావునర్థేపతిస్తథా । స్నానంమాఘే భవేత్పుణ్యం
అన్యోన్యకర్షణజ్వలే । తత్ఫలం నభవేత్సర్వ ర్యాయూయంవదంతమే ।

తా॥ ఆపుణ్యముచేత నీకు ముక్తి గలిగినదని చెప్పగా నా మాట విని కుముద
తిటిగి ప్రశ్నచేసెను. నేను మాఘస్నాన మాచరించునప్పుడు నాభర్త నాతో కల
హించి నన్ను లాగు సమయాన అన్యోన్యకర్షణవలన మేమిద్దఱును జలమందు నునిగి
తిమిగాన నాకువలే నా భర్తకును మాఘస్నానమాయెను. ఆ ఫలమును నాభర్తకులేదా
యేమి చెప్పదని కుముద పలికెను.

శ్లో॥ తత స్తద్వచనం శ్రుత్వా చిత్రగుప్తం బభాషితే । అను
యాతు స్తయాస్నానా దవలోక్య శుభాశుభమ్ । విచారితార్థస్తానాహ
మాఘే చాన్యోన్యకర్షణాత్ । ప్రార్థితే నిమజ్జ్యాథ నిర్మమజ్జ జలే
నకృత్ । తేనపాపాని నర్వాణి మార్జితాని స్వయం రథా । తస్మాన్న
లేకపాపాస్తే సుమండస్య మహాత్మనః । తంవిముచ్య తతస్తార్థం ప్రేష
యంతు మా రేవదమ్ ।

తా॥ ఆ మాట విని నాకు భ్రాతృభ్రాతృ శుభకుడయిన చిత్రగుప్తు నిడిగిరి ఆ
చిత్రగుప్తుడును స్నానార్థమై వద్దని భార్యతోగూడా వెళ్ళిన సుమండుని కుభాశుభ
జాపితాను జూచి నిశ్చయించి యిట్లనియె. మాఘమాసంబున ప్రార్థితకాలమందు
భార్యతో కలహించునప్పుడు అన్యోన్యకర్షణవలనయీ సుమండునకు అనేకపర్యా
యములు నునుగుటచేత మాఘస్నానము దైవలబ్ధమయినది. ఆ మాఘస్నానముచేత
శుభస్తపాపములు నశించివి. ఇచ్చట కుడుపు పెట్టినాను గనుక యిదిగిరి పాపము
కొనమయినను లేదు. సుమండుడు నుజనుడాయె. కాబట్టి ఓ యమధటులాలా ।
మీరితనిని విడువుడు. ఓ విష్ణు దూతలారా । మీరితనినిగూటా తీసికొనిపొండు ఇట్లని
వచించెను

శ్లో॥ ఇతి తస్య వచస్సుశ్రుత్వా యామ్యాస్తే విష్ణుపార్శ్వగాః ।
యామ్యా సర్వేగతాస్తూష్ణీం యమాజ్ఞావళివర్తినః । సుమండుం విష్ణు
దూతాస్తే సభార్యం వీరికిల్మచం । విమానం స్వముపాదాయ జగ్ము
ర్వైకుంఠమందిరమ్ ।

తా॥ ఈమాట విని యమధటులు తమ మంత్ర ఆజ్ఞచొప్పున తాము స్వస్థాన

మనకు వెళ్ళిరి- విష్ణుదూతలు సుమంతుని భార్యతోసహా విమానముమీద నెక్కించుకొని వైకుంఠలోకి మనకు వెళ్ళి ఆచ్చట మఖంబుగ నించిరి.

శ్రీమహాదేవః శ్లో॥ తత్సంగాజ్ఞాయతే తాభ్యాం మాఘస్నానం శుచివ్రతం । జన్మతుస్నానమాత్రేణ వైకుంఠం విష్ణుమందిరమ్ ।

తా॥ ఓ గారీ! వినుము. సత్సంగమువలన నా దంపతులు పుణ్యప్రదమయిన మాఘస్నానముచరించి తత్ఫల మహిమచేత పునరావృత్తి రహితమయిన వైకుంఠలోకమును మించిరి. (విగతాటంతావిగతః కుంతావాక్కుతిర్యస్యలోకస్య సవికుంఠః వికుంఠ వివవైకుంఠః నాఃరహితః॥) అనే వృత్తపత్రికత వైకుంఠ కాశ్యపమయినది.

శ్లో॥ సత్సంగేన భవేన్ముక్తిః దుస్సంగేనాగసంచయః ।

తా॥ సత్సంగముచేత ముక్తి లగును. దుస్సంగముచేత పరకమే దిక్కగును.

శ్లో॥ సంగ స్పర్వాత్మనా త్యాజ్యే యదా త్యక్తుం నశక్యతే । సత్సంగ మ్మాశ్రయేద్ధీమాః దుస్సంగం పరివర్జయేత్ ।

తా॥ ఎల్లప్పుడు తప్పక సంగమును విడువవలెను. విడువ శక్తుఁడుగానిచో సత్సంగము నాశ్రయించి దుస్సంగమును విడువవలెను.

శ్లో॥ దిష్ట్యానజ్జనసంగేన గారీ మాఘఫలంనృణాం । సిద్ధిర్భవతు దేవేనీ కిమన్యై ర్భవభాషణైః ।

తా॥ ఓ గారీ! సంతోషమాయే. సత్సంగమువలన మనుజులకు మాఘఫలము సిద్ధించినది. ఇట్లే సర్వకాలమును సిద్ధించు గత. ఇతిర ప్రసంగములతో నేమిప్రయోజనము.

శ్లో॥ మాఘే సమాచరేత్స్నానం హిత్వా కార్యశతాన్యపి । స్నాన దాన విహీనోయః కేవలం స్వాత్మపోషకః । భుక్త్వాతు సరకం ఘోరం సభూమా రాక్షసోభవేత్ ।

తా॥ కాన నూలు కార్యములయినను వదిలి మాఘస్నాన మొనరించవలెను. స్నాన దాన కూన్యముగా మాఘమును గడుపువాఁడు అనేక సరకముల ననుభవించి భూమియందు రాక్షసుఁడై పుట్టును.

శ్లో॥ ప్రాతర్మిత్రోదయేమాఘే మహాసాపోవసాతక్తేః । వినయ భ్యతేనరస్తూర్ణం స్నానమాత్రేణసార్వతి ।

తా॥ మాఘమం దుదయమందు స్నాన మొనరించినవాడు అప్పుడే పాతి ముక్తు లగుదుడు.

శ్లో॥ అగ్నిష్టోమ సహస్రాణి వాజపేయ శతానిచ । అదిరాత్రీ
సహస్రాణి సర్వాణ్యన్యోప పార్వతి । మాఘస్నానసమం వుణ్యం లభతే
నైవకర్హిచిత్ ।

తా॥ సహస్రాగ్నిష్టోమములును, శత వాజపేయ క్రతువులును, సహస్రాత్రీ
రాత్రీ యజ్ఞములును, ఇతర సమస్తయోగములును మాఘస్నానమాతో నొకప్పుడును
సమానములు గావునుమా పార్వతీ.

శ్లో॥ మాఘే మిత్రోదయే యేమలినతను ధరా మజ్జనం దైవ
యోగా । న్నారోసాంతే నిశాంతే విధివదనుచరణ విశ్వపాలం లదైవ ।
కృత్వా పూజా మమేయాం ప్రభు మఖలగురుం యాంతిదేహాంతరే ।
తేశాంతాకారై శ్శరీరైః పితృముఖనిఖలై రన్వయై ర్విష్ణులోకమ్ ।

తా॥ మాఘంబున మిహిరోదయమందు మేఘపుష్పమందు దైవయోగముచేత
యథావిధిగా స్నానమాచరించి విశ్వపాలకుడును, విరచ్యాదిగురులను నయిన విష్ణువును
విధ్యుక్తముగా పూజించువారు వీతకారీరదోమలై విగ్రహాంతమందు శాంతాకారము
లయిన శరీరములతో పితృ మాతృ మిత్రాది బంధువర్గములతో సహా పుండరీకాక్షునిపు ర
వరము జేరుదురు.

ఇతి షష్ఠోధ్యాయ స్సమాప్తః.

—॥ అథ సప్తమోధ్యాయ ప్రారంభః ॥—

శ్రీ మహాదేవః । శ్లో॥ మాఘస్నానఫలం భూయః వ్రవత్క్యామి
వరాననే । యశ్శ్రుత్వాముచ్యతే జంతుః పాపైర్జన్మశతార్జితైః ।

తా॥ శంకరుడు చెప్పుచున్నాడు. ఓపార్వతీ! యింకా మాఘస్నానఫలమును
జెప్పుచున్నాను వినుము. విన్నంతనే నూలు జన్మలయం దార్జించిన పాపక కోటులు
దరించును.

శ్లో॥ యదివా యేన కేనాపి దైవాద్యన్యన్యయే శుభ । కురుతే
మాఘమాసీన్ధ్యో స్నానం తస్య హర్షోహమ్ ।

తా॥ ఈమాఘమఠమ దైవయోగముచేత యెవ్వనియొక్క జంకమందు పుట్టిిన
జ్ఞానుడు తననుజ్జీరించి మాఘస్నానమాచరించునా తాని! కురినుందిరదానములభించును.

శ్లో॥ అస్మిన్నర్థేథాం పుణ్యా మభిదాస్యామి పార్వతి । ద్వాప
రేతు పురాదేవి గోదావర్యాస్తతః సుఖే ॥ నుకీలకతి విఖ్యాతో వద
వేదార్థతత్వవిత్ । ప్రవివేక మహారణ్యం మార్గభ్రష్టస్సుదారుణమ్ ॥

తా॥ పార్వతి ! ఈ ఆర్థము దొకకథను జెప్పిన వినుమా. పూర్వమందు ద్వా
పరయుగంబున గోదావరీతీరమందు వేదవేదార్థతత్వవేత్తవైతత్యున నుకీలుడను నొక
బ్రాహ్మణుడు గలడు. ఆతడు పర్యటనముజేయుచు మార్గభ్రష్టుడై యొకభయం
కరమయిన మహారణ్యము జొచ్చెను.

శ్లో॥ బహుదుష్టమ సమాకీర్ణం కపిత్థాదు వటాదిభిః । నిరంతర
తరువ్రాతై శ్చిరీషై స్సుందారుభిః । నకంటకై శ్చపిథురై ర్బహుభిఃస్తూల
దారుభిః । వేణుశుల్కై శ్చ వివిధైః సాంధకారై స్సుదారుణైః । వేణు
గుల్మోత్థితధ్వజైః శ్వగోమాయుఖగర్జ్వజైః । వాయునా తత్రతత్రైవ
పరిద్భిశ్చుష్కభూరుషైః । మత్తమాలంగ మహిషః పరాహ వ్యాఘ్ర
నిశ్వజైః । తథాదాన సలధ్వజై రన్యైశ్చ తిథయంతరైః ॥

తా॥ ఆయం రణ్యము అనేక వృక్షములతో గూడినదియు, దట్టముగా నున్న వృక్ష
ములతో గూడినదియు, వెలగ, మామిడి, మట్టి, దిరిసెన, జేవదారు వృక్షములతోను,
కంటకసహిత విధురములతోను, అనేక స్థూల దారువృక్షములతోను, దట్టముగా నుండి-
చీకట్లుగలిగి. భయంకరములయిన వెదురుపొదలతోను గూడినదియు, వెదురు పొదల
నుండి పుట్టిన ధ్వజములతోను, కుక్క- నక్కల కూరిలతోను, కుక్కి పలుకులతోను, ఎండి
గాలికి పడుచున్న ఆకుల చప్పుళ్ళతోను, మదిందిన గజ- మహిష- పరాహ- వ్యాఘ్ర
ముల రూంకారములతోను, దవాసల ఛటాఛట ధ్వజములతోను, భయంకరములయిన
యితరధ్వజములతోను నిండియున్నదియు నై యుండెను.

శ్లో॥ తత్రకస్మిన్ మహారణ్యే రాక్షసం ఖాదిరాన్వితం । పాద
యుగ్మం భవేత్తస్య ఖదిరో భూయవా స్తథా । తస్యాంఘ్రై ర్పార్శ్వ
దేహోభూ ద్రాక్షసా ఘోరదర్శనః । తస్యాంఘ్రై యుగళోదేవి ఖాదిరిః
కంటకాన్వితః । తన్మూలోద్భూత శాఖాభిః ఖదిరః కంటకావృతః ।
తస్మద్ధ్వజై ర్తేపదో దురాత్మా బ్రహ్మరాక్షసః ॥

తా॥ అచ్చట నొకచోట ఖదిరాకాంక్షుతో నొక రాక్షసుడుండెను. (ఖదిరే
మనఁగా చంద్రచెట్టు) ఆ రాక్షసునిపాదయుగ్మము చంద్రచెట్టుగాను, మిగిలిన కాయము
భయంకరమయిన రాక్షసాకారముగాను వుండెను. పాదములు మూర్ఛియు చంద్ర

చెట్టులో నున్నది. ఆగ నుళ్ళతోనూడినది ఇంలేగాక గాని మొగట భట్టినకొమ్మలు
గాలికి కదలినప్పుడు శరీరమంతయు మళ్ళు నుచ్చుకొనను ఆ ముగాళ్ళు, దయవ
బ్రహ్మరాక్షసుడు యీరగళాగముగా నుచ్చాడు

శ్లో: నీలజముతసంకాశః కాలాంజనసమవృథః । కాళరాత్రి
సమాకారః కరాళాస్యః కృశోదరః । కరాళదంష్ట్రః కూరారాత్మా
రక్తాక్షోదీర్ఘదర్శనః । దిగంబగోనిరాహార స్త్రామశ్శశుభిరోరుహః ।

కా॥ వాడు నల్లనినల్పుతో సమానమయినవాడును. కాటుకవంటి కాంతిగల
వాడును, ప్రళయకాలరాత్రి సమానమయిన ఆకాశముగలవాడును, పొద్ద మొద
లగలవాడును, కృశించిన పొట్టగలవాడును, వికటదంతుడును, కూరబుద్ధియు. రక్త
శేత్రుడును, దూరదృష్టియు, వస్త్ర విహీనుడును. ఆహార కూహ్యుడును, యెఱ్ఱని
గడ్డము. మీసము. వెంట్రుకలుగలవాడును నై యుండెను.

శ్లో: చల నై వాణు మాత్రంతు భ్రమదేహ మిత స్తతః ।
అవృతఃఖాదిరానేక శాఖాభిశ్చోర్ధ్వగైశ్శుభే ।

కా॥ వాడు పొదములు ఖదిరమం దంతులచేత కడలలేక యిటునటు తిలు
గుచు అనేక ఖదిరశాఖలతో గప్పుబడియుండెను

శ్లో: భ్రమత స్తస్య సర్వాంగః తీక్ష్ణః ఖాదిర కంటక్తః । చండ
వాయుచలదృశ్చ శాఖాభి ర్భవనుదానికమ్ । నిర్విన్న దేహ స్తస్మాచ్చ
సుశ్రావకుధిరావదీ । విక్లీర్ణ దేశే శాఖాను సమ్యగాకృతిమాశ్రితా ।

కా॥ గాలికి చలించుచున్న చండకొమ్మలచేత శరీరమంతయు తెగ నిరంతరము
దానినండి ఇత్తురు బయలుదేరి వ్యాపించుచున్నది. కొమ్మల నంటుకొనుచున్నది.
నదిగా ప్రవహించుచున్నది.

శ్లో: నై వాహరోనోదషానం నై వాన్యజ్జీవభక్షణం । ఇతివేదన
యుక్తస్య రాక్షసస్య సుదుఃఖతః । తద్దుఃఖం సరశేనానీ నారకేషు
నగాత్మజే । సుశీల స్త్రతదేవేశి వేదవేదార్ధతగ్గవిత్ । తీర్థానివర్వట
న్నాగా న్నాగ్భ్రష్టోవనేచరన్ । చింతయన్ తత్రతత్రైవ వత్సన్ ఘో
రాటవీంముహుః । భయూర్తః కీర్తయన్ విష్ణుం విచరన్ గమానే వనే ।
దదర్శ ఖాదిరాంతర్థం రాక్షసం ఘోరమపిణమ్ ।

తా|| ఆరాక్షనునకు ఆహారమలేదు ఉదకసానమలేదు. జంతుభక్షణ లేదు. ఈప్రకారము దుఃఖించుచున్న ఆరాక్షనునిదుఃఖము వశమందును లేదు. ఓ గాత్రి! ముగిలుడును తీర్థియూత్రజేయుచు మార్గమునుదప్పి విచారించుచు మధ్యమధ్య ఘోరా రణ్యములఁ జూచుచు భయముచేత శ్లేశవాళనఁదయిన శ్లేశపుని కీరికొంచుచు నొక యరణ్యమందు చందచెట్టులోనున్న రాక్షసునిజూచెను

శ్లో|| కూజంతం బహుదాశస్సిగ దుదంతమతిదుఃఖతం । భూయః సంత్రస్తహృదయః తంద్యష్ట్యై బ్రాహ్మణస్తదా । స్మశానేవా వనేనాపి జలేవా నదనేకీవా । సమావన్నే భయేన్యూణాం భయనాశకరోహరిః । ఇతినందింత్వ మనసా స్మరన్ నారాయణం ద్విజః । సభీతస్త్రత తందేవి క్షిప్తుకామోహ్యాతివ్రత ।

తా|| ఆ రాక్షసుడు బహుగా కూయుచు, అతిదుఃఖముచేత శేడ్చుచుండెను' ఘోరారణ్యమందు దివివలకే భయపడుచున్న ఆబ్రాహ్మణుడు రాక్షసునిజూచి మఱింత భీతికొండెను. అప్పుడు కొంతసేపటికి ధైర్యముదెచ్చుకొని స్మశానమందుగాని అరణ్యమందుగాని, జలమందుగాని. గృహమందుగాని మహబలకు భయమూగతమయినచో నారాయణస్మరణవలన నాభయము తొలఁగునను నాశ్చోక్తిని తలఁచుకొని నారాయణ స్మరణజేయుచు భయమువదలి రాక్షసుని జూడఁగోరి యచ్చటనే నిలిచెను.

శ్లో|| ససమాలోకయ త్తస్మా న్మహూర్తద్యయ మాదరాత్ । యస్మా త్తద్వేదనా త్తస్మా న్మూర్ఛితః పునరుద్ధితః । పునర్భ్రమంతం దుఃఖేన పునర్మూర్ఛా ముపాగతం । పునర్నిర్భిన్నసంసిక్త రక్తమాంస మడఃకలాత్ । పునశ్శోకపరికాంక్షం మూర్ఛంతంతు పునఃపునః । తంద్యష్ట్యై రాక్షసంఘోరం రాక్షసానాం భయంకరం । సుశీలః కృపయా వశ్చ త్రమాహ సగనందిని ।

తా|| నిలచి నాణగగడియలకాలము చూచుచున్నతలో రాక్షసుడు ఆ రాధకు మూర్ఛికుడగుచు. తిటిగి లేచుచు. ఇటు నటు కదలుచు, తిటిగి మూర్ఛ కొందుచుండెను. తిటిగి శరీరము కంటకములచేత విభిన్నమై నెత్తురు. మాంసము బయటకు వచ్చుచుండెను. తిటిగి శోకించెను. మూర్ఛకొండెను. ఇట్లు రాక్షసులకుగూడ భయం కరుడయిన అబ్రిహ్మ రాక్షసునిజూచి ముగిలుడు దయాళుడై అతనితో నిట్లనియె.

శ్లో! మామావర్తయతత్రైవ తిష్ఠతిష్ఠక్షణాయతః । కథేనా
వడ కింపాపం కృతంవై పూర్వజన్మని । దుఃఖం కేనకృతంకస్మా త్సం
ప్రాప్తం కర్మణాత్వయా ।

తా|| ఓరీ! ఇటునటు తిలుగుము. దుఃఖించుము. కొంచెముకాలముందుము.
నీవెవ్వడవు పూర్వజన్మమం దేమిపాపమాచరించితివి. ఏకర్మచేత నీకీదుఃఖము ను
ఛాగ్రిప్తమయినది ఈవర్తమును నాకు చెప్పుము.

శ్లో! తస్మైకథయపాపాత్మక శ్రోతుమిచ్ఛామి సాంప్రదమ్ ।

తా|| ఇప్పుడేసమస్తము నేను వినగోఁసానుగనుక నాకు చెప్పుము. ఓదురాత్మా.

శ్లో! విహాయ రోదనం వశ్చ త్యక్తభీమణ మాశునః । శన్తే
స్తూష్ణీంస్థితఃపుర్వా వచస్తస్యమహాత్మనః । ఇత్యుక్తస్తేనవిప్రేణ సర్వ
భూతదయాశునా । జాతాజాతిస్మృతిస్తస్య దర్శనాదాహ రాక్షసః ।

తా|| ఆరాక్షసుఁడును యిట్లు సర్వభూతకోటి దయాశునయిన నా బ్రాహ్మ
ణునివాక్యమును రోదనముచాలించి విని బ్రాహ్మణునివర్ణనమువలన జాతిస్మృతిగలిగి
యిట్లని చెప్పనొడంగెను.

బ్రహ్మరాక్షసః । శ్లో! భోభోబ్రహ్మ బ్రహ్మయోనే బ్రహ్మ
తేకోదరావ్యయః । దర్శనాదత్రతేవివి జాతాజాతిస్మృతిర్భునే । మయా
పూర్వంకృతంపాపం పరిహవ్యనుభవదమ్ ।

తా|| బ్రహ్మరాక్షసుఁడు చెప్పుచున్నాఁడు. ఓ బ్రహ్మభూత, బ్రహ్మతేజో
ధర, బ్రాహ్మణోత్తమా! నా కిప్పుడు మీ దర్శనమువలన జాతిస్మృతిగలిగినది.
నేను పూర్వమందు పుణ్యమునువదలి పాపమునే ఆచరించితిని.

శ్లో! గోకర్ణే పశ్చిమేదేశే పురా గ్రామే మధువ్రతే । బహు
వివ్రసమాయుక్తై తత్రాపాం గ్రామణీద్విజః ।

తా|| పశ్చిమదేశంబున గోకర్ణశీరమందు మధువ్రతమును నొక గ్రామముగలదు.
ఆ గ్రామముందనేమీ బ్రాహ్మణులుంటిరి. నేనును బ్రాహ్మణుఁడను ఆ గ్రామము
నకు నే నధిపతిని. (తనఁగా గ్రామ మనవభువు)

శ్లో! గ్రామాధిపత్న్య మాశ్రిత్స్య గ్రామ స్యార్య మహమతే ।
వాచాల స్సర్వకార్యేషు వ్యవహారే పరాజ్ఞుఖః ।

తా|| గ్రామధిపత్యమును బట్టి నమస్త కాగ్యములలో నేనే మాట్లాడు వాడను గాని, వ్యవహారమందు పెదముఖముగా నుండువాడను.

శ్లో|| అనత్యభాషా చతురః సభాంగక్యా మహాత్మనః | బ్రహ్మ స్వంతు మయాభుక్తం బ్రహ్మస్వక్రియమాత్మనః |

తా|| పథలో నెప్పుడును అనత్యమే పలుకువాడను బ్రాహ్మణుల సొమ్మ నకహరించితిని. బ్రాహ్మణద్రవ్యమే నాకు ప్రీతికరము.

శ్లో|| ప్రత్యహం మమ విప్రేంద్ర బ్రాహ్మీయాద్వేత్తనస్సదా | క్వచిన్నచాగతంభూయో నైవభోక్త్యామి తద్దినే |

తా|| నాకు ప్రతిరోజు బ్రాహ్మణులగృహమునుండి ద్రవ్యము వచ్చుచుండును ఎప్పుడయిన నొకరోజున బ్రాహ్మణద్రవ్యము నాయుంటి! రానియెడల అదినమందు నేను భోజనముచేసేదిలేదు.

శ్లో|| బ్రహ్మస్వపూరితం తను ర్బ్రహ్మస్వ ప్రియకారతః | ఇర్థం మయార్జింభూరి ద్రవ్యం సంఖ్యావిర్జ్జితమ్ |

తా|| బ్రాహ్మణధనముచే నాశరీరము నిండించబడినది. అదియే నాకు ప్రీతి కరము. ఈత్రకారముగా సంఖ్యలేని ధనమును సంపాదించితిని

శ్లో|| సచాంతం ధనధాన్యస్య నిత్యం గేహ రతస్యచ | తథాపి నమయాకించి ధర్మార్థం నోపపాదితమ్ |

తా|| నాయుంటి! నన్ను ధనమునకును, ధాన్యమునకును అంతములేదు. ఇట్లున్నప్పటికిని ధర్మార్థము కించి తయినను ఖర్చుపెట్టలేదు.

శ్లో|| నమయా క్వాపి పూజ్యాశ్చ విప్రీ శ్చాతిథయస్తథా | విప్రీణా మన్న కామానాం నైవాన్నం దీయతే మయా |

తా|| నే నెప్పుడును బ్రాహ్మణులను ఆతిథులను బూజించలేదు. ఒకప్పుడును అడిగినవిపులిం కన్నమిడలేదు.

శ్లో|| పుణ్యకాలేషు రర్వేషు దినేష్వషుహరేషుచ | సచాన్నంపా ధనంవాపి ధాన్యం వ్రీథ వ్రీమాణకమ్ | విప్రేభ్యో నమయా విప్రీ దానం నాచరితం నకృత్ | స స్నానం వ జపో హోమో నాచారః పురుషార్థకః |

తా|| పాపహరములయిన పర్యకాలములయందు బ్రహ్మణులకు అన్నమాగాని, భనమాగాని, ఒకకుంచము ధాన్యమునుగాని ఒకప్పుడయినను యివ్వలేదు. స్నానమాచరించలేదు జపమన్ననా బొత్తిగానే మన్న. ఆచార మడుగంటిపోయినది.

శ్లో|| నమయోపాసితా సంధ్యా తథాకాల్యానియానిచ | తంత్రమాతా మయాసంధ్యా బ్రహ్మస్వహరణం స్మరణా |

తా|| మంచి కార్యముల నాచరించలేదు. సంధ్యావంశనమును నలుపలేదు. సంధ్యా మంత్రములను విడిచి తంత్రముమాత్రము అనగా నొట్టో నీట్టోనుకొనుట, స్థానీతో నీళ్లు క్రిందపోయుట, చెవులు గట్టిగా పట్టుకొనుట మాత్రము చేయుచుండును. ఎందువలననంటే మనస్సులో బ్రాహ్మణద్రవ్య మెట్లు దొరుకనా యను చింతతో మంత్రపఠనము మన్నెనది. చూచుకా లేమనకొందుకో యను మాటమీద తంత్రమునుమాత్రము చూపుచుంటిని.

శ్లో|| మయా నాచరితం విష్ణో రర్చనం దైవయోగతః | విషయాన క్తచిత్తోహం స్వాత్మనో భోజ్యలాలసః |

తా|| ఒకానొకప్పుడయినను విష్ణుపూజ నొనరించలేదు. నిత్యము విషయలోల మాననుడనై ఆత్మభోజనపరాయణుడనయితిని.

శ్లో|| నమయా విష్ణవే క్వాపి దీపం గోదోహనాపధి | మయా మూఢేన సత్సంగం న క్షణార్థోపి భూమర |

తా|| హర్యగ్రమం దొకప్పుడయినను ఆవును పాలుపిరుకునంత కాలమయినను దీపము నుంచలేదు. సజ్జనసాంగత్యము క్షణకాలమయినను పలుపలేదు.

శ్లో|| తత్సంగే యదిమే ప్రాప్తై తస్మాద్భూతాయ చింతయా | మన్మథః ప్రీతియక్తానాం మద్యచఃకారిణాం ద్విజ | దుస్సంగ మితానాంచ నభాంగత్వా ముదాన్వితః | తత్ర సంతుప్తచిత్తోహం పాగ్నిర్మే దుర్గతిప్రదః |

తా|| ఒకతేద నేను కూర్చున్నస్థలమంటే సజ్జనసాంగత్యము సుప్రాప్తమయిన యిదల ఈశ్వరా! యదియేమి కిర్మము. ఇచ్చట నాకీ సాంగత్యమెందుకు సంప్రాప్తమయినదని ఆలోచించి నదిని నా మనస్సునకు పంపింపమును గలుగజేయువారును, నామాట వినువారును నయిన దుస్సాంగత్యలోలులవద్దకు వెళ్లి నే నచ్చట నాకు నరక ముహూర్త పఠన హేతువులయిన మాటలచేత సంతోషించువాడను.

శ్లో॥ న ధ్యానం విష్ణుపాదాబ్జం న శ్రుతా హరిసత్కథా । కథా
యాం కథ్యమానాయాం విష్ణోర్యత్రాప చక్రణః । హిర్వా తాందూర
తన్మూర్ఖం గిర్వాతాం దూరతోవ్యహం । నోవకారంకృతం కించి ద్యుర్య
కస్యాపి దేహినః ॥

తా॥ నామనన్న యెన్నఁడును హరి పాదారివిద ధ్యాన మాచరించలేదు. నేను
అట్టివి వినినూలేదు. దైవవశమున వేనున్నస్థలమందు హరికథ జరిగినచో దానినివిడిచి
దూరముగా తొలగుదును. నేనుజన్మ మెత్తినది మొదలు చచ్చేవఱకు యేజంతువునకును
ఉపకారము లేదు.

శ్లో॥ ఇతిమేదుర్గతిర్యద్య స్వబుద్ధ్యాచరితానఘ । తతః పంచత్వ
మాప్తవా మతిఘోరం యుమాలయమ్ । దారుణాని మహాగ్రాణి
నరకాదిసర్వశః । భుక్త్వాత్రక్రమాద్దుఃఖం యాతనాంచయుగాప్తకమ్ ॥

తా॥ ఈప్రకారముగా నాకిప్పుడు గలిగిన దురవస్థ స్వయంకృతమేగాని, అన్య
కృతము గాదు. అంతలో నేను మృతివొంది మోరమయిన యశులోకముకేరి అచ్చట
నెనిమిదియుగములు అనేకములయిన కష్టముల ననుభవించితిని.

శ్లో॥ తత శ్చాంతకషక్ష్మీయా శ్చాంతకాజ్ఞప్తచేతనః । సర్వేతే
క్రూర్యుతి స్తూర్ణం మాం విప్రశ్రుణు భూతలే । పాతయామాసురు
ద్విగ్నాః పాపిష్ఠం చాత్మలఃపటం । నిర్వర్త్య భువి విప్రేంద్ర గర్దభేషు
గజేషుచ ॥ శ్వాన నూకర మార్జాల జంబూక వృకయూనిషు । జన్మ
హాసింభూద్విప్ర ఏకైకేష్వయుతంసమాః ॥

తా॥ తిలువాత యనుభటులు యమాజ్ఞచొప్పున నన్ను భూతలమునకు పడద్రోసిరి.
అచ్చట నేను గాడిదలయందును, గజములయందును, కుక్కలయందును, నక్కలయందును,
పిల్లులయందును, పండులయందును, తోడేళ్ళయందునుజన్మించితిని. ఒక్కొక్కజాతియందు
అయిత (౧౦౦౦౦) సంవత్సరములు జరిగినవి.

శ్లో॥ తత స్తస్మిన్వనే ఘోరే ఖాదిరోస్మి మహామతే । పాదా
ఖాదిర తాం ప్రాప్తా తాయామే రాక్షసాకృతిః ॥

తా॥ తిలువాత యావనమందు ఖదిరవృక్షమునైతిని. అంతలో పాదములు
భూమిమీద ఖదిరవృక్షము, పైభాగమంతయు రాక్షసాకృతియై.

శ్లో॥ నాన్యత్రగతుంమేవిప్ర పాదా పాదపభూగతౌ । శాఖాభిః
భాదిరోద్భూతైః వాయునాప్రేతై రహమ్ । విచ్ఛిన్న స్వతనుప్రాప్త
రుధిరోదరజీవిః । ఏతాదృశం మహాఘోరం దుఃఖం పూర్వార్జితంద్విజ॥

తా॥ నాపాదములు పాదపముండుండుటచేత నితరస్థలమునకు నడచుటకు ఏలు
లేదు. వాయువశమున చలించుచున్న చండ్రుమ్మల కంటకములచేత శరీరము విచ్ఛి
న్నమై మాంసము నెత్తురు బయటకు వచ్చుచుండును. దానిని నే నాహారము పుచ్చు
కొనుచున్నాను. ఇట్టిఘోరదుఃఖమును నేను పూర్వజన్మమందార్జించితిని.

శ్లో॥ త్వద్దర్శనాంజనా ద్విప్ర నిబుధ్యాత్మకృతాగసం । ఇత్థంమే
కథితంపాపం రక్షమాం కృపయా విభో ।

తా॥ ఓ బ్రాహ్మణోత్తమా ! నీ దర్శనమనే కాటుకచేత నాపూర్వకృతము
నాకు తెలిసినది. నాపాపమిది. నన్నెట్లు రక్షించదవో దయానిధీ.

శ్రీమహాదేవః । శ్లో॥ సుశీల స్వచ తద్వృత్తాం నిశమ్యా వాచ
విస్మితః । మూఢేదంతే మహద్దుఃఖం నిర్వృం త్యఘనముఖ్యవమ్ । అస్మి
న్యనేవిమారేతు తత్రైవాంబూనివ ర్తతే । తేనతే ముక్తి హేతుం తం
కల్పయే వద రాక్షస ।

తా॥ ఓగారీ ! ఈప్రకారము రాక్షసునివృత్తాంతము విని సుశీలుడు విస్మి
తుడై యిట్లు నెను. ఓరీ రాక్షసా ! నీకు గొప్ప కష్టము సంభవించినది. ఈవనమందు
దగ్గరలో ఉదకములున్నవా చెప్పము. వాటిచేత నీదుఃఖమును తొలగింతును.

శ్లో॥ ఇత్యుక్తః పున రాహేదం బ్రాహ్మణం బ్రహ్మరాక్షసః ।
జలంనై వాస్తివిప్రేంద్ర వనే ద్వాదశయోజనే । పరితః కరుణారాశే వారి
నర్వత్రైవ ర్తతే । ఇతి తద్వచనంశ్రుత్వా రాక్షసం పునరబ్రవీత్ ।

తా॥ ఈమాటవిని రాక్షసుడు యీవనమందు ద్వాదశయోజనమధ్యమ ఉద
కములేదు. ఆకలనన్నది. నన్నెట్లుదగ్గరింతువో దయానిధీ యని చెప్పెను. ఆమాట
విని తిరిగి ఆబ్రాహ్మణుడు పలుకుచున్నాడు

శ్లో॥ తవ పాపవీముక్తేస్తు వక్ష్యామి శ్రేణు రాక్షస । ఇత్యుక్త
స్తం పునఃప్రహా విహసన్ చిత్తరారసాః ।

తా॥ ఓ రాక్షస ! నీపాపము నివర్తించు యువానువానిని నే నీద సీనుము.

ఈప్రకారముగా బ్రాహ్మణులకుగానెంటే రాక్షసుడు తిరిగి చెప్పచున్నాడు
అయ్యా నాకు నలుగురు పుత్రులుగలరు.

శ్లో॥ గోకర్ణరాష్ట్రే నివసన్ గ్రామే మద్వాససాధకే । తేధర్మో
ద్భూత దోషేణ దురాచారేణ తాతవత్ । పంచత్వమాపు ర్నరక
మాశ్రితా స్తత్సతా స్తథా । తత్సతా స్తత్సతా స్తద్వ తత్సతా
స్తత్సతానఘ ।

తా॥ అయ్యా, నానివాసము పూర్వము గోకర్ణదేశమునందుండెను. అప్పుడు
నాకు దురాచారులయల నలుగురు పుత్రులు పుట్టియు దష్టపవర్తనలచే ఆ నలుగుడు
నరకమందు దుఃఖమును బొందుచుండిరి. అది అట్లుండఁగా క్రిమళః వారి పుత్రులును
పాపపుత్రులును వారిపుత్రులును అట్లే అనుభవించుచుండిరి.

శ్లో॥ తత్రైక స్తనయ స్తద్వ దాసీ తచ్చృణు వండిత । నామ్నా
భాష్కలకో విప్ర గ్రామణీర్వర్తతేఽధునా ।

తా॥ వారిలో నొకరి పుత్రుడు యిప్పుడు ఆ గ్రామముండన్నాడు. అతని
శేరు బాష్కలుడు. వాడును తండ్రులతో సమానుడైనను. ఇప్పడతడు ఆగ్రామ
మునకు అధిపతిగా యుండెను.

శ్లో॥ తస్మాన్న మేభ వేన్ముక్తిః కథం మేదుఃఖమోక్షణమ్ ।

తా॥ అతడును దురాచారుఁడగుటచేత ఆతనివలన నాకు ముక్తిగలుగదుగాక
యింకెట్లు నాకు దుఃఖవిమోచనమగును

శ్లో॥ ఇత్యుక్తౌ వాచనోద్భీతి స్తేనముక్తిర్భవేత్తవ । తం గత్వా
పంశజంతూర్ణం బోధయామి తవావదమ్ । ఉపదిశ్య తత స్తస్య ముక్త్య
పాయం తవాఘజమ్ ।

తా॥ ఇట్లు రాక్షసుడు పలుకగా బ్రాహ్మణుడు చెప్పచున్నాడు. ఓరి
రాక్షసా ! నీకు భయములేదు. ఆ బాష్కలునివలన నీకు ముక్తిగలుగును. నేనుత్వరగా
మీ గ్రామమునకువెళ్లి నీ ఆపత్తును మీపంశజానకు తెలియజెప్పి నీముక్తికి ఉపాయము
నతనితో చెప్పుదును.

శ్లో॥ తమిత్వక్త్వా యయా వత్సా త్సుకీల శ్చింతయన్ తుభే ।
గోకర్ణరాష్ట్రేమాసాద్య సుకీల స్తమద్భక్తే ।

తా|| రాక్షసునితో నిట్లు పలికి తలుచుకొనినదియును కాలోదిండును గోళ్ల రాష్ట్రమున కేరి నుళిలుఁడు రాక్షసవంశోద్భవఁడయిన బాష్కల నిజాచెను.

శ్లో|| బోధయామాస విప్రిందో యథాదృష్టం యథామతి |
మాఘమాసి కురున్నాసం ప్రాతస్మ్యార్యోదయే జలే | తేనతే పితర
స్త్ర్యే ముక్తిమాయాంతి నిశ్చితమ్ |

తా|| నుళిలుఁడు యిట్లు బాష్కలనిజాచి అతనితో కానుబాచినదంతయు సవిస్తరముగా జెప్పి ఓయి బాష్కలా! నీవు మాఘంబున సూర్యోదయమందు స్నాన మాచరించుము. దానిచేత నీ పితరులు ముక్తులగుదురు. సందియములేదు.

శ్లో|| మాఘే మందోదితే సూర్య యుగరోతి నిమజ్జనం | ననర్య
ప్రాతకైర్ముక్తః సమురారివదే వసేత్ |

తా|| ఎవ్వఁడు మాఘంబున అర్థోదయకాలమందు స్నాన మాచరించునో ఆ పుణ్యాత్ముఁడు సమస్తపాపనిర్ముక్తుఁడై క్రిహరిలోకమందు నివసించును

శ్లో|| తవాన్వయవతి ర్విప్ర బ్రహ్మరాక్షసరూపధృత్ | తత్సావ
మోక్షణాయేదం కురు స్నానం తుచివ్రదం | తస్మా త్రస్య భవేన్ముక్తి
రిత్యుక్తః ప్రయయా మునిః |

తా|| ఓ బ్రాహ్మణుడా! నీ సంకమం దొకఁడు బ్రహ్మరాక్షసరూపమును ధరించి దుఃఖించుచున్నాఁడు. అతనియొక్క పాపమోక్షణకై నీవు పవిత్రమయిన మాఘ స్నాన మాచరించుము. దానిచేత నతనికి ముక్తి గలుగును. ఈప్రకారముగా జెప్పి నుళిలుఁడు యధేచ్ఛగా వెళ్లెను.

శ్రీమహాదేవః|| శ్లో|| తతః కాలాంత కే దేవి మాఘమాసి సమా
గతే | బాష్కల స్తస్య వాక్యేన చకార స్నానమంభసి |

తా|| ఓ గారి! తలువార కాలమునకు మాఘమాసమురాగానే బాష్కలుఁడు నుళిని మాటప్రకారము మామస్నాన మాచరించెను.

శ్లో|| నలిలై స్తర్పయే దృక్త్వా మాఘే చోడకతర్పణం | దేవి
రాక్షసముద్దిక్ష్వి మాసమేకం నిరంతరమ్ | మాసాంతే రక్షస స్తస్య ముక్తి
రాసీచ్ఛభేక్షణే | నివపాతిక్షణా ద్యుమా ఖదిరో రాక్షసేనచ | పున
స్తూర్ణ సముత్థాయ ముక్తః పాపైర్నివంయయా |

తా|| ఇట్లు స్నానమున స్నానాంతముందు తర్పణమును రాక్షసుని యుద్దేశించి మానవంతయు నిర్విఘ్నముగా జేయఁ. ఇట్లు మానవులు గడవిన తరువాత ఆ రాక్షసునకు ముక్తిగలిగినది. ఖిరము భూమిమీద పడెను. ఆ రాక్షసుఁడు ముక్తపాపుడై రాక్షసదేహమును వదిలి దివ్యదేహమును ధరించినవాడై స్వర్గమునకు జేరెను.

శ్లో|| మయేత్థం కథితం దేవి మాఘస్నానఫలం శుభం । యో భీతః పాతకైర్హౌరే రాఘస్నానం సమాచరేత్ । నాచరే ద్యది మాధాత్మా భక్త్యా మోహేన పాథవా । మృత స్సయాతి నరకం కుంభీపాకం సుదారుణమ్ ।

తా|| ఓ పార్వతీ! ఈప్రకారముగా నీకు మాఘఫలమును దెప్పితిని. పాపము వలన భయమును బొందినవాఁడు మాఘస్నాన మాచరించెనేని పాపనిర్ముక్తుడై విష్ణు లోకమును బొందును. భక్తిలేకగాని, భ్రాంతివశముచేతగాని మాఘస్నాన మాచరింపని వాఁడు దేహాంతముందు కుంభీపాకనరకమును బొందును.

ఇతి సప్తమోధ్యాయ స్సమాప్తః.

—* అథ అష్టమోధ్యాయ ప్రారంభః *—

శ్రీమహాదేవః|| శ్లో|| మాఘస్నానేన దేవేశి పురా విద్వాధరా త్మజా । విష్ణుభక్తంవతిం లభ్యా దేహాంతేవ్రయయాహరిమ్ ।

తా|| ఓ పార్వతీ! చెప్పెనువినుము. పూర్వమును ఒక విద్వాధరపుత్రుఁడు మాఘస్నానముచేత మాధవభక్తుని భర్తగాబొంది దేహాంతముందు మాధవలోకమును బొందెను.

పార్వత్యువాచ|| శ్లో|| విద్వాధర సుతా పూర్వం కుశ్రీమాఘే నిమజ్జనాత్ । కథమావవతిం పుణ్యం తన్నోవక్తుమిహర్హసి ।

తా|| పార్వతీదేవి అడుగుచున్నది. ఓకకరా! పూర్వమును విద్వాధరపుత్రుఁ యెచ్చట మాఘస్నాన మాచరించి విష్ణుభక్తుడయిన పతిని బొందినది. అదివాకు చెప్పుము.

శ్రీమహాదేవః|| శ్లో|| పురా విద్వాధరా కశ్చి ద్దేవయోని ర్నగా త్మజే । పు నిహీనర్థవస్తేపే బహ్మణం బాహ్మవీతతే ।

తా|| ఇతః తిథిః - తనకు బా శ్రీమహాదేవయోనియందు. ఓపార్వతీ! ఈకథను వినుము. పూర్వమునుదొక విద్వాధరుఁడయిన దేవయోని విశేషుఁడు సంతానహీనుడై గంగాతీరముందు బ్రహ్మనుబడించి తపమాచరించెను.

శ్లో॥ వినియమ్యేంద్రియగ్రామం సమా శీతోష్ణమారుతాః ।
విధాతారం జవన్మంత్రం ధ్యాయా మృదివదేవిధిం దివ్యవృగసాసాణి
తతాపవరమంతవః ।

తా॥ ఇంద్రియ సమాహమున నియమించి, శీతోష్ణవాయువులను సహించి,
బ్రహ్మమంత్రమును జపించుచు, మృదయమందు హిరణ్యగర్భుని ధ్యానింపుచు సమాశ్ర
దివ్యసంవత్సరులకాలము తపముపర్చెను. అనగా (3౬౦౦౦౦) మనవ్యవత్సరములు.

శ్లో॥ ఇత్యేవంతవత స్తస్య దేవయోనేర్నృగేక్షణే । దివ్యవషా
సమాసాణి ప్రాదురాశి చ్చతుర్ముఖః । తవస్తప్త మువాచేదం వాక్యం
విద్యాధరేశ్వరమ్ ।

తా॥ ఈప్రకారముగా తనను సల్పించునట్లు దేవయోనికి నేను దివ్యసంవత్సర
ములు గతదినపిదప బ్రహ్మదేవుఁడు ప్రత్యక్షమై తపస్సుజేయుచున్న విద్యాధరునితో
నిట్లని పలికెను. (శ్లో॥ విద్యాధరోయక్ష రక్షో గంధర్వకిన్నరాః । పికాచోగుహ్యాక
స్సిద్ధో భూతోమీదేవయోనయః ॥ ఇత్యుక్తరీత్యా విద్యాధరాః యక్షాః రక్షాంసి గం
ధర్వాః కిన్నరాః పికాచాః గుహ్యాకాః సిద్ధాః భూతాః అమీదశదేవయోనయః తత్ర
విద్యాధరోనామ దేవయోనిః ప్రకృతః॥)

బ్రహ్మోవాచ॥ శ్లో॥ శ్రుణు విద్యాధరాద్వత్సం బ్రహ్మణంవిద్ధితే
పురః । దేవయోనేశ్వరవసా దుస్తరేణతవానఘ । తుష్టోస్మితవసాతేద్య
వరం వరయకాంక్షితమ్ ।

తా॥ బ్రహ్మవాక్యము. ఓ విద్యాధరా ! వినుము. నేను బ్రహ్మదేవుఁడను.
నీవు జేసిన గొప్పతపస్సుకు మెచ్చి వచ్చితిని. కోరిన వరము నిచ్చెదను. అడుగుము.

శ్లో॥ తేనేత్యుక్తౌ దేవయోని ర్విధింనర్వాతిహర్షితః । వజావతి
మథోవాచ పుత్రార్థం తవ్యతేతవః పుత్రకామస్య మే బ్రహ్మ వుత్రం
దేహి మహామతే ।

తా॥ అనిన దేవయోని అడుగుచున్నాఁడు. ఓబ్రహ్మదేవుఁడా! నేను పుత్రా
ర్థమై తపము జేయుచున్నానుగాన నాకు పుత్రుని యిమ్ము.

శ్లో॥ దేవయోనే ర్వచ శ్చృత్వా వద్మయోని రథాబ్రవీత్ ।
నాస్తితే పుత్రసంతాన ఫలం విద్యాధరేశ్వర ।

తా|| ఈ ప్రకారముగా పలికిన దేవయోనివాక్యము నా పద్మయోని విని యిట్లు నియో. ఓవిద్యాధరా ! నీకు పుత్రసంతానప్రాప్తి లేదు.

శ్లో|| తథాపి తవసా తేఽద్వ సంతుష్టస్తే దదామ్యహం । మయా ద్యోవరస్తేద్వ పుత్రికాభవితాతవ ।

తా|| ఆయినను నీతపస్సుకు సంతోషించి నీకు పరమిచ్చుచున్నాను. నీరొక పుత్రిక గలుగును.

శ్లో|| ఏవంవిధినచక్ష్మత్వా తథాహీతివహర్షి తః । నమస్కృత్య విధాతారం దేవయోని స్తుతోయయా ।

తా|| ఇట్లు బ్రహ్మ మాట విని విద్యాధరుడు ఆట్లేకక యని సంతోషించి బ్రహ్మకు నమస్కరించి వెళ్లెను.

శ్లో|| విరించిః ప్రయయాస్వాత్మ నదనం బ్రహ్మణఃపదం । దేవి విద్యాధరసతీ సుమనసా కుమారికామ్ ।

తా|| బ్రహ్మయు తనగృహంబు కేరెను. విద్యాధరునిభార్య పుత్రికకలెను.

శ్లో|| వృద్ధింగతా తతో బాలా క్రమా త్కాలాంతరే నఘే । సురూపా చంద్రవదనా కోమలాంగీ శుచిస్థితా । వికస చ్ఛంపకాభాసా విమలాయతలోచనా । సున్యత్రా సాధువక్షోజా స్వర్ణకుంభివాకృతిః । మత్తమాతంగగమనా సురూపా సుముఖీ శుభే ।

తా|| ఆదాళిక క్రమముగా వృద్ధికొంది యిట్లుండెను. యోగ్యమయిన స్వరూపము గలిగినదియు, చంద్రునివంటి మాఖముగలిగినదియు, మృదువులయిన ఆంగములుగలిగినదియు, స్వచ్ఛమయిన నవ్వు గలిగినదియు. ప్రకాశించుచున్న చంపకపుష్పము యొక్క కాంతివంటి కాంతిగలిగినదియు, (యద్యావికసచ్ఛంపకాసాకా) వికసించిన పంపెంగ పువ్వువంటి మాక్కుగలిగినదియు. స్వచ్ఛములును వికాలములునునయిన నేత్రములు గలిగినదియు, యోగ్యమయిన శీలముగలిగినదియు, చక్కని పటవయిన స్వర్ణకుంభములతో సమానమయిన కుచద్వయము గలిగినదియు. మురించిన యేనుగువలె నడుచునదియు, శోభనసౌందర్యవతియు, శోభనమఖియును.

శ్లో|| దేవయోని స్తుతాంధృష్ట్యా సహస్రోత్ఫుల్లలోచనః । తాం సద్యోలాలయన్ దేవి కుమారీం పరరూపిణీమ్ । కుమారీం నైవ దా

స్వామి యస్యోద్వాహ ఫలేనచ । యో యదామే వశం ప్రాప్త స్తస్య
దాస్యేహమంతికే ।

తా॥ ఏతాదృశరూపవతి యయిన కుమార్తెనుజూచి విద్యాధరుడు సంతోష
సాగరమగున్నట్లై పుత్రికను లాలించుచు యీచిన్నదానిని వివాహార్థ మెవ్వనికినివ్వనా-
నా స్వాధీనమయినవానికి యిచ్చి నా యింటిలోనే యుంచుకొందును.

శ్లో॥ మనస్వేవం వినిశ్చిత్త్య వర్తమానేగతేంతరే । కశ్చిన్నితా
చరోపీరో దానవో దేవ కంటకః । పూజయిత్వా మహామాయాం
తయా ప్రాప్త వరేణచ । సర్వకాస్తార్థకుశల స్సర్వవిద్యావిశారదః ।
వేదవిద్యా సునిష్ఠాతః వేదవేదాంగ కోవిదః । కాస్తార్థవిద్యా చతురః
మాయాసర్గవిచక్షణః । మాయాయుద్ధవిశేషజ్ఞః కామరూపధరోసురః ।

తా॥ విద్యాధరుడు యిట్లు మనస్సునందు నిశ్చయించుకొని యున్నంతలో
కొంతకాలమునకు ఒక రాక్షసుడు తన కులదేవతయైన మాయాశక్తిని పూజించి దాని
వలన వరమునొంది తన్మహిమచేత సర్వకాస్త్రపారవేత్తయు, సమస్త విద్యాప్రవీణు-
డును, వేదపండితుడును వేదాంగవేత్తయు, కాస్తార్థవాదన ప్రవీణుడును, మాయా
సృష్టిచణుడును, మాయాయుద్ధవిశేషవేత్తయు, కామరూపధరుడునునై యుండెను.

శ్లో॥ భూయస్తథావ్యత్మప్రస్నా సోపేమచ్ఛాలకాముకః । ద్రో
ణాద్రితట మానాద్య చచారవరమంతవః ।

తా॥ ఇట్టి సామర్థ్యము గలిగినను తృప్తిహించక శాకులమునుగోరి ద్రోణాద్రి
మీద తపముజేయ నుద్యోగించెను.

శ్లో॥ ద్రోణాద్రి స్సర్వజంతునా మాశ్రితా సుఖదాయకః ।
నానామృగగణైర్యుక్త శ్చకరశ్చిత్రసాంపైః ॥ విద్యాధరైః కిన్నరైశ్చ
సేవ్యమానశ్శిలోచ్చయః । సేవ్యమానైస్సరైరేవై ద్గుహ్యకైరప్సరాగణైః ॥
తత్రైకస్మిన్ భృగౌదైత్యో బిల్వమూలే మహాసురః । అవశ్చకారమాం
ధ్యాయా తత్త్వరం శీఘ్రతోషిణమ్ ।

తా॥ ఆ ద్రోణాద్రి సర్వజంతువులకు నాశ్రయమైనదియు, సుఖదాయకమును,
అనేక మృగగణపరివృతమును, చకోరములచేతను, సాంసమాలచేతను, నిండియున్నదియు
విద్యాధర కిన్నర సేవితమును, గుహ్యకాంక్షిగణ సేవితమును, సురసంఘ సంసేవిత

మానునై యుండెను. దానియం దొక సమస్తదేశమందు బిల్వవృక్షమాలమున కిఘ్రి సంతోషినయిన నన్న ధ్యానించుచు రాక్షసుఁడు తపమాసలిపెను.

శ్లో॥ తిష్ఠన్ కనిష్ఠికాంగుళ్యా చలన్తై వ నిమూత్రకం । ఊర్ధ్వ పక్తాంజలి శ్శోర్ధ్వ బాహు ర్భాగ్భరలోచనః । మామకం వరమం మంత్రం సర్వజ్ఞ స్వజవన్ శుభే । సహాయం న చకారాసౌ తవః వరమ దుష్కరమ్ ।

తా॥ కనిష్ఠాంగుళిమీద నిలువఁబడి కొంచమయినను చలించక మీదికి ముఖము నెత్తి, అంజలిధరించి, ఊర్ధ్వబాహుఁడై నా మంత్రమును జపించుచు నొక సంవత్సరము తీవ్రతపమును సల్పెను.

శ్లో॥ తవ్యమానే మహాఘోరే రాక్షసే దేవకంటకే । ప్రసన్నోహంతి తస్య వరదానాయ హర్షితః । దాగ్భ్యామి దానవేత్స్వక్తే మయిదేవి వరం శుభే । సోప్యాహ మాం తతశ్శూలం దహితేకరసంస్థితం ।

తా॥ దేవబాధకఁడయిన ఆరాక్షసుఁ డీపకారముగా ఘోరతపము జేయు వంతలో నేను ప్రసన్నుఁడనై వరమిచ్చెననఁగానే నీచేతనున్న శూలమిమ్మని నన్ను కాఁడదిగను.

శ్లో॥ ఇత్స్యక్తే దానవశ్శ్రేష్ఠే తుష్టోహం తవసా నఘే । తథా దత్తం మయాతస్య త్రిశూలంమే కరస్థితమ్ ।

తా॥ వాడిట్లడుగగా నాని తపస్సుకు మెచ్చి నా చేతనున్న త్రిశూలమును నానికిచ్చితిని.

శ్లో॥ దానకాలే వదన్నిర్థం త్రిశూలంతే కరస్థితం । వ్రవద్యతే కరంశతో ర్యదాతే మరణంధ్రువమ్ ।

తా॥ ఈ శూలమిచ్చునప్పుడు యిది కరుహంతగత మెప్పుడగునో అప్పుడు నీకు మరణముగలుగునని చెప్పితిని.

శ్లో॥ ఇత్స్యక్తేమయి దై త్యేంద్రః ప్రత్యువాచాధమాం శుభే । తత్కరస్తోపిమాయాంతి త్రిశూలం శత్రుభీషణమ్ । మత్తోధికాశ్శత్రవశ్చ కుత్రోతిష్ఠంతికింకర । మత్కరస్తోపిమేశత్రుం కథంప్రాప్నోతి దుర్లభమ్ ।

తా॥ కేనిట్లు పలుకఁగా రాక్షసుఁడు తిరిగి నాతో నిట్లనియె. ఓ కంకరా !

నీహస్తసుందున్నది నాకరమునకు రాలేదా, నాకంటె అధికలయిన శత్రువు లెచ్చట నున్నారు. అయినను నాచేతినొంచి శత్రుహస్తమున కెట్లు పట్టును. నేను పోనిత్తునా.

శ్లో॥ ఇత్యుక్త దానవే గౌరి తత్రైవాంతర్గతోస్త్వహం । తతస్స రాక్షసోదత్వా చ్చచార భువనత్రయమ్ ।

తా॥ దానవుఁ డిట్లు పలుకుచుండఁగా నేనచ్చటనే అంతర్ధానమైతిని. నాఁడు భయపెట్టుచు మూడులోకములు తిరిగెను.

శ్లో॥ సచమే సదృశఃక్వాపి నాస్తీత్యుక్త్వా తతోబలీ । సముద్రే సలిలాగాధే నిర్మమే నగరిం శుభే ।

తా॥ నాతో సమానుఁ డెచ్చటను లేదని చెప్పచుండెను. సముద్రముధ్యమన అగాధజలమందు నొక నగరమును నిర్మించెను.

శ్లో॥ ప్రాకారపరివేష్టారాం చతుర్ద్వారోప శోభితాం । ప్రసాదానేక చిత్రాభాం స్వర్ణతోరణ భూషితామ్ । మాయాబలేన నగరీ ప్రపంచ మివ సర్వతః । దృష్ట్వా తాం తుష్టదిత్తి స్స చింతయా మాన దానవః ।

తా॥ ఆనగరము ప్రాకారపరివేష్టితమును, నాలుగు ద్వారములతో శోభించు నదియును, అనేకములయిన మేడలు గలిగినదియు, నువర్ణతోరణాలంకృతయు సమస్త ప్రపంచము నిచ్చటనేయున్నదా యుట్టుండెను. ఇవంతయు రాక్షసుని మాయా బలముచేత నైనది. ఇట్టి నగరమును నిర్మించి, నాఁడు సంతోషించినవాఁడై యిట్లని చింతించెను.

శ్లో॥ భార్యాం కుత్రవిధితేమాం భామాం రూపగుణాన్వితాం । దేవనారీనమే గంతుంకోచతే వాషశంకయా । భక్షిర్హ్రీహీం కుమారీంమనా వివాహార్థం మమ ప్రియాం । మృగయా మీహలోకేషు స ఇత్యుక్త్వా యయా భువః ।

తా॥ నాకు సొందవల్యవతియైన భార్య యెచ్చట దొరుకును. దేవస్త్రీ సుభోగము నాకు దొవకరము. ఇవిపలుకు వివాహముకాని కివ్వ కావలెను. అట్టిదానిని లోకములయందు కెదకుమనవి ఆడర్మార్గుఁడు వెల్లినవాఁడాయెను.

శ్లో॥ మార్గమూఢ సరోకేషు భూరాదిషు చతుర్దశే । దానవే

ఘృతదేవేషు మునిమానవజాతిషు । మార్గమాణోయయాదేవ యోనే
ర్లోకం శుభేక్షణే । దేవయోనేస్సుతాంత్రత సోఽకుంభాం పితృర్గృహం॥
ప్రజంతీమీశ్వరామాహ భద్రేమాం పరయాధికం । విశ్వజ్వరాక్షణం
రూపం కామరూపేణ కామవత్ ।

తా॥ ఆ రాక్షసుడు భూలోకాది చతుర్దశలోకములువెదలి దానవ దేవ ముని
మానవ లోకములయందు క్రమముగా వెదికుచు దేవయోని లోకమందు పూర్వోక్తా
విద్యాధరుని కుమారికను ఈశ కుంభమునువహించి తిండి యింటికి పెట్టునున్న దానిని
జూచి రాక్షసురూపమును విడిచి మన్మథాకారముతో వచ్చి ఓ కుభాంగీ! నన్నవరించు
మని పలికెను.

శ్లో॥ ఇత్యుక్తా దానవేంద్రేణ వునస్తం ప్రత్యభావత మర్పితా
వర్తతేగేహే గత్వా తం కృచ్ఛ సాంప్రతమ్ ।

తా॥ రాక్షసుడిట్లు పలుకగా విద్యాధరులత్రాక యిట్లని చెప్పెను. మాతండ్రి
యింటివద్దకున్నాడు. నీవిప్పుడు మాయింటికి వెళ్ళి మాతండ్రిని అడుగుము.

శ్లో॥ తతోవిద్యాధరంగత్వా కుమారీరూపతోషితః తమవృచ్ఛ
త్రతస్సరీ నతోదాస్యాఃకుమేసుతామ్ ।

తా॥ తలుకాత రాక్షసుడు విద్యాధరునివద్దకు పోయి కుమారీరూప మోహి
తుడై విద్యాధరునితో నీకుమార్తెనునాకిచ్చి వివాహముజేయుమని అడిగెను. విద్యా
ధరుడు నీకు నాకుమార్తెను యివ్వనని చెప్పెను.

శ్లో॥ తేనేత్రంవారితే దైత్య శ్చింతయ స్పృహుదానఘే । భన్న
వక్త్రో యయాతూష్ణీ మవిదూరం సదానవః । కామరూపేణచార్వంగీ
మాహరిష్యే మహాబలాత్ । ఇత్యాలోచ్యామర స్త్రత పరేద్యుస్త
త్సుతాంశుభే ॥ సలిలార్థం ప్రజంతీంశా మాజహర సరాక్షణః । కక్షే
నిక్షిప్యగతవాః సముద్రాంతర్గృహం మహత్ । స్థావయామానతాం
త్రత దైత్యో లబ్ధుమనోరథః ।

తా॥ రాక్షసుఁ డీప్రకారముగా విద్యాధరునిచేత పలుకబడినవాడై గొప్ప
దీచాదమునుబొంది భన్నమఖండై ఆగ్రామమునకు శంకముదూరము మెల్లగాబోయి
కామరూపముచేత ఆ ముందుని బలాత్కారముగా కుంభంతునని నిశ్చయించి ఆ ముందు

నాడు పూర్వమందువలెనే ఉదకమును తీసికొనిపోవుచున్న విద్యారథ పుత్రికను బలాత్కారముగా హరించి చంకలోనిడుకొనిపోయి సుక్రాంతరమందున్న స్వకీయగృహమందు స్థాపించి లబ్ధినుమోరధుడై నుభావమండెను.

శ్లో॥ దేవయోనిస్సుతాంనైవ వశ్యో దుఃఖాశరస్థితః ।

తా॥ విద్యాధరుడును కూరుడుగానక దుఃఖించుచుండెను.

శ్లో॥ ఇచ్ఛన్నాద్యాహికం కర్మ కుమారీం శుభవానరే । విరన్యానస్సులగ్నంచ జానన్నపి యయావిధిమ్ ॥

తా॥ అట రాక్షసుడును శుభవానరమందు శుభలగ్నమందు విద్యాధరపుత్రికను పెండ్లిచేసికొన నిశ్చయించి తనకు తెలిసినను లగ్న నిశ్చయముగొటకు బ్రహ్మదేవుని వద్దకు పోయెను.

శ్లో॥ విధివాఙ్మతచిహ్నోభూ దూర్ధ్వమాసాష్టకా దితి । నపున స్వవదంగత్వా తామవాచకుయారికామ్ ।

తా॥ బ్రహ్మయు వెనిగిది మాసములు గడచిన తరువాత వివాహులగ్నము బాగున్నదిగాన అంతివఱకు వివాహము జఱపవద్దని చెప్పెను. వాడును అట్లేయని యింటికివచ్చి ఆకుమాటతో నిట్లనియె.

శ్లో॥ మాసాష్టకాంతరేభద్రే సులగ్నేనుతిథావహం! వరయామి తతస్త్యాంతు యావన్నయాతి తద్గినమ్ । తావత్త్వాన ప్రవద్యేహం తస్మాత్తివ్యయథానుఖం , నాకాది సర్వలోకేషు యాన్యనర్హ్యాణిసంతినా! తానిసర్వాణ్యహంజేష్ఠ కానిచేత్ప్రీతిదానిచ । ఆనన్యాయ తవప్రీత్యై వదమామత్రమాభయమ్ ।

తా॥ ఓ కుభాంగీ! అష్టమాసార్థము కుభతిథిమందు నులగ్నమందు నిన్దువరించి వివాహము జేసికొందును. అంతిపర్యంతము నిన్న బొందను గాన నీవు నుభముగా నుండుము. ఇంతే యదు. స్వర్గాలోకములలోన్న అమూల్యములయిన రత్నములు మొదలైనవాటితో నీకేమి కావలయునూ చెప్పుము. వాటిని తెచ్చియిచ్చెదను. నీకేమియు భయములేదు.

శ్లో॥ ఇత్సుతాకానవేంద్రీణ బలాదవహ్మతేనచ । మృగాంకో దయచిత్తాబ్జ ముకుళం దీనవద్యధా । నసాపత్యుదిదాబాలా రాక్షసం స్వపురస్థితం । ప్రార్థ్యమానే తతోదైత్యే ప్రత్యువాచశనైశ్శుభే ।

తా|| తన్ను బలాత్కారముగా నెత్తుకొనివచ్చిన రాక్షసుఁ డిట్లు పలుకగా చంద్రోదయమందు ముకుళించిన పద్మమవలె దైన్యముతోగూడిన చిత్తముగలదైమందర మన్న రాక్షసునితో నేనుయు ననక యూరకుండెను. పిమ్మట వాఁడు విక్రింది ప్రార్థించగా కొంతకాలమునకు మెల్లగా నిట్లనియె

శ్లో|| నచమేరోచతేవస్తు సర్వంతిష్ఠతిదానవ । యదామేరోచతే
త్వాంతు తదాతంజ్ఞావయామ్యహమ్ ।

తా|| ఓ రాక్షసుడా! నా కిప్పుడేవస్తునయును నక్కఱలేదు. అన్నియునున్నవి. ఎప్పుడు కావలయునో అప్పుడు నీతో చెప్పెదను

శ్లో|| మమేదువాసరే శంభోః ప్రదోషే దర్శనవ్రతం । ఆసీన్మే
దర్శనార్థంతు కుత్రలింగఃప్రతిష్ఠితః ।

తా|| అయితే నాకు సోమవారము సాయంకాలమందు కనదర్శన వ్రతమున్నది. దానికి లింగము నెచ్చట ప్రతిష్ఠించితివో చెప్పుము.

శ్లో|| ఇత్యుక్తస్పృతయాదైత్యః సాతాళే హటకేశ్వరం । తస్యా
స్పందర్శయామాన స్వాలయాదవయత్తథా ।

తా|| ఇట్లడుగగా ఆ రాక్షసుఁడు అచిన్నదానిని స్వగృహమునంచి సాతాళ లోకమునకు తీసికొనిపోయి తత్కార్య హటకేశ్వరుని జూచెను. శ్లో|| ఆతాళతారకా
లింగం సాతాళేహటకేశ్వరం । మర్త్యలోకేషహకాళం దృష్ట్వామక్తిమవాత్మయాదితి||

శ్లో|| దేవయోనినుతా తేన హ్వా త్సంప్లుతలోచనా । తామి
త్యుక్త్వా తథాదైత్య స్వేచ్ఛాచ్ఛాం స్పృశశ్వరి । యదాయదా చేందు
వారే ప్రాప్తే విద్యాధరాత్మజా । తదాతదా యయా దేవి సాతాళే
హటకేశ్వరమ్ ।

తా|| విద్యాధరాత్మజయు దానికి సంతోషించెను. వాఁడును ఇట్లు నియమించి
యిచ్చానుకూలము నిర్భయముడై తిలుగుచుండెను. కన్యయు ప్రతిసోమవారమునందును
సాతాళమునకు హటకేశ్వర దర్శనార్థమై వెళ్లుచుండెను.

శ్లో|| తస్మిన్ సాతాళలోకేతు యేసాతాళనివాసినః । తేనాన్య
హటకేశ్వర్య ప్రదోషే దర్శనేచ్ఛ విః । యేస్థితా స్తత్రమితా హ్య
జగ్ముః ప్రతివాసరమ్ ।

తా॥ ఆ సాతాశలోకముం దుండువాణందఱు ప్రతిదినము సాయంకాలముండు
హోటకేశ్వర దర్శనముకొఱకు వచ్చి స్వామిని దర్శించి తిటిగి వెళ్లుచుండిరి

శ్లో॥ తదా దేవఋషి ర్దేవి వర్వటా భువనత్రయం | సాతాశస్థః
ప్రదోషేతు దర్శనాయాగమచ్ఛుభే ।

తా॥ అప్పుడు నారదుఁడు మాదులోకములకు దిటుకుచు సాతాశలోకమునకు
వచ్చెను. పిమ్మట అచ్చట ఈశ్వర దర్శనముకొఱకు హోటకేశ్వరాలయమునకు వచ్చిన
వాఁడాయెను.

శ్లో॥ తదా జగము సాతాశం సోమవారవ్రతప్రియా | ప్రదోషే
దర్శనార్థంసా హోటకేశం శుభేక్షతే ।

తా॥ అప్పుడు సోమవారవ్రతముగల యాచిన్నది ప్రదోషకాలముండు దర్శిం
చుటకొఱకు హోటకేశ్వరాలయమునకు వచ్చెను.

శ్లో॥ తదా దేవఋషిస్తాంతం నమాలోక్యాబ్రవీద్వచః | కిమత్రా
గమనంతేద్వ కథం విద్యాధరాత్మజే కథయాశ్చర్యమేతచ్చ నారదోహం
నులోచతే ।

తా॥ అప్పుడచ్చట నారదుఁడు ఆ చిన్నదానినిజూచి అమ్మయీ విద్యాధర
పుత్రీ! నీవిచ్చటి కందుకు వచ్చితివి. ఇది నా కాశ్చర్యకరముగా నున్నది. నేను నార
దుఁడను. భయములేదు చెప్పుము

శ్లో॥ తదా ప్రాహ ఋషిం బాలా శ్రుత్వా నారదభాషితం ।
శ్రుణుమేగమనంతాతి కశ్చిద్దైత్యవరో బలీ । అనన్యత్కామర శీఘ్రం
కక్షేమాం జనకాలయాత్ । నముద్రాంతర్గతేకస్మిన్ సగరేమాం తథా
నయత్ । మాసాష్టకేగ తేవశ్చ తోషిమాంపరిణేష్వతి । సోఽహి చో
ద్వాహపర్వంతం సమాంగచ్ఛతి కాముక । తత్రాహం నివసామ్యద్య
ఏకాకీ శ్రుణు నారద ।

తా॥ ఇట్లు నారదునిమాట విని బాలిక పలుకుచున్నది. ఓతాతా! నాగమన
మును వినుము. బలవంతుఁడయిన యొక రాక్షసుఁడు తొండి గృహముననుంచి నన్నుచంక
తోనిగుఱొని తెచ్చి సముద్రముధ్యమ ఒక పట్టణమందుంచివాఁడు. ఎనిమిది మాసములు
గడచిన తఱువాత వాఁడు నన్ను పెండ్లియాడును. అంతపర్వంతము వాఁడు కామా

ర్థము నన్నుబొందదు. నేను యిట్టి దురవస్థతో నిటనొక్కదానను వున్నాను నుచూ నారదా.

శ్లో॥ ఇతిరస్యా వచశ్శ్రుత్వా నారదః పునరబ్రవీత్ ।

తా॥ ఇట్లుచెప్పిన బాలికవాక్యమును విని నారదుడు తిరిగి పలుకుచున్నాడు.

శ్లో॥ మాధయంపుత్రి కించిత్తే విష్ణుభక్తంవకింతవ । ఆనేష్యామి
వచస్సత్యం నముద్రాంతస్తవాలయమ్ ।

తా॥ అమ్మయీ! భయపడకుము. నీకు విష్ణుభక్తుడయిన భర్తను నీవున్న
నముద్రాంతర్గతమునకే తెచ్చెదను. నామాట నమ్ముము.

శ్లో॥ శ్రుణు మే వచనం నత్య ముపాయంతే వదా మ్యహం ।
అస్మింశంభో పురోభాగే మానసాభ్యే నరోవరే । కురుస్నానం వ్రీయ
శ్నేన మాఘమాన్యుదితేరహా । మాఘేయాశ్వతి కక్షాంతే జలేస్మిం
మాఘమజ్జనమ్ । కురుశ్వం తథ్యలేవాపి జలేవా స్థండిలేపివా । నమర్చ
యాచ్యుతం భక్త్యా నమమాగరు చందనైః । ప్రదక్షిణనమస్కారైః
వ్రీత్యహం మాఘవల్లభమ్ ।

తా॥ నామాట వినుము. నీకు ఉపాయము తెచ్చెదను. ఇచ్చట ఈ శివునియొ
డర మానసమును నొక పరోవరమాన్నది. దానియందు అగ్గోదయమందు మాఘస్నాన
మాచరింపుము ఇంక పదిహేను దినములకు మాఘమాసము వచ్చును. అప్పుడు తర్పక
యీ జలమందు మాఘస్నాన మాచరింపుము. స్నానముజేసి జలమందుగాని, స్థలమందు
గాని, స్థండిలమందుగాని వారిని పుష్పాగరు చందన ప్రదక్షిణనమస్కారములచేత పూజిం
చుము. మాధవుడు మాఘవల్లభుడుగాన మదిరుండై చునూభిలషితముల నీకుకొసంగును

శ్లో॥ మాఘే యుగరుతేస్నానం ప్రాతర్నూర్వోదయే బహిః ।
నర్వపావ వినిర్ముక్తః ప్రయాతి హరిమందిరమ్ । మాఘస్నానం విష్ణు
పూజాం మానమేకం నిరంతరం । యముద్దిశ్యాచలేత్సోపి తమాప్నోతి
ననంశయః । కన్యాకామో లభేత్కన్యాం ధనకామో లభేద్ధనం । పతి
కామోచభర్తారం పుత్రకామో లభేత్పుత్రమ్ । స్వగ్ధకామో లభేత్స్వగ్ధం
పత్నీ కామః పతివ్రతాం । రాజ్యకామో లభేద్దాిజ్యం జ్ఞానకామో లభే
న్మతిమ్ । మోక్షకామో లభేత్మోక్షం మాఘవ్రతపరాయణః । కురు

స్నానం మాఘమాసే మకరస్థినివాకరే । తేనేష్టం కేభవేచ్ఛీఘ్రిం నైవ
కుర్వత్రీసంశయః ॥

కా॥ మాఘోదయంబునబహిర్జలమందు స్నానమాచివాడు పాపముక్షుడై పుం
దరీశ్వరదుని పురవరంబు జేరును. ఎవ్వఁడు మాఘమాసముందు నిరంతరము మాఘస్నాన
మాను, మాధవపూజయు దేవుడైకించి జేయునూ వారు బానిసలమును బొందుదును.
సందియములేదు. మాఘస్నానముచేత కన్యాకామఁడు కన్యకు, ధనకామఁడు ధనమును,
పతికామిని పతిని, పుత్రకామిని పుత్రుని, స్వర్గకామఁడు స్వర్గమును, పత్నికామఁడు
పత్నివ్రతయైన భార్యను, రాజ్యకామఁడు రాజ్యమును, జ్ఞానకామఁడు జ్ఞానమును,
మోక్షకామఁడు మోక్షమునున్న బొందునుగాన మకరమంటు రవియొండఁగా మాఘం
బున స్నానమాచరించును. దానంజేసి నీ యభీష్టసిద్ధి గలుగును. సంశయము లేదు.
కామాట ఎమ్మను.

శ్లో॥ ఇత్యుక్త్వా నారదస్తూర్ణం ప్రయయాశయధాగతః॥

కా॥ ఇట్లు చెప్పి ఆ నారదఁడు యథేచ్ఛగా వెళ్లెను.

శ్లో॥ శ్రుత్వా దేవఋషీర్వాక్యం విద్యాధరమతానఘే । మా
ఘాగమం కాంక్షమాణా వశ్చాత్పక్షాంతరేగతి । మాఘోయాతిమహా
పుణ్యం ఫలదః పావనాశనః । మాఘే మకరగేనూర్జ్య బాలా విద్యా
ధరాత్మజా । మానసాఖ్యం సహాగత్వా హాట కేశపురస్థితం । చకార
స్నానముషసి మాఘేమాసిబహిర్జలే । నవర్యాం ప్రత్యహంవిష్ణో ర్యథా
సంభవమాచరత్ । భక్త్యా పరమయాయుక్త మాఘమాసవ్రతే శుభే ।
అనుష్ఠితేగతేమాఘ పశ్చన్నారదభాషితం । డంతయన్ మానసాదేవి
వర్తమానా ననారదః । పర్యటన్ ప్రవివేశానా సారాష్ట్రాధిపతింశుభే ।
హరిద్రీదాఖ్య నామాసం హరిర్భక్తి వరాయణమ్ । దివర్భ భక్తిప్రణా
యాత్ స్మరంతం హరిమాదరాత్ ॥

కా॥ ఇట్లు చెప్పిపోయిన నారదనిమాటమీది నా చిన్నది మాఘమాసమును
కృత్రిమించుచుండెను. ఏమ్మట పక్షమానకు సర్వపాపన శంకరమయిన మాఘమా సం
క్రాంతమైనది. అప్పుడు సూర్యఁడు మకరమందుండెను. అప్పుడు విద్యాధరకన్యక
హాటకేశ్వరపురోహర్తి మానసపరోక్షమం దుమఃకాలంబున మాఘస్నాన మాచరించి
బ్రహ్మమిశితోపచారములచేరి మాధవుని పూజింపుచు మాఘమాసమంతయు మాఘవ్రత

మన సలిపి నారదోక్తిని స్మరించుచుండెను. ఆ నారదుడు యిచ్చట నిట్లుచెప్పి పోయి సలిపదేశములు గొలుచు సారాస్త్రిదేశమునకుఁ బల్కి నిరంతరము హరిస్మరించు ఆ సారాస్త్రిధిపతియగు హరిద్రధుని జూచెను.

శ్లో॥ పృథివ్యాది ఘృతాకాశం పూర్ణం స్థావరజంగమం | పుత్రంచ పితరం పౌత్రం భృత్యంవా గురుమేవవా | పశుంవా మానుషంవాపి శ్వ చండాల స్వపాతకం | అణుంవా ఋరమాణుంవా కడ్య ద్రుమ గృహం తథా | మశకాంతం మహాద్రూవం య ద్దృష్ట మఖిలంఽగత్ | సర్వం విష్ణుమయం పశ్యత్ తేష్వసా హరినామతః | ఆహ్వానేతి భవే ద్విష్ణో హ శేతిగమనే నృపః | గోవిందేతి తథాభాష్యే కృష్ణేతి స్వీకృతేతదా | దామోదరేతి చాహారే చోత్థానే కేశవేతిచ | శయనే నారసింహేతి నిద్రాయాం మాధవేతిచ | వానుదేవేతి క్రీడాయాం సంచారే నామ నేతిచ | హృషీకేశేతి వ్యసనే చానందే శ్రీధరేతిచ | ఏవం సంజ్ఞావరై వాగ్భి ర్విష్ణునామానిసంతరిత్ |

కా॥ రాజును పృథివ్యాది ఘృతాకాశపూర్ణము నిండియున్న స్థావరజంగమములను శ్రుతుని, తండిని, పౌతుని, భృత్యుని, గురువును, పశువును, మానుషుని, చండాలుని, కుక్కను, పౌతరుని, అణువును, పరిమాణువును, గోదను, పృక్షమును, గృహమును, ఇది అది యన నేమి ? బ్రహ్మ మొదలు మశకాంతమయిన ఏవస్తువునయినను జూచి నప్పుడు వాటినిన్నిటిని హరినుయములుగా దలచుచు వానిని హరినామములచేతి బిలుచు చుండును. ఇంతే గాదు పిలచుటయును విష్ణుజనియును, గమనమందు హరియనియును, మాట్లాడునపుడు గోవిందాయనియు, స్వీకరించుచున్నపుడు కృష్ణస్థాయనియు, ఆహారావసరమందు దామోదరాయనియు, లేచుకేళికేళి వాయనియు, శయించుతరి నారసింహాయనియు, నిద్రకేళి మాధవాయనియు, క్రీడాకాలమందు వానుదేవాయనియు, సంచార సమయమందు వానునాయనియు, కష్టమందు హృషీకేశాయనియు, ఆనంద మందు శ్రీధరాయనియు ననుచుండును. అనగా ఆయా కార్యములకు ఆయా నామములను నియమించుచు హరినామస్మరణ జేయుచుండునని భావము.

శ్లో॥ అజస్రమిర్పయ నిష్ఠాం కీర్తయన్విష్ణు దైవతం | శ్రుత్వా జన్మానిక రాణి విష్ణో రమిత తేజసః | సర్వం విష్ణుమయం పశ్యత్ పరమూనంవ్యలోకయత్ |

తా|| ఇట్లు విరంతగము విష్ణుకీర్తనజేయుచు, విష్ణువు సారాధింపుచు, అమిత
తేజోవంతుడయిన మారియొక్క జన్మచరిత్రములను వినుచు, స్వహను విష్ణుమయ
ముగా జూచుచుండెను రాజును సారదుడును జూచెను

శ్లో|| సరాజా నారదందృష్ట్యా ప్రత్యుత్థానాఽపందనైః | తోషిత
స్తోషియిత్యాతు రాజా సారాష్ట్రపల్లభః |

తా|| ఆ రాజు సారదునిజూచి ప్రత్యుత్థానపందనాడలచేత సంతోషపెట్టెను.

శ్లో|| నారదస్తం సమాలోక్య రాజానం ప్రత్యభాషత |

తా|| సారదుడు ఆ సారాష్ట్రదేశాధిపునిజూచి యిట్లనియె

నారదః|| శ్లో|| రాజస్సంబునిధౌ కాచి ద్బాలావిద్యాధరాత్మజా |
రాక్షసావహృతా తస్మిన్ సురూపా ప్రాప్తయావనా | సముద్రాంత
స్థితాంబాలాం త్వచ్ఛౌర్యేణ నృపోత్తమ | అనయిత్యావిధానేన గృహీ
తుంతాత్వమర్హసి | వారదతేజశూలేన వరలబ్ధేన రాక్షసం | తచ్ఛూలే
నాసురంత్యంహి భేత్తుమర్హసిసాంప్రదమ్ |

తా|| ఓ రాజోత్తమా ! ఒక విద్యాధరకన్యకను ఒక రాక్షసుడు బలాత్కారముగా మారింది సముద్రాంతరమందుంచెను. ఆబాల బహు రూపవతియు, సుస్థాప్త
యావనయు నై యుండెను. కనుక నీవు పరాక్రమముచేత ఆ చిన్నదానిని తీసికొని
వచ్చి గ్రహించవలెను. ఆ రాక్షసునిపద్దతి వరదత్తమైన కులమున్నది. నీవు ఆకులము
చేతనే వానిని సంహరింతువు.

శ్లో|| ఇత్థంప్రబోధిశో రాజా నారదేన మహాత్మనా | విస్మితః
ప్రాహతంభూయ స్సముద్రాంతఃకుమారికామ్ | కథం కథోన్మురఃపశ్చా
దానేష్యామి కథంసతీం | ఇత్యుక్తే నృపతే ప్రాహ సారదస్తమృగేక్షణే||

తా|| ఈప్రకారముగా సారదునిచేత బోధించబడినవాడై ఆ సారాష్ట్రరాజు
తత్పర్యమునుబొంది యిట్లనియె. ఓ మహాత్మా ! సముద్రమధ్యమందున్న రాక్షసుని
యిట్లు వధింతును. తఱువాత ఆ విద్యాధరకన్యకను యిట్లు తీసికొనివత్తును. ఇట్లురాజు
వలెకగా జూడఁడు తీసిగి చెప్పుచున్నాఁడు.

శ్లో|| సమాప్రంగచ్ఛరాక్షేద మ్యయాతే త్వయివాదిధిః | సద్యో
జ్ఞాన్యతీతేమార్గం తస్మాద్దత్వా సురేణచ | యద్ధంకృత్వా తస్యశూలం

గృహీత్వాచైశ్వరంక్వచిత్ । తేనశూలేనతంఘోరం హత్వారక్షోధివం
నృప । కుమార్యానహితస్తూర్ణం త్వమాగంతుమిహార్హసి ।

తా॥ ఓ కాకోతమా ! సముద్రసన్నిధికి బొమ్మ నీవువెళ్లగానే సముద్రము
నీకు మార్గమునిచ్చును. ఆమార్గముచేత వెళ్ళి రాక్షసునితో యుద్ధమునరించి వానిహస్త
మందున్న శైవశూలమును బలాత్కారముగా గ్రహించి ఆశూలముచేతనే వానిని చంపి
కుమారితోగూడా త్వరగా నిచ్చటికిరమ్ము.

శ్లో॥ హరిద్రధస్తథేత్యాహ శ్రుత్వా నారదభాషితం । జగామ
రథమారుహ్య సముద్రనికలం శుభే ।

తా॥ హరిద్రధుడును నారదవాక్య శ్రవణాసంతోషుడై ఆచరింతునని రథా
రూఢుడై సముద్రసన్నిధికి వెళ్లెను.

శ్లో॥ సద్యస్సముద్రస్త్వందృష్ట్వా ద్విధామార్గందదాయతః । తతః
శ్చాంతర్గతోరాజా ప్రవివేళిపురింస్సవః ।

తా॥ ఆ రాజును చూచి అప్పటి సముద్రము కండుగా విడి మార్గమిచ్చెను.
ఆమార్గముచేత రాజు రాక్షసులకు జేరెను.

శ్లో॥ తదాసురాయయా దేవి లగ్నార్థంబ్రహ్మణఃపదం । ఐశ్వరం
హరిధౌస్వస్య పదే సంస్థాప్యతంగతః ।

తా॥ ప్రవేశమునకు పూర్వమే రాక్షసుడు వివాహాలగ్న నిశ్చయముకొనుట
బ్రహ్మపదకు వెళ్లేటప్పుడు శివశూలమును తన యింటిలోనేయుంచి పోయెను.

శ్లో॥ తతస్సరాజాతం శీఘ్రం జగ్రాహ స్వకరే శుభే । దినత్రయ
మితంకృత్వా వివాహార్థం విరించినా । ఆజగామ పునర్దైత్య స్వాశ్రయం
సలిలాశయమ్ ।

తా॥ రాజును త్వరగాబోయి ఆ శూలమును తన హస్తముచేత గ్రహించెను.
తాడును లగ్ననిశ్చయముకొనుట బ్రహ్మపద మూడుదినములుండి తిరిగి స్వకీయాలయ
మయిన సలిలాశయమునకు వచ్చెను.

శ్లో॥ శూలపాణేం తతోద్భవ్యై రాజానం యుద్ధకాముకం । వ్య
చింతయద్దైవం స్సమాధానేనచేతనా ।

తా|| తచ్చి శివకూలమును భరించి యద్ధోద్యమై యున్న రాజును బాది చిత్తము నేకాగ్రముగా నుంచి రాక్షసుఁ డిట్లు చింతించెను.

శ్లో|| కీర్తయన్నత్రగదనే దేవేశంపురుషోత్తమం । అనేన విష్ణు భక్తేన మరణంమేవరంవరమ్ । తవసా దుస్తరేణాపి దుర్లభంతు జగ త్రయే । దేహేద్వాబ్జశశాంతేవా మృత్యుర్వై పాణినాం ధురీషః । విచారితార్థస్తేనేత్థం విధేయద్ధయుమంజసా ।

తా|| నా గృహమండవ్యతో కూలధారియై దేవతాచక్రవర్తియైన కైత్యంత కుని కీర్తించుచున్నాఁడు ఇట్టి విష్ణుభక్తునిచేత మరణము శ్రేయస్కరము ఇది దుష్టర తపస్సుచేతను బొందబడదు. శరీరికి యిప్పుడుగాని, నూరేళ్లకుగాని మరణము తప్పదు. ఈప్రకారముగా విచారించి రాక్షసుఁడు యద్ధోద్యమై రాజుమీదికి దుమికెను.

శ్లో|| తతస్సరాజా వేగేన రాక్షసాభిముఖంగతః । అన్యోన్యం చక్రతుర్ముద్ధ మత్స్వంతర్రోమహగ్న ఇమ్ ।

తా|| రాజును రాక్షసాభిముఖుఁ డాయెను. ఇట్టిద్దరు నతి భయంకరమయిన యుద్ధమును జేసిరి.

శ్లో|| త్రియంబకస్యశూలేన జఘానోరసి రాక్షసం । తేనవిద్ధవపా తాసా గిరిర్వజ్రవాణోయథా ।

తా|| రాజు శైవకూలముచేత రాక్షసుని పక్షపథమందుగొట్టెను. రాక్షసుఁడు అడవిచేత చచ్చి పజ్జిహితమయిన పర్వతమువలె గూలెను.

శ్లో|| తతస్సరాజావాగ్నేణ కుమారీనికటంయయా । దృష్ట్వా హరి ద్విధంకాంతం బభూవా నతకంధరా । స్మరంతీనారదేనోక్తం పరిమావ నుఖవ్రదమ్ ।

తా|| తతఃపాత రాజు సంతోషముచేత విశ్వాధర కన్యకా సమీపమునకు బోయెను. కన్యకా హరిద్రధళాంగుని జూచి లజ్జచేత అనతకంధరయై నారదోక్తిని వృంతును నుఖప్రమోదయిన పతినిబొంది నుఖమునుబొందెను

శ్లో|| తస్మాద్దండతీహర్షా జగ్మతుర్వ్యవకేతనమ్ ।

తా|| పిమ్మట నాదండతులు సంతోషముగలవారై తమగృహంబుజేరిరి.

శ్లో|| తత్రామూ పూజయిత్వారం నారాయణ మనామయం ।

నమ్య క్తద్భక్తిమాలంబ్య దేహంతే విష్ణుమావతుః । పునర్జన్మవిహీనంచ
నిత్యానందరసాలయమ్ ।

తా॥ అట్లుచేరి ఆచ్యుతు నాగాధించి లెప్పా విష్ణుభక్తివలంబించి దండతులు
దేహంతమందు జన్మరహితమయిన నిత్యానందనుభవప్రసవమయిన విష్ణులోకమునకుజేరిరి

శ్లో॥ తస్మాత్సామప్రతందేవి చైవంబుధ్యానమాచరేత్ । నఋషి
ప్రవరోభూత్వా కైవల్యంసాధిగచ్ఛతి ।

తా॥ కాఁబట్టి ఓ పాశ్యతీ ! మాఘ వ్రతమిట్టిదని తెలిసికొని ఆచరించుకాఁడు
ఋషిశ్రేష్ఠుడై దేహంతమందు మోక్షమును బొందును

శ్లో॥ మామే వారిచరంగతేచ తరణౌ ప్రాతగ్భహి శ్చోదకే ।
స్నానం యఃకురుతేమహాఘనిచయై ర్ముక్తౌపివామానవః । మక్త్రాయాతి
వదంవరంధగవతః సంసేవ్యమానంసురైః । రోషచేన్యాతి యమాలయం
నగనుతే నర్వంనవైసంశయః ।

తా మహీధ్రనాథు మద్దు కూరుచువయిన ఓ మేనకార్మణా ! మాఘంబున
మకరమందు సూర్యుడందగా బహిర్జలమందు మాధవప్రీతిగా స్నానమాచరించు మాన
వుఁడు మహాపాతక మిలిరుడయినను, మాధవానుగ్రహ పాపనిర్మక్తుడై విష్ణుమందిర
మందు మోక్షుడై యుండును. అట్లుచేయలేనివారందఱు అతిఘటుగా నుండుదురు.
ఇది నిజము. సంశయములేదు.

శ్లో॥ స్నాత్వా మాఘజలే మరేశ్వరి ముదా సంపూజ్య నారా
యణం । శ్రుత్వా తర్జకధాది నేషురతలం పేయం తదంఘోర్జలమ్ ।
యఃకుర్వాదితి మానమేక మనిశం వశ్చాద్ధరే రంతికం । ప్రిహ్నాశ్యేవ
మనంతసౌఖ్యమతులం నర్వంనవైసంశయః ।

తా॥ ఓ గారీ ! ఎవ్వరు మాఘజలమందు స్నానమాచరించి సంతోషముచేత
నరేశ్వరుని ఆరాధించి మాసమంతయు మాధవకథాశ్రవణ మాచరించి తత్పాదోదక
మును పానము జేయునో, ఆపూర్వవిధి దేహంతమందు పునర్జన్మననుభవముజేరి అనంత
సౌఖ్యములను బొందుదురు ఇది నిజము. సంశయములేదు

శ్లో॥ యః శ్రుశోతీవ మాఖ్యానం మాఘ స్నానవరాయణః ।
నమోక్షంలభతేదేవి విముక్త స్సర్వపాతకైః ।

తా|| ఓ గారీ! ఈ చరిత్రయను మాఘస్సాన నిత్యుడై వినుకాఁడు సమస్త పాప వినిర్ముక్తుడై మోక్షమునుబొందును.

ఇత్యప్తమోధ్యాయ స్సమాప్తః.

—♦ అథ నవమోధ్యాయ ప్రారంభః ♦—

శ్రీమహాదేవః|| శ్లో|| భూయోహం సంప్రవత్క్వామి శ్రుణుమే వర మంవచః | మాఘమాసస్యమాహాత్స్వం మనంతసుఖదాయకమ్ |

తా|| మహేశ్వరుడు తిరిగి చెప్పుచున్నాఁడు. ఓ గారీ! యింకా ఈమాఘ మాస మాహాత్స్వమును జెప్పెదను వినుము.

శ్లో|| పురా గృత్స్నమదోనామ ముని శ్వేదార్థపారగః | గంగా యాఃపులి నేపుశ్వే సశిష్టైర్సాఘమజ్జనమ్ | క్షత్వా విష్ణునమభ్యర్చ్య శిష్యభ్యా విష్ణుసత్కథాం | వ్యాఖ్యానసమయే తస్మిన్ జహ్ను స్తం ప్రత్యభావత |

తా|| పూర్వకాలమందు కేదకేగాంగశత్రయైన గృత్స్నమదమహర్షి గంగా తీరమందు శిష్యులతోసహ మాఘస్సాన మాచరించి మాధవపూజ వల్ల శిష్యులనుమాధవ సత్కథా వ్యాఖ్యానమున జేయుచున్నంతలో జహ్నువు వొక విషయము గృత్స్న మదమహర్షి నిట్లనియె.

శ్రీఃహ్నుః|| శ్లో|| మాఘస్సానస్యమాహాత్స్వం శ్రోతుంకాశూ హలంహిమే వత్తుమర్హసివిప్రేంద్ర యస్మాన్నఃగృత్స్నిచ్చతఃఫలమ్ |

తా|| ఓ గృత్స్నమదమహర్షీ! సమస్త పాపనాశనమయిన మాఘస్సాన ఫల మును వివేకించును. దయయుంచి నాకు చెప్పుము.

శ్లో|| జహ్నోర్వాక్య మిదంశ్రీర్వా దేవి గృత్స్నమదోమునిః | సాధుసాధ్వితిసంభాష్య జహ్నుంవాక్యమథాబ్రవీత్ |

తా|| ఇట్లు జహ్ను వాక్యమునువిని గృత్స్నమదమహర్షి నీకుట చాలాబాగున్న దని చెప్పి మాఘస్సాన మహిమను జెప్పదొడంగె.

గృత్స్నమదః|| శ్లో|| ప్రాతర్నత్రగతేనూశ్వే యోమాఘేస్సాతి మానవః | సర్వపాపైర్వినిర్ముక్తో వజ్రీసాణిపురా యథా |

తా|| మాఘోషః కాలమందు మిహిగః కుమరగః దైవపుత్రః మాఘస్నాన
మాచరించు మానవుడు శచీపతివలె స్వాపాతక ముక్తుడగును

జహ్నుః|| శ్లో|| వజ్రపాణిః పురా వివ్ర కింకృతం కర్మనిందితం |
విముక్తః పాతకేనాదా మాఘమజ్జనరీతికథమ్ |

తా|| తిఱి జహ్నువగుచున్నాడు ఓద్రాహ్మణోత్తమా! పూర్వమందు
ఇతఁడు యేమిపాపము నాచరించెను. మాఘస్నానమువలన అపాతక మెట్లునశించెను.
శివమాయని అడిగెను

గృత్స్నమదః|| శ్లో|| తదహం సంప్రవక్ష్యామి సామే కృతయుగే
పితౄణాం తుంగభద్రాద్రాతే వివ్ర మిత్రవిందో మహామనిః | అస్మిత్తదా
శ్రీమేపుణ్యే త్రయూవిద్వావిశారదః |

తా|| ఈమాట విని తిఱి గృత్స్నమఁడు చెప్పుచున్నాడు. పూర్వము
కృతయుగమందు తుంగభద్రాతీరమున ఒక పుణ్యాశ్రమమందు శదత్రయమును జూచిన
మిత్రహితుఁడను నొక మహామని యుండెను.

శ్లో|| తస్య భార్యా చారుముఖీ బృహచ్చోణి వయోధరా |
కామినీ రూపసంవన్నా మిత్రవిందవధూ శృభే |

తా|| ఆ మిత్రవిందునకు నుండరముఖియు, గొప్పవైన పిఱుఁదులు, కుచములు
గలిగినదియు, మహా సౌందర్యవతియు, విశేష కామముగలిగినదియు నైన భార్యగలదు.

శ్లో|| తుంగభద్రాద్రాతే ప్రాతః ఋతుస్నాతాశుభాననా | బాలా
తవంసేవ్యమానా సాధుకుర్వన్ శిరోదుహన్ |

తా|| శుభకరములయిన తుంగభద్రా జలమునందు ఆ మనిషి పత్ని సౌరః కాలం
బున ఋతుస్నాతయై తలవెంట్రుకలను విడదీయుచు తేతయెండను నేవించుచుండెను.

శ్లో|| తదా శత్ర స్తమా గచ్ఛ ద్రాక్షసానాం వధోద్వమః |
దిక్పాలై రన్వితోదేవై శ్మూరై స్వర్గనివాసిభిః | దృష్ట్వాతాం రంతు
కామస్సన్ సందధేమతిమాన్మని |

తా|| అప్పు డింద్రుఁడు రాక్షస సంహారకాండకుఁడై దిక్పాలులతోను, కూడ
లయిన స్వర్గనివాసులను నేవతలతోను అచ్చటికి వచ్చెను. వెళ్లుచు ఆ మనిభార్యను
జూచి ఆత్మయందు ఆమెతో సంభోగించవలెనను బుద్ధిని నిశ్చయించుకొనెను.

శ్లో॥ దూరస్థస్తాం సమాలోక్య పదంతస్యాశ్శచీపతిః । తత స్స
చింతయన్యాత ప్రామేవ ద్విజశ్రుంగవ ।

తా॥ ఇంద్రుడు దూరమందుండి ఆమెకుజూచి మోహితుడై ఆమెనుతలచు
కొనుచు వెళ్లెను.

శ్లో॥ యామ్యై రైత్యాధిపైశ్శక్తిః సదేవైర్విదధేరణం । కృత్వా
యుద్ధం మహాఘోరం దానవైరేవకంటక్తైః ॥ జత్వాతానాశు దేవేళః
ప్రయాణాయ వునః పురీం । పృథ్వీగచ్ఛ ద్దినాంతే ౭సౌ తస్యాం సం
స క్తమానసః ।

తా॥ వెళ్ళి దక్షిణమందున్న రాక్షసులతో అతి ఘోరమయిన యుద్ధమునుజేసి
రాక్షసులను జయించి తిరిగి తన పట్టణమునుగూర్చి బయలుదేరి వచ్చి ఆ మునిపత్ని
యందు ముఖ్యమయిన మనస్సుగలవాడై సాయంకాలమునకు ఆ ముఖ్యాశ్రమ సమీప
మునకు వెళ్లెను.

శ్లో॥ సర్వాక సంప్రేషయా మాన త్రిదశా త్రిదశాలయం ।
స్వయంతత్రిస్థితస్త్వర్గం నయాతో మేఘనవానః । తుంగభద్రాతటే
తస్యాః కుటీరద్వారే గృహ్యతః । కుటీరశాలా వలభి మావి శ్యాలోక
యా సతీమ్ ।

తా॥ వచ్చి సమస్తదేవతలను స్వర్గమునకుబంపి తాను అచ్చటనేయుండి తుంగ
భద్రా తీరమందున్న ఆ మునిపత్నియొక్క పర్ణశాలా ద్వారముందు ఆ పర్ణశాలయొక్క
చూరుకొడగ (యెరిసె) తక వైభాగమందు యుండి కాముకుడయిన మేఘనవా
నుడు (ఇంద్రుడు) మునిభార్యను కాచుచుండెను.

శ్లో॥ మునిస్తత్రావరేరాత్రౌ మిత్రవిందో బహిర్గతః । శిష్యా
నుద్బోధితుంవేద శిక్షార్థం హ్యుటజేషుచ ।

తా॥ ఇట్లుండగా విరిగినిదమహామని ఆపరాత్రియందు వేదమును జెప్ప
కొలుకు పర్ణశాలలయందు నిద్రించుచున్న శిష్యులను లేపుకొలుకు బయటకు వెళ్లెను.

శ్లో॥ వివేక తూష్ణేం దేవేంద్రః హ్యుటజాంతిస్సతీం మునే । తత
స్తాం జగృహీసాధు దేవేంద్రోవామితీరయా ।

తా|| అంతిలో దేవేంద్రుడు మెల్లగా మాట్లాడకుండా లోపలికి ప్రవేశించి ఉటజమండున్న మునిభార్యను నేను దేవేంద్రుడననుచు పట్టుకొనెను.

శ్లో|| తచ్చృత్యా తూర్ణ ముత్తాయ శయనా దృషివల్లభాం ।
నిమాం-ంతాంప్రతిజగ్రావా బాహీభ్యాం బాఠమాదరాత్ ।

తా|| ఆమాటవిని క్విరగా లేచి బైటకు పోవుచున్న మునిభార్యను ఇంద్రుడు పోవుచో రెండుచేతులతో గట్టిగా పట్టుకొనెను.

శ్లో|| సాంత్యయామాసతాం వాగ్భి స్సాధువార్తావహైర్మునే ।
విరరామతతోనారీ మూప్రపాణవశంగతా ।

తా|| పట్టుకొని మంచిమాటలతో నామెనుసత్కానించెను. బ్రతిమాలుకొనెను. ఆ మునిపత్నియు మన్మథవశంగతియై యూరకుండెను.

శ్లో|| శత్రస్తామనుభూయాధ గమనాయ ప్రచక్రమే । మిత్రవింద
స్తదాయాతిః కుటీరాంతేదదర్శతమ్ ।

తా|| ఇంద్రుడు మునిభార్యతో సంభోగించి గమనాన్మథుడాయెను. ఇంతలో మిత్రవిందుడు యింటికివచ్చి కుటీరమండున్న ఇంద్రునిజూచెను.

శ్లో|| జారం తమసి విజ్ఞాయ దేవేంద్రం జగృహే బలాత్ ।
సోప్యాహశత్ర స్తంవివ్రం దేవేంద్రంవిద్ధినావరమ్ ।

తా|| ఇట్లుజూచి ముని వాడు జారుడనితెలిసికొని బలాత్కారముగా ఇంద్రుని పట్టుకొనెను. ఇంద్రుడను నేను దేవేంద్రుడను. ఇతిరుడనుగానినిచెప్పెను.

శ్లో|| ద్విజ శృచీవతింప్రాహ కిమత్రాగమనం తవ । తచ్చృత్యా
విరరామేంద్రో విద్రయానతకంధరః ।

తా|| ముని ఇంద్రునితో నీవిచ్చటికెందలకు వచ్చితివనెను. ఆదివిని ఇంద్రుడు సిగ్గుచేత తల వంచుకున్నవాడై యేమియు చెప్పలేక యూరకుండెను.

శ్లో|| మిత్రపింద స్తత స్తస్మిన్ తదాజ్ఞాత్వా దుష్కృతం మునిః ।
శచీవతింశకానాథ జాతకర్మరతం తదా ।

తా|| తటువార మిత్రవిందుడు యింద్రుడు దేవిన దోషమును తెలిసికొని జార కర్మరాయణుడనియిన జంభారిని యిట్లు శపించెను.

శ్లో॥ ముఖం ఖరాననం భూయా ల్లంబోష్ఠద్వయ సంయుతం ।
యత్తస్మాద్దమనేమూఢ శక్తిస్త్వరాయనస్యతు ।

తా॥ ఓరీ దురాత్మా ! మూఢుడా ! నీయొక్క ముఖము గాడిదముఖ మగు
గాత. అందులో పెదవులు కారుచుండును. నీకు స్వర్గమునకుబోవుటకు శక్తివశించు గతి.

శ్లో॥ ఇతిశక్తస్తతస్తేన సుసద్యో గర్వభావనః । శశాపాధప్రియాం
విప్రః ప్రస్తవో భవ కాననే ।

తా॥ ఇట్లు శపించబడిన యింద్రునకు అప్పుడే గాడిదముఖము సంభవించెను.
మిత్రునిందుఁడిట్లు శచీపతిని శపించి పిచ్చుట తన భార్యకు అరణ్యమందు పోషణమగు
మని శపించెను

శ్లో॥ మిత్రవింద స్తతఃపశ్చాద్దంగాతీరంయయామునే । ఆరూఢ
యోగతఃకాయం ప్రజహారాత్మవిన్మునిః ।

తా॥ ఓ జహ్ను ! యిట్టిద్రుతిని శపించి మిత్రునిందుఁడు గంగాతీరమునకుబోయి
ఆత్మశక్తిగాన యోగాయాధుఁడై దేహమును విడిచి బ్రహ్మభూతుఁడాయెను.

శ్లో॥ శక్ర దేహో యదా పూర్వం తన్ముఖం గర్వభస్య తత్ ।
ఉత్తభక్త్య శ్చోర్ధ్వాస్యో ముంచ చండధ్వనిం తథా । పాదన్యాసేన
పద్మాద్రీ శ్చక్రోనానాగుహాంగతః । వ్రీడయా శక్తిహీనో భూ ద్వృ
త్రాగ్ని ర్గర్వభావనః । గిరీగృహ ముపాశ్రిత్య పన్మళాక తృణాశినః ।
ముంచ చండధ్వనిం తత్ర చోర్ధ్వాస్యో బహుదుఃఖతః ।

తా॥ యిచ్చట ఇంద్రునిదశ యెట్లున్నదంటే, ఇంద్రునకు దేహము పూర్వము
వలెనే యున్నది. ముఖము గార్వభముఖము చెవులు నిక్కపట్టుకొని ముఖము మీద
కత్తి భయంకరమయిన గాడిదకూతలు కూయుచు యింద్రుఁడు పెల్లగా పాదన్యాస
మాలచేత పద్మాద్రీ వెళ్ళి అచ్చట నొక గుహాయందుండెను గనున శక్తిహీనుఁడై
గాడిదముఖమువంటి ముఖముగలిగినవాఁడై సిగ్గుతోచేరి గుహలో ప్రవేశించెను. ఇతనికి
ఆహారము అరణ్యమందున్న కానుకలు, గడ్డి. ఇట్లు బహు దుఃఖముతో నుండెను

శ్లో॥ ఖరగ్రీవస్య శక్రస్య ద్వాదశాబ్రా వినిర్యయుః । దృష్వోతే
ఽనాయశంస్వర్గం దానవా దేవశత్రుపః । స్వర్గమాప్నోత్యపిబుధై నియ
తు సే పరస్పరమ్ ।

తా|| ఇట్లు గార్దభముఖుడయిన యింద్రునకు పన్నెండు సంవత్సరములు గడచి వని. స్వర్గమందు దేవేంద్రుడు శనికారణముచేత రాక్షసు లిదేవమయమని దండెత్తి వచ్చి దేవతలతో యుద్ధముకీయ నారంభించిరి.

శ్లో|| దేవానాం దానవానాంచ ప్రత్యహంరోమహర్షణం । ఆసీ దాయోధనంవిప్ర విశాంతాస్త్రిదశాలయాః ।

తా|| ఓ బ్రాహ్మణుడా! దేవతలకు రాక్షసులకు యీప్రకారముగా ప్రతి దినమందు అతి భయంకరమయిన యుద్ధము జరుగు చుండెను. అందులో దేవతలు ఆయాసమును బొందిరి.

శ్లో|| తలస్తే మృగయాం చక్రు ధ్రేవేంద్రం వజ్రపాణినం । విభ క్తాస్తే చతుర్దిక్షు మార్గమౌయయుస్సురాః ।

తా|| యిట్లు రాక్షసులతో పోట్లాడసమర్థులుగాక దేవతలు యింద్రుని అశ్వే షించుకొంటు విభక్తులై నాలుగుదిశలకు వెళ్ళిరి.

శ్లో|| విదిక్షుదిక్షువిబుధా స్త్రిషులో కేషునర్వరః । అటవ్యద్రీంద్ర ఘోషేషు కందరేషు దరీషుచ । నర్వర మృగయాం చక్రు ధ్రేవా స్స్వర్గాధిపం మునే ।

తా|| యిట్లు దేవతలు విద్యులయందును, విదిక్కులయందును, మూడు లోక ములయందును, అరణ్యములయందును, పర్వతేంద్రములయందును, పట్టణములయందును, కలెలయందును, గుహలయందును, కందరములయందును వర్సిరి వెదకిరి.

శ్లో|| సర్వే సంత్రస్తమతయః స్వర్గస్థై ర్దానవేశ్వరైః । ఆక్రమిష్య త్తదాతూర్ణ మితిజ్ఞాత్వాయయుర్ద్ధివమ్ ।

తా|| యిట్లు వెదకి యెచ్చటను యింద్రునిగానక భయమును బొందినవారైరి. స్వర్గము దానవులచేత ఆక్రమించబడినదానినిగా తెలిసికొని స్వర్గమునకు తిరిగి వెళ్ళిరి.

శ్లో|| అదృష్ట్యావతియా తాస్తే క్వేత మత్రేభవాహనం । వున ర్నిశాచరైశ్శూరై ర్మాయాసంగ్రామకోవిదైః । కృత్వా ఘోరతరం యుద్ధం సర్వేదేవాః ఐరాజితాః । స్వర్గసంరక్షణార్థాయ దేవా నం భ్రావ్యకేచన । దృష్త్వాతేనాయకం స్వర్గం సురా స్వర్లోక వాసినః । నమా తేనమరాస్సర్వే వయోధింప్రాపురోజనా ।

తా|| వెళ్ళి అచ్చట యిందుని గానక తిరిగి మాయా యుద్ధనికారదులయిన రాక్షసులచేత యుద్ధమందు బెబ్బలుతిని పరాజితులై స్వర్గ రాక్షసాస్థానం కొండటిని దేవతలనుంచి స్వర్గ మనాయకమయినదని దేవతలందరు గంపుగా పరాక్రమమాచేత ఏదోయొక ప్రియత్నముకొఱకు సమాద్రమువద్దకు వెళ్ళిరి.

శ్లో|| గచ్ఛన్తామేమానితా స్తత్ర (వత్సరాగే) వయోనిధా | సంప్రాప్తై రత్రతపసి మకరస్థే దివాకరే |

తా|| మాఘమాసము సంహృత్తమగుచుండ మణియు మూర్యుడు మకరరాశిని బొందినకాదగు సమయమందు సమాద్రతీరంబున ప్రిత్యంతాగ్రమందు స్నానార్థమై ఆకాశమార్గమునుండి అచ్చటికి కొందరు వచ్చిరి.

శ్లో|| (వత్సంతాగ్రే) దేవఘాతే మునయః భేదరానఘాః | ప్రాప్తై నూర్వోదయే స్నాత్వా పూజయిత్వా జనార్దనం | అభ్యర్చ్యమానా స్తత్రైవ మేతన్నానప్రళంసనమ్ |

తా|| ఆకాశ సంహారులయిన మాఘులు దేవరచితమయిన ప్రిత్యంతాగ్రమందు మాఘంబున మార్తాండోదయమందు మజ్జనమాడి మాధవుని బూజించి మాఘమాసవైభవమును జెప్పకొనుచుండిరి

శ్లో|| తా దృష్ట్వా నిర్జరా స్వర్గే తా నభ్యేత్స బభాషిరే | వయోధావత్ర యుష్మాభిః ప్రిత్యంతాగ్రే వృథక్ష్పృథక్ | అనుష్ఠిత మిదంపుణ్యం కింవతం భగ్నకాంబుధాః |

తా|| ఇట్లున్న ముతలమజ్జించి దేవతలు వారివద్దకు బోయి యీసమాదంబున ప్రిత్యంతాగ్రమందు మీరు వేలుకేలుగా అనష్ఠించుచున్న పుణ్యమయిన పాతము యేమిటి.. దీనికి ఫలమేమిటి.. మాకు చెప్పుమని కానడిగిరి

శ్లో|| ఇత్కుక్తా విబుధైర్నివ్రా మునయః భేదరోగ్తమాః | ఇథం మూచు ర్కాఘఫలం సురేభ్య స్సుఖదాయకమ్ |

తా|| దేవతలచేత నిట్లు అడుగబడినవారై భేదరులయిన మాఘులు సుఖపడమయిన మాఘస్నానఫలమును వక్ష్యమాణుపాకాముగ జెప్పకొడంగిరి

భేదరాః|| శ్లో|| శ్రుణ్వంతు దేవా స్వర్గేత్ర వ్యాస్సాభిర్యతృతం

వీణం । మాఘమాగవతమిదం సర్వపావహరం శుభం । జగద్ధితాయ
వత్సామః శ్రీణుధ్వం తస్యైభవమ్ ।

తా॥ ఓ దేవతలాళా ! వినుడు. మాణే ననస్థింపబడునది మాఘవరము. ఇది
నమస్తపాపహరము. లోకోపకారముకొఱకు మీకు శిష్యులున్నాము.

శ్లో॥ మాఘే చోష్ణకరేవారి చరత్తచవిభావసా । స్నానంప్రత
గ్జలేకుర్న్య ర్శ్యేత్తే వల్నభాగినః ।

తా॥ మాఘమాస మకరమం దుష్టకిరణులై నూర్యకుండగా పాతకాల
మందు స్నానమాచరించువాగు మోక్షమును బొందుదురు.

శ్లో॥ యోమాఘే మాధవందేవం ప్రతరుత్థాయనంస్మరేత్ ।
సద్వస్త్వముచ్ఛతేపాపై ర్నాత్రీకార్యావిచారణా ।

తా॥ ఎవ్వఁడు మాఘమందు కాంక్షింపఁబూర్తమందు లేచి మాధవనామ
సంస్మరణ నాచరించునో తాఁడు అప్పుడే పాపవిముక్తుడగును. సందేహములేదు.

శ్లో॥ స్నానం దానం జపో హోమః ప్రాతర్మాఘే జలాంతికే ।
యేకుర్లందినరాధత్త్వా తేధన్వా నాశ్రీసంశయః ।

తా॥ మాఘమందు జలపాంత్యంబున ప్రాతఃకాలమందు స్నాన దాన జప
హోమాదుల నాచరించువాగు సన్యలగుదురు. ఇందుకు సందేహంబులేదు.

శ్లో॥ మాఘే శుక్ల చతుర్థ్యాం పాన్లమ్నాం భక్తితత్పరః ।
గోదానంచ వృషోత్సర్గం శిలాపాపాన్న పాయసమ్ । కంబళం వస్త్ర
దానంచ యఃకుర్వా ద్ధిజతుస్త్వయే । తే విష్ణులోకం సంప్రాప్య నైవ
తస్మాన్నివర్తతే ।

తా॥ మాఘశుక్ల చతుర్థి వూర్ణిమలయందు భక్తితో గోదానమును, వృషో
త్సర్గమును, తిలలను, ఆపూపములును అన్నదానమును, పాయసమును, కంబళమును,
వస్త్రమును బ్రాహ్మణున కిచ్చువాఁడు విష్ణులోకమునెరి అచ్చటనుంచి తిరిగి రాడు.

శ్లో॥ గోదానా దుగ్ధిలోకంచ వృషోత్సర్గేణ వైష్ణవం । తిలై
శ్చాండీమసంలోక మపూపై స్సూర్యమండలమ్ । సర్వలోకమన్న దానేన
పాయసేన ధుగ్ధివాలయం । ఆగ్నేయః కంబళాద్వాది వస్త్రోదానాద్విధేః
పదమ్ । విష్ణో రంశాంశభూతేషు లోకే శ్వేతేషున్దితాః । నివసంతి

ముదామా ఘే స్నానదానవరాయణాః । నాతావరతరం కించి త్వవిక్రం
పాపనాశనమ్ ।

తా|| పైచెప్పిన దానములకు ప్రత్యేకఫలమును జెప్పబడును. గోదానములకు గారీవల్లభలోకమును, వృషోత్సర్గముచేత విష్ణులోకమును, తిలదానముచేత త్రియామూ నాథలోకమును, అపూపములచేత అహస్కరలోకమును, అన్నదానముచేత అనురలోక మును, పరమాన్న దానముచేత ధ్రువలోకమును, కంబళాది దానములచేత కృష్ణవర్త లోకమును, వస్త్రదానముచేత బ్రహ్మలోకమునును బొందుదురు. ఈలోకములన్నియు విష్ణుదేవాంశభూతములుగాన నమస్వయము. మాఘస్నానగుతులై యీదానముల నాచ రించువా రీ లోకములను బొంది నుభింకురు. ఈ మాఘ వ్రతముకంటే పవిత్రమయి నదియు, పాపనాశనమయినదియు నయిన వ్రతము నుజ్జీయకటిలేదు.

శ్లో|| ఏతద్ర్యతవరం వధ్యం మునీనామపినాకసాం । ఏతన్మాఘ
వ్రతంతద్య త్పువధ్యం గృహమేధినామ్ ।

తా|| ఈ మాఘవ్రతము అరణ్యవాసులయిన మనులకు మిక్కిలి అనుకూలమై నది. ఈ మాఘవ్రతము అట్లుగానే గృహాలయులయిన గృహస్థులకును మిక్కిలి ఉప యోగము. (పంథేనోపేతం పద్యం) అనగా మార్గమునుతప్పనిది పద్యమనబడును. (అనగా ముక్తికి తిన్ననిమార్గమని అర్థము)

శ్లో|| శీతార్తోవా జడోవాపి జరతోవా రుచాన్వితః । వటుర్వా
బాలకోవాపి నారీ శూద్రాదాయాపివా । నకుర్వంతియదామా ఘే ప్రాత
ర్వేవారిగాహనం । చండాలయోనే తేయాంతి తతః పుల్కనయోనిషు ।
రజకేషు కులాలేషు తిలఘాతకయోనిషు । శ్వగర్దభోష్ణజంబూక వృక
వ్యాఘ్రా ఖయోనిషు । ఉత్పద్యవశ్చా త్ప్రేళాచ యోని మాసాద్య
దుఃఖతాః ।

తా|| చలికి భయపడువాడుగాని, శిన్నతుడుగాని, ముసలివాడుగాని, లోగ పీడితుడుగాని, బ్రహ్మచారిగాని, బాలుడుగాని, స్త్రీగాని, శూద్రాదులుగాని మాఘ జలమందు మునుగనివారు దేహాంతమందు చండాలులై తఱువారే పుల్కనయోనల యందు పుట్టి తఱువారే రజ (చాకిరి) కులమందును, కులాలల (కున్నరి) యందును, తిలఘాతకుల (తెలుకుల) యందును జన్మించి, తఱువారే కుక్కలయందును, గాడిదల యందును, ఒంటెలయందును, నక్కలయందును, తోడేళ్లయందును, చ్యాఘ్రములయందు

దును, మావకమలయందును జన్మించి పిదప పికాచయోనులయందు జన్మించి పికాచ ములై దుఃఖించుచుండరు.

శ్లో॥ తస్మాన్నాఘేబహిర్వారి నావగాహంతియేనరాః । చండా
లాస్తేఽపివిజ్ఞేయాః శ్వపచాః పశుఘాతుకాః । మాఘవ్రతవిఘాతేన నదా
ద్దుగ్ధావగుంకరాః ।

తా॥ కాలుటి ఎవ్వరు మాఘంబున బహిర్జలమందు స్నానమాచరించరో కాడు
చండాలులును, కుక్కమాంసమును తినువాటును, పశుఘాతుకులును నగుడరు. మాఘ
వ్రతఘాతులు యెల్లప్పుడును జనిర్యాచ్యసంకరులు నగుదురు.

శ్లో॥ యేమాఘవ్రతభేత్తారో వర్జయే దంత్వజం యథా । శ్వవ
చోపిపరిష్ఠోభూ న్మాఘవ్రతవరోయసి । పరిష్ఠాప్రతహీనశ్చేత్ శ్వవచా
దపిచాధమః । బహునాకింప్రలాపేన శ్రుణుస్వంతిరీడశాలయాః ।

తా॥ మాఘవ్రతచ్ఛేదకుని చండాలునివలె త్యజించవలెను. ఓ దేవతలారా!
అతిప్రసంగముతో నేమి ప్రయోజనమున్నది. విడుడు. చండాలుడైనను మాఘవ్రత
శరాయణుఁ డాయెనేని వాడు శ్రేష్ఠుడేయగును. శ్రేష్ఠుడయినను మాఘవ్రత హీనుఁ
డైనయెడల వాడు చండాలునికంటెను తక్కువవాడగును.

శ్లో॥ ఏవం వేదార్థతో జ్ఞాత్వా మాఘస్నానం శుచివ్రతం ।
యఏవంవేదయఃకుర్యా త్ప్రసిర్వాణం వ్రవక్ష్యతే ।

తా॥ యిట్లు యెవ్వఁడు వేదార్థమువలన మాఘవ్రతము పరిశ్రమైనదని తెలిసి
కొనునూ, యెవ్వఁడు ఆచరించునూ వాడును మోక్షమునుబొందును.

శ్లో॥ అనుస్థితం యదస్మాభి ర్మాఘమాసవ్రతం సురాః । యు
ష్మాకమిత్థమస్మాభిః కథితంవ్రతము త్తమమ్ ।

తా॥ ఓ దేవతలారా! మాచే నాచరింపబడినది మాఘవ్రతము. దీని నిట్లు
మీకు చెప్పితిమి.

గృత్స్నమడః శ్లో॥ ఇతితేహంవచశ్శుత్యా దేవాస్తస్మిన్ జలే
ముదా । స్నన్నుః సర్వార్థకామాస్తే వయోధింప్రాప్తురోజసా ।

తా॥ గృత్స్నమడుఁడు చెప్పుచున్నాడు. ఓ జహన్నా! యిట్లు భేచరవాక్య
ములను దేవతలు విని యిష్టార్థకామలై సముద్రమండు స్నానమాచరించిరి.

శ్లో॥ తేతశ్చాలోకయామాను ర్విష్ణుమూర్త్యంజగద్గురుం । చతు
ర్భుజంకోమలాంగం శంఖచక్రగదాంబుజమ్ ॥ ఉధానం పీఠవసనం కింబు
కంఠం కిరీటినం । హస్తగ్రేవేయ కటకై ర్వైజయంత్యా విరాజతమ్ ।
స్థితం నువదనంవిష్ణుం పంకేజదళలోచనం । గూఢగుల్ఫం కూర్మపాదం
చారుజంఘోరుభాస్వరమ్ ॥ నాభీనరోజ విలస త్త్రిపశీభి ర్విరాజతం ।
మునిభిస్తనకాద్యైశ్చ స్త్రాయమానంశుచిస్మితమ్ । నీలజీమూతసంకాశం
కాస్తుభాళరణోదరం । సుహాసం సుకపోలంచ లలాటతలకోజ్జ్వలమ్ ।
సర్వాభరణసంయు క్తం లసన్మృగరకుండలం । సశీకం త్రిదశాస్త్రప్ర ప్రణే
మునివరమాత్మనే । కృతాంజలిపుటాన్వ ర్వే తుష్టుపుపురుషో త్తమమ్ ॥

తా॥ పిమ్మట దేవత లిట్లు మాఘస్నానమాచరించి ఆచ్చటనే ప్రపంచమానకు
అధ్యక్షును, జగద్గురువును, నాలుగుచేతులు గలవాఁడును, మృదువులయిన అంగములు
గలవాఁడును, శంఖమును, చక్రమును, గదను, పద్మమును ధరించినవాఁడును, పీఠాంబు
రుఁడును, శంఖమువంటి కంఠములవాఁడును, కిరీటియు, ముత్యాల హారములచేతను,
కంఠధూమణిములచేతను, కంఠణములచేతను, వైజయంతిచేతను, ప్రకాశించువాఁడును,
చిఱునవ్వుమాఖముగలవాఁడును, స్వవ్యాపకుఁడును, పద్మపత్రాయత లోచనుఁడును,
గూఢములయిన చీలనుండలు గలవాఁడును, కూర్మమువంటి పాదములు గలవాఁడును,
నుండరములయిన పిక్కలు తొడలుగలవాఁడును, నాభిపద్మోఽరిత్రకాశమాంబుఁడు
ముదతలుగలిగిన శోభితుఁడును, తెల్లని నగు ముగియు గలవాఁడును, నల్లని మేఘము
యొక్క కాంతివంటి కాంతిగలవాఁడును, పక్షిమందు కాస్తుభిమణిగలవాఁడును, కుభ
కరమగు ముక్కుగలవాఁడును, మంచి చక్కర్లులవాఁడును, నుండరలలాటతలకుఁడును,
మకరకుండల గ్రేవేయ కంఠణములచే ప్రకాశితుఁడును, సర్వాభరణధూషితుఁడును,
సకాది మాని నేవితుఁడును, లక్ష్మీసహితుఁడును నయిన శ్రీ మహావిష్ణువునుజూచిరి,
పిమ్మట నమస్కరించి అంజలిబద్ధులై స్తోత్రముజేసెరి. పక్ష్యమాణాధ్యానుమందు
స్తోత్రము చెప్పఁబడును

అథ నవమోధ్యాను స్తోత్రం ప్రాప్తమ్ ॥

—॥ అథ దశమోధ్యాయ ప్రారంభః ॥—

దేవా ఊహుః । శ్లో॥ విమరఖల గురుంత్యా వేదవేద్యం విధిజ్ఞః
వినుతనిగమ నానం నైవజానంతిమూఢాః । గ్రహపతిశశిపూర్వైశ్చైవ
ద్రవైరించివ్యసైః స్తుతచరణయుగంతే దర్శనంనోద్యజాతిమ్ ।

తా॥ దేవతలు భగవంతుని స్తుతించుచున్నారు. ఓ నిగమగోచరా ! సమస్త
మయినవాటికి గురువువును, వేదవేద్యుడవును, నిగమాలయఁడవును నయిన నిన్ను విధి
జ్ఞులు తెలిసికొనుచున్నారు. మూఢులు తెలిసికొన లేరు. మూర్ఖాగ్రహ బ్రహ్మాండ
లోకస్థులచేత స్తుతించబడుచుండెను నీ చురణయుగళము మా కిప్పుడు పర్యక్షమయినది.

శ్లో॥ దేవానంద సుధాద్భివృద్ధి శశినే స్వర్గావవర్గాయతే । బ్ర
హ్మాంద్రామరపాలకాయవిదుషే వైకుంఠవానాయతే । భూతావానన
వానసృష్టిషు సదా వానాయభానాయతే । సచ్చిద్రూపధరాయ నర్త్య
వచసే దేవేశ తుభ్యంసమః ।

తా॥ దేవానందసముద్రవృద్ధిచంద్రుఁడవును, స్వర్గమోక్షప్రదుఁడవును, బ్రహ్మాం
ద్రాదుల సృష్టిని కియవాఁడవును, వైకుంఠమందు నివసించువాఁడవును, భూతావాన
నివాససృష్టలయం దుండువాఁడవును, సదా ప్రకాశించువాఁడవును, సచ్చిద్రూపమును
ధరించువాఁడవును, సర్వవాక్యఁడవును నయిన నీకు నమస్కారము

శ్లో॥ సృష్ట్యా నర్వజగత్సృజాథ మధికం ధాతా భవాన్నాలనే ।
విష్ణు స్తలయకారణాయ భగవాన్ శర్వోన్యధాత్మాస్వయం । సంపూ
ర్ణాంబునమావృతేచనిగమై సంస్తాయమానోభవాన్ । కేషః పరిపుటే
శయానఅధిక స్సర్గస్తథాపూర్వవత్ ।

తా॥ నీవు సర్వమును సృష్టించునప్పుడు బ్రహ్మవును, సృష్టించి జగత్తును పో
షించునప్పుడు విష్ణువును, పోషితజగత్తును సంహరించునప్పుడు రుద్రుఁడవును. అగు
చున్నావు. సర్వము నశించి ఉదకవూడిత మయినప్పుడు నీవొక్కఁడవే మిగిలివాఁడవై
వేదస్తుత్యుడవగుచు మట్టియాకుమీద శయనింతువు. తిరిగి పూర్వమువలె సృష్టించువు.
సర్వజగత్తునకు కలకాల నీవే.

శ్లో॥ పురాకృత్వా కృత్వాకీధుం శధిలీకారవిపులం విపద్యంతే

విశ్వే వివిధకర్తృత్వాతిగురుభిః । వరానందం లభ్యా పరమపదపీఠ పద్మ
భవనోమురారే త్వింద్రాద్యా నవిదురమలంతే పదయుగమ్ ।

తా|| ఈజగత్తు పూర్వకాలంబున బ్రహ్మచే సృజించబడి పిమ్మట సంహరింప
బడుచుండె మఱియు నీజగత్తునందును ప్రజలమొక్క నానావిధ సౌకర్యములును, నానా
విధ సుఖదుఃఖములును పరిపాలించుచుండు ఆ పరమాత్మవయిన నీకువప్పు సృజింపబడిన
గొప్ప మహిమగలిగిన బ్రహ్మకు గాని, పోషింపబడుచుండు విష్ణువుకు గాని, లేకయింద్రా
దులకు గాని, యీ జగత్తునందు పరమపవిత్రస్థానంబయిన భగవత్పద ద్వంద్వమును
తెలిసికొనుట కష్టసాధ్యమని తాత్పర్యము.

శ్లో|| చతుస్త్రింశాధికైశ్చ తురధికచైతన్యనివహే వ్యపాకుర్వా
కర్మప్రకృతిగుణభేదైషవిఖలం । నిషేధాష్టత్వాగ్రహణవిరచేష్టాభిరఖలం
తథాచైకంత్యాం తేనవిదురసయామోహమలియః ।

తా|| కర్మప్రకృతి గుణభేదములుగల సమస్తచేతనజాతమును సృజించు అఖిల
నిషేధమును విడచి యిష్టమును గ్రహించునట్టి అద్వితీయుడైన వయిన నిన్ను (సామా
న్యములు) తెలిసికొనలేని మామతము.

శ్లో|| భవానే కోలోక స్తవ నిఖలరోమాళి వివరే వ్యనేకా బ్ర
హ్మాండాః పరమవరమాణయివ । ప్రవర్తంతే వ్యస్మిన్ నిలయవిధయ
స్త్యాం సచవిదుర్విమిశ్రాస్తే నర్వే రజసిరజసా మందమలియః ।

తా|| ఈప్రపంచమంతయునీవే. నీయొక్కకోమచిలములందు అనేక బ్రహ్మాండా
ములు నూత్నపరమాణువులవలె ప్రవర్తించుచున్నవిగా. ఇట్లుండియు గుణమిశ్చైత
రతోగుణబద్ధులై మందమతులైనవారందఱు ఆ పరమాత్మ స్వరూపమును తెలిసికొన
లేని తాత్పర్యము.

శ్లో|| మహామాయా మాదౌన్మజసి భగవన్ తత్వనిచయా వ్యస
త్పితాదీవై గుణగణ సవ ప్రస్తుతపదాః । తత్ స్తజ్జీవార్థ్య ద్వితీయ పర
రూపేణానుషు భవాః లాస్యోత్సాహం సటయతిసునూత్రాధికధరః ।

తా|| ఓ భగవంతుడా! నీవు ముందుగా మాయను సృష్టించి, తిరువార తత్వ
ములను, చిత్తములను, గుణములను సృష్టించి, దేహములను సృష్టించి జీవాత్మయుపర

మాత్యయనై ఆత్మయందు ప్రవేశించి నూతనధారివై శాట్యోత్సాహమును జేయుచున్నావని తాత్పర్యము.

శ్లో॥ విధి స్తవన్నాభిస్థః కమలధవనస్త్వ తపవిభో । నజానన్నా
ళాంతః ప్రతివదనదాధారః కలధౌ । విమృగ్యకోధారః కమలధరకః కోహ
మితిసః స్వయంభూశ్చింతాంతేతవ ఇతివఙ్క భేచనుగతిమ్ ॥

తా॥ బ్రహ్మ నీయొక్క నాభికమలమందు జన్మించి సముద్రమందు తన జన్మ
స్థానమును తెలిసికొనిక పద్మశాళమందు ప్రవేశించి వెదుకుచు నా కాధారమేమిటి.
నే నెవ్వడను అను చింతనొందెను. తలువార ఆకాశమందు తన అనుమాట వినఁ
బడెను. గనుక తపస్సు శ్రేష్ఠమని తాత్పర్యము.

శ్లో॥ సతప్తాసాహస్రం సమధికనాభి స్తకమలే తవాధారంజ్ఞాత్వా
హరిరితివివేచి స్తవనుతిం । విధతే త్వంవిష్ణో మశకకరిభూతం స్థిరచయం
విసర్గాద్వర్త త్వంవిహితమతనోషీ త్వబలతః ।

తా॥ పిమ్మట ఆమాటను విని నాభికమలమందే సహస్రసంవత్సరములు తప
మాచరించి తన కాధారము హరియని తెలిసికొని విష్ణువునుస్తుతించి మీ ప్రసాదమువలన
మా స్థిమశకభూతమయిన ప్రపంచము సృష్టించబడెనని తాత్పర్యము.

శ్లో॥ సహస్రాక్షోరూపస్సకలిత సహస్రాంతవదనః సహస్రాంఘ్రి
ర్బాహు స్సకలసవాస్త్రియుతిగుణః । సహస్రాకారై స్తం సకల దివిభూ
రాదివిచులం సమావృత్వాభ్యాసీ త్యధికదశకాంగుష్ఠమవరమ్ ॥

తా॥ సహస్ర శేత్రుడవును, సహస్ర ముఖుడవును, సహస్ర పాదుడవును,
సహస్రబాహుడవును పర్వగుణ సహస్రవంతుడవును నై సహస్రాకారములచేత
భూమ్యాది సమస్తలోకములను వ్యాపించి పదిఅంగుళము లధికముగానుండెను. పంచ
దశాధ్యాయమందీ యర్థము విశదముగా వ్రాయబడును.

శ్లో॥ హరే కుక్షోలోకా స్తవవిహిత సప్తద్వయవరాః ప్రవర్తంతే
కోణే క్వచిదఖిలభూతైశ్చసహితాః । విశానంతస్సర్వేన విదురవరంత్వాం
తపబలం స్వతంత్రంతేశ్వర్యం జననమరణానైకశతతః ।

తా॥ ఓ హరీ ! నీ కుక్షియందు ఒక భాగమందే యీ పదునాలుగు భువనములు
అఖిల భూతములతోసహా యుండి ఆచ్ఛటనే జన్మించుచు మృతినొందుచుండెను. గనుక

తెలిసినవారువలె యుండి నిన్ను తెలిసికొనలేదు. నీవలనా స్వతంత్రుని నీకార్యము స్వతంత్రుని తాత్పర్యము

శ్లో॥ మారేకేది త్వత్తః పరమపదవిజ్ఞానాగమో నిబబుధ్యాకూర్తా
రాద్యాః ఖగవతి విరించిప్రభృతయః । భజంతిత్వామేవ ప్రకృతిరహితా
స్పర్శమతిభిః ప్రవక్ష్యంతేత్వాంతే పరమపురుషం పావనధరాః ।

తా॥ ఓ మారీ ! పరిశుభలయిన గరుడ విరించ్యకూర్తాదులు కొందఱు నీవలన
పరమపదలబ్ధిపాదన మార్గములను విని నిన్ను నేవించి, మాయాతీతులై, సకృతులులై,
పరమపురుషుడవును, పరాత్పరుడవును, పరంజ్యోతివిని, పరబ్రహ్మవును నయిన నిన్ను
బొందుచున్నారని తాత్పర్యము.

శ్లో॥ ప్రహ్లాదోద్ధవశౌనకధ్రువవరా రక్షోనజోనారదః । మాస్తీం
ద్రశ్చపరాశరప్రభృతయో యేన్యేవస్థితాదయః । త్వద్భక్త్యాపరమాయా
రాత్తిరహితం తేజోమయంతే వదం । తస్మాదద్యననామతే వక్ష్యుగం
జేవేశసాఖ్యవ్రదమ్ ।

తా॥ ధ్రువ శారదాస్తవ ప్రహ్లాదోద్ధవ శౌనక భీష్మణ వసిష్ఠ పరాశర
గజేంద్ర శ్యా సాంబరీష కుక భీష్మ దత్తాంగరాంజనేయ బలి పుండరీకాక్షలుత్పత్పాద
భక్తిచేత దుఃఖరహితమును, తేజోమయమును, కాశ్వతమయిన నీస్థానమును బొందితి
గనుక ఓ దేవ ! సాఖ్యప్రదము లయిన నీ పాదములకు నమస్కార ముచరించెదనని
తాత్పర్యము

శ్లో॥ త్వంవిష్ణు స్త్వందినేశ స్త్వమసి మరవతి స్త్వం విధాతా భవ
స్త్వం! త్వంసోమ స్త్వంచసారి స్త్వమసిహుతవనా స్త్వంమఖ స్త్వంఖగాశ్చ!
త్వంశైలా స్త్వంమృమాద్యా స్త్వమపిచకకుభ స్త్వంసముద్ర స్తథాన్య ।
త్వస్సర్వం త్వత్స్వయావం జగదఖిలమిదం నైవచాన్యంహరేసి ।

తా॥ ఓ దేవా ! నీవే విష్ణువు, నీవే సూర్యుడవు, నీవే ఇంద్రుడవు, నీవే
బ్రహ్మవు, నీవే ఉడుగుడవు, నీవే చంద్రుడవు, నీవే యముడవు, నీవే అగ్నిహో
త్రుడవు, నీవే యజ్ఞుడు, నీవే పక్షులు, నీవే పర్వతములు, నీవే వృక్షాదులు, నీవే
దిష్కులు, నీవే సముద్రములు, ఇది అది యనగేమి, జగత్తు అంతయు మీస్వయావమే,
ఇంతింటే వేరేముగా యేమియు లేని తాత్పర్యము.

శ్లో॥ నమస్కామోభూమ్నా మునిమతిగుహాంతర్థ మనికం తపోభి
ద్భుత్వాస్తై స్తవపదయుగధ్యానకుశలైః । నిబద్ధస్త్వం తస్మిన్ హృదయ
కమలేనంవియతే బహిశ్చాంత ర్వాప్తం పరమపురుషం దేవసతతమ్ ।

తా॥ ఓ దేవా ! మీసాదారవిందధ్యాన కుశలులయిన మానలచేత దుష్టగత
కులచేత హృదయమందు కట్టబడినటువంటిన్ని, మునిమానసనివాసుడైనటువంటిన్ని
లోపల వెలుపల వ్యాపించినటువంటిన్ని, పరమపురుషుడైనటువంటి ఓ దేవా ! నీకు
నిరంతర మశేక నమస్కారములు.

శ్లో॥ పురా విష్ణో చాన్నే భవజలధిముత్తర్తమధికం మునీంద్రా
యోగీంద్రా స్తవభవ విఃచ్ఛాదీదివిహః । త్వదీయ్యాభక్త్యా సృష్ట్యఖిల
మఖనావోపరి విభోతితీష్ఠ స్తేనూనం తవపదముపాజగ్మరనఘాః ।

తా॥ ఓ శ్రీమహానాథా ! పూర్వమందు మునీంద్రులు, యోగీంద్రులు,
శంకర విదాత ఇంద్రుగుమొదలగు ఆహ్వాన భవసాగరమును చాటుకొనుట అశేష
మఖదాయకమయిన త్వదీయ భక్తియను గావ గల్పించుకొని సంసారపమాద్రమును చాటి
నీ పాదసన్నిధిని జేరిరి తాత్పర్యము.

శ్లో॥ దురాచారోఽప్యోక్తహరమాని పాశాంశ్శవివిధాః । అజా
మీళఃపూర్వం న్యూనుభవ మోహేనభగవత్ । నవకోక్త్యాకాలే తవ
విభవనామ్నా వశుగడిం తవాపిత్వంనామ ప్రతిపదసుఖంతేధికమితి ।

తా॥ పూర్వమందు అజామీళుడు దురాచారవంతుడై ప్రతిదివము అశేష పాప
ములను జేయుచు అంతఃకాలమందు తన కమారునియందయిన మోహముచేత తొట్టు
పాటుతో గూడిన వాక్కుచేత నీశామమును (నాకాయణ అను నామమును) ఉచ్చ
రించి అనంత మఖదాయకమయిన మోక్షపదమును బొందెను గావ ఓ భగవంతుడా !
నీనామమహిమను వర్ణింప నెవ్వరితగము

శ్లో॥ న్యశంశోద్భూతాయా నకలగుణధారా గుణకలావిధిజ్ఞా
వేదజ్ఞావిరుత పరశాస్త్రార్థకుశలా । హరే సారుద్రాగ్రే నకలగతిదానేషు
నిపుణా త్వదీయం యద్వర్ణ్యద్యయపరమనామ్నా ప్రమహిమా ।

తా॥ శ్రీమహానాథా ! న్యశంశోద్భూత యైనటువంటిన్ని, సమస్తగుణ
ధారయునటువంటిన్ని, గుణకాలవతిన్ని, విధిజ్ఞయు వేదజ్ఞయు, శాస్త్రార్థ ప్రసి

అయ్యనయిన పూర్వకీ నీయొక్క అక్షరద్వయాత్మకమయిన రామనామోద్ధారణచేత
(రామనామమహిమచేత) మహిమనుబొంది పరిలయనకు నుగతి దానమందు పొంది
రాలయెను.

శ్లో॥ ఆనంతానంతేశ స్తవనుతిముపాశ్రిత్య బహుధా తదానీతే
తత్పరవరమణినహస్యాంతవదనైః । తద్ధేవానంతారి స్తవసిధగవం స్త్వం
యుగళతం । నుకింకృత్వా పశ్చాద్వహతి తవవాహత్యమనిశమ్ ।

తా॥ ఓ ఆనంతా ! పూర్వము ఆదిశేషుడు అనేకములుగా సహస్రముఖముల
తోను నిన్ను స్తుతించి నీకు శయనమాయెను అట్లే శేషశత్రువులైన గరుత్మంతుడునూ
యుగములు తపస్సుచేత నిన్ను స్తుతించి నీకు శాశ్వతమాయెను.

శ్లో॥ సమామితే చారుచరిత్రసావనం పదంసురేశాఖిలదుఃఖహర
కం'అస్మాకసమాలోకయన్విష్టరాన్విభౌ నిశాచరైర్నిర్జితదుఃఖమానసాః ।

తా॥ ఓ దేవతా! చారుచరిత్రంబుచేత పవిత్రమయినదియు, అ శేష దుఃఖనిహర
కమను పయిన నీపాదములకు పందనములు శేయుచున్నాను. మేము దేవతలము.
యుద్ధమందు రాక్షసులచేత వోడిపోయి దుఃఖించుచున్నారము. మమ్ములనుదయతో
జూడుము.

శ్లో॥ ఇదానీ మింద్రలోకేతు ఇంద్రోనాస్తి సురేశ్వరః । కుత్ర
యాతీతినశ్యకః సవిద్యోవయమత్రహి ।

తా॥ ఓదేవా! వినుము. ఇప్పు డింద్రలోకముం దింద్రుడులేడు. మౌదేవేంద్రుఁ
డెచ్చటనున్నాడో మాకు తెలియదు.

శ్లో॥ నాకేనిశాచరైర్ముద్ధ మస్మాకంజాతమత్రతు । యుద్ధే పరా
జితాస్త్యంతు శరణ్యంశరణాగతాః । ఇంద్రంవాష్మథవాచాన్యం సమర్థం
స్వర్గపాలనే । పాహ్యస్మాకప్రేనయిత్వాతం దేవదేవతనానుగాః ।

తా॥ స్వర్గమందు రాక్షసులతో మాకు యుద్ధము సంపాద్యమయినది. అం
దులలో మేము పరాజితులమై స్వలోక రక్షకుడవయిన నిన్ను ఆశ్రయించితిమి గాన
ఇంద్రుని గాని, మఱియొకని గాని సమర్థుని స్వర్గపాలనమునకుబంపి నీ ఆనచరులమైన
మమ్ము రక్షించుమా దేవదేవా.

గృష్ణునుడః । శ్లో॥ ఇతిదేవైస్తుతో విష్ణుః స్మృత్వాతేషాం ప్ర
యోజనం । విదితార్థస్తతోదేవాః ప్రసన్నప్రసాదాత్మానే ।

తా|| ఇట్లు దేవతలచేత స్తుతించబడిన విష్ణుమూర్తి వారి కార్యమును తెలిసికొని తెలిసిన కృత్యంతముగలవాడై ప్రసన్నుడై వాతో నిట్లనియె

శ్లో|| యస్మాదశ్రాగరాదేవా శ్చుబ్ధధ్వమనుశాసనం । వజ్ర
పాణిస్సరశ్శ్రేష్ఠః శాపేనమహతానురాః । వసాత వద్మతైలస్య గుహా
యాం గర్దభాసనః ।

తా|| ఓ దేవతలారా! మీరు వచ్చిన కనిగూర్చి చెప్పెదను వినుడు ఇం
దుడు గాడిదముఖముగలవాడై బ్రాహ్మణ కాపమాకుడై పద్మావతి గుహాయందు
పడియున్నాడు.

శ్లో|| మిత్రమిందనతీంద్రాతా వనుభూయవినిర్గతం । దృష్ట్వాముని
శ్చశాపేత్థం శక్తిస్సర్గాయనోభవేత్ । శక్తిహీనఃఖరగ్రీవో లజ్జయా
నిర్జనేవనే । గుహాయాంపరితప్యాసీ ద్దుఃఖేనమహతానురాః ।

తా|| ఇంద్రునికి కలిగిన కాపమును తెప్పెదను వినుడు. మీ యింద్రుడురాత్రి
మిత్రునిందువి భాగ్యతో సంభోగించి బయలుదేరెను. ఇంతలో ముని చూచి గాడిద
ముఖముగలవాడై స్వర్గమునకు పోజాలనివాడనగునని శపించెను. పిమ్మటయింద్రుడు
గాడిదరూపమునబొంది శక్తిహీనుడై నిర్గుచేతను దుఃఖముచేతను పద్మావతి గుహా
యందురాగెను

శ్లో|| వద్మాదివశ్చిమేదేశే గోకర్ణస్యాత్తరేతథా । వద్వీంశ
ద్వోజనేదూరే వర్తతేనశిలోచ్చయః । తస్మిన్యామ్యగుహాయాంతు
ఖరగ్రీవశ్చచీఃతిః । త్మణశాకఫలాహారః క్షుక్తించండరవేణచ । యూ
యంగచ్ఛధదేవేంద్రం వద్మాదిరటవాసినమ్ ।

తా|| ఆ పద్మాదియు శచ్చిమదేశమందు గోకర్ణక్షేత్రమానకు ఉత్తరమందు
వద్వీంశ (౨౬) అమడల దూరమండన్నది. ఆపర్వతమందు దక్షిణవైపున నొకగుహా
యందు గాడిదమొడగలవాడై త్మణశాకఫలాహారాడై తీక్షణమైన యెండలో ఇంద్రు
డున్నాడుగాన మీరు ఆయింద్రునియొద్దకు వెళ్లుడు.

శ్లో|| ఉపాయంవరమంపక్ష్యే తస్యపాపవిశుద్ధయే తేనోపాయేన
దేవేంద్ర స్తశక్తి స్సముఖస్సరాః । యస్మా ప్రసివంగత్వా పాలయ
త్యఖలానురాః ।

తా|| ఇట్టి యిందుని దోషనివారణకు ఉపాయమును జెప్పెదను వినుడు-
ఆ యుపాయముచేత యిందుడు శక్తిగలవాడై గాడిదముఖము పోయి యెప్పటినుఖ
ముగలవాడై మిఠోగూడా స్వర్గమునకువచ్చి మిమ్ములనందఱిని పాలించగలడు

శ్లో|| మాఘే మకరగేనూర్యే కించిదభ్యుదితే రవా । తుంగ
శద్రాజలేదేవ మానయిత్వా శచీవతిమ్ । కారయధ్వం సురశ్రేష్ఠం
స్నానం మాఘజలే సురాః । తేనశక్తిర్భవేత్తస్య ముఖం తత్సుముఖం
భవేత్ ।

తా|| మాఘమాస మకరాశ్లోదయమందు మీరు యిందుని ఇట్టి తీసికొనివెళ్ళి
తుంగభద్రా నదీతలమందు మాఘస్నానము జేయించినయెడల ఆ యిందుడు శక్తిగల
వాడగును. ఆముఖమును సుముఖమగును.

శ్లో|| ఇతిదేవా హరేర్యాశ్యం శుక్లా విస్మితలాంఛనాః । పున
ర్వైకుంఠమాహుస్తే వివ్రీనర్వేదివౌకసః ।

తా|| ఓ బ్రాహ్మణోత్తమా ! యిట్లుపలికిన విష్ణుమూర్తియొక్క కాశ్యమును
విని దేవతలు ఆశ్చర్యముచూచింది తిరిగివిష్ణుమూర్తితోనిట్లనిరి.

శ్లో|| ఖరగ్రీవస్య శక్తిస్య శక్తిహీనస్య మాధవ । మాఘేస్మిన్
స్నానమాత్రేణ సుముఖత్వంకథంభవేత్ ।

తా|| ఓ మాధవా ! మాఘస్నానముచేత గాడిదమెడల దేవేంద్రునకు స్వర్గ
లోకమనశక్తి యెట్లు గలుగును.

శ్లో|| శ్రుత్వాతేమాంపచోవిష్ణు ర్భగవాన్ వ్రత్యభాషత ।

తా|| దేవతలమీట విని భగవంతుడగు విష్ణుమూర్తి తిరిగి పలుకుచున్నాడు.

శ్రీధగవానుః । శ్లో|| కిమాశ్చర్య మిదం దేవాః పురా గాధితనూ
భవః । భువఃప్రదక్షిణం కుర్వన్ గంగాతీరే మహావనే । కరిగ్రీవా భవ
త్తస్య గంధర్వస్త్రీనిషేవణాత్ ।

తా|| ఓ దేవతలారా ! మాఘస్నాన మహిమచేత యిందుని గాడిదముఖము
నశించుటే ఆశ్చర్యమా? ఇంతకంటే ఆశ్చర్యకరమయిన కథను జెప్పెదను వినుడు-
పూర్వకాలమందు విశ్వామిత్రుడు భూమికి ప్రదక్షిణముజేయుచు గంగాతీరమునకువచ్చి

అచ్చట నొక గంధర్వస్త్రీతో సుభాగించి తద్దోషముచేత వానరముఖుడై మాఘస్నాన ముచేత పూర్వము పుడాయెను. ఆ కథను సవిస్తరముగా యిప్పుడు జెప్పెదను వినుడు.

శ్లో॥ గంధర్వాః ఖేచరా నృస్మిక్ మాఘే గంగాజలే ముదా ।
సభార్యా నృసుతాః పుణ్యాః ప్రాతస్నాన్నర్వా శుచివ్రతాః । మామభ్య
ర్చ్యవిధానేన మాధవం మాఘవల్లభం । శ్రుత్వాతే మాఘమాహా
త్మ్యం సంతుష్టాస్తే పరస్పరం । పునః ఖయాపు ర్గంధర్వాః సభార్యా
నృసుతా స్సురాః ।

తా॥ ఆకాశమార్గ సంచారులయిన గంధర్వులు గంగాతీరమునకు వచ్చి దారా పుత్రాక్షులతో గంగాజలమందు మాఘస్నాన మాచరించి మాఘవల్లభుడైన నన్ను విధ్యుక్తముగా బూజించి మాఘమాస వైభవమును పని వొకరితో నొకరు చెప్పుకొనుచు సంతోషపడుతులై తిరిగి దారాపుత్రాక్షులతోనూడ ఆకాశమార్గమునకు వెళ్ళిరి.

శ్లో॥ గంధర్వస్యస్త్రియా కాశీత్ కుర్యాన్మాఘమజ్ఞనం । బలా
త్స్వపతినాయూతా గంగాతీరం సుఖప్రియమ్ । గంధర్వవల్లభా తస్మిన్
శీతభీతానమజ్జతి । స్నాన్వర్వాస ర్వే యయుర్లోకం సంతుష్టాస్తే పరస్పరం ।
మాఘేస్మిన్ స్నానహీనాయా శృక్తిస్సద్యోవినశ్యతి । విచారేణ వినా
తాంతు గంధర్వాజాతసంభ్రమాః ।

తా॥ ఈగంధర్వులలో నొక స్త్రీ భర్తతో బలవంతముగా గంగాతీరమునకు వచ్చిన్ని శీతవాదకు భయపడి మాఘస్నానమును విడిచి వేసినదాయెను. ఆస్త్రీ మాఘ స్నానమాచరించని దోషముచేత నామకు ఆకాశ గమనశక్తి నశించెను దీనిని విచా రించక మిగిలిన గంధర్వులు సంతోషముతో స్నానమాడి తమ తోడుమునకు వెళ్ళిరి ఈస్త్రీ తమతో నున్నదా లేదా యను విచారము వారికిగలుగలేదు.

శ్లో॥ శక్తిహీనాభవ త్రత్ర నారీ గంధర్వవల్లభా । గంగాతీరవనే
ఘోరే హ్యేకాశీ సంచరన్సురాః । మార్గం ధురంధరం దుఃఖా త్పాద
చారీ శుభాననా ।

తా॥ ఇట్లు గంధర్వులందఱు వెళ్ళినంతలో మాఘస్నానహీనురాలైన గంధర్వ స్త్రీ ఆకాశగమనమునకు శక్తిలేనిదై గంగాతీరమున వొక ఘోరమున వనమును పంటి కిగా తిలుగుచు దుఃఖించుచుండెను.

శ్లో॥ తదా గాధినుతో యాలః స్నాతుం భాగీరథీ జలే । తే
తస్మిన్ మహారణ్యే నిర్జనే నపరూషిణిం . ఏకాకిం కామసంతప్తః పా
పేదం గాధినండనః ।

తా॥ యంతలో గంగా స్నానముకొలుపు విశ్వామిత్రుఁడొకప్పుటికి వచ్చెను.
అప్పుడు జనకూన్యమయిన మహారణ్యంబున నవమోహనాంగియైన వొక గంధర్వస్త్రీ
ఏకాంగియై కామాద్రోహముగా నుండెను. అప్పుడు విశ్వామిత్రుఁడను కామపీడితుఁడై
ఆ గంధర్వస్త్రీతో నిట్లనియె.

శ్లో॥ విజనేస్మిన్వనే ఘోరే కాసితే రక్షకఃకుతః । త్వామహం
పాలయేథదే మాధయ తవ కోమలే ।

తా॥ ఓ కామినీ ! నీ వెవ్వలెపు ఈనిర్జనారణ్యమం దెండుకున్నావు. నీకు
రక్షకుఁ డెచ్చటనున్నాడు. నిన్ను నేను కాపాడెనుమనగా, నీకేవియొధయములేదు.

శ్లో॥ అనహస్తత్రవేగేన కామాంధో నమతి ర్మునిః । తతస్తాం
ప్రతిజగ్రాహ బాహుభ్యాం కన్యకాంతదా ।

తా॥ యిట్లు పలుకుచు కామాంధుఁడగుటచేత కామవేగమును సహించలేక మతి
హీనుఁడై త్వరగా తన బాహువులచేత ఆ గంధర్వభార్యను బలవంతునిగా పట్టుకొని
దానితో సంభోగించెను.

శ్లో॥ విశ్వామిత్రోపి రామిత్యం మరభూయబలాద్వనే । పశ్చా
త్తపమనుస్సాప్త శ్చింతయన్ స్నాతుమాగతః ।

తా॥ విశ్వామిత్రుఁ డిట్లు వనమందు బలాత్కారముగా గంధర్వ భార్యతో
ముఖమనుభవించి పశ్చాత్తపమును బొందినతాఁడై చింతించుచు గంగాజల స్నానము
కొలుపు వచ్చెను.

శ్లో॥ మార్గమాణస్తదాభార్యాం గంధర్వపునరాగతః । మునిం
తతస్సమాలోక్య భార్యాం గాధినురంసురాః ।

తా॥ యిక్కడ నిట్లుండఁగా అచ్చట గంధర్వుఁడు కొంత దూరముపోయి తన
భార్యుగానక తిచ్చిగా భార్యను స్నానమాచరించిన స్థలమునకు వచ్చి యిటునటు వెను
దకు ఒకస్థలమందు తన భార్యునకు విశ్వామిత్రునిన్ని బాచెను.

శ్లో॥ జ్ఞాత్వా తియార్థరాచారం తే శిశుపాతికోషితః । మునతే

వడనం భూయా ద్వైకారం మర్కటస్యవత్ । పరస్త్రిసంగ దోషేణ
తథామందమతిర్భవ । ఇతి గంధర్వశాపేన మర్కటాస్యాభవన్మునిః ।

తా॥ ఇట్లుకూడా వారిద్దరియొక్క దురాచారమును తెలిసికొని కోపముగల
కాండై ఓయీ, విశ్వామిత్ర ! నీయభిమాన (కోతి) ముఖమై వికారముగా నుండు
గాత్ర- నీకు పరస్త్రిసంగ దోషముచేత మతి మందమగుగాత్ర- అని ఆ చిన్నదానిభర్త
అనునిని శపించెను గంధర్వ శాపముచేత విశ్వామిత్రుఁడు శాసరమాఖండాయెను.

శ్లో॥ తతోభార్యాంశశాపాసా నారీంచాప్రియవాదినీ । పాషా
నోభవపాపేస్మిన్ భాగీరథ్యాటేశుభే ।

తా॥ ఇట్లు మనికి శాపమిచ్చి తలువార భార్యనుకూడా ఓసీ దుష్టా ! నీవు
నుండు పాషాధము రాసని నన్న కష్టపెట్టి చివలకు బలవంతముమీద నాతోవచ్చి
తిండి నాలోకమునకు నాతో రాక యిచ్చట దిగబడి యిట్టిపనిని జేసి నావు గనుక నీవు
యీ గంగాతీరమందే పాషాణమై యుండుమని భార్యకు శాపమిచ్చెను

శ్లో॥ గంధర్వః ప్రయయా వశ్చా త్వర్లోకం త్రిదశాలయాః ।
కీశాననో భవేదాశు మందబుద్ధి ర్మునీశ్వరః ।

తా॥ గంధర్వుఁ డిట్లు శపించి తన లోకమునకు తాను పోయెను- ఓ దేవత
లారా ! విశ్వామిత్రుఁడప్పుడే శాసరమాఖండై మందబుద్ధిగలకాండాయెను.

శ్లో॥ గంధర్వవనితా తత్ర సాబధూవ మహాశిలా । తయోరిత్థం
భవేత్తస్మిన్ ద్వాదశాబ్దే వ్యతిక్రిమే । నారడఃపర్యట న్నాగా ద్దంగా
తీరాటవీం మునిః ।

తా॥ గంధర్వభార్యయు నప్పుడే కలయైయుండెను- ఇట్లు కాటిద్దరికి ద్వాదశ
సంవత్సరములు గడిచినపిమ్మట నొకనాడు నారడమహామని రిటుగుచు ఆగంగాతీర
మునకు వచ్చెను.

శ్లో॥ విశ్వామిత్రం కపిగ్రీవం దృష్ట్వా విస్మితమానసః । మునిః
మందమతిం జ్ఞాత్వా జ్ఞాత్వా తచ్ఛేష్టితం పురా । చింతయామానమనసి
నారడస్తు మహాయుతాః ।

తా॥ యిట్లువచ్చి నారడుఁడు శాసరాన్యుడైన విశ్వామిత్రుని జూచి ఆశ్చర్య
మునుపొంది అతనివలన వృత్తాంతమును గ్రహించుటకు అతఁడు మందమతియనియెఱింగి
దృష్టాంతమును దిగ్విజ్ఞానముచేత తెలిసికొని మనస్సులో నిట్లు చింతించెను.

శ్లో! అయం మునివరః పుణ్యో మనీనాంగణపూజితః । సోయం
పుష్పేషురంగేన భిష్టోభూత్కా మగోవృధా । దుర్జయో మదనః కేన
జేతుంనై వహీశక్యతే ।

తా|| ఈ విశ్వామిత్రుడు మునిశ్రేష్ఠుడును, మునిసమూహముచేత స్తోత్రము
చేయబడు సదవడిగలవాడు. ఇట్టివాడిప్పుడు మన్మథబాణతత్తుడై వృధా భిష్టుఁ
డాయెను. విశ్వామిత్రుడే మన్మథుని జయించలేనప్పుడు యింకెవ్వడు జయించును.
పరశ్రీదోషము చెప్ప వీలులేదుగదా.

శ్లో! ఏవంసంచింత్యగంగాయాం కపిగ్రీవేణ నారదః । మాఘే
మ దోదితేనూర్యే (పాతస్సాన్నం విధానతః । చకార నారదోదేవాః
విశ్వామిత్రాఘశాంతయే ।

తా|| ఓ దేశతలారా ! నారదమహర్షి యిట్లు వచించినవాడై విశ్వామిత్ర
దోషనివృత్తికొఱచు పెంటనే మాఘమాసమున నూర్యోపయోగమున సకల్పపూర్వ
కముగా విధ్యుక్తముగా కపిముఖముగల విశ్వామిత్రునియొక్క పాపశాంతికొఱచు గంగా
స్నానమాచరించెను.

శ్లో! మాఘన్నానేనతుష్టేన మయాతత్రనువక్త్రకః । ఆసీత్తతో
మునిర్హర్షా చ్చిలాయాం తావుభౌసురాః । జపార్థం తావుభౌప్రోక్ష్య
స్వకమండలతశ్శుచిః । జప్యమానేజపేదేవా శ్చిలాసామృదులా భవత్ ।
హిత్యా తద్భ్రష్టదోయావ మాసీద్గంధర్వశల్లభా ।

తా|| ఇట్లు నారదకృత మాఘస్నానముచేత మాఘాధిదేవుడనయిన నేనువంతో
షించి విశ్వామిత్రునకు నానరముఖమును నశింపజేసి పూర్వముకంటే మందరమయిన
మనుష్యముఖము ననుగ్రహించితిని అంతట నామునుద్దలు వంతోషించి గంగాస్నాన
మాచరించి కమండలోదకమును గ్రహించి జపార్థము గంధర్వకాపముచేతనయిన శిల
యందు ఆజలముచేత పోగొట్టింది జపము చేయుచుండగా ఆశిల కఠినరూపమును విడిచి
(మృదువయిన పాపాణరూపమును) విమ్మట పూర్వరూపమును ధరించి గంధర్వభార్య
స్వరూపురాలాయెను.

శ్లో! దృష్ట్వాతామనఘాంనారీం నారదో విస్మయంగతః । పునః

కృత్వాజలేమాఘే నారీ గంధర్వవల్లభా । స్వర్లోకం ప్రయయా దేవా
జగ్ముతుస్తా స్వమాశ్రియమ్ ।

తా॥ శారదఁడు ఆ స్త్రీనిజూచి ఆశ్చర్యమనుబొందెను. గంధర్వాంగనయు
పునః గంగయందు మాఘస్నాన మాచరించి దేవలోకమునకు వెళ్లెను. శారద విశ్వా
మిత్రులును తనుతను ఆశ్రమములకు వెళ్ళిరి

ఇతి దశమోధ్యాయ స్వమాప్తః.

—॥ అథ ఏకాదశోధ్యాయ పారిరంభః ॥—

శ్రీధగవానుః । శ్లో॥ యస్మాద్భూయ కృచీనాథం బోధయంతే
సురేశ్వరం । స్నానేనా నేనమాఘేస్మిన్ ఇంద్రః పూజోభవిష్యతి ।

తా॥ విష్ణువు వచించుచున్నాఁడు, ఓ దేవతలారా ! విశ్వామిత్రాదులను కలి
కుద్ధులనుగాజేసిన మాఘ స్నానము మీ యింద్రునిమాత్ర మెందుకు కుద్ధుని జేయదు.
మీరు ఇంద్రుని తీసికొనివెళ్ళి మాఘస్నానము జేయించితేని ఇంద్రుఁడు పరితృప్తుఁడగును.

శ్లో॥ పార్థివ్యాం మాఘమాసస్వ మాఘమాజ్ఞనకృత్పునాః ।
వృషోత్సర్గంతుయఃకుర్వా తోపీపాపైర్నలివ్యతే ।

తా॥ మాఘవైధరమును జేప్పెదను వినుఁడు. మాఘకుక్ష పూర్ణిమనాడు మాఘ
స్నానమాది వృషోత్సర్గమును జేయువాఁడు పాపములచేత విడువఁబడును

శ్లో॥ మాఘే సక్రముపాగతేవతరణౌ మజ్జంతి యేమాసవాః ।
అఘ్నాఘైఃకరిముచ్చయాంత్యనిమిషా స్వర్గం మమేష్టాలయమ్ । పాత
ర్మజ్జ్వలచపూజ్య మాధవమిమం శ్రుత్వాతి హ్వాన్వితా । నైరాఖ్యాన
మనంతసాఖ్యచరితం మాఘస్వతే మత్ప్రియాః ।

తా॥ మాఘమూర్తాంతోదయముం దుడకమందు మానుఁగువారు ముక్తపాత్రై
దేవతలై నా కిష్టాలనుచున్న స్వర్గమును బొందుదురు. మాఘోపయమందున్నాన
మాది మాధవుని బూజించి మాఘమాసమహిమను వినువాగు విశేషఫలమును బొందుదు
రని తాత్పర్యము.

శ్లో॥ స్నానం యేమాఘమాసేతు మహాపాతకభీరవః । కుర్వం
త్యనుదితేనూర్యే తేయాతి వమ మందిరమ్ ।

తా|| మహాపాతకమువలన భయముందినవారు మాఘస్నాన మాచరించినయెడల పాతకము త్తులై కామందిరమందుండును.

శ్లో|| సితాసితే యత్రతరంగచామరే నద్వావిభాతే ముని భాను కన్యకే । లీలాతవత్ర పటవీవసాక్షా త్సతీర్థరాజో జయతిప్రయాగః॥

తా|| ఎచ్చట జహ్నువునకును మూర్ధ్వనకును కన్యకై నటువంటిన్ని తెల్లనిదిని నల్ల నిదిని అయినటువంటి రెండునదులు (అనగా గంగా, యమున) తరంగము లనెడు చామరములకు ధరించినవో (అనగా నదులు అను స్త్రీలు తరంగములు అనుచామర ములచేత ప్రయాగమును రాజును విసదకున్నవని భావము) ఎచ్చట పటవృక్షమునెడు అశపత్రము గలవో (అనగా గొడుగుగలవో ప్రయాగరాజునకు అక్షయపటమే ఆత పత్రమని భావము.) అట్టి ప్రయాగమనెడి తీర్థరాజు జయించుచున్నాడని తార్ప ర్యము. (సర్వోత్కృష్టత్యేనవర్తర ఇత్యర్థః ॥)

శ్లో|| మాఘస్నానంవివత్తారం మాఘస్నానమఘావహం । సర్వ మాహాత్మమామాఘ స్సర్వదేవోత్తమారవిః । సర్వవృక్షోత్తమాశ్వత్థ స్సర్వదేవోత్తమా హరిః । సర్వశాస్త్రోత్తమా వేద స్సర్వవర్ణోత్తమా ద్విజా । సర్వభూపోత్తమా రామ స్సర్వఋత్యుత్తమామధుః । సర్వ జప్యోత్తమంరామం సర్వనార్యుత్తమా రమా । సర్వనద్యుత్తమా గంగా సర్వదేవోత్తమా విరాట్ । సర్వశైలోత్తమా మేరు స్సర్వదానోత్త మం ధనమ్ ।

తా|| మాఘస్నానము ఆపత్తుకుండి తటంపకేయము. మాఘస్నానము దుఃఖము పోగొల్పును. ప్రకాశించువాండటిలో మూర్ధ్వండును సర్వవృక్షములలో ఆశ్వత్థవృక్ష మును, భోగభోక్తలయిన దేవతలందరిలోను విష్ణువును, కాస్త్రములన్నిటిలోను వేద మును, సర్వజాతులలోను బ్రాహ్మణుండును, రాజులందరిలోను రఘురాముండును, అన్నిబుకువులలోను వసంతయువురును, సమస్తమంత్రములలోను రామతాంకవదక్షరీ మంత్రమును, స్త్రీలందరిలోను లక్ష్మీయు, సర్వందులలో గంగయు, కాశ్యతదేవు లందఱిలోను విరాట్ ను, సర్వతము లన్నిటిలోను మేరువును, అన్ని దానములలోను ధనదానమును ఎట్లు శేషములలో అట్లే సర్వమాసములలో మాఘమాసము శేషము.

శ్లో|| సర్వతీర్థాధికో మాఘ స్సర్వవ్రతఫలాధిక । దానేభ్యశ్చ క్రితభ్యశ్చ మాఘస్సర్వఫలప్రదః ।

తా|| సమస్తతీర్థములకంటెను మాఘము గొప్పది. సర్వవ్రతములకంటె మాఘ పుణ్యము శ్రేష్ఠము. సమస్తదానములకంటెను, సర్వకీర్తి పులకంటెను మాఘ మాసము శ్రేష్ఠమయినది.

శ్లో|| కృష్ణవేద్యాం పుష్కరేచ బ్రహ్మవర్తేహిమాలయే । కైవ
ల్యదేవప్రియాగేచ గంగా సాగరసంగమే । గోకర్ణేచ పృథాసేచ కావే
ర్యాం పశ్చిమవాహినీ । దర్శనాద్యామ్యకూపాదా తామ్రపర్వీ మహా
నదీ । నర్మదాయాంచ గౌతమ్యాం వాణీ భాస్కరనందినీం । నవ్యా
పాదోద్భవాం రేవాం చాపే పుష్కరవాహినీ । భద్రాయాం శోణ
భద్రేచ వేగవా నరయూత్రథా । యామ్యకైలాసగంగాయాం స్వర్ణ
ముఖ్యాం మహానదీ । చతుర్వింశత్యోక్తి తీర్థే స్నానంచాప్యరుణోదయే ।
ప్రాచ్యతేడకభిర్జ్వలైః నిత్యస్నానేన మానవః । తత్ఫలంభతే మాఘే
భక్త్యా స్నానత్రయేణచ ।

తా|| కృష్ణవేది, పుష్కరము, బ్రహ్మవర్తము, హిమాలయము, పృథాగ,
గంగా, సాగరసంగము, గోకర్ణము, పృథాసము, కావేరి, పశ్చిమవాహినీ, దర్శనదీ,
యామ్యకూపము, తామ్రపర్వీ, నర్మదా, గౌతమీ, సరస్వతీ, యమనా సుహ్యాపాద్భవ,
రేవానదీచాపము, పుష్కరవాహినీ, భద్ర, శోణభద్ర, వేగదీ, నరయూ, కైలా
కైలాసగంగ, స్వర్ణముఖి, చతుర్వింశత్యోక్తి తీర్థము యీనదులయందు పది నందేవత
ములు ఆరణ్యోదయకాలమందు నిత్యస్నానము నాచరించువా రేమిఫలమును బొందుదురో
అఫలమును మాడుకొనరు మాఘస్నానమాచరించువారు బొందుదురు

శ్లో|| మాఘాభిషేకం యఃకుర్వాన్మారమేకం నిరంతరం । సాల
గ్రామనివాసస్థం మామభ్యర్చ్య విధానతః । మాఘే మాం మాధవం
దేవాః పూజయం త్వంబురన్నిధౌ । పుష్పైః పంకేషు హై శ్శుభైః కర
వీరైస్పితాసిసైః । మల్లికాకుమయై స్తద్వ్యోమలైస్తులసీడలైః । మం
దారైః పారిజాతైశ్చ చంద్రైర్వక్తైశ్శుభైః । భక్త్యా పూజాం విధాన్యంతి
యేమాం మాఘప్రియంసురాః । తేయాంతి మత్సదం పుణ్యం పునరా
వృత్తిపర్జితమ్ ।

తా|| సాలగ్రామనివాసినయిన నాకు నిరంతరముగా మాఘాభిషేకము కేయు
వారును, మాఘస్నాన మాచరించి మాఘదేవుడనయిన నన్ను ఆడక సమీపమందు పద్మ

మలతోను, నితాసిరకరవీర (నితా=తెల్లని, అనిత=నల్లని, కరవీర=గన్నేరు) పుష్ప
మలతోను, మల్లెత్రపుష్పలతోను శోమలగులసీదళమలతోను, మందారపుష్పమలతోను,
పారిజాతకుసుమమలతోను, చంపకపుష్పమలతోను, పకుళకుసుమమల (బాగదపుష్ప
మల) తోను, భక్తితో బూజించినవారును పునరావృత్తింహితమయిన విష్ణుతోకమను
బొందుదురని తాత్పర్యము

శ్లో॥ ధాతీస్సానంత్ర యఃకుర్యా న్మాఘేమాన్యుదితేరవా ।
నసర్వపాతకైర్హై ర్విముక్తాయాతి మర్త్యజమ్ ।

తా॥ మాఘోదయమందు అసిరికాయలతో స్నానమాచరించువాడు అభిల
పాతకముక్తుడై వెకుంతమును బొందునని తాత్పర్యము

శ్లో॥ తులసీ మృదయాలిప్య సర్వాంగే మాఘమజ్జనం । యః
కర్యాదుదితేనూ ర్యే సాఘాన్మేప్రియకారణః ।

తా॥ మాఘోదయమందు పర్వాంగమందు తులసీమాలమృత్తిమ బూసుకొని
స్నానమాచరించు యాడు నాకు ప్రియుడని విష్ణుమూర్తి వచించెను.

శ్లో॥ గోమయాలేపనం కృత్వా ప్రాతర్మాఘే బహిర్జలే । యః
స్నాతి తస్యపాపాని వినశ్యంతి నశంశయః ।

తా॥ మాఘోదయమందు బహిర్జలంబున శరీరమునకు గోమయము రాచుకుని
స్నానమాచరించువాడు పాతకముక్తుడగును. నందేహములేదు.

శ్లో॥ యఃకుర్యాన్మంటపేరమ్యే మాఘేస్నాత్వామమార్చనం ।
సోపసారూప్యమాప్నోతి మేదేవానాత్రనశంశయః ।

తా॥ ఓ దేవతలారా ! మాఘోదయమందు స్నానమాచరించి మనోహరమైన
మంటపమందు మాఘాధిదేవుడనయిన నన్ను (విష్ణుమూర్తిని) పూజించువారు నా
శరూప్యమును బొందుదురు. నందియము లేదు.

శ్లో॥ మాఘస్నానవిహీనోయః శూద్రోవాపిద్విజోధవా । తమత
తేఃస్వదండేన తాడయేదఘకారకమ్ ।

తా॥ బ్రాహ్మణుడగువాని, కూమ్రీడగువాని మాఘస్నాన మాచరింపనివానిని
దీముడు స్వకీయ దండముచేత కత్తించును.

శ్లో॥ సంప్రాప్తేమాఘమాసేతు యానారీ నీరగాహనం । నైవా
నరతినానారీ భుజ్యతే యమయాలినామ్ ।

తా|| మాఘమందు ప్రాతస్నానమాచరించని స్త్రీకి యమయాతనము తప్పదు.

శ్లో|| యానారీకురుతేన్నానం మత్ప్రీత్యైమాఘవారిణి | సానారీ
నరకంప్రాప్య కుంభీపా కే నవచ్యతే |

తా|| స్త్రీకి యితర కారణములచేత నరకము సంప్రాప్తించినప్పటికిని ఆ స్త్రీ
మత్ప్రీతిగా మాఘస్నానము చేసియున్నయెడల ఆ స్త్రీకి కుంభీపాకనరకమందు పంచము
చేయబడుటలేదని తాత్పర్యము.

శ్లో|| ధర్మహీనాతుయానారీ ద్విభుక్తినిరతాయదా | మాఘ
స్నానవిహీనాసా కుంభీపా కేషువచ్యతే |

తా|| విధవయై రెండుఆవర్తలు భోజనపరాయణయై మాఘస్నాన మాచరించని
స్త్రీ కుంభీపాకమందు పండబడుచున్నది.

శ్లో|| ద్విజోయుకురుతేదేవాః మాఘస్నాన మఘావహం | కా
వ్యతేమేమహాపుణ్యం మయాసాపిప్రమోదతే |

తా|| దురితశాశనమయిన మాఘస్నానమాచరించు బ్రాహ్మణుఁడు నా లోక
మునబొంది శాతోకూడా ఆనందించుచుండును.

శ్లో|| సంప్రాప్తై మాఘమానేతు స్నానదానవరాయణః | రూ
మ్యంతునరకంఘోరం మాఘస్నాయీనవశ్యతి |

తా|| మాఘమాసమందు స్నాన దానముల శాచరించువాఁడు భయంకరమైన
యమలోకమును బాడఁడు.

శ్లో|| మాఘమజ్జనహీనోయ స్సమలాశీ నసంశయః |

తా|| ఎవ్వఁడు మాఘస్నానవిముఖుఁడో ఆ సరాధముఁడు మలాశి యగును.
(ఆమెధ్యము తినువాఁడనుట.)

శ్లో|| మాఘేన్నాత్వాతుయోశ్చీయా నృమభృత్య స్సగద్యతే |

తా|| మా మసాహారప్రీతిమయిన మాఘమందు ప్రాతస్నాన మాచరించ
భుజించువాఁడు నాకు భృత్యుఁడగును.

శ్లో|| స్నాత్వామాఘేఋషీ దేవాః పితౄనపిచర్యయేత్ |
మదీయాంసుకథాం శుక్త్యా నర్వపాపైః ప్రముచ్యతే |

తా|| మాఘస్నానమాచరించి దేవఋషి పితృతర్పణమును జేసి శాకధను విశు
వాఁడు పాతకము క్షుద్రగును

శ్లో|| మాఘస్నాత్వా శుచిర్భూత్వా ధౌతవస్త్రధరో ద్విజః ।
దత్వార్ఘ్యం మాం స్మరన్మాఘే మాధవాయమహాత్మనే । పాపైస్సాపి
వినిర్ముక్తః ప్రాప్నోతి మమసన్నిధిమ్ ।

తా|| మాఘోదయమందు స్నానమాజేసి శుచియై లెల్లని వస్త్రమును ధరించి
నన్న పృరింపుచు మహానుభావుడయిన మాధవునకు అర్ఘ్యమిచ్చు బ్రాహ్మణుఁడు
పాపములచేత విడువఁబడినవాడై శాసన్నిధికి జేరును. (ద్విజాడనఁగా వేదోక్తమైన
ఉపనయన సంస్కారమును బొందినవాఁడుగాన బ్రాహ్మణ, క్షత్రియ వైశ్యులు ద్విజ
శబ్దవాచ్యులని అర్థము)

శ్లో|| సోఽపూజ్యోమయాదేవాః యుష్మాభిఃపూజ్యతేనదా ।

తా|| అట్టివాఁడు శాచేత పూజించబడుచున్నాఁడు గాన మీరును వానిని
పూజించవలయును

శ్లో|| మాఘే మకరగేనూర్యే భానోఃపూజ్యాస్తుయేనరాః । నమ
స్కారార్ఘ్యైశ్చైర్జప్తం తస్మామేవవ్రవద్యతే ।

తా|| మాఘమాస మకరమందు రవియుండఁగా నమస్కారములచేతను, అర్ఘ్య
దులచేతను మూర్ఘుని బూజించువారు నన్న బొందుదురు.

శ్లో|| సమాహితమతస్నాత్వా ప్రాతర్మాఘేబహిర్జతే । పాపై
స్సాపివినిర్ముక్తః ప్రాప్నోతి మమసన్నిధిమ్ ।

తా|| మాఘోదయమందు బహిర్జలంబున సావధానమనస్కుడై స్నానమాచ
రించువాఁడు పాతకము క్షుదై శాసన్నిధికి జేరును.

శ్లో|| యఃస్నాత్వా మాం సమభ్యర్చ్య ప్రాతర్మాఘేబహిర్జతే ।
అష్టోత్తరశతంవాపి గాయత్రిం వేదమాలరమ్ ।

తా|| ఎవ్వఁడు మాఘస్నాన మాచరించి నన్నఁ బూజించి ఒక అష్టోత్తరశత
మయినను వేదమాలయైన గాయత్రియొక్క జపమును జేయునూ వాఁడు శాకును
భాజ్యుఁడు.

శ్లో॥ స్నాత్వా మాఘజలేన్రుణ్యే జపేయా మగ్రత శ్శుచిః । య
ద్యాచరతి దేవాశ్చ తర్హముక్తిక శేస్థితః ।

తా॥ పుణ్యోదకమందు మాఘస్నాన మాచరించి శుచియై ముందుగా గాయత్రీ
జపమాచరించువానికి ముక్తి కరిస్థితమగును.

శ్లో॥ గాయత్ర్యస్తు సమామంత్రో మంత్రజాలేషు నాస్తిహి ।
గాయత్రీ పావహారిన్యో ద్దాయత్రీ మోక్షదాయినీ । మమాలయప్రదా
తద్య ద్రుహ్మలోకప్రదాయినీ । శంభోన్సూర్యహిమాంశోశ్చ గాయత్రీ
లోకదాయినీ ।

తా॥ గాయత్రీమంత్రముతో సమానమయిన మంత్రములేదు. గాయత్రీ పాప
హారిని. గాయత్రీ మోక్షదాయినీ. గాయత్రీ శాలోకమనిచ్చును. గాయత్రీ బ్రహ్మ
లోకప్రదాయినీ. గాయత్రీ శివ సూర్య చంద్రలోకములను బొందించును.

శ్లో॥ తస్మాత్తాంమాఘమాసేస్థిక స్నాత్వాభక్త్యా జపేన్నరః ।
సస్నాత సర్వతీర్థేషు సర్వక్రతుషుదీక్షితః ।

తా॥ కాబట్టి ఎవ్వఁడు మాఘస్నాన మాచరించి భక్తితో గాయత్రీజప మాచ
రించునో వాఁడు సమస్తతీర్థస్నాతయగును. సర్వక్రతుదీక్షితుఁడగును.

శ్లో॥ యుష్మాభిర్మునిభిర్యాతి న్త్రాయమానోమమాలయమ్ ।

తా॥ అట్టివాఁడు మీచేతను, మునులచేతను కొనియాడబడుచు నామందిరములేదును

శ్లో॥ బ్రహ్మయజ్ఞవరోయస్తు మాఘస్నాయీశుచివ్రతః । బ్రహ్మ
లోకేచిరంస్థిత్యా తతోమామభివద్యతే ।

తా॥ మాఘస్నానమాడి బ్రహ్మయజ్ఞ మాచరించువాఁడు బ్రహ్మలోకమందు
చిరకాలమండి తలువార నన్ను బొందును.

శ్లో॥ ప్రణవవ్యాహృతీశ్చక్త్యా గాయత్రీం వేదమూతరం । పాదం
పాదం జపంకృత్వా దక్షిణాంకే కృతంజలిః । యజ్ఞచ్ఛా మాఘమాసే
స్థిక మహాపాపైః ప్రముచ్యతే ।

తా॥ బ్రహ్మయజ్ఞమందు గాయత్రీసమచ్ఛారణవిధిని జెప్పఁబడును. మాఘస్నాన
మాచరించి సంధ్యాపండున మాచరించి పిదప (ప్రణామము) సవ్యపాదే దక్షిణంస్థాప్యచోరుం
సవ్యహ్యారో దక్షిణంస్థాప్యపాదం । ఏవంమాసోపథ్య సంజ్ఞాననేస్థిక స్నాగన్యః

స్వాధ్యాయచ. తా. భే. త||) అని చెప్పిరితిగా (రాజ్యములై ఎడమపాదమందు కడి తొడవుంచి ఎడమతొడయందు కడిపాదముమీది కడితొడయందు అంజలి. ట్టి అనగా ఎడమచేతి అంగుష్ఠతర్జనీలమధ్యముగా కడిచేతి నాలుగు శేళ్లను వుంచి కడిచేతి అంగుష్ఠ మతో ఎడమచేతి అంగుష్ఠము చుట్టి ముందుగా ఓం అను పఠనమును ఉచ్చరించి తఱువార భూర్భువస్సువః అను వ్యాహృతితఱియగును ఉచ్చరించి తఱువార గాయ (తిని ఒక్కొక్క పాదముచొప్పున ఉచ్చరించి (అనగా పచ్చొగ్గననైతస్సర్వామిత్యు క్తరీత్యా) ఒకమాటు పాదముగా రెడవమాటు ఆర్థముగా మూడవమాటు సంపూర్ణ ముగాను ఉచ్చరించి జపించువాఁడు మహాపాతకనిముక్తుడగును.

శ్లో॥ మాఘస్నాయా చాన్నదాయా మద్యకౌ బ్రహ్మయజ్ఞ కృత్ । మర్కధాశ్రవణానకౌ ననయాతియమాలయమ్ ।

తా॥ మాఘస్నాతయై బ్రహ్మయజ్ఞమును శేసి మర్కధాశ్రవణ ముచరించి అన్నదారయయిన నా ధ క్తుఁడు యమలోకమును బాడడు.

శ్లో॥ మాఘేదదాతియోదీపం సాలగ్రామస్సవన్నిధౌ । దుర్లభం జ్ఞానమాసాద్య మత్పదంసాధిగచ్ఛతి ।

తా॥ మాఘమందు సాలగ్రామస్సవిధియగు దీపముమంచువాఁడు దుర్లభమైన జ్ఞానమునుబొంది దేవాలయమందు నాస్థానమును శేసును.

శ్లో॥ మాఘే స్నాత్వావిధానేన ప్రాతర్స్నాఘేజలాంతికే । యః పూజాయతి మాంధర్వాం మాధవం మాఘవల్లభం । నకోటికుల సం యుక్తో మమలోకేవసేచ్చిరమ్ ।

తా॥ మాఘోదయ స్నావముచరించి జలసమీపమందు మాఘవల్లభుఁడనయిన నన్న ధర్మక్తితో బూజించినవాఁడు శోటిదేహ బంధవులతో సహా నా లోకమందు చిరకాలముండును

శ్లో॥ తులసీమంజరీభిర్నో మాఘే స్నాత్వామమార్చనం । ప్రాత ర్వారితేదేవాః న మూతిమనుమందిరమ్ ।

తా॥ మాఘోదయస్నావ ముచరించి తులసిగుత్తుతో ఉడకతీరమందు నన్న బూజించువాఁడు నాలోకమునుబొందును.

శ్లో॥ తులసీమణిభిర్నాల్లాం గ శే దృత్వార్చచ్చ మాం । గాయ త్ర్యాదిజపేన్మాఘే నతిస్యాసీద్యమాద్యయమ్ ।

తా|| మాఘోదయస్నానమాచరించి తులసిపూజలవండను కంఠమందు ధరించి
గాయత్రీఋషిజపమాచరించి నన్ను బూజించువాఁడు యమనివలన భయముబొందడు.

శ్లో|| నదా సంధారయేద్యన్తు తులసీమణిమాలికాం । సతంస్త్వ
శంకిపాపాని సచయూమ్యభయానివా ।

తా|| ఎల్లప్పుడూ తులసీగుణి మాలికను ధరించువానిని పాపములంటవు. యమ
యాతనాభయములును లేవు

శ్లో|| మాఘేస్నాత్వా మమాగ్రేతు పురాణానిచయోవదేత్ ।
మత్ప్రియస్సోపిశుద్ధాత్వా తస్యగేహేవసామ్యహమ్ ।

తా|| మాఘోదయస్నాన మాచరించి మాధవాగ్రమందు పురాణములను జెప్ప
వాఁడు నాకుప్రియుఁడు. వానిగృహమందు నేనుండును.

శ్లో|| మాఘే స్నాత్వాథ మాంపూజ్య ప్రాతర్వారిరటేనఘః ।
పురాణసంహితావక్తా శ్రోత్రియోహ్వాభిధీయతే ।

తా|| మాఘోదయస్నాన మాచరించి వరీరమందు వైశాఖుడనయిన నన్ను
బూజించి పురాణమును జెప్పవాఁడు శ్రోత్రియుడనబడును

శ్లో|| వాచ్యమానంపురాణంచ శబ్దభావవివర్జితం । శ్రీరాగేణవినా
మాఘే నశ్శోతవ్యంకదాచన ।

తా|| శబ్దభావకూన్యమయినదియు (అర్థమలేకుండాను శ్రీరాగమలేకుండగను)
నయిన పురాణమును ఒకప్పుడును వినఁదగదు

శ్లో|| నువ్న క్తం మతః థాంపుణ్ణాం గంభీరాంశాన్త్రగర్భితాం ।
మనోహరేణ రాగేణ వదేత్సోరాణసంహితాం । మాఘమాస కథాం
మూఢో నశ్శ్రోతి సపాతకీ ॥

తా|| పురాణమును స్పష్టముగానున్నది. నా కథతో గూడినదానినిగానున్నది.
గంభీరమయినదానినిగానున్నది. కాస్త్రు పంచర్చయు క్షమాతోనున్నది. సుందరమయిన
రాగమతోనున్నది చెప్పవలెను. ఇట్లు చెప్పఁబడి పురాణమును విననివాఁడు పాతికి
యనఁబడును

శ్లో|| మాఘేస్నాత్వా మమాగ్రేతు పురాణసచనైశ్చమాం ।
ప్రాత్ర్యంయఃకురుతేభక్త్యా సోహందేవా ససంశయః ॥

తా|| ఓ దేవతలారా! మాఘోదయ స్నాతయై భక్తితో పురాణ శ్లోకమాల చేత నన్నెవఁడు మృతికేయనూ కాఁడు నేనే. అవఁగా కాఁడు నాస్వరూపియగునని భావము. ఇందుకు సందియములేదు.

శ్లో|| పురాణశ్రవణేబుద్ధిః యస్యపుంసః ప్రజాయతే । మాఘే జలాంతికేసోపి మమసారూప్యతాంగతః ।

తా|| ఎవ్వనికి మాఘజలాంతికమందు పురాణశ్రవణబుద్ధి గలుగునూ కాఁడు నాసారూప్యమును పొందును.

శ్లో|| నశ్యణోరియదామాఘే పురాణంమోక్షదాయకం । సోపి మచ్చాననాద్దేవా శ్చాంతకేన యమాలయే । విస్తాక్రిమియతే కూపే వరత్యాచంద్రితారకమ్ ।

తా|| ఓ దేవతలారా! యెవ్వఁడు మోక్షదాయకమయిన మాఘపురాణమును వివఁడో కాఁడు నాయజ్ఞచౌప్యన యనుచేత అకుద్భక్రిమి సంయుక్తమయిన నరక మందు మూర్త్యాచంద్రులుండువలకునివలెంతురు.

శ్లో|| సాలగ్రామనివాసస్య మాఘేమేఘ్యుదకం నరః । పిబే ద్వితవరోభక్త్యా సోపిపాపైః ప్రముచ్యతే ।

తా|| మాఘమందు మాఘవృతపరాయణుడై భక్తితో సాలగ్రామనివాసియైన నా పాదోదకమును పానముచేసినయెడల పాతకము క్షుద్రగును.

శ్లో|| నపిబేద్యదిమాధార్యా యోమాఘేమర్షదోదకం । నరకం తస్యవిక్షేయం నాంతం దేవా నసంశయః ।

తా|| ఓ దేవతలారా! మాఘుడై మాఘమందు నాపాదోదకమును పానము చేయనికాఁడు నరకమందుఁడును. కానికి నరకదుఃఖమునకు అంతములేదు. ఇందుకు సంశయములేదు.

శ్లో|| మాఘవ్రతవరో భక్త్యా మన్నిర్మాల్యంచ మస్తకే । తం నస్పృశంతిపాపాని నఋషిప్రవరోభవేత్ ।

తా|| ఎవ్వఁడు మాఘవృతకరాయణుడై భక్తితో నా పూజానిర్మాల్యమును శిరస్సున నుంచుకొనునో కానిని పాపములంటవు. కాఁడు ఋషిశ్రీహృదగును.

శ్లో॥ తస్మాన్నాఘవృతం పుణ్యం యుష్మాకమితిక్రీరితం । యా
యంగచ్ఛధదేవేంద్రం వద్మాదే స్తటమంజసా ।

తా॥ కాఁబట్టి మాఘవృతము పుణ్యముగాఁగలదు. మీ యందలి కృపచేత చెప్పి
రిని. మీరిప్పుడే పద్మాక్షియంకముని యిందొనినదకు బొందు.

శ్లో॥ యన్మయాకీర్తితంమాఘ వృతమింద్రాయ పాపినే । బోధ
యధ్యం తతోదేవాః సోపిపై ర్విముచ్యతే । తుంగధద్రాజలే స్నానా
త్సముఖత్వంధవివ్యతి ।

తా॥ పోయి నాచే చెప్పఁబడిన మాఘవృతమును పాపవంతుడైన పాకకాసును
నకు (యింద్రునకు) చెప్పుడు. అతఁడును తుంగధద్రాజదీక్షల స్నానముచేత పాపము తు
డగును. అతని ముఖముగూడ నుమముగనును.

శ్లో॥ ఇత్యుక్తావిష్ణునాదేవాః ప్రహృష్టాస్తేమురాంతరం । నర్వా
యయు శృచీనాథం గవేషంశోగిరియథా ।

తా॥ ఓ జహ్న్నా ! వినుము. ఇట్లు పలికి హరి అంతర్ధామయైన. దేవత
లును సంతోషించి విష్ణుమూర్తికి నమస్కరించి యింద్రుని వెదకుచు పద్మాక్షికి వెళ్ళిరి.

శ్లో॥ యదుక్తం హరిణా పూర్వం వద్మాదే స్నానమూవిశా ।
వృథక్ష్పథక్ గవేషంతః తత్రతత్రమరేశ్వరాః ।

తా॥ ఇట్లు వెళ్లుచు విష్ణుమూర్తిచేత చెప్పఁబడిన పద్మాక్షికి కరి అచ్చట నేలు
నేలుగా యింద్రుని వెదకుచుండిరి.

శ్లో॥ గవేషమాగాదదృశుః కృకలానంగిరేస్తటే । స్థూలకాయం
నూత్మపాదం నూత్మలాంగూలలోచనమ్ ।

తా॥ దేవతలిట్లు వెదకుచు పద్మాక్షి తటమందు స్థూలకరీరయు, నూత్మపాదయు,
నూత్మలాంగూలయు (చిన్నతొకయు) నూత్మచేతయునైన ఒక తొండనుజూచిరి.

శ్లో॥ చలన్తే బాణమూర్తేతు స్తూలోపలమివార్తనః । తా
దృష్ట్యాకృకలానస్తు జగద్దమననిస్వనః ।

తా॥ తొండయు గొప్ప పామణమువలె కొంచెమయిన చలించునది కాదు.
ఇట్లుండినంతలో । దేవతలు దాని సమీపమునకు వెళ్ళిన సమయములో మేఘధ్వనివలె
గొప్పగా ధ్వని జేసెను.

శ్లో॥ దైవోయమితీతే దేవా స్సంతస్తాస్తేధికం మునే । శన్తః
కేచిత్తమాలోక్య కృకలాగుణతీరయః ।

తా॥ దేవతలు. అదివిని ఏడు రాక్షసుడని భయమనొందిరి. కొందఱు కొంత
కాలమునకు రాక్షసుడని కాదు. ఇది తొందఱుని వచించిరి

శ్లో॥ తతస్తేవిస్మితాదేవాః స్థూలాగమకీభీషణం । అగాధస్థం
గిరేస్సనౌ లతాభిస్సుదృఢం స్పృశాః । వికర్షణోఽద్యమం చక్రః పుణ్య
పాక ముపాగతే ।

తా॥ పిమ్మట దేవతలు స్థూలాంగియై అతిభయంకరమయిన ఆ తొందఱుజూచి
ఆశ్చర్యమొందిరి. అదియు గిరిపాశపునందు పెద్ద పల్లకు లోనున్నది. ఇంతలో దాని
పుణ్యము ఫలించు కాల ముగతమయినందున దేవతలు తీగలతో దానిని కట్ట సమకట్టిరి.

శ్లో॥ లతాభి స్సుదృఢం బధ్వా విచకర్షు ర్బలాన్వితాః । సచాల
యంతితేకించిత్ కృకలాగుం మహాఘనమ్ ।

తా॥ ఇట్లు సమకట్టి తీగలతో బలాత్కారముగా ఆతొందఱుగట్టిరిగాని కొంచీ
మయినను కదల్చరైరి. ఆతొందఱు మహాఘనమయినది.

శ్లో॥ విశ్రాంతా విబుధాన్సర్వే భాషమాణాః పరస్పరం । మాఘ
ధర్మంగమాలోచ్య పరీక్షార్థం పారేర్వచః । దేవభారజలే దేవాః తస్య
దేహాంముదాన్వితాః । ప్రాతర్మాఘేప రేద్యుస్తై హ్యాభ్యషించన్మనీశ్వర ।

తా॥ ఓ జహన్నమహామానీ ! దేవతలిట్లంతగా పెనుగులాడినను అద్దానినికదల్చ
లేక ఆయాసమానుబోంది పరస్పరము సంభాషించకొని యిది మాఘమాసము నిష్ఠువు
చెప్పిన మాటను పరీక్షింతమని నిశ్చయించుకొని మఱుకా దుదయమున మహా సంతోష
ముతో సమీపముననున్న దేవభారజలమునుదెచ్చి ఆతొంద కభిషేకము చేసిరి

శ్లో॥ కృకలాగు స్తోదేహం హి త్వాఽసంతరంతదా । నారీరూప
ముపాశ్రిత్య దివ్యభూషణ భూషితా । సురాణా మంతికంగత్వా నారీ
రూపగుణాన్వితా ।

తా॥ ఇట్లు స్నానముచేయించగా నప్పుడు తొందదేహము నశించి దివ్యాలం
కారభూషితురాలయిన స్త్రీరూపము దాల్చెను. తఱువారి ఆ నుండరాని దేవతల
కడకు వచ్చెను.

శ్లో॥ తాంధ్యవ్యో విస్మితాదేవాః త్వం కానీతిబభాషిరే ।

తా॥ ఆ నుందరినిజూచి ఆశ్చర్యమొంది దేవతలు నీ వెవ్వతెవని అడిగిరి.

ఇత్యేకాదశోధ్యాయ స్సమాప్తః.

—† అథ ద్వాదశోధ్యాయ ప్రారంభః †—

శ్రీగృత్స్నమదః॥ శ్లో॥ దేవానువాచసానారీ సహర్షామునిపు గవః ।
దేవానా మగ్రతస్థిత్యా శ్రుణుధ్వంవైసమాహితాః ।

తా॥ గృత్స్నమదమహామని జహ్నుమహామనితో రిటిగి చెప్పయన్నాడు. ఈప్రకారముగా దేవతలడుగగా ఆశ్రీ దేవతలయందరనుండి సంతోషముతో దేవత లారా ! నా చరితమును సావధానమునమున్నై వినఁడు. చెప్పెదనని పలికి ఇప్పు యారంభించెను.

నార్యువాచ॥ శ్లో॥ జాతాకాశ్మీరదేశస్థా మశీలాఖ్యాద్విజాత్యజాః ।
సూంసమానసగోత్రాయ వివాహమకరోత్పితా ।

తా॥ నేను కాశ్మీరదేశమందు నుండిఁడను బ్రాహ్మణుని కుమార్తెను. మాతండ్రి జన్మకాత్రాహ్మణునకిచ్చి వివాహము జేసెను.

శ్లో॥ పతి కేవ చతుర్థేహ్ని మృతస్సకనిపాతరః । పితా పశ్చా
త్సవత్పీత స్సరురోదాతిదుఃఖరః ।

తా॥ ఆవివాహ చతుర్థదినమందే నాధర్త పిడుగుచేత మృతినొందెను. అది చూచి నా తల్లిదండ్రులిద్దఱు ఏడ్వలి దుఃఖించిరి.

శ్లో॥ తతస్సుధీరువాచేదం దుఃఖాదాకులితేంద్రియః । జన్మకన్తం
మనుష్యాణాం శ్రీజన్మాధికకన్తతా । త్రతాపి బాల్యే వైధవ్యం కన్తా
తకన్తతరాధిమే ।

తా॥ తఱువార పండితుడైన నాతండ్రి దుఃఖాకులికుడై యిట్లని కలిగెను. మనుష్యులకు మొదట జన్మమే కన్తము. అందులో శ్రీజన్మ మతికన్తము దానియందును బాల్యవైధవ్యము మిక్కిలి కన్తకరము.

శ్లో॥ భర్తృహీనాం కుమారీంమే మనోద్రవ్యం సరోచలే । బంధు
శ్చేనాం సుతాంశ్శవ్య వనేనాసోపరంమయ ।

తా|| కాణిష్ఠి ధర్మవిహీనయైన యాకుమార్తెను చూచుచుండుటకు నానమ్మ ఒప్పులేదు గనుక దీనిని నా బంధువులవద్దనుంచి నే నరణ్యమందుంచును.

శ్లో|| ఇత్యుక్త్వా దుఃఖసంతప్తో బాంధవానాం వశేనుతాం ।
విధాయవివిస్రస్త్రికః విపినం సముపాశ్రయత్ ।

తా|| ఇట్లుపలికి దుఃఖముతో కుమార్తెను బంధువులకప్పగించి తానునభార్యయు అరణ్యమనకు వెళ్లెను.

శ్లో|| సోపి కాలాంతరేయోగా నిర్వాణం ప్రత్యవద్యత ।

తా|| వెళ్ళి కొంతకాలమునకు యోగముచేత శరీరమును విడిచి మోక్షమును పొందెను.

శ్లో|| తదాబంధుషు సంస్థానాం నిత్యం కష్టేన పోషిణి । సుకేవల
బంధుహీనానాం నిత్యం భిక్షాన్నజీవనా ।

తా|| నే నచ్చట బంధువులందుండి నిత్యము కష్టముతో జీవింపుచు నుత, మిత్ర, బంధువిహీననై నిత్యము భిక్షాజీవనమును జేయుచుంటిని

శ్లో|| ససంస్కృతాన్నమల్పంవా భోక్తంపర్యుషితాశనా । క్రయ
విక్రియగాదేవ హ్యర్జితా భుక్తశేషతః ।

తా|| నేనెప్పుడు పరికుద్ధమయిన ఆహారమును కొంచెమునయినను తినుటలేదు. ఎప్పుడును చడ్డికన్నమున తినుచుండును క్రియవిక్రియములవల్ల ధనమార్జించితిని. ఎప్పుడును భుక్తశేషమునే భుజించుచుదానను.

శ్లో|| మయానాచరితంస్నానం ప్రాతఃపర్యుషితాశనా । సధ్యారం
విష్ణుపాదాబ్జం సక్రుతా హరిసర్కరా ।

తా|| నేనెప్పుడును ప్రాతస్నాన ముచేసెదను. ప్రాతఃకాలమందు చడ్డిని మోర్చిము తప్పుక తినుదానను. విష్ణుపాదారవింద ధ్యాన మెప్పుడును జేయలేదు మౌలికభాక్రమణ మెట్టిదో నాకు తెలియనే తెలియదు.

శ్లో|| స మయా పుణ్యతీర్థాని స్వప్నేవా సేవితానిచ । జిహ్వ
దావల్యదోషేణ నోపోష్యం విష్ణువాసరే ।

తా|| నేనెప్పుడును స్వప్నమయినను పుణ్యతీర్థముల సేవించలేదు. జిహ్వ దావల్యముచేత ఏకాదశతిథియు వెన్నుడును జీతభాగముచేరించలేదు.

శ్లో॥ అనుష్ఠే తేషులో కేషు సర్వేష్యేకాదశీవ్రతం । జాగరాద్యై
ర్హరింపూజ్య హరిభక్తిపరాయణాః । విహసన్విహసన్నీవం తాదృచ్ఛ్య
నిందితాస్మయామ్ ।

తా॥ తోమలందరు ఏకాదశీవ్రతము నాచరించి జాగరముండి హరిని పూజించు
చున్నంతలో హరినిజూచి నేను మాటిమాటికి నవ్వుచు నాటిని నిందించుదానను.

శ్లో॥ మమేష్టకారిణః కేచి తుకురుధర్మ మితీరితాః । రిరిస్తా
హ్యాజముత్పద్య కపితాస్మృతిరోషరః ।

తా॥ నా కిష్టులయిన కొందరు ధర్మమాచరింపుచుని నాతో జెప్పఁగా దానికి
నే నేదో కపటమును పన్ని మిక్కిలి కోపముచేత హరిని తిట్టుదానను. ఎవ్వడును నేను
కపటమునే చూపించుచుండ నారు మిక్కిలి కోపముచేత నన్ను తిట్టునారు.

శ్లో॥ ఇత్యహంవివిధైర్ద్రవ్య మార్జయిత్వా దివానిశం । నచోప
కారం నోదానం మయా కించిత్కృతం సురాః ।

తా॥ ఈప్రకారముగా రాత్రింబగిల్లు అనేకవిధములుగా ద్రవ్యమును పంపా
దింతితినిగాని పరులకు కించిత్తయినను ఉపకారమును జేయలేదు. దానమియ్యలేదు.

శ్లో॥ ఇత్యహం ద్రవ్యసంతుప్తా భిక్షా న్నోదరపూరితా । సకేళా
న్నావహీనానాం బ్రాహ్మణిగతభర్తృకా ।

తా॥ ఈప్రకారముగా భిక్షాన్నమును తినుచు ద్రవ్యమూర్ఛించితిని. ద్రవ్యమును
చాలా వృద్ధిజేసితిని. దానతో సంతోషించుచు విధవనయినప్పటికి తలవెంట్రుక లుంచు
కొని నాయుష్టప్రకారముచొప్పున స్వచ్ఛాచారముగా తిరుగుచుంటిని.

శ్లో॥ ధృత్వాహం భోతవసనం పర్వటస్పదనేష్వపం । పరిహస
కథాలాపైః ప్రోత్సహాంపరయాపిణే । దుర్జయేన స్మరణాహం నలరస్తా
కామచారిణే ।

తా॥ తెల్లగా వుండిన పట్టమును ధరించి ప్రతియింటికి తిరుగుచు ఉత్సాహ
ముతో పరస్పరలాపములనాడుచు జయింప శక్యముగ ని మస్మధునిచేత సంతప్తుని కామ
చారిణినియితిని.

శ్లో॥ యువానంరూపసంపన్నం వైశ్యంమేస్మాత్మకాముకం, మిథో
వోచం మయాసంగం కాంక్షసే యది మూచిరమి । తూర్ణ మాగచ్ఛ

మదేహం మహానిశి ననంతయః । తథేశ్వర్యా తదాచార స్వయా
యాగో మహానిశి ।

* తా|| ఇట్లు కామేచ్ఛాఽతివై చిన్నవయస్సుతో నన్న నుండకుండైన ఒకవైశ్యుని
కాది ఆతనిని కామించి రహస్యముగా నతనితో నిట్లంటిని. ఓయీ నుండకుండా !
నాతో సంగమమును జేయఁగోరితి నని యీరారీ మాయంటికి రమ్మ. ఇండుకథ్యంతర
మలేదు ఇట్లు జెప్పఁగా వైశ్యుఁడును అట్లేయని ఆరాతి నాయంటికివచ్చెను.

శ్లో|| అన్యోన్యభావదై స్పృష్ట కండర్పౌదయహేతుభిః । తేనా
హం రతిమభ్యేర్ష్య విధవాశిచకామినీ । రాతిశేషంక్షణమివ మయానీతం
దురానదం । జానోజగామక్షూర్ణంత ద్దుహ్యకోవ్యరుగోదయే ।

తా|| మన్మథోద్యోకపోవకములయిన పరస్పరసంభాషణములచేత వైశ్యునితో
సంభోగించితిని. నేను విధవనయినను కామోద్రేకము నాపకాల కిట్లాచరించితిని. ఇట్లా
రాతియంతయు క్షణముగా వెళ్ళినది. గూఢవిహారియైన అవైశ్యుఁడగు నామహి
దయముకాఁగానే తన యింటికి వెళ్లెను.

* శ్లో|| ప్రభాతేహం యదాపూర్వం శృహకర్మణిసారవత్ నియుక్తా
తత్రలోకేశ్చ తేనస్పృచ్ఛాస్మిన్మమరాః ।

తా|| ఉదయముకాగానే పూర్వమువలెనే గృహ వ్యాపారములందు లోకుల
చేత నియోగించబడి దానితో సంకృప్తికొందుచుంటిని.

శ్లో|| ఏవందినేదిసేవ్రుంభి ర్భవలభిర్భవయావనైః । స్వీకృతార్థాతి
సంతుష్టా రతినాగుహ్యచారిణీ ।

తా|| ఈప్రకారముగా ప్రతిదినమందు అనేకులైన పురషులతో సంభోగించుచు
కారిరలన ననేకముగా దగివ్వఁజు పుచ్చుకొనఁచంటిని. ఇట్లు గూఢరతిచేత సంకృప్త
నగుచు కాలము గడుపుచుంటిని

శ్లో|| మయా నాచరితః క్వాపి నర్తంగనుఖదాయకః । స్నానా
ద్యాచారకర్మాణి నిందితాని మయాపురా ।

తా|| ఇట్లు మన్మథవ్యసనముచేత కాలము గడిపితిని నుఖదాయకమయిన మంచి
పని నాచరించ లేదు. స్నానము మొగలయిన ఆచారకర్మలుగూడ నాచరింపబడలేదు.
ఇట్టి నిందితకార్యములను శనితిని

శ్లో॥ మయా విష్ణుకథానిత్యం నిందితాభ్యాసకాత్రిపి । తతః పంచ
త్యమావన్నా గతేకాతేతరస్మరాః ।

తా॥ నిత్యము కూరికథను, తదభ్యాసకులను నిందించువాసను. ఇట్లుకొంత
కాలము గడచినతఱువార కాలమాసన్నమై మృతినొందిరి.

శ్లో॥ భుక్త్యామలయే ఘోరే యాతనాం తీవ్రవేదనాం ।
తేనదోషేణజారాహం వ్యాఘ్రయోనా త్రికస్మను ।

తా॥ మృతినొంది నేను యమాలయముజేరి అచ్చట తీవ్రమయిన యాతనల నను
భవించి తద్దోషముచేత మమ్ములు పులిగా జన్మించితిని.

శ్లో॥ త్రివారంమరకటత్యంచ పంచవారమనద్వహం । శతవారం
పునస్తీత్యం గతభర్తృత్య మంజసా । శ్వాసత్య మప్తవారేషు పిశా
చత్యం చతుశ్శతం । తథాకాశేషు ఘోరేషు కీటకేషు ఖగేష్వపి । సర్ప
యోనింసమాసాద్భ్య శతవారం తథామరాః । పశ్చా జ్జంబుకయోనాతు
ద్విశతం జన్మకుత్పితం । శతత్రయం విద్యరాహో నకులేషుచతుశ్శతమ్ ।
తథాపంచశతంజన్మ బిడాలేషుపునఃపునః । పట్పతంత్యా ఖయోనాతు
కృకలాసేనహసక్రం । ప్రాకభృపుణ్యంపక్షేహం శ్రుణుధ్వంతిదళాలయా॥

తా॥ ఏమృత క్రమముగా మమ్ములుజోతిగను. అయిదుమార్లుయెద్దుగను, నూలు
మార్లు శ్రీమై నిధవనైయుంటిని. తఱువార యెనియదిమార్లు మక్కనై, నాలువందల
మార్లు పిశాచముగను, అన్నిమార్లు కాకిగను. గుడ్లగూబగను, కీటకముగను. పక్షిగను, తఱు
వార మారుమార్లు వాముగను. తరువార రెండువందలమార్లు నిందితమైనవక్కగను పుట్టి
తిని ఏడవ మూడువందలమార్లు పూసపందిగను, నాలుగుమారులమారు ముంగిగను, అయి
దుమారులమార్లు పిల్లిగను ఆరువందలమార్లు ఎలుకగను జన్మించితిని. ఓ దేవతలారా !
యిప్పుడు మీచే మాడబడిన లొండఱన్మము వెయ్యిమారు లనుభవించితిని. ఇట్లు
దుర్యోవిసమద్రమన్ననైన శాకిప్పడి పూదేవాప్రాప్తికి కారణమునకెప్పడనువినుడు.

శ్లో॥ పురానాం బాల్యవైధవ్యే వైశాఖేమధ్యగే రవా । పంచ
వాసరపర్యాషం పథిశ్రాంతాయనైపురా । మయాదత్తం ద్విజాయేత్థం
తేనయూయంకృపాకరాః । ముక్తికారణ ముద్యోగం దుర్యోనేర్మమ
దేవతాః । కృతంయస్మాభిరేతద్భ్య కథితంత్వమనంచయమ్ ।

తా|| ఓ దేవతలారా! శ్రీమత్పరమేశ్వరమహాదేవతావలంకారములను గూడ ననుభవించి నేను శ్రీమత్పరమేశ్వరమహాదేవతావలంకారములను (౧౨) పం
 * ద్రెండుపుంటల సమయమున పర్యవేక్షించున మార్గానుసరుచే వచ్చుచుండిన నొక
 తాత్పర్యమునకు అయిదుదినముల కిందటి చంద్రికావృక్షమును భోజనముపెట్టితిని. అంత
 మాత్రము చేతనే మిరనుగ్రహించి దయచేసి నాకు సంభవించిన చెడ్డయోని సంకటము
 నుంచి వెంటనే విముక్తిని కలుగజేసిన మహామహాపురుషుని బహులుచెప్పెను.

శ్రీగృత్సమక్షాః శ్లో|| ఇతిశ్రుత్వా తపోదేవా నృస్యా వాక్యం
 మువిస్మితాః | తతశ్చ కస్యైవ ప్రవక్ష్యమిదం దేవాయరమణీశుభామ్ |

తా|| ఓ జహ్నుమహామనీ! వినుము. దేవతలిట్లా శ్రీ పలుకులు విని ఆశ్చర్య
 మొందిరి తరువాత నామెను వారిలో నొకనికిచ్చి విశామాను జటిపిరి.

శ్లో|| కృకలాసోఘదేహోపి ప్రాతర్నామేంబుబిందుభిః | సంసిక్తా
 ముముచేశీఘ్రం దివ్యనారీ బహువహా | సా దేవవల్లభాభూత్వా మాఘ
 మానవభావతః |

* తా|| ఈపదేహియైన తొండయు మాఘోదయనం దుదఃబిందువులచేత తడుప
 బడి శీఘ్రముగా తొండశరీరమును విడిచి నివ్యవనితయై దేవసీయ యాయెను ఇదం
 తయు మాఘస్నానమహిమవలన కలిగినది.

శ్లో|| భూయశ్చక్రంగవేషంతః సర్వే బృందారకామునే | పద్మా
 ద్రేర్దక్షిణేసానౌ చకారఖరనిస్సనమ్ |

తా|| ఇట్లయినతరువాత దేవతలుతిరిగి దేవేంద్రుని వెనుకసారంబించిరి. ఇంద్రు
 డును పద్మాద్రి దక్షిణసానపువందుండి గాడిదవలే కూయుచుండెను.

శ్లో|| ఇంక్రొయమితి తేదేవా నృమా జగ్మురరిందమాః | విని
 మోక్తంశచీవాధం ఖగ్గీవంరుహామఖాత్ | ఉత్తబ్రహ్మమార్గాన్వయం
 దద్యతు శ్రీనళాలయాః |

* తా|| ఆత్మని విని గురః దింద్రుడైన దేవతలు ఆచ్చటకు వెళ్ళిరి. నువ్వోహుంచి
 బయటకు వచ్చి టువంటిన్ని. గార్దిభు ఘోరైనటువంటిన్ని. నిక్క బొడిచిన చెవులుగల
 తాడైనటువంటిన్ని. ఊర్ధ్వమఖండయిన యిందుగిని జూచిరి.

శ్లో|| కేచిన్నిశ్వేదమావన్నాః కేచిత్తంజహనుర్భృశం | కేచి

తూషింసి తా న్ద్యత్ దేవనాథం వ్రభుం రథా । ఖగ్రీవ స్తతోదేవా
కృష్ణాత్మాగం గుహంగరః ।

తా॥ చూచి కొండరు దుఃఖించిరి. మఱికొండరు నవ్విరి కొండరుదేవపరియ, తమకు వ్రభువును నయిన యింద్రునిజూచి యేమియు ననకాలక యూరకుండిరి. గాదిద మాఖమగల యింద్రుడును దేవతలనుజూచి సిగ్గుతో త్వరగా గుహలోపలకు వెళ్లెను.

శ్లో॥ ప్రియా ద్యుఃఖేన విపులం దేవేంద్ర శ్చింతయ న్నఘం ।
గచ్ఛంతమనుజస్మై మహతోద్యతత్రయః । కోశకోశ విలీనోభూ
దింద్రస్తేషామదృశ్యః । తతస్తేవ్యవమాదాశ్చ దేవా స్త్రగుహంతరే ।
సాంధకారేజగుర్వీత్య సవీదంగర్దభాననమ్ ।

తా॥ దేవతలనుజూచి యింద్రుడును తన పాపమును స్మరించుచు లజ్జచేతను, దుఃఖముచేతను చూడలేక గుహలోపలికి వెళ్లెను. ఆదేవతలును యింద్రునితోకూడా చిలములోనికి పరుగెత్తిరి. ఇంద్రుడును వీరికి అదృశ్యుడై మూలము లల దాగుచుండెను. దేవత లింద్రునిగానక అంధకారముతో గూడిన గుహాయందు వెదుకుటకును సమర్థులు గాక బహు ప్రయాసమీద చీకటిలో గాదిదమాఖముతోనున్న యింద్రుని గుర్తించి అతనితో నిట్లనిరి.

శ్లో॥ వజ్రపాదేవయః దేవాః మాధయంమాధయంతవ । తవా
గతమఘంనర్వం విష్ణునాబోధితావయం । అన్యవమాదా స్త్వా మింద్ర
మగ్రీవార్థంభరాననమ్ ।

తా॥ ఓ వజ్రపాదాస్తా ! మేము దేవతలము. నీకు భయమాలేదు. నీకు భయము లేదు. నీపాపమును విష్ణుదేవునివల్ల తెలిసికొని నీ గాదిదమాఖమునునకింపజేసి నీకు మము ఖమును గలుగజేయ సమర్థులై నిన్ను వెదుకుచు వచ్చివాము.

శ్లో॥ ఇత్యుక్త్వా తేమరాశ్శ్రకం పాణిభిః పాణిమగ్రహా । హిర్యా
గుహంబహిర్గత్వా దేవేంద్రేణమరాస్సమమ్ ।

తా॥ ఆ దేవతలిట్లుపలికి సమీపమునకు బోయి తమ చేతులతో తమ గాధుఁ డాస్తము పట్టుకొని యింద్రునితోసహా యింద్రునికింకరులు బయటకు వచ్చిరి.

శ్లో॥ శక్తిహీన శృచీనాథః ఖరాస్యోనమ్రకంధరః । తుంగభద్రా
ముపాగచ్ఛ త్వదేవై స్స్వర్గవాసిభిః ।

తా|| ఇంద్రుఁడును శక్తిదేవివాఁడై గార్భభిమానుఁడై సిగ్గుచితి తలవంచుకుని దేవ తలతోనూదా మెల్లగా తుంగభద్రానదీ సమీపమానకు వచ్చెను.

శ్లో|| ప్రాచిర్మందోదితేనూర్యే మా ఘోసక్రంగతేరవా । వ్రతివ త్తిధిమారభ్య మాఘేశుక్లస్యమజ్జనం । త్రింశత్స్విఘ్నపారే ష్వేషు తిధి స్వాత్మాఘముక్తయే । తుంగభద్రదోదకేశక్ర శ్చకారదివిజైర్మునే ।

తా|| ఆట్లు వచ్చి మకరమందు రవి యుండఁగా మాఘకుక్ల పాద్యమి మొదలు పాపవిశాకములయిన మాఘుని దినములందును తన పాపనివారణార్థము ఇంద్రుఁడుదేవ తలతోనూదా తుంగభద్రానదీజలమందు మాఘస్నానమాచరించెను.

శ్లో|| శావపావవినిర్ముక్త శ్చక్రశ్చసుముఖస్తథా । వినస్యతిఖరా న్యంతు సుముఖత్వంబభూవహ ।

తా|| దేవేంద్రుఁడు మాఘస్నాన మహిమచేత భూదేవకాప పాపవినిర్ముక్తుని డాయెను. అతనిముఖము అప్పుడే సుముఖమాయెను. గాడిదముఖముకలపించుటలేదు.

శ్లో|| దేవా దేవవతిందృష్ట్వా తుష్టాపుస్సాధుసాధ్వితీ । శక్తిర్భవే త్తతస్సమ్యక్ స్వర్గాగమనసాధనా ।

తా|| దేవతలిట్లు భూదేవకాపమాత్మదేయిన దేవేంద్రునిజూచి మందిది. చాలా మందిదని స్తోత్రముచేసిరి. ఇంద్రునకును స్వర్గాగమనసాధనమయిన శక్తిగలిగెను.

శ్లో|| వానవ స్స్వగఁస్తస్వర్గం వ్రయయా మునిసత్తమ । మాఘ మజ్జనమాత్రేణ మాసేస్మిన్ అఘహరకే । శ్చతపావ వినిర్ముక్త శ్చక్రా వక్రాననోపివా ।

తా|| తఱువారే ఇంద్రుఁడు తన దేవగణముతో స్వర్గముజేరెను. జహ్నుమహా ముని ! విండితా. మాఘస్నానమహిమచేతనే వక్రాననదేయిన దేవేంద్రుఁడు పాప ముక్తుడాయెను.

శ్లో|| ఇతి తీకధిరోజహక్ష్మీ మయూమాఘఫలోదయః । యశ్శ్రీ శోభీ మయే ధ్యాయ మాఘస్నానవరాయణా । విమక్తౌ ఘైర్హరిం యాతి భుక్త్యేవోభిసంవదా ।

తా|| ఓ జహ్నుమహాముని ! యాప్రకారముగా నీకు మాఘమాహాత్మ్యమును

కెప్పితిని. మాఘస్నాన మాచరించిన పుణ్యాత్ములు యిహలోకమం దనేక సంపదల ననుభవించి అంతమందు పరినిశ్చయమగు. వినువారికిగూడ ఫలముగలదు.

శ్లో॥ పంసాతీ కేవురాకశ్చిత్ పికాచో ఘోరదర్శనః । విముక్త
నుఖమాపేదే తుర్కా మాఘకథాయథా ।

తా॥ పూర్వకాలంబున పంసాతీరమందు భయంకరదర్శకడయిన ఒక పికా
చుడు మాఘకథను విని పాపము త్తుడాయెను.

ఇతి ద్వాదశోధ్యాయ స్సమాప్తః.

—! అథ త్రయోదశోధ్యాయ ప్రారంభః !—

శ్రీజహ్నుః॥ శ్లో॥ పాయంపాయం నమే తృప్తి స్వతో విష్ణుకథా
మృతం । ఇదం భాగవతంశాస్త్రం భూయఃకథయమేవభో ।

తా॥ జహ్నుమహానుని తిటిగి అడుగుచున్నాడు. ఓగృత్స్నమదమహాత్మా!
నీవలన విష్ణుకథామృతమును యెంతగా పానముజేసిను నాకు తృప్తితీరలేదు. భగవ
త్సంబంధమయిన యీ మాఘకథను తిటిగి నాకు చెప్పవలెను.

శ్లో॥ శోసానిశాచరఃపావః కేనమాఘఫలంశ్రుతం । కథంపికాచ
దేహచ్ఛ ముక్తిః పఃపాతేనఘ ।

తా॥ ఆపికాచుడెవ్వడు. ఎట్లు మాఘమాహాత్మ్యమునవిగతు. ఎట్లు పంసా
తీరమందు పికాచత్వము క్తి గలిగెను.

శ్రీగృత్స్నమహః॥ శ్లో॥ పంసాతీరే పురా కశ్చిత్ వైశ్యో బహు
ధనాధివః । సర్వరాజాశ్రయేతస్యా స్తపే పంసాపురాహ్వాయే ।

తా॥ ఇట్లు జహ్నువడుగఁగా గృత్స్నమడుడు చెప్పచున్నాడు. పూర్వ
కాలంబున పంసాతీరమందు సర్వరాజాశ్రయమయిన పంసానగరమందు బహు ధనా
ధిపుడయిన ఒక వైశ్యుడొండెను.

శ్లో॥ తతఃకాలేగతేవైశ్యో మమారమరణాగమే । యస్మాత్తే
నార్జితంకించిత్ స త్పాత్రేనోపసాదితమ్ । సోఽదతే చదోషేణ దరిద్రో
భూత్పునర్భువి । ఉరేద్రాక్షకారాఘం బహుపావస్సతచ్యతే ।

తా|| కొంతకాలమునకు కాలమాసన్నమై వైశ్యుడు యహపురికి కీరను. అతడు జీవించుకాలమం దెన్నడును వ్యర్జితభవమందు కొంచెమయినను సత్పాత్రయందు వినియోగించనందున తద్దోషముచేత నరకాంతమందు తిటిగి భూమియందు దరిద్రుడై పుట్టెను. దరిద్రుడగుటచేత అనేక పాపములు జేసెను. అందుచేత వాడు బహుపాపియై యుండెను. శ్లో|| ఆదానదోషేణ భవేద్దర్శిదో దాద్ర్యదోషేణకరోతిపాపం । పాపాదవశ్యంనరకంప్రయాతి పునర్దర్శిదఃపునరేవపాపీ|| అన్నట్లు వాడు జన్మమొదలు ఆదానదోషముచేత (దానధర్మములుచేయని పాపాత్ముడగుటవలన) దరిద్రుడాయెను. దారిద్ర్యనివారణకొరకు పాపము లాచరించెను.

శ్లో|| తేనదోషేణతలైవ మృతస్సౌకనిసాతతః । వంశాతీరేవతే విప్రః పితౄచోభూత్పుదారుణః ।

తా|| ఆదోషముచేత వాడు పిడుగుపడి చచ్చెను. చచ్చి ఆ పంపాతీరమందొక మట్టిచెట్టుమీద పితౄచమైయుండి పరిజలకు భయంకరుడై యుండెను.

శ్లో|| భక్షయన్ సర్వజంతూంశ్చ భూచరాన్ భేచరానపి । తతస్త్వంతరితే కాలే స్నానార్థీ బ్రహ్మనఃదనః । వసిష్ఠశ్చ జగామూస్యా స్సలిలేచానుగైర్వృతః । స్నాత్వా వంశాజలేపుణ్యే మాఘే నూర్యో దయేమునిః । కృత్వా కర్మాణిసర్వాణి శుచిశ్శుద్ధమతిగ్రతః । సమభ్యర్చ్య విధానన విష్ణుంవిశ్వాఖలేశ్వరమ్ । వసిష్ఠ స్తప్తమీసేతు శిష్యేభ్యోవిష్ణు సర్కథాం । మాఘమాసం మహాపుణ్యం భగవత్ప్రియకారకం । శిష్యా సభిమఖానకృత్వా శ్రుణుధ్వమితిసాబ్రవీత్ ।

తా|| ఇట్లుండి భూమియందు సంచరించునవియును, ఆకాశమందు సంచరించునవియును నయిన భూతములను భక్షించుచుండెను. ఇట్లుండగా కొంతకాలమునకు స్నానమాకొరకు బ్రహ్మపుత్రుడయిన వసిష్ఠమహర్షి వచ్చి శిష్యులతోనహా పంపాజలమందు మాఘమాసంబున స్నానముజేసి నిత్యకర్మల నిర్వర్తించి శుచియై విధివిధానముగా విశ్వాధిపుడయిన విష్ణువు శారాధించి తత్సమీపమందు శిష్యులకు విష్ణుచరిత్ర గర్భితమయిన మాఘపైర్ధవమాసు జెప్పదలంచి వారిని ఆభిమానులయగా జేసి విష్ణుట మాఘమహిమను జెప్పజూంభించెను.

శ్రీవసిష్ఠః|| శ్లో|| మాఘేస్మిన్ యే నిమజ్జంతి నూర్తాంతస్యాదయే

నరాః । తేషాం గురూణిపాపాని ఆర్ద్రశుష్కాణ్యధాపివా । సద్వ్యోనశ్యం
త్యజేషాణి యథా నూర్యోదయేతమః ।

తా॥ ఎవ్వరు మాఘోదయమందు స్నానమాచరింతురో వారియొక్క నుకృత
దుష్కృతములగు పాడివి తడివి అయిన వాపములు నూర్యోదయమందు చీకట్లువలే
నశించును. తడివి అనఁగా యిప్పటివి, పాడివి అనఁగా తూర్వమాచరించినవి అని
తెలియవలెను.

శ్లో॥ యేనస్నాతి రివౌమాఘే మకరస్థే సరాథమః । సర్వపాపా
లయంవిప్ర తనూహుర్నర కాతిథిమ్ ।

తా॥ ఎవ్వఁడు మాఘోదయస్నాత గాడో వాఁడు సమస్త పాపనిలయఁడై
యుండి వాఁడు సరకమం దతిథియగుచున్నాఁడు. (సరకమనుభవించుననట)

శ్లో॥ త్యక్త్వా యజ్ఞాదికర్మాణి తథాన్యాన్యతికృత్స్నశః । కృత్వా
మాఘవ్రతంపుణ్యం యస్సయాతి హరేఃపదం ।

తా॥ యజ్ఞాది సమస్త కర్మలను విడిచియైతా మాఘవ్రతము నలుపు వాఁడు
మాధవలోక నివాసియగును

శ్లో॥ ఇత్యాదిబహుభిర్వాగ్ధిః పసిష్ఠో మాఘసర్కథాం । పసాక
శ్రోతృశిష్యేభ్య శ్చావయామానభక్తిరః ।

తా॥ ఈతీయగా పసిష్ఠుఁడు అనేక వాక్యములచేత మాఘమహిమను తెలించి
శిష్యులకు తెప్పించుండెను.

శ్లో॥ శ్రుత్వా క్షణం తటస్థోయం రాక్షసో ఘోరదర్శనః । వటా
త్పసా తవిప్రస్య పురతః పుణ్యయోగతః ।

తా॥ యిట్లు మట్టిచెట్టుక్రింద పసిష్ఠుఁడు మాఘమహిమను తెప్పించుండఁగా
వటస్థుఁడయిన రాక్షసుఁడు విని పుణ్యవశమాచేత వటమునుండి పసిష్ఠునిముందర వడెను.

శ్లో॥ నివేద్య న్యన్యవృత్తాంతం యత్రోద్భవ్యం చిచ్ఛేతరం । తం
జ్యేష్ఠో విస్మితోభూత్వా పసిష్ఠో బ్రహ్మనందినః ।

తా॥ యిట్లుపడి తన తూర్వవృత్తాంతమును తెప్పించి అరనినిజాచిపసిష్ఠుఁడు
బ్రహ్మర్షియైందెను.

శ్లో॥ వంశాయా నృలిలేనాయ స్తస్మాఘరతిశుద్ధయే ! మాఘే
సంస్థావయామాన కుశై స్తం ఘటికాద్యయం ।

తా॥ ఆశ్వర్యమంది రాక్షసుని పాపనివారణకాంతి పసిష్ఠుఁడు మాఘంబున
పంపాఁజనుండు రెండుగడియలకాలము దర్శనచేత స్థావరముజేయించెను.

శ్లో॥ తథా విష్ణుకథాయాశ్చ శ్రవణేన నరాక్షరః । నర్వస్తాపై
ర్వినిర్ముక్తః పూర్వః స్థానుబంధకైః । నద్వోదివ్యవపుర్యాత్వా ప్రసా
దాచ్చక్రిపాణినః । ప్రయయావిష్ణునదనం కోటిసూర్యప్రభాన్వితం ।

తా॥ ఆ మాఘస్థావరముచేతనన్ను, మాఘకథాశ్రవణముచేతనన్ను ఆ రాక్ష
సుఁడు పూర్వకత్తానయాపమానయిన నర్వ పాపమాఁదేత విడువబడినవాఁడై ఆశ్వదే
మాధవానగగ్రహముచేత దివ్యదేహధారియై కోటి సూర్యకాంతి సమానమయిన విష్ణు
మందిరము జేరెను.

శ్లో॥ యేలోకే హరిగాధబోధయతయః యేవాకథాభ్యాసకాః ।
యేహతత్పదపంకజార్చనరతా యేవానిశంపూజకాః । తేతే సాధువరా
స్సుకర్మనిరతాః స్వేష్టంచవిష్ణోఃపదం । నమ్యగ్వానముపాకరోతిభగవా
నంతే స్వయావప్రదః ।

తా॥ ఈలోకమందు యెవ్వరు హరిగాధవిజ్ఞానమగులో, యెవ్వరు మాఘకథా
భ్యాసకలో, యెవ్వరు హరిపాదకమలార్చకులో, యెవ్వరు నిరంతరము హరిపూజకులో
జారును, నుకర్మనిరతులును, సాధుకృత్యపరాయణులును నైనవారందఱు హరిపదనివాస
కులగుదురు హరియును వారికి తన స్వయావము నిచ్చును.

శ్లో॥ యోగానేకమకర్మకోటిఫలదాం హత్యా ద్యఘంహరిణీం ।
తీర్థస్నాన సమస్త పుష్కగదితాం మజ్జానశీలవ్రీదాం । నిత్యానందకరీం
నిరస్తానుభి శృశ్వత్ప్రవిత్కాలయాం । మూఢోయో నశ్రుణోతి సోపి నిర
యం ప్రాప్నోతివిష్ణోఃకథాం ।

తా॥ యోగాద్యనేక మకర్మ ఫలగును, బ్రహ్మహత్యాది పాపహానియు,
తీర్థస్నానా సమస్తపుష్క పమానమయినదియు లేక పుష్కప్రదమయినదియు, లేక
పుష్కప్రాప్తయును, నుజాననుశీలవ్రీదమును, నిత్యానందప్రదమును, దేహభిమానత్యా
గులకు నిత్యానందమయినదియునయిన విష్ణుకథను వినని మాఘంబు నరికమానుబొందును.

శ్లో॥ వర్ణానేక సబిందుశ్చంగనవదై ర్హి నోపిసల్లక్షణైః । వ్యర్థ
 పైః పరివర్జితో గురుకథాలాపై న్నశంకాన్వితః । శ్లోకోయర్సతథావ్యపాధి
 శతకై ర్ముక్తొపిభక్త్యాముదా । యన్నామాఙ్కిత గద్యవిదయైః శ్రావ్య
 న్నదా సాధుభిః ।

తా॥ పదపల్లచింహ్వాది నూన్యమయినప్పటికిని, నీపల్లక్షణ విరహితమయినను,
 కథాసందర్భము గమ్యముగా లేకున్నను, వ్యర్థస్తమముగానున్నను, శంకాయుతమయి
 నను, హరిహరమాంకితమయిన శ్లోకముగాని గద్యముగాని పుణ్యచ్చకులయిన పుకషుల
 చేత నిరంతరము వినదగినది

శ్లో॥ జన్మానేకతరంగవారిధిమహా గాధా విమగ్నాతురైః । కో
 ధారః కథమన్య కిం పరమహా హాహేతిదుఃఖాన్వితైః । శ్రావ్యార్హక్షర
 సత్కథాతిసుఖదా నద్యఃకరాలంబినీ । నోచేద్దోరతరం ప్రయాంతికుధియః
 పావంద్విజఘ్నోయదా ।

తా॥ జనన మరణ పరంపరానేక తరంగయుతా గాధసముద్రమందు మునిగినను
 మనకిప్పుడేది ఆధారము, యెట్లు తరింతుము, దీని కుపాయమేమి, అయ్యా యెంతకష్ట
 మని దుఃఖాతురులయినవాటికి అతిసుఖప్రదయు, శ్రావ్యార్హక్షరయు నైన హరిపత్కథా
 కాలక్షేపమే ముఖ్యంబగును. ఇట్టి హరికథను విననివాఁడు బహుమాత్యవలే ఘోర
 నరకమును బొందును.

శ్లో॥ గచ్ఛాద్విష్టుకథాం పుణ్యాం నరా యే సుఖకాంక్షిణః ।
 అభ్యాసమాచరన్సమ్యక్స్వర్వపాపావనుత్తయే ।

తా॥ కాంక్షి ముఖమును కోరువాఁడను సమస్త పాపనివారణ కాముకులును
 పుణ్యమయిన పుండ్రకాక్షుని కథను అభ్యసించుచుండవలెను

శ్లో॥ విష్ణుగాధావిహీనస్య లోకవార్తారణస్యచ । ముఖంనాలోక
 యేత్కాపి ఆలోక్యాలోకయేద్భవం ।

తా॥ విష్ణుకథాతిరస్కారుఁడను, లోక వార్తానుముఖుఁడుగానివాఁడును నైన
 వాని ముఖమును జూడగూడదు. ఒక జీత మాత్రుల సంభవించుకొని వెంటనే నూర్చుని
 జూడవలెను.

శ్లో॥ విష్ణోశ్చజన్మకర్మాది యోగ్యాభ్యాతి ముదాన్వితః । శ్లో
 తృభ్యోవక్తియోధక్త్యా నభవేదచ్యుతస్వయం ॥

తా|| ఎవ్వఁడు విష్ణు చక్రలను సంహారముతో వ్యాఖ్యానముజేయునో, లేక వినునో, లేక చెప్పినో కాఁడు సాక్షాత్ నారాయణుఁడే మనఁదగును.

శ్లో|| నిమిషంనిమిషార్థంవా యశ్చున్తోతి హరేః కథాం । నద్య మ్సుఖమవాప్నోతి కిమన్యై ర్భవభావజైః ।

తా|| నిమిషముగాని, నిమిషార్థముగాని హరిఃధను వినువాఁడు సుఖమును పొందును. బహుగా చెప్పటతో నేమి ఫలమున్నది. ఇదియే తపోస్యము.

ఇతి త్రయోదశోధ్యాయ స్సమాప్తః.

—♦ అథ చతుర్థశ్లోధ్యాయ ప్రారంభః ♦—

శ్లో|| వత్సామి శ్రీణు విప్రీంద్ర మార్కండేయోదితం వచః । నైమిశేనుమహారణ్యే నమస్తమునిసేవితే । కదంబసీవవృక్షేశ్చ మధూ కైశ్చహరీతకైః । హింతాలసాలవనన చంపకాగరుకుగ్గులైః । తాలై శ్చామౌరీతకైశ్చైవ శిరీషేకుటశ్చైస్తథా తమాలపిప్పలైశ్చైవ వ్యగోధైశ్చమృషిస్తైః । నారికేళైశ్చలికుచైః నింబైర్గాయత్రినానవా । నైమిశే నుమహారణ్యే గోమతీతీరవాసినీ । నానాద్రుమలతాకీర్ణే సగ్వజంతునుఖా వహీ । మునీనామథవద్వ్యాతో అన్యోన్యాధిక్యకాంతయా ।

తా|| గృత్స్నమదమహామని రిటిగి చెప్పచున్నాఁడు. ఓ బ్రాహ్మణోత్తమా! మార్కండేయుని వచించినప్రకారము నీకు జెప్పెదను వినుము భూర్వము సమస్త మునిబృంద సంసేవితమయి టువంటి గోమతీతీరమందున్న నైమికారణ్యమందు మనీశ్వరులకు పరస్పరాధిక్యకాంక్షచేత కలహము జటిగెను. నైమికమెట్టిదంటే, చెప్పెదను వినుము. కదంబవృక్షములతోను, కదపచెట్లతోను, ఇప్పచెట్లతోను, హరితహింతాల వృక్షములతోను, మద్దిచెట్లతోను, పనసవృక్షములతోను, చంపకాగరువృక్షములతోను, గుగ్గిలమౌరీశాలతోను, తాళవృక్షములతోను, ఆమౌరీతకద్రుమములతోను, శిరీషవృక్షములతోను, గిరిమల్లికలతోను, తాపింఛవృక్షములతోను, రావిమౌరీశాలతోను, వట వృక్షములతోను, నారికేళవృక్షములతోను, లికుచదుగ్రములతోను, నిమ్మచెట్లతోను. చంద్రద్రుమములతోను శోభించుచున్నదియును, నానాద్రుమ లతాసంక్లిష్టమయినదియును, సమస్తప్రాణులకు సుఖకరమయినదియును. (నైమికమనఁగా బ్రహ్మసిద్ధితస్య ధర్మ

చక్రస్య శేషిశత్రవ్యశత్రవశ్చేషిశం శేషిశమేవ నైమిశమిత్యుక్తారిత్యా ధమ్మ
చక్రమయోక్త (వైభాగము) ఆస్థలము నైమిశమనబడును)

శ్లో॥ భృగుశ్చాహంతపోనిష్ఠః యోగీనాంధురిసంస్థితః । గౌతమ
ప్రత్యువాచేదం జరతోహమిదిస్ఫుటం । బ్రహ్మకల్పోమయాద్భుటో రపో
నిష్ఠేనయోగినా ।

తా॥ మునికలహ మెట్టిదంటే, ముందుగా భృగువు శేషతపోనిష్ఠుడను. యోగు
లలో శేష సగ్రగణ్యుడను. కనిక శేష సందడికంటే యెక్కువవాడననెను. అదనిని
గౌతముడు శేష సందడికంటే వయోధికుడను. శేష బ్రహ్మకల్పమను జూచితిని గాన
శేషెక్కువవాడననెను.

శ్లో॥ లోమశఃప్రత్యువాచాథ యోమునీనామహం గురుః । నమ
యానదృశఃక్వాపి మునిబృందేషువిద్యతే ।

తా॥ లోమకుడు శేష మునలకు గురువును. నాతో సమానుడు మునిసమా
నులలో లేడనెను.

శ్లో॥ నముత్థాయ సభామధ్యే గార్హోష్ఠీ వృద్ధ స్సగద్గదః । అబ్రవీ
ద్వాక్యమార్హోహ మనంతనిగమాలయః । నమయానదృశఃక్వాపి ముని
బృందేషువిద్యతే ।

తా॥ ఇతలో వృద్ధగార్హ్యుడు లేచి గద్గదస్వరమతో శేష పూజ్యుడను.
బహుకాలము శాస్త్రముల చెప్పినవాడను గాన నాతో సమానుడు మునిబృందము
లలో లేడనెను.

శ్లో॥ అబ్రవీదధమాండవ్యః కాల్యకర్ణప్రవర్తకః । సత్కర్మనిరత
శ్రేష్ఠః సర్వశాస్త్ర విశారదః । నమయానదృశఃక్వాపి మునిబృం
దేషు విద్యతే ।

తా॥ పిమ్మట మాండవ్యుడు శేష కాలకుం దాచరించదగిన కర్మలకు ప్రవర్తింప
జేయువాడను. సత్కర్మనిరతుడను. సర్వశాస్త్రపండితుడను. శ్రేష్ఠుడను గాన
నాతో సమానుడు మునిబృందములలో వెచ్చటను లేడనెను.

శ్లో॥ అథానా శంకనఃకోపా తృభామధ్యేరుజేక్షణః । యోగా
భ్యాసరతస్సమ్యక్ గమాధిష్ఠావామాత్మవిత్ ॥ నమయానదృశఃక్వాపి
మునిబృందేషు విద్యతే ।

తా|| అంతలో శంతనుడు కోపముచేత కల్లెట్టజేసి లేచి నేను యోగాభ్యాస
 పడుచును. సమాధియందున్నవాడను. అర్మజానిని గాన నాతో సమానుడు మునిబృంద
 ములలో నెచ్చటను లేడనెను.

శ్లో|| ఉవాచాంతర్థం లోకపా త్స్థలస్త్వ మునిపుంగవః । వేద
 శాస్త్రార్థవిద్యాద్యై శ్చిక్షితో వృద్ధపూజితః । న మయానదృశః క్వాపి
 మునిబృందేషు విష్యతే ।

తా|| పాలన్యుడు లోపల మండుచున్న కోపముచేత నేను వేదశాస్త్రాది
 విద్యలచేత శిక్షితుడను. వృద్ధపూజితుడను గాన నాతో సమానుడు మునిదృందము
 లలో నెచ్చటను లేడు.

శ్లో|| శౌనకోవ్యవదత్తార్థ మగ్రగణ్యోహమాత్మవిత్ । పూజ్యో
 హం మునిభిస్సిద్ధై ర్న కోపి నదృశోమయా ।

తా|| శౌనకుడు వడిగా లేచి నే నగ్రగణ్యుడను. అర్మజానిని. సిద్ధముల
 చేత పూజింపదగినవాడను గాన నాతో సమానుడు లేడు.

శ్లో|| ఏవమన్యోన్య సంభూతై ర్వాక్తైరుగ్రై ర్మునీశ్వరాః । సం
 జాతమన్యవస్స ర్వే యుయుధు సై పరస్పరమ్ ।

తా|| ఈప్రకారముగా మునీశ్వరులు పరస్పరముగా మాటలాడి కలహవాద్య
 ములతో కోనాద్దిపితులై అన్యోన్యముగా యుద్ధమాడిరి.

శ్లో|| ధృగోస్సమీవమాయాతాః కేచిన్మునివరాజవాత్ । జటా
 ముత్పాటయామాసు ర్ముష్టిభిస్తాజయన్మునే ।

తా|| ఓ మునిశ్రేష్ఠా ! వినుము. వాటిలో కొందఱు కీచులుగా ధృగుమహర్షి
 వద్దకుబోయి అరిని జటలను పీక పిడికల్లతో గ్రుద్దిరి

శ్లో|| గౌతమశ్శక్రురోమాణి నము త్పాట్యసుదారుణమ్ ।

తా|| మఱికొందఱు గౌతమిని గడ్డగా పీకరి.

శ్లో|| సోపితా వృధయా మాన ముష్టినా వ్యగ్రబాహునా ।
 అన్ముష్టిఘాతవిధితాః యుదురభిష్పరోచనాః ।

తా|| గౌతమఁడను వాటిని వడిగా ఈ పిడికిలిచేత కొట్టెను. ఆ ముష్టిఘాత మాలచేత బాధితులై కళ్లవలన నీళ్లుకాల్చుచు నేడ్చిరి.

శ్లో|| తథాన్యే కోప తంతస్తాః గార్గ్య మాండవ్య ముఖ్యకాః |
తూర్ణం విశీర్ణ యామాను శ్చాశ్చాదీన్ప్రతివాదినః |

తా|| అట్లుగాక అత్యులయిన వృద్ధగార్గ్య మాండవ్యప్రముఖమనీశ్వరులు తమ ప్రతివాదుల కాటేలు మొదలయినవాటిని కీఘ్రిమాగా చించివేసిరి

శ్లో|| ఆజనం ఛత్రి కాపీనం శీతాలవ నివారణం | చూర్ణయా
మానురగ్రేణ న్వకిరన్తం కిమండలుమ్ |

తా|| ఇట్లు కృష్ణాజినమును, ఛత్రియను, కాపీనమును, కిమండలమును, కోపము చేత చూర్ణముగా చేసిరి. మఱియో.

శ్లో|| ద్విధాబధంజరన్యోన్య దండాక దండైర్విఘాతితాః | దండైః
కృష్ణాజినైస్తద్వ న్ముష్టిభి ర్వస్త్రైరజ్జభిః | జటాశ్శత్రువిఘ్నైశ్చ యయు
ధుస్తై వరస్సరమ్ |

తా|| ఒకరిదండముల నొకఁలు కిండించిరి. ఇట్లు దండములతోను, అజినముల తోను, ముష్టులతోను, వస్త్రములతోను, త్రాళ్ళతోను, బాధలు పలుపుచు వాఁలు యుద్ధము సలిపిరి.

శ్లో|| రతోగుణవిమిశ్రాన్తే యథామూఢాః పరస్పరం | ఆనీర్హౌర
తరంయుద్ధం విష్ణుమాయావిమోహితాః | సర్వేహంకారకృష్టాస్తై మున
యస్తనుమానినః |

తా|| ఆమనీశ్వరులు రతోగుణస్వభావులై, విష్ణుమాయామోహితులై, అహంకారగర్వితులై, దేహభిమానగ్రస్తులై మూఢులవలె ఘోరయుద్ధముచేసిరి.

శ్లో|| తానభ్యేత్య తథావిప్రీ నారదః కలహప్రియః | పునశ్చా
న్యోన్యయుద్ధాయ ప్రేరయిత్వా పరస్పరం | తతోవైకుఠమగమ దేర
ద్విష్ణో ర్ని వేదితుమ్ |

తా|| ఇంతలో కలహప్రియఁడయిన నారదమొనిషకుఁడచ్చటికి విచ్చేసి తిరిగి యుద్ధమానకు బుర్రకొల్చి యీ సంగతిని విష్ణువుతో చెప్పటకొఱకు వైకుంఠలోకము నకు వెళ్లెను.

శ్లో॥ నారదస్తత్రహరయే తస్మై సర్వం స్య వేదయత్ ।

తా॥ ఇట్లు పెళ్ళి నారదుఁ డచ్చట ఈ వృత్తాంతమును హరికి తెలియజేసెను.

శ్లో॥ తచ్చుత్వా భగవాంస్తత్ర నారదంపునరబ్రహ్మీత్ । మన్మథా
యాహృతబుద్ధీనాం ముసీనాం విపినోకసామ్ ॥ యముద్విశ్వ భవేద్యేషాం
కలహో వ్యసనాలయః । ఉపాయే వినాజేతుం సచాన్యైరపిశక్యతే ।

తా॥ భగవంతుఁ డామాట విని నారదునితో నిట్లనియె. ఓ నారదా! నా
మాయదేవ మోహితులయిన పవనమందుండు ముసులకు యిప్పుడు కలిగిన వ్యవసాయ
మయిన కలహము ఉపాయముచేత నివర్తించదగినది గాని మఱియొక విధముగా నివార
ణగదా.

శ్లో॥ తేషాం జ్ఞానోదయార్థంతు ప్రేషయామి హమత్ప్రియా ।
సనకశ్చ సనందశ్చ సనతో మారవిపచ । సనత్సుబాతశ్చతురాః బాలకాః
పంచవార్షికాః । లయోదయయుతా వృత్తి ర్భూయోభూయ శ్చతు
ర్యుగాః । బాలకత్వేవ్రవర్తంతే సనకాద్యా మమప్రియాః । తదానాం
ప్రేషయేవృద్ధం మార్కండేయం మహామతిమ్ ।

తా॥ కాబట్టి హరికి జానాత్పత్తికొఱకు నాకు ప్రియులయిన సనకసనందన
సనత్కుమార సనత్సుబాతులను పంపెదను. వాఱు యెప్పుడును ఆయిదువత్సరముల
కాలముగానే వుండురు. వీరిబాల్యమందే చతుర్యములు ఉడయ లయములను బొందు
చుండును. వీరు నాకు మిక్కిలి ప్రీయులు. వీరిని పంపునపుడు మహా బుద్ధికారియు
వృద్ధుఁడును నయిన మార్కండేయునిన్ని బంపెదను.

శ్లో॥ సనప్తకల్పస్థాయీచ జరత సాధుగమ్యతః । మార్కండే
యస్యచై తేషాం వివాదస్సంప్రవర్తతే । కలహగ్రస్తచిత్తానాం ముసీనాం
వశ్యవైమునే । త్వత్పూష్టింశిష్టదేవనే నద క్యేషాం విరోకయన్ ।

తా॥ ఆ మార్కండేయుఁడు సప్తమహాకల్పముల ప్యంతరము జీవించియుండు
కాఁడు. మోసలికాఁడు. సజ్జనప్రియుఁడు. ఓ నారదా! అచ్చట కలహించుచున్న
ముసుల సుభతో మార్కండేయునకును, పవకాదులకును వివాదము జలుగును. నీవు
ఆ సుభకుపెళ్ళి కొంచెము చూచుచుండుము.

శ్లో॥ ఏవంభగవతోవిష్ణో ర్నారదస్సాధుజగ్భవః । ప్రతియూతః
ప్రయిత్యేన క్షాతృకం దర్శనోత్సుకః ॥

తా|| ఇట్లుభగవదాజ్ఞ చేత శారదుఁడుఆవివాహమంతయునినఁగోరి త్వరగావెళ్లెను

శ్లో|| విష్ణునాప్రేరితమతిః మార్కండేయస్సభాంగతః | సర్వా
ససాంత్యయామాస సాధుచాక్ష్యశ్చసమ్మతైః |

తా|| మార్కండేయఁడును మాధవప్రేరితుఁడై మనిషిభవ వచ్చి సాధుచాక్ష్య
మలచేత మనలకు డిద్దరించెను.

శ్లో|| ఆశ్వస్తా మునివర్యేణ మునయః కలహేధృతాః | తూష్ణీం
బభూవుర్విప్రేంద్ర తుండికేనోరగంయథా |

తా|| యిట్లు కలహించుచున్న మానులు మార్కండేయనిచేత ఆశ్వదించబడిన
వారై స్వయమును బట్టుకొన్నట్లు యూరికుండిరి.

శ్లో|| తత్రకించిద్గతే కాలే సనకాద్యాః కుమారకాః | ఉచ్చర
న్నుచ్చక్తైర్విష్ణో ర్నామాన్యాదిశ్శిభాన్వరాః | బ్రహ్మజ్ఞ భగవద్దానా
స్సమాజగ్ముస్సభాంమునే |

తా|| ఇట్లు కొంచెముకాలము గడచినతరువాత భిష్మువేర్తఱును, భగవద్దాన
తోలులును నయిన సనకాదికుమారులు ఉచ్చస్వగమతో విష్ణునామములను పఠింపుచు
సూర్యకాంతతో వెలుగుచు వచ్చిరి.

శ్లో|| రాకృష్ట్యా దూరతస్తూర్ణం మృకందుతనయ స్సుధీః |
సముత్థాయాసనా దేవా మభియతస్సభాంతరే |

తా|| వారిని దూరముగాజేబూది బుద్ధిమంతుఁడయిన మార్కండేయఁడు శిష్యు
లుగా ఆసనమునుండి లేచి వారి నెదుర్కొనెను

శ్లో|| సమభ్యర్చార్ఘ్యపాద్యైశ్చ మధువర్కపురస్సరం | తేభ్యో
సనామహ్మదేణ పదయోస్సవృథిశ్చృధక్ | డధారశిరశిహ్యేషాం పాద
ప్రక్షాళనోదకమ్ |

తా|| ఎదుర్కొని ఆర్ఘ్యపాద్యలుచేత బూడించి మధువర్క మిచ్చి వారి
పాదములకు ప్రత్యేకముగా నమస్కరించి పాదప్రక్షాళనముగావించి పాదోదక శేష
మును శిరస్సునెందు ధరించెను

శ్లో|| తం కృష్ట్యా విస్మితాస్తతః సనకాద్యాః కుమారకాః |
మృకందుసుతమాఘస్తే సదస్వస్మిన్ మునీశ్వరమ్ |

తా॥ ఇట్లు సలుపుచున్న మార్గంఁడేయునివాని ఆశ్చర్యమొంది సవకాశము
అసభలో మార్గంఁడేయునితో నిట్లనిరి

శ్లో॥ భవాన్ వృద్ధో మునిశ్రేష్ఠో మనీనాం ధురిపూజితః । కల్ప
స్థాయీ తథాగతః బ్రహ్మద్వైరపివందితః । అస్సాకమత్రనదసి హ్యర్హ్య
పాద్యాభివందనం । కథంకరోషివిప్రేంద్ర భగవన్సునిరత్తమ ।

తా॥ నీవు వయోవృద్ధుడగు. మునిశ్రేష్ఠుడవు. మునులలో అగ్రగణ్యుడవు.
సప్తమహా కల్పస్థాయివి. బ్రహ్మాదులకు వందనీయుడవు. ఓ మార్గంఁడేయా! యిట్టి
నీవు యీసభలో మాకు అగ్ర్యపాద్యాదల నెందుకచేసితివి. (కృత తేహి తా ద్వాపర
కలియుగ చతుష్టయం మహాయుగం భవతి ఏతదేవదివ్యయుగ మిత్యుచ్యతే మహాయుగ
సమాప్తం బ్రహ్మణోహః తానానేవరాత్రికాలః ఏతాదృశాహారాత్రాణి వస్తుత్తర
త్రిశతాని బ్రహ్మణోవత్సరః (3౬౦) తాదృశసంవత్సరాశృతం బ్రహ్మణ ఆయుష్కాలః
తదా బ్రహ్మగతాయుశ్చైతః తతో బ్రహ్మదిష్టష్టిశ్చైత్యాయావంతంకాలం బ్రహ్మ
వర్తతే తావత్సంఖ్యాకాలో బ్రహ్మభావే నవర్తతే బ్రహ్మభావకాల ఏన మహాకల్ప
ఇత్యుచ్యతే ॥ అనఁగా కృతాది యుగ చతుష్టయము మహాయుగమనఁబడును. ద్వైత
మహాయుగములు బ్రహ్మగ పగలు. అంతరాత్రి. ఇట్టియూనువందల నాలుగువందల
ఒక సంవత్సరము. ఇట్టి నూలుసంవత్సరములు బ్రహ్మయుష్కాలము. నాలుకాత బ్రహ్మ
దులు నశింతురు. అదియే మహాకల్పమనఁబడును. బ్రహ్మకాలమందు మహాకల్పకాలము
యిట్టి సప్తమహాకల్పములు మార్గంఁడేయని ఆయుష్కాలము

శ్లో॥ అభ్యుత్థానాభిగమనం వయోవృద్ధశ్చ వందనం । సకుర్యా
ద్బాలకేభ్యశ్చ శ్రుతిరేషాద్రవగ్తతే ।

తా॥ వయోవృద్ధుఁడు బాలలకు అభ్యుత్థానాభిగమనమును వందనమును జేయ
గూడదు ఈలాగున శ్రుతియున్నది.

శ్లో॥ వయంవైవిప్రశార్దుల బాలకాః పంచవార్షికాః ।

తా॥ బ్రాహ్మణోత్తమా! మేము పంచ సంవత్సరముల వయస్సుగల బాలలము
మీరు వయోధికులు సప్తకల్పస్థాయుగము. ఇట్టి మీగు మాకు పంచవార్షికము జేయవచ్చునా

శ్లో॥ ఇత్యుక్త స్సవకాద్వైశ్చ తైస్తథా పంచవార్షికైః । మా
ర్గంఁడేయాధతానాహ సభాయాం సూన్యతంపచః ।

తా|| ఈప్రకారముగా పంచవర్ణముల కాలులచేత పలుకబడి మార్కండేయుఁడు ఆ మనిషిలో కాఁతో సత్యమయిన వాక్యమును వక్ష్యమాణప్రకారముగా పలికెను.

శ్రీమార్కండేయః || శ్లో|| శ్రుణ్వంతు భగవద్దానాః ప్రవక్ష్యామ్యత్రనందది । ఆయుః ప్రయాతి జంతూనాం వాసరే వాసరే గతే । యత్కూక్ష్మప్రణసంయుక్తై కుంభస్యావోదకంయథా ।

తా|| మార్కండేయులు పదించుచున్నారు. ఓ భగవద్దాన మనులారా! (యజ్ఞ తరణ్యపారాన్వితాయ నిరంతరం భగవంతంగాయంతి తే భగవద్దానా ఇతుచ్యతే||) సమస్త జ్యోతిరములను విడిచి నిరంతరము భగవంతుని గానమజేయువారు భగవద్దానులని చెప్పు బడుచున్నారు. కనుక యీసథలో చెప్పెదను. సమస్త జ్యోతిరములను శ్రుతిశాసనమందు నూక్ష్మప్రణసంయుక్తానుబోధకమునలే ఆయువు క్షీణించుచుండును

శ్లో|| ఏకవింశతికల్పంవా యేజీవంతి తతోమృతిః । నాన్యతంతు భవేత్కాక్ష్మపి యస్మాత్కాలాదిజీవనమ్ ।

తా|| ఇటువదియొక మహాకల్పమును జీవించినను త్రివిధానికి చావు తప్పదు. ఇందులో ఆసత్యమేమియు లేదు.

శ్లో|| వ్యాధ్యేనాధవాగ్నేణ వేదశాస్త్రేణకర్మణా । యోగేన యోగధర్మేణ తవసా కిం నమాధినా । జ్ఞానహీన గుణత్వేన కేవలం చిరజీవినా ।

తా|| మనుషులననుతో నేమిఫలము. వేదశాస్త్రపఠనతో నేమిఫలము. కర్మకర్మముతో నేమిఫలము. సమాధితో నేమిప్రయోజనము. తపస్సుతో నేమిఫలము. జ్ఞానహీనమయినచో యదంతయు వ్యర్థము. జ్ఞానహీనునకు చిరంచీవిత్వముతో నేమి ప్రయోజనము.

శ్లో|| స్వాత్మానుకాలక్షణేనా ద్దుర్జితీనాంచజీవనం । వ్యర్థమాయుర్నసందేహః తస్మాత్ జ్ఞానం నుదుర్లభమ్ ।

తా|| వృధాగా ఆయుస్కాలముగడచుటచేత దుర్మతులజీవనము వ్యర్థమగును. ఇందుకు సందేహములేదు. కాబట్టి జ్ఞానము దుర్లభముగా న జ్ఞానసంపాదకుఁ డెక్కువ వాఁడుగాని వ్యర్థముగా కాలముగడుపు వృద్ధుఁడు యెక్కువవాఁడుగాఁడు.

శ్లో॥ నాశకాలేనమావన్న జంతుర్లోకభయంగరః । కర్మాకర్మ
ఫలాభ్యాంచ భుక్త్వాభూయస్తనుంవిశేత్ ।

తా॥ జంతువు నాశకాల మానన్నమైనప్పుడు లోకభయమునబొంది పైలోక
మందు నుక్కుతడువ్కుతములకు ఫలము ననుభవించి తిరిగి శరీరధారి అగును.

శ్లో॥ అనిత్యేనైవదేహేన కిం తస్మాన్మృతబుద్ధినా । విష్ణోఃకథా
విహీనేన కోటిః శ్రేష్ఠజీవినా ।

తా॥ కాబట్టి అనిత్యమయిన దేహమును ధరించి విష్ణుకథాశ్రవణాది విహీన
ముగా కోటికల్పములు జీవించినను ఫలములేదు.

శ్లో॥ కించిన్నాస్తిఫలంతస్మాదన్యథస్తీమహర్పలం । కైటభారి
కథాలాపః నితరాంఫలదాయకః ।

తా॥ కాబట్టి యిట్టివాని బ్రతుకు నిర్భక్తమయినది. మరొకథా కలాపముచేత
జీవించువాని బ్రతుకు సఫలమయినది.

శ్లో॥ నిమిషంనిమిషార్థంవా యేశుక్రియంతిహరేఃకథాం । తేనరా
హ్యగ్నిగణ్యాశ్చ మునీనాం ధురిపూజితాః ।

తా॥ ఎవ్వరు నిమిషమునగాని, నిమిషార్థకాలమునగాని కాలము పోనివ్యక్త
విష్ణుకథలను వినుచున్నారో వారు మునులముందర ముందుగా పూజించఁబడెనవారు.

శ్లో॥ యూయందివానికంవిష్ణోర్ధ్వనార్చలాపవందనైః । నివస
త్యనికం చక్రీ యుష్మాకం హృదాయాంబుజే ।

తా॥ మీరు రాత్రింబగళ్లు విష్ణుధ్యానపూజాకథాలాప పాదపందన నామ కీర్త
నాదులతో కాలమును గడుపుచుందురు. ఆందుచేత హృషీకేశుఁడు మీహృదయకమల
మందు నిత్యనివాసము జేయును.

శ్లో॥ సచాస్మాభిఃక్షణార్థంవా శుక్రిత్వా విష్ణుకథా శుభా ।

తా॥ మేమయితే నా క్షణకాలమును విష్ణుసత్కథ వినినవారముగాము.

శ్లో॥ విష్ణోఃకథా విహీనోయః సోతి వృద్ధోపి బాలకః । బాలకస్త
త్కథానక్తః సవృద్ధపూజితస్తురైః ।

తా|| యిట్లు మార్కండేయుని మొక్కయు, సనకాదుల మొక్కయు పొదములకు నమస్కరించి యిట్లునిరి. మీవలన మేము క్షీంచబడితిమి. జ్ఞానప్రదమయిన విష్ణు కథను వివరించితిమి గాన ఓ మార్కండేయా! మాకు చెప్పమని అడిగిరి.

శ్లో|| ఇతి తేమాం వచశ్రుత్వా నారదాద్యా హరిరీయాః|| అను జ్ఞాతాయయుస్సర్వే శౌనకాద్యైర్హరేవదమ్ ||

తా|| యిట్లు కారిమాట విని నారదాది నారాయణభక్తులు శౌనకాదులవలన అనుజ్ఞబొంది హరినిలయము చేరి.

శ్లో|| స్య వేదయ న్మృగందాయ తేనర్వే నారదాదయః | సోపి శ్రుత్వా స్వయంజ్ఞాతో వ్యాసరూపీ జనార్దనః | నూతాయ జ్ఞాపయా మాన వేదార్థవిశ్వతోమఖః | తతస్సూరముఖా స్సర్వే శుశ్రువురై వా రేకథామ్ |

తా|| అచ్చటకు వెళ్ళి నమస్త వృత్తాంతమును విష్ణువునకు జెప్పిరి. కారివలన మారియు విని వ్యాసరూపుడై వేదార్థము సంతను మాకునకు జెప్పెను. తఱువార నూత ముఖమువలన అందఱు హరికథను వినిరి.

శ్లో|| శౌనకాద్యా స్తతస్సర్వే సాధుశాంతధియోధవః | వినా గురుప్రసాదేన మజ్ఞానం నైవలభ్యతే |

తా|| తఱువార శౌనకాది తపోధనులందఱు కాంతులైరి. కాబట్టి గురుప్రసాదములేక మజ్ఞానమును బొందబడదు.

శ్లో|| అష్టావదేన కృతకే బహు జంతవస్తే కర్మానురూప గుణ కారణ లబ్ధసంజ్ఞాః | పంచత్వమేత్యసకలా వ్యచిరేణరస్మిన్ జ్ఞానేన తేన ముఖలబ్ధివిచారణం కిమ్ |

తా|| జంతువులు కర్మానురూపములయిన గుణ కారణములచేత లబ్ధసంజ్ఞాతై బహుప్రకారములై తిరిగి ఉత్పత్తిస్థానమందే లయి మొందును. ఇంతమాత్రమునకు ముఖ లాభేచ్ఛతో నేమి ప్రయోజనమున్నది. కటకమకుటాదు లెట్లు మువర్ణమునుంచి ఉత్పన్నమై తిరిగి అచ్చటనే లయించునో అట్లే జంతూత్పత్తిలయములు కలుగను.

శ్లో|| కాంతస్య సర్వగుణకీలరతస్య వేద వేదాంగపంచకమహర్ష

గురోః ప్రసాదాత్ । సంకర్మవైష్ణవకథా మఘకోటిహంత్రం వశ్యా
త్ప్రకాశమతిమాక నముపైతిముక్తిమ్ ।

తా॥ కుంభరుద్రైవటువంటిన్ని, సద్గుణైవటువంటిన్ని, శేషశేషాంగమల
విభ్యసించిటువంటిన్ని, గురువుయొక్క కటాక్షమవలన పాపనాశనకరమైన పద్మా
క్షుని కథను విని ప్రకాశమయ్యి ముక్తికొందును.

శ్లో॥ ఇతి తేఽధికాదహ్నా కథా కాతూహలా న్యయా । ఇత్థం
యశ్చుగ్మతేనాపి ముక్తిమాప్నోత్యనంశయః ।

తా॥ ఓ జహ్నుమానీ ! ఈప్రకారముగా విష్ణుకథాశ్రవణము ముక్తిపిశాచ
కథాప్రసంగముచేత విష్ణుకథామహిమ సంతోషదాయకమైనందున శేషుకచేత అవిష్ణు
కథను నీకు తెప్పితిని. ఈకథను వినువాడు నిశ్చయముగా ముక్తికొందును.

ఇతి చతుర్థోధ్యాయ స్సమాప్తః.

—॥ అథ పంచదశోధ్యాయ ప్రారంభః ॥—

శ్రీగృత్స్నమః॥ శ్లో॥ వక్ష్యామి భూయో గోవింద మాహాత్మ్య
మఘనాశనమ్ ।

తా॥ ఓ జహ్నుమానీ ! వినుము. విష్ణుకథాశ్రవణముచేత పిశాచుడు ముక్తి
కొంటెనని చెప్పటచేత విష్ణుకథాప్రసంగ కాతూహలమధికమై ప్రస్తుత మాఘధర్మమును
విడిచి మాధవకథాప్రసంగముకొంటి మని కలహచరిత్రను తెప్పితిని. ఇంకను గోవింద
కథాప్రసంగముగూర్చిన మఱియొక పద్మాక్షునికథను తెప్పెదను. (క॥ యోగధలయందు
పుణ్య, శ్లోకుడు పారి, తెప్పబడును నూరిజనులచే, నాకథలు పుణ్యకథలని, యాక
ల్లంపుడును పెద్ద లతివార్షమున॥)

శ్లో॥ రజస్తమాగుణాభ్యాంచ నిబద్ధా శంభువాక్పతీ । అస్మిన్న
హంత్రకలహే త్వన్యోన్యాధిక్యకాంక్షిణౌ । మత్తోనా న్త్యధికోబ్రహ్మ
మత్తోనా న్త్యధిక శ్శివః ।

తా॥ పూర్వము బ్రహ్మమహేశులంజస్తమాగుణావృతులై అన్యోన్యాధిక్య
కాంక్షచేత కలహించుకొని నాకంటే అధికుడు లేడని బ్రహ్మయు నాకంటే అధికుడు
లేడని శివుడును అనికొనిరి.

శ్లో॥ సర్వేషామేవ లోకానాం కర్తానాం సురవల్లభః । నాస్యః
కర్తాస్తిలోకేషు భూయ్యవస్సాదిమప్రభుః । ఇత్యాహ శంకరం బ్రహ్మ
బ్రహ్మణంచ శివ స్తథా । స్రావర్తత తయోరేవం వివాద స్సుమహా
సురాః ।

తా॥ నేను సర్వలోకములకు కర్తను. దేవేశ్వరుడను. ఈ పక్షసాములలోక
ములలో నాకంటే కర్తలేదు. ఈప్రకారముగా శివునితో బ్రహ్మ పలికెను. ఇట్లే
బ్రహ్మతో శివుడు పలికెను. ఇట్లుగా వారిద్దరికి గొప్పగా కలహము జరిగెను.

శ్లో॥ కుర్వతోః కలహం నిత్య మానక సామాన్ర వార్షికాః ।
అన్యోన్యగర్వనాశార్థం వాదకా లేతయోర్హరిః ప్రాదుర్భూతావధగవా
విరాడ్రూప స్వయంప్రభుః ।

తా॥ ఈప్రకారముగా కలహించుచున్న వారికి నేయి సంవత్సరములాయెను.
అప్పటికిని వివాదము నశించలేదు. అంతలో వారి గర్వనాశముకొలుకు విరాడ్రూపశ్రు
తును, స్వయంప్రభువును నయిన విష్ణువు (ప్రా)దుర్భునించిన) ప్రత్యక్షమాయెను.

శ్లో॥ అనేకాదిత్యసంకాశః సహస్రవదనో వరః । సహస్రబాహు
చరణః సహస్రనయన స్వరాట్ । స్వలోకా సర్వతోవృత్త్యాఽవ్య
త్యతిష్ఠ ద్దళాంగుళమ్ ।

తా॥ ఆవిష్ణువు అనేక దూర్య సమాన కాంతితిగలవాఁడును, అనేక ముఖములు
గలవాఁడును అనేక బాహువులుగలవాఁడును, అనేక పాదములుగలవాఁడును, అనేక
నేత్రములుగలవాఁడును, స్వ యంప్రభువును, (అత్ర సమాన్రకణ్డసంఖ్యవాచీ సర్వప్రాణి
కాయాని ముఖబాహుచరణనయనాని తానిసర్వాణి విరాడ్రూపస్యాస్య దేహాంతః
పాతిత్వాదేరిదీయాన్యేనేతి సహస్రవదకాదికత్వమన్వేతిబోధ్యం) ఆ వురుషుఁడు సర్వ
లోకములను శ్యాపించి బ్రహ్మాండ బహిఃప్రదేశమును శ్యాపించియున్నాఁడు.
(అత్ర దళాంగుళకర్దేస బ్రహ్మాండ బహిఃప్రదేశో వివక్ష్యతే)

శ్లో॥ దర్శయన్నివలోకానాం విష్ణుర్వ్యావకమాత్స్లనః । దదర్శతో
స్తతో దేవో విరాడ్రూపమయం హరిః । దివ్యగంధానులేపాంగం దివ్య
భూషణభూషితమ్ ।

తా॥ ఇట్లు లోకమునకు తీసఁబుక్కు శ్యాపకత్వమును జూపించువాఁడునతే
తచ్చెను. (తేక మాపించువాఁడై వచ్చెననియు అర్థము.) తలువారి బ్రహ్మ మహే

ఈలు విరాడూపుడును, దివ్యసంధాశేషము జేసికొన్నవాడును, దివ్యాలంకార భూషితుడైన నయిన విష్ణువునాదిరి

శ్లో॥ తత్రైకర్థం జగత్కర్మం వావిభక్తమనేకథా । యత్కర్త
కోటరస్థానా ధాతృగాతీపతీ తథా । తద్వస్త్యే విస్మితో భూత్వా తా
వుభౌ దివ్యలోచనైః । చక్రతుర్యమయం తత్ర అన్యోన్యాధిగ్న్య కర్మణి ।
అద్యాశ్యపురుషస్వాభ్యా మాద్యంతో యదిదృశ్యతే । పురుషస్వావయో
రంత మాదియః పశ్యతేధికః । నభవేదధికఃకర్తా నలోకానామధీశ్వరః ।

తా॥ అనేకములుగా విభక్తమైన యీ సమస్తప్రపంచమును అవిష్ణువుయొక్క
ఏకదేశమందే యున్నది. బ్రహ్మ మహేశ్వరులు అతని కర్ణవివరములలో నుండిరి
(వివరమునఁగా చిలమా.) ఇట్టి మహాపురుషుని దివ్యశక్తిములతోఁజూచి అన్యోన్యాధిగ్న్య
కలమామందు వొక కృతిజ్ఞును జేసికొనిరి. ఎట్లుఁగా మనయిద్దఱిలో నెవ్వఁడు యీ
మహాపురుషుని ఆద్యంతములకు జూచునో వాఁడు అధికుఁడు. వాఁడే లోకములకు
కర్తయు, అధిపతియు నగును

శ్లో॥ ఇదితౌ సమయంకృత్వా అనంతంద్రిష్టుమత్సుకా । ఆద్యంత
మృవియంతౌతౌ పురుషస్య మహాత్మనః ।

తా॥ బ్రహ్మేశ్వరులిట్లు శక్తిజ్ఞు జేసికొని అంతములేని ఆ మహాపురుషుని ఆద్యంత
ములను జూచుకొంటు బయలుదేరిరి

శ్లో॥ విదిక్షుదిక్షు సర్వాను ఆద్యంతౌ పురుషస్యతు । అథశ్శ్రీ
ర్థ్యంచసర్వత్ర దివ్యవగ్నసహస్రకమ్ । గవేషమాగావశితా వాద్యంతౌ
తస్య నక్షితౌ పునస్సాశ్రియమావన్నా విశ్రాంతావిశమాచతుః ।

తా॥ ఇట్లు బయలుదేరి సమస్త దిక్కులనుండను, విదిక్కులయందును, క్రిం
దను, మీదను స్వప్రదేశములయందును, సహస్రసంవత్సరములు వెదకి తుది మొదలు
గానక అలసి తిరిగి స్వాశ్రియమును వచ్చి యిట్లనిరి. మనమ్యలసంవత్సరము దేవతల
కొకదినము. ఇట్టిదినములు మూడువందల అయిదది ఒక సంవత్సరము. ఇట్టి సంవత్సర
ములు వెయ్యి అనఁగా మనుష్య సంవత్సరములు (3౬౦౦౦౦) అయితే దివ్యసంవ
త్సరములు వెయ్యి.

శ్లో॥ పురుషాయంజగత్కర్తా నృప్తిస్థితి రయాదికః । గుణాధికో
గురుగోప్తా న్యయంభూ రభలేశ్వరః । స్వయంజ్యోతి మృరాధ్యక్ష స్సర్వ
జంత్రహృదాలయః ।

తా|| మనమిద్దరము అధికలయగాము. కర్తలయగాము. శిశ్యులయగాము. ఈమహాశ్రమముడే జగత్త. ఇతనివలననే సృష్టిస్థితిసంహారములు జలుగుచున్నవి. ఇతడే సుకారీకుడు. గురువు. రక్షకుడు. స్వయంభువ. స్వయంప్రకాశకుడు. అఖిల లోకనాథుడు. సకలమురాధిపతి పర్యభూతహృదయాలయముడు.

శ్లో|| తావేవనిశ్చితాల్లానా వ్యక్తపాదాశుభేక్షణౌ | ప్రసన్న హృదయాదేవా విరిందిగారివల్లభౌ | విష్ణుదత్తమలజ్ఞానా ఇదం స్తోత్ర మథోచతుః |

తా|| ఆశుశ్యుడును బ్రహ్మయును యిట్లు నిశ్చయించుకుని వ్యక్తప్రకాశులై శుభేక్షణులై కృష్ణునిస్తులై విష్ణుదత్తజ్ఞానాదయై విష్ణువును యీశ్రీందిప్రకారము స్తోత్రము జేసిరి

బ్రహ్మేశానఊచతుః|| శ్లో|| హే విష్ణోనంతరమూర్తే తవభువ నిఖిలాకార మాద్యర్వరూపం | సర్వాధారం సురేశం దినపతిహుతభుక్కోటి సూర్యనికాశమ్ | ఆవాభ్యామత్రీపుష్పం సకలమునిమనోవాస మబ్జాయ తాక్షం | చిద్రూపం స్వాత్మశక్త్యాకురు నిఖిలగురో సర్వరూపంత్విదాసీమ్ |

తా|| ఓ విష్ణూ ! అనంతమూర్తి ! ఆద్యస్వరూపమై, సర్వాధారమై, కోటి సూర్యప్రకాశమై, కోటివహ్ని తేజోవిరాజితమై, సకలమునిమనోవాసమై, తామరపద్మ ములనంటి శోభితులుగూర్చి వెలుంగు నీ స్వరూపమును యిప్పుడు మాకు పరిత్యక్తము జేయజే దయానిధి.

శ్లో|| సమస్తేవిశ్వాత్కృణ విధిహరనురేంద్రాదివిబుధైః త్రియీ శాస్త్రాల్లాపైర్నిగదిత సవాంఘ్రింబుజయుగం | పరమంత్రీంయంత్రీం పరమపదబీజతియః సకాక్షాత్సామూప్యం ప్రజతితవదేవేశసతతం ||

తా|| ఓ విశ్వాత్మకా. బ్రహ్మ హర దేశేంద్రాది సుర వందితా, సేవత్రయా ధ్యాయా, విబుధవందితా, నీకు సమస్కారము. పరమమంత్రీమై, పరమయంత్రీమై, పరమపదబీజమై వెలుంగు నీపాదారవిందమును సేవించువాడు నీసాయాభ్యుదయమొందును

శ్లో|| త్రిలోకకర్తాభువనస్వభర్తా హామహద్రూప మనేకతేజాః | గురుర్గురూణాంవరదోవరాణాం మహార్గ వాంబూవలజ స్త్వమేవ |

తా|| హరి ! నీవు మూడులోకములకు కర్తవు. భర్తవు. అనంతతేజఃదభు.

మహాద్రూపః. గురువులకు గురువువు. గోపీనాథ! గోపీకరిచ్చువాడవు. నీకు
గొప్పసముద్రములో పుట్టిన రత్నమువంటివాడవు

శ్లో! త్రిదేవదేవామర రాజయన్త శిష్యేన్తత్త్వ త్రివిదేవిన్త ।
మృష్టామృతాస్వాద్యమితాకుపాణి సురాసురాణా మఖలేశ్వర స్త్వమ్ ।

తా|| త్రిమూర్తీ దేవామరరాజత్వాజ్ఞా, సజ్జనమమారదప్రదా, స్వర్గనివాసా,
మృష్టాస్వాద్యామృతపాణి, నీకు సురాసురులకు ఈశ్వరుడవు.

శ్లో! లక్ష్మీవతి స్త్వంతు సుగుహ్యగోప్తా గుహశయః పంకజవత్ర
నేరయి । త్వంపంచవక్త్రశ్చతుర్ముఖశ్చ చరాచరేశో భగవన్నమస్తే ।

తా|| ఓ పద్మనేత్రా! లక్ష్మీవతివయిన నీవు గుహ్యగోప్తా గుహశయః పంకజవత్ర
నేరయి సుగుహ్యగోప్తా గుహశయః పంకజవత్ర నేరయి. నీవే పంచవక్త్రశ్చతుర్ముఖశ్చ
చరాచరేశో భగవన్నమస్తే. నీకు స్థావరజంగమములు. ఓ మహాదేవా, నీకు సమస్కారము

శ్లో! సృష్టింవికాలాం సృజసి త్వమేవ చైశ్వర్యవాగ్ సర్వగుణశ్చ
దేవ । త్వమేవభూర్భూరి కృతప్రవేశః తథాద్యభూతం వికథాసియత్రన్ ।

తా|| ఓ దేవా! నీకు ఆశీకరింపమైన సృష్టిని కేయుచున్నావ. నీకు చైశ్వర్య
వంతుడవు సమస్తసద్గుణనిధిని. సమస్తనిలయమయిన భూమి! ఆధారము నీకు. నీకు
భూతభవిష్యత్వర్తమాన కాలములలో సృష్టికేయుచున్నావు మహాప్రభో.

శ్లో! త్వమగ్ని నూర్వా పవన స్త్వమేవ యమోభవాన్తైశ్చ కోవణ
స్త్వమేవ । త్వమేవ శక్ర స్ఫురణోకనాథః నాథాది మత్స్యం భగవా
నమస్తే ।

తా|| ఓ దేవా నీకు అగ్నివి. నీకు నూర్వాడవు. నీకు వాయువు. నీకు యమః
డవు. నీకు కుజేరుడవు. ఓ నాథా! నీకు స్ఫురణోకనాథుడవయిన యింద్రుడవు.
నీకు ఆదిపురుషుడవు. ఓ భగవంతుడా నీకు సమస్కారము.

శ్లో! పరమం పరాణాం పరమం పవిత్రం పురాణకర్తార మనంత
మాశ్రయం । త్వాం వేదమాహుః కవయ స్సుబుద్ధ్యా సమాన్తు తే
వన్నగవైరికేతో ।

తా|| సుబుద్ధితో కవులు ఆలోచించి శ్రేష్ఠులలో శ్రేష్ఠుడవనిన్ని, కవిత్రిము
లలో కవిత్రుడవనిన్ని, పురాణకర్తయనిన్ని, అసంతాశ్రయిడవనిన్ని చెప్పుచున్నారు

మఱియు వేదస్వరూపము మీశే చెప్పబడినది. స్వములకు శత్రువైన గరుత్మంతుఁడు భవజమఁడు గలిగిన వోదేవా నీకునమస్కారము.

శ్లో॥ వేదాశ్చ వేద్యశ్చ దిగంతరాశం యష్టానురస్థాన మధి త్వ
మేవ । కర్మాణ్యనంతాని నుఖప్రదాని ఋచశ్చవాచో నిగమాశ్చనర్వే॥

తా॥ నీవే వేదములు. నీవే వేద్యుఁడవు. నీవే దిగంతరాశము. నీవే యజమా
నుఁడవు. నీవే స్వర్గము, నీవే ఆనంత కర్మలు, నీవే ఋక్కులు, నీవే వాక్కులు. నీవే
పర్యవేదములు.

శ్లో॥ నదీషు గంగా హిమవా నగేషు మృగేషుసింహా భువగే
వ్యనంతి । రత్నేషు వజ్రం జలజేషు చంద్రః క్షిరోదధి శ్చాపి యథా
తథా త్వమ్ ।

తా॥ నీవు నదులలో గంగపు, కర్వరములలో హిమవంతము, మృగములలో
సింహము, పర్వములలో శేషుఁడవు, రత్నములలో వజ్రము జలజాతములలో చంద్రు
ఁడవు సముద్రములలో పాలసముద్రము.

శ్లో॥ అహం ప్రభు స్తద్వ దహంప్రభుశ్చ సంస్పర్థమానౌ బహు
వర్షమాహం । తస్మా దిదానీం పరిహర్తుమేవం న్యయం ప్రభు స్త్వం
కరుణే కరాళిః ।

తా॥ ప్రభుత్వ అహంభావత్వము మూడే ననుచు అనేక సంవత్సరములనుంచి
పోరు కంటిమి స్వయంప్రభువును దయామూర్తివిని నయిన నీవిప్పు డా కలహమున నిహ
రించుకొంటావ.

శ్లో॥ తేనాత్ర తేదర్శనశుద్ధబుద్ధి రాసీర్కృతా లో భగవానమస్తే
తూర్ణంబగన్నాథ మహ స్త్వరూపం భూత్వావునస్సౌమ్యవపుఃప్రసీద ।

తా॥ కృపానిధీ ! నీ దర్శనముచేత మాకు స్వచ్ఛమైన బుద్ధిగలిగినది. ఓ దేవా!
నీకు నమస్కారము జగన్నాథా ! క్షిప్రముగా మహత్స్వరూపమును విడిచి సౌమ్య
మయిన ఆకారమును వహించుమా. మమ్మును కటాక్షించుమా

శ్రీకృత్సమదః॥ శ్లో॥ ఏవంతయోర్యచక్షుర్వా విష్ణుర్విశ్వాభ
లేశ్వరః । భూయస్సౌమ్యవపుర్నాతా తావాహ భగవాన్హరిః ।

తా॥ ఓ జహ్నుమహామనీ ! వినుము. విశ్వేశుఁడయిన విష్ణు విట్లు వాని మాట
లను విని సౌమ్యశరీరుడై బ్రహ్మేశ్వరములతో నిట్లనియె.

శ్రీ భగవానుః । శ్లో । బ్రహ్మేశానా య ముద్దిశ్య యువాభ్యాం
బహువానరం । ప్రవర్తమాన కలహే పరిహర్తుమహం తదా । క్రథా
తోస్మి మహద్రాపం మాద్యాద్యంతవివర్జితమ్ ।

తా॥ ఓ కవి విధాతలారా ! మొదట దేనిగుఱించి యంతకాలము కల
హించుచుంటిరా దాని నివారించుకొను నే నాద్యంతకూస్య మయిన మహద్రాప
మతో వర్జితని.

శ్లో । సచేక్షమాణా విశ్రాంతౌ సంతృప్త కలహోద్యమా । ప్ర
సన్నహృదయా వశ్యా త్వస్మే హేన పరస్పరం । మామిథం యువయో
రగ్ర్యై స్తుతం సంజాయతేమనః ।

తా॥ ఇట్టిసన్న దర్శించుటకు పదుర్దులు గాక విశ్రాంతులై కలహమును మాని
ప్రసన్నహృదయులై నన్నిట్లు స్తుతించిరి.

శ్లో । యువయోరితి యద్వాదం కేనేదం జాయతేవిధు । తదహం
సంప్రవక్త్యామి దుర్నివార్యం సురానురైః ।

తా॥ ప్రభువులారా ! మోటివిజావ మెండుకు గలిగినా దానిని తెప్పకను
దుడను. ఆకారము సుకానురలకు నివార్యముగాదు.

శ్లో । సత్వంరజస్తమ ఇతి గుణాః ప్రకృతినంభవాః । తద్గుణై ర్బద్ధ
చిత్తానాం సంచిత్సావ్యతే సుధీః ।

తా॥ సత్వము రజము తమము అను నీ మూడుగుణములు ప్రకృతివల్ల పుట్టినవి.
అగుణములచేత బద్ధులయినవారికి నేదియు ప్రాప్తించదు.

శ్లో । గుణత్రయోదితంకర్మ వక్త్యామి సురవల్లభా ।

తా॥ కవి విధాతలారా ! ఆ త్రిగుణములవలన పుట్టెను కర్మలను తెప్పింప
విశదముగా వినుడు.

శ్లో । త్రైతసత్వం నిర్మలత్వా త్రైకాశక మనామయం । సుఖసం
గేనబహ్నతి జ్ఞానసంగేన దేహినమ్ ।

తా॥ వాటిలో సత్వము స్వచ్ఛమైనదగుటచేత త్రిత్వస్వస్తుస్వరూపావభాసక
మును అవిచ్ఛిన్నమును అజడమును. ఈ సత్వము ఆర్మక శమదమ దయాహింసాక్షాం

త్యాది సద్గుణములు గలుగజేసి పారలౌకికముఖమును గలుగజేయును. ఇంతే కాదు. పరమేశ్వరగణ క హాశ్రవణభజన కీర్తనాద్యాసక్తినిన్ని కలుగజేయును.

శ్లో॥ రజోరాగాత్మకంప్రోక్తం తృష్ణాసంగోదిరంశుమాత్ | తన్నిబ
ధ్నాతియత్నైవ కర్మసంగేన దేహీనమ్ |

తా॥ రజోగుణము రాగస్వరూపకము ఆకాసంగముమలవలన పుట్టునదిన్ని తేక
ఆకాసంగముమలకు జన్మస్థానమయినది. ఈ రజోగుణము ఆత్మకు ప్రతిక్షత్న చార్యక
ముగా కర్మసంగమును గలుగజేయును. అనగా స్వస్వరూపానుభూతిని కప్పివేసి శేవ
రైహికాముష్మికార్థి ప్రయోజనములైన కర్మలయందే ఆసక్తి గలుగజేయుననిభావము.

శ్లో॥ తమ స్వజ్ఞానజం ప్రోక్తం మోహనం సర్వదేహీనాం |
ప్రమాదాలస్యనిద్రాభి స్తన్నిబధ్నాతిదేహీనమ్ |

తా॥ తమోగుణము అజ్ఞానమువల్ల పుట్టినది. ఈ తమోగుణము బ్రహ్మాస్తం
భాంతజీవులకు సవపద్విజ్ఞానమును కప్పివేయును. ఈ తమోగుణము జడజస్యమగుట
వలన ఆత్మకు ప్రమాదమును ఆలస్యమును నిద్రను గలుగజేయును. ఎట్లనిన.

వా॥ ప్రమాదోనామ ప్రయత్నైవ కథావ్యే కార్యే విస్మృతిః
ఆలస్యం నామ కథావ్యేపిచ కార్యే శ్రద్ధావై ధుర్యే తోత్సాహభావః,
నిద్రానామబుద్ధిబాధ్యాధిశ్యేన కథావ్యం పరిత్యజ్యస్వావః |

తా॥ యత్నముచేత జేయఁదగిన కార్యమునుచురచుట ప్రమాదము. జేయఁదగిన
కార్యమందు శ్రద్ధ లేకపోవుటచేత నయిన ఆత్సాహభావము ఆలస్యము. బుద్ధిబాధ్య
మధికమగుటచేత జేయఁదగిన కార్యమును విడిచి నిద్రించుట నిద్రయనఁబడును. ఈ
గుణబద్ధత్వమును కొంచెము విషయనుభాసక్తిచేత సర్వముచేరనున్న, విషయములందు
రాగోదముచేతను, బుద్ధిబాధ్యముచేతను, ప్రమాదాలస్యనిద్రాదులచేత తమోగుణము
చేరనున్న ఆత్మబద్ధుడగును. కనుక బ్రహ్మచేత గుణత్రయ వికారములకు తొలదిక
ప్రతియోగి గుణావలంబనముచేత గుణదోషములను విడిచి సదాత్మానుభూతి యందే
యుండవలెను.

శ్లో॥ ఇదమద్యమయం లబ్ధ మిమంప్రాప్స్విమనోరథం | ఇదమస్తేద
మపిమే భవిష్యతిపునర్థనమ్ | అసామయానాతత్కర్మ నిష్కేచావరా

నపి । ఈశ్వరోహం మహాభోగీ సిద్ధోహం బలవాకముఖ । ఆధ్యోభిజన
వానస్మి కోన్యోస్తి నద్యశోమయా ।

తా॥ నేనిప్పుడు నామహారథమును తృప్తిబొందగలను- ఇప్పుడు ధనమున్నది-
ఇకముందర ధనమురాగలదు- ఇప్పుడీ శత్రువును సంహరించితిని- ఇంకా కొందఱు
శత్రువులను చంపగలను- నేను విద్యా ధనాదులచేత ఈశ్వరుడను- భోగిని- పుత్ర
పౌత్ర ధనాదులతో నిండియున్నవాడను- నేనే బలవంతుడను- ముఖని- నాకుచాలా
ధనమున్నది- గొప్పపంశముందు పుట్టితిని- నాతోసమానుఁ డెవ్వఁడున్నాడు- ఇకం
తయు రజోగుణ తమోగుణముల ప్రభావము.

శ్లో॥ ఏవం రజస్తమోభ్యాంచ నిబద్ధా యా మరేశ్వరా । తత్ర
దుణవ్రభావేన రజస్తమసాయునామ్ । వివాదమాశ్రితో దేవా సాక్షా
దీశ్వరకావపి । గుణవ్రభావమోహేన కలహస్త్యభివర్ధతే ।

తా॥ దేవతలారా । మీరీ రీతిగా రజస్తమోగుణములచే బద్ధులైతి- ఇట్లయి
నప్పటికి రజస్తమోగుణ ప్రభావముచేత వివాదముసలిపిరి- గుణప్రభావ మోహముచేత
మీకు కలహము వృద్ధిబొందినది.

శ్లో॥ ఆదౌనంతమసిప్రాప్తి పంచభూతవివర్జితే । తదాహం సర్వ
సర్గార్థ మూర్త్యశక్తి నమన్వితః । నువర్ణపిండనద్యూర్వా శనైస్సర్వాంగ
సంచయః । సోహంత త్రివిధో భూత్వా కార్యార్థంచ యువామహమ్ ।
సృష్టి స్థితి లయాదీనాం కర్తృత్వ మధికల్పితం । యస్మాన్నయవయో
ర్యేదః కర్షదానాం మరేశ్వరా ।

తా॥ ముందుగా మహాంధకారమై పంచభూతములు లేనంతలో నేను సృష్టి
కాలకు ఆత్మీయశక్తిచేత నువర్ణపిండమునలేనుండి కొంత కాలమునకు సర్వాంగములుగలిగి
కార్యార్థము మూఁడుగా నేర్పడితిని- ఆ మూర్త్యులు మూర్ధమును నేనును- ఇట్లేర్పడి
సృష్టి స్థితి సంహారములకు కర్తృలమైతిమి- సృష్టికర్తా బ్రహ్మ, పోషణకర్తా అహం,
లయకర్తా శివః, కాబట్టి ఒకప్పుడులోనుంచి వచ్చిన మీ కిద్దఱికిని భేదము లేదు-
మొదటలేనిభేదము యిప్పుడెట్లు వచ్చితి.

శ్లో॥ పశుర్మహాస్సగ్వజనస్యకర్తా ప్రభుస్సరాణాం నిగమాలయ
స్త్వం । నమస్తయజ్ఞాధిపతిశ్శిరణ్య స్సమస్తలోకేశ్వర దాసదక్షః । తత్ర

స్వకర్త్యా ప్రతివన్న యోగో విదింశ్యమ యః క్షిగతః పున స్త్వం । నాథే
స్వముత్థాయ వినిర్గతోసి బాలార్కవర్ణః కమలోదయశ్చ ।

తా|| ఓబ్రహ్మ ! నీన విభుడవు. సర్వప్రాణులకు కర్తవు. మరలకు ప్రభుఁ
డవు. నేడనులకు స్థానభూతుడవు. యజ్ఞపతివి. రక్షకుడవు. సమస్త లోకములకు
విశ్వరూపియైవాడవు. నీవు స్వకర్తవేత బొందబడిన యోగము గలవాడవై నాకుష్ఠ
లోనుండి ఆలోచించి బాలార్కవర్ణుడవై శాభిషేకమలనుండుదయించితివి

శ్లో|| వృధాసమేతేధికభేదవాద స్వేకోవ్యనేకత్వముపాగతోహం ।
భవానమస్తేర్మునిభిస్సురాద్యైః పూన్యోసినిత్యం పురుషేషునుభ్యః॥

తా|| ఈ భేదమున్నదనే వాదము వృధా. నీకును నాకును భేదము లేదు.
నేను ఒకడనయినను అనేకత్వమును అవలంబించితిని. నీవు సమస్త మునిబృంద
మందిత పాదారవిండుడవు. పురుషార్తముడవు.

శ్లో|| ఇత్థంవిధాతారమనంతకై రుత్వాథవిష్ణుః ప్రజగాదరుద్రమ్ ।

తా|| అనంతకర్తుడైన హరి యిట్లు బ్రహ్మతోచెప్పి కవులతో నిట్లని పలికెను.

ఇతి పంచదశోధ్యాయ స్సమాప్తః.

—|| అథ షోడశోధ్యాయ ప్రారంభః ||—

శ్రీధగవాచుః॥ శ్లో|| శంభో భవా నర్కహిమాంశు వహ్ని నేత్రీ
త్రీయస్తేభిలలోకకర్తా । తథానమస్తామరపూజితాంఘ్రిః సంసేవ్యమాన
స్సురయోగిబృందైః ।

తా|| ఓ శంకరా ! నీవు రవి శశి కలిశేత్రుడవు. సమస్తలోక కర్తవు. సర్వ
దేవతా సంసేవితపాదారవిండుడవు. యోగిబృందసంసేవితుడవును.

శ్లో|| సచాస్తికింది త్రవమిత్రభేద స్తేహం త్వహం త్వం సురనాథ
నిత్యం । వేదాంతవేదప్రముఖానికంత్యాం నన్యాసిసస్వర్గవిముక్తిహేతుం ।
వదంతిరద్య త్సుధజంతికంభౌ ప్రయాంతి ముక్తిం చ రివప్రసాదాత్ ।

తా|| ఓ శంకరా ! నీకును నాకును భేదమింతయునులేదు. నీవే నేను. నేనే

నీవు. వేదాంతవిజ్ఞానునిశ్చితార్థలయిన సత్యాలు నిన్ను ముక్తికారణునిగా చెప్పుచున్నారు. అట్లు నేవించుచున్నారు. నేవించి నీపసాదమావలన ముక్తులగుచున్నారు.

శ్లో॥ సర్వభేదవినిర్ముక్తః సర్వభేదాశ్రియో భవాత్ । త్వం త్వధిస్థాయీ లోకేస్థిః మహాదేవో మహేశ్వరః ।

తా॥ నీవు సర్వభేద వినిర్ముక్తుడవు. సర్వభేదముల కాశ్రియుడవు. లోకాధిపానకర్తవు. మహాదేవుడవు. మహేశుడవు. (మహాత్మాసా దేవశ్చ మహాత్మాసా దేశశ్చ తిరిగిపోయె) గొప్ప దేవుడవు. గొప్పప్రభువువు

శ్లో॥ త్వమేవ పరమానంద స్త్వమేవాభయదాయకః । త్వమక్షరం పరంబ్రహ్మ త్వమేవహి నిరంజనః । శివ స్సర్వగత స్సూక్ష్మః పరబ్రహ్మసనాతనః ।

తా॥ శంకరా, నీవే పరమానందుడవు. నీవే అభయదాతవు, నీవే అక్షరశబ్ద బ్రహ్మవు నీవే నిరంజనుడవు. శివుడవు. సర్వగతుడవు సూక్ష్మయతుడవు. పరబ్రహ్మవు కావ్యుడవు.

శ్లో॥ త్వం శక్ర సర్వదేవానాం బ్రహ్మ బ్రహ్మవిదామహి । ఋషీణాంచ పసిష్ఠ స్త్వం వ్యాసో వేదవిదామహి । సాంఖ్యానాం కపిలోదేవః రుద్రాణామహి శంకరః । ఆదిత్యానా ముపేంద్ర స్త్వం వనూనాంచ హిరాకాషకః । వేదానాం సామవేద స్త్వం సావిత్రీఛందసామహి । ఆధ్యాత్మవిద్యా విద్యానాం గతీనాం కరమాగతిః । మాయాత్వం సర్వశక్తీనాం కాలః కలయతామహి । ఓంకార స్సర్వగుహ్యనాం వర్ణానాంచ ద్విజోత్తమః । ఆశ్రమాణాంచ గార్హస్థ్యం ఈశ్వరాణాం మహేశ్వరః । పుంసాం త్వమేకః పురుషః సర్వభూత హృదిస్థిరః । సర్వోపనిషదాం దేవగుహ్యోపనిష దుచ్యతే । కల్పానాంచ మహాకల్పః యుగానాం కృతమేవచ । ఆదిర్ణ స్సర్వమార్గాణాం వాచాం దేవీసరస్వతీ । త్వం లక్ష్మీ శాస్త్రరురూపాణాం విష్ణుర్మాయావిరామసి । అరుంధతీసతీనాంచ శువర్ణః పత్రిణామహి । నూత్నానాం పౌరుషం నూత్నం బ్రహ్మసి బ్రహ్మవేదినామ్ । సావిత్రిజాసి జాప్సానాం యజమాం శత ద్రుదయః । పర్వతానాం మహామేరుః అనంతో యోగినామహి । † (గరుత్మణంచ పక్షిణాం)

తా॥ ఓ శంకరా, నీవు దేవతలలో ఇంద్రుడవు బ్రహ్మవేత్తలలో బ్రహ్మవు,

ఋషులలో పసిస్థుడవు, వేదవేత్తలలో శ్లాగుడవు, సాంఖ్యులలో కపిలాచార్యుడవు, వీరాదశరుద్రులలో శంకరుడవు. ఆదిత్యులలో కామనుడవు, వసువులలో సావకుడవు, వేదములలో సామవేదము, ఛందస్సులలో గాయత్రిని, విద్యలలో ఆధ్యాత్మవిద్యను, గతులలో పరమగతిని, శక్తులలో మాయను, కుభాకుభవృద్ధిక్షయములకు చూచుకాలో కాలుడవు గుహ్యములలో ఓంకారము, వర్ణములలో ఐహమ్మణుడవు, ఆశ్రమములలో గృహస్థాశ్రమము, ఈశ్వరులలో మహేశ్వరుడవు, పురుషులలో సర్వభూతహృదయస్థుడయిన పురుషుడవు, ఉపనిషత్తులలో గుహ్యోపనిషత్తు కల్పములలో మహాకల్పమును, యుగములలో కృతయుగమును, గ్రహములలో సూర్యుడవును, శాక్కులలో సరస్వతీదేవిని, నుందరులలో లక్ష్మిని, మాయానంతులలో విష్ణువు, పతివ్రతలలో అరంభతిని, పక్షులలో గరుత్మంతుడవు, నూక్తములలో పురుష నూక్తము, ఐహమ్మణాదులలో ఐహమ్మణును, మంత్రములలో గాయత్రి మంత్రమును, యజుస్సులలో శతరుద్రయమును, సర్వరతులలో మేఘువును, యోగులలో అనంతుడవును అయితివి

శ్లో॥ సర్వేషాం త్వం వరంబ్రహ్మ త్వన్నయం సర్వ మేవహి ।
యదై వాహంతథాత్వంహి సర్వముఖ్యేషుశంకర ।

తా॥ శంకరా ! అందరికి నీవే పరబ్రహ్మవు - పరుడవు నీస్వరూపము. నాకల నీవు అందరిలో ముఖ్యుడవు - (విష్ణుముఖ్యత్వము క్తం గీతాను)

శ్లో॥ తేమేనకించిద్భేదో నీ విమర్శేదాంతవేదినః । నారదాయ
పురాశంభో మాహర్ష్యమఖిలంరవ । మయానిగదితం కుర్వాత్వా త్వాం
ద్రష్టుమిహనారదః । నిశ్చలశ్చింతయత్త్వాత్మ తతాపవరమంతవః ।

తా॥ శంకరా ! నీకును నాకును కిందిత్యునను భేదములేదు. వేదాంతవేత్తరిట్లు తెలిసికొనుచున్నాను. పూర్వమందు నారదుడూ నావలన నీమహర్ష్యమును విని విన్న చూచుకొంటు నిశ్చలమయిన మనస్సుతో నిన్నుగూర్చి గొప్ప తపస్సుజేసెను.

శ్లో॥ తుష్టత్వం తస్య దేవేక ప్రసన్న స్త్వం తదాభవః । త్వాం
దృష్ట్వానారదస్తుష్ట ముష్టావజగదీశ్వరమ్ ।

తా॥ నీవు నారదునకు ప్రసన్నుడవై దర్శనమిచ్చితివి. జగదీశుడవైన నిన్ను నాది సంతోషించి నారదుడూ మురిజేయసాగెను.

శ్రీనారదః॥ శ్లో॥ యావంతవాశేషకథాభిగుప్త మగోచరం నిర్మల
మేకరూపం । అనాది మధ్యాంత మనంత మాద్యం సమామి దేవం
తమసః పరస్తాత్ ।

తా॥ (సారదశ్యకుర్దకభిశ్శంకరంస్తాతిశంకరా) ఆశేషకథాశుప్తమై, అగోచ
రమై, నిర్మలమై, ఏకమై, ఆదిమధ్యాంతకూన్యమై, అనంతమై, ఆద్యమై, స్వయం
ప్రకాశమై తమస్సుకమీదనుండి వెలుంగు నీరూపమునకు సమస్కారము గావించెదను.

శ్లో॥ త్వాందేవవశ్యంతి జగత్ప్రమాతిం వేదాంతవిజ్ఞాన మనిశ్చి
తార్థాః । ఆనందమాత్రంప్రణవాభిధానం తదేవరూపం శరణంప్రపద్యే॥

తా॥ శంకరా ! వేదాంతవిజ్ఞానమనిశ్చితార్థలయినవారు నిన్ను సకల ప్రపంచ
ముకు శారణకర్తగా చూచుచున్నారు. ఆనందస్వరూపమును, ప్రణవనామధేయమును
నయిన నీరూపమును శరణుజేందుచున్నారు.

శ్లో॥ ఆశేషభూతాంతర సన్నివిష్టం ప్రధానతాయోగ వియోగ
హేతుం । తేజోమయం జన్మవినాశహీనం ప్రాణాధానం ప్రణోస్మి
రూపమ్ ।

తా॥ శంకరా ! సమస్తభూతాంతస్థమును ప్రధానత్వయోగ వియోగములకు
శారణమును, తేజోరూపమును, జనననాశనకూన్యమును, ప్రాణాభిధేయమును నయిన
నీరూపమునకు సమస్కారము జేయుచున్నాను.

శ్లో॥ ఆద్యంతహీనం జగదాత్మభూతం విభిన్నసంస్థం ప్రకృతేః
పరస్తాత్ । కూటస్థ మవ్యక్త వపు స్తద్భవ సమామి రూపం పురుషాభి
ధానమ్ ।

తా॥ శంకరా ! ఆద్యంతహీనమును, జగత్స్వరూపమును, భిన్నసంస్థితియును,
ప్రకృతికి పరమును, కూటస్థమును, అవ్యక్తశరీరమును, పురుషదామధేయమునునయిన నీ
రూపమునకు సమస్కారముజేసెదను.

శ్లో॥ సర్వాశ్రయం సర్వజగ ద్విధానం సర్వత్రిగం సర్వ తను
కృవిష్టం । నూత్నం విచిత్రం త్రిగుణం వ్రణన్తం సతోస్మితే రూప
మలుప్తభేదమ్ ।

తా|| శంకరా ! సర్వాధారమును సర్వజగత్తును జేయసదియును, సర్వమును, సర్వశరీరప్రవిష్టమును, నూత్నమును, విచిత్రమును, త్రిగుణాత్మకమును. ప్రసన్నమును, అణుప్రభేదమును నయిన నీరూపమునకు నమస్కారము గావించెదను.

శ్లో|| ఆద్యమమత్యే పురుషాత్మరూపం ప్రకృత్వవస్థం త్రిగుణాత్మ బీజం । ఐశ్వర్యవిజ్ఞానవిరాగధర్మై స్సమన్వితం దేవ సతోస్మిరూపమ్ ।

తా|| శంకరా ! సర్వాద్యమును, మహాత్మ్యమందు పురుషాత్మరూపమైనదియు, ప్రకృతిమందుండునదియు, త్రిగుణాత్మబీజమును, ఐశ్వర్య విజ్ఞాన వైరాగ్య సమన్విత మును నయిన నీరూపమునకు నమస్కారము జేసెదను.

శ్లో|| ద్వి సప్తలోకాత్మక మంబురంధ్రం విచిత్రభేదం పురుషైక నాథం । అనంతభూతైరధివాసితంతే సతేస్మ్యహంత జ్వగదండనస్థమ్ ।

తా|| శంకరా ! చతుర్దశభువనాత్మకమును, ఉదకస్థితమును, విచిత్రభేదమును, పురుషనాథమును, అనంతభూతాధివాసితమును, బ్రహ్మాండసంస్థమును నయిన నీరూప మునకు నమస్కారము.

శ్లో|| అశేషదేవాత్మక మేక మాద్యం స్వతేజసా రూపిత లోక భేదం । త్రికాలహేతుం పరమార్థరూపం సమామ్యహం త్వాం రవి మండలస్థమ్ ।

తా|| శంకరా ! సమస్తదేవ స్వరూపమయినటువంటియు, ఏకమును ఆద్యుడవును నయినటువంటిన్ని, స్వతేజోనిరూపిత లోకహేతుడవును, త్రికాలహేతువును, పరమార్థరూపుడవునువై. సూర్యమండలమధ్యస్థుడవై వెలుగుచున్న నీకు నమస్కారము జేసెదను.

శ్లో|| సహస్రమూర్ధాన మనంతశక్తిం సహస్ర బాహుం పురు షం పురాణం । శయాన మంత స్సలిలే తథైవ నారాయణాఖ్యం ప్రణ తోస్మి నిత్యమ్ ।

తా|| శంకరా ! సహస్రవదనుడవును, సహస్రబాహుడవును, అనంతశక్తియు పురాణపురుషుడవును, ఉదకమందు శయనించువాడవును నయిన నారాయణస్వరూ పుడవయిన నీకు నమస్కారము జేసెదను.

శ్లో|| దంష్ట్రాకరాళం త్రిదళాది పద్యం యుగాంత కాలా నల

కాలరూపం । అశేషరూపాండవినాశహేతుం నమూని రూపం తవ
కాలసంజ్ఞమ్ ।

తా॥ శంకరా ! దంష్ట్రాః శరణమును, దేహాదిపంద్యమును, ప్రళయకాలానం
కాలరూపమును, సమస్త రూపాండవినాశహేతువును నయిన నీయొక్క కాలసంజ్ఞ
రూపమునకు సమస్కారము చేసెదను.

శ్లో॥ ఘనానవాప్రసేన విరాజమానం భోగీంద్రమభ్యై రభిపూజ్య
మానం । జనార్దనప్రీతి మహత్కరంత్వాం నతోస్మియావంతపశేషసంజ్ఞమ్ ।

తా॥ శంకరా ! సహస్రఘనాశోభితమును, భోగీంద్రప్రముఖసేవితమును శారా
యప్రీతికరమును నైన నీయొక్క శేషసంజ్ఞరూపమునకు సమస్కారము.

శ్లో॥ అవ్యాహతైశ్వర్య మయుగ్మ నేత్రం బ్రహ్మమృతానంద
రసజ్ఞమేకం । యుగాంత శేషం దివిన్మత్యమానం నతోస్మ్యహంత్యామితి
రుద్రసంజ్ఞమ్ ।

తా॥ శంకరా ! అవిహతవిశ్వర్య సంపన్నుడవును, విషమనేత్రుడవును,
బ్రహ్మమృతానందరస శేషుని, ముఖ్యుడవును, ప్రళయకాలముందు మిగిలియుండెడు
వాడవును, అకాశముందు శాశ్వతుడవునాడవును నయిన నీ రుద్రమూర్తి ! నీకసంత
సమస్కారములు చేసెద.

శ్లో॥ ప్రక్షీణశోకం విమలం పవిత్రం సురాసురై రర్చిత పాద
యుగ్మం । సుశోమలం సాంద్రం సుశుభ్రదేహం నమోమృతహంత్యా
మఖిలాధినాథమ్ ।

తా॥ శంకరా ! క్షీణశోకుడవును, విమలుడవును, పవిత్రుడవును, సురా
సురపందిపాదారవిందుడవును, శోమలాకారుడవును, శుభ్రదేహుడవును, అఖిలాధి
నాథుడవును నయిన నీకుసమస్కారములు చేసెదను.

శ్లో॥ చతుర్భుజం శూల మృ గాగ్ని పాణిం ప్రయత్నతో భక్త
వరప్రదానం । వృషధ్వజం త్వాం గిరిజార్థదేహం నతోస్మ్యహం దేవ
కృపాకరేణమ్ ।

తా॥ శంకరా ! చతుర్భుజుడవును, శూలమును మృగమును ధరించినవాడవు

వును, భక్తప్రదాయకుడవును, పృథ్వీకాహనముగలిగిన కృపాకరుడవును, పార్వతీ దేవార్థధావిని అయిన నీకు నమస్కారము.

శ్లో॥ శ్రుక్వేతమవ్యక్త మమోఘమాద్య మవాప్తసంతోషమజ
గ్రమేవ । తదామునీంద్రా బహవోపిసిత్యం భజంతి నానావిధిభిర్మహేశ॥

తా॥ ఓ శంకరా ! ఈప్రకారము శారదస్తుతిని విని నీవు మిక్కిలి సంతో
షించితివి. ఈస్తుతి ఆమోఘము. దీనిని ఆశేకమునులు విని దీనితో నిన్ను స్తుతించుచు
ఆశేకవిధులతో నిన్ను సేవించుచుండిరి.

శ్లో॥ తస్మాన్మాం త్వం విధాతారం యేమాథా భేదబుద్ధినా ।
పశ్యంతియాంతినరకం యావచ్ఛండదివాకరమ్ ।

తా॥ కాబట్టి యే పురుషులు నిన్నును నన్నును బ్రహ్మజున్న భేదబుద్ధితో
జూచుచున్నారో వారు మార్యాచంద్రమనులుండువఱకు సరికనుండు నివసించురు.

శ్లో॥ గుణాభ్యాంయువయోరేవం వివాదస్సంప్రవర్తతే॥ హిత్యా
వివాదం దేవేశ సుఖేన పరివర్తయ ।

తా॥ శంకరా ! రజస్తమోగుణముచేత మీద్దరికి యావివాదము సంభవించును.
ఇప్పుడు వివాదమును మాని సుఖాననుండుడి.

శ్రీగృత్స్నమః॥ శ్లో॥ ఇత్యుక్త్వా భగవా నిష్క్లుప్తయోర్వాదం
జనార్దనః । పరిహృత్య యయావశ్చా దంతర్ధానం మహావతిః ।

తా॥ జహ్నుమహామానీ ! భగవంతుడవును, జనసంతోషదాయకుడవును, మహా
భక్తయుగైన నిష్క్లుప్తు యిట్లు వారి వివాదమునుమాని అచ్చటనే అంతర్ధానమాయెను.

శ్లో॥ తతశ్చాశ్రమమావన్నా వాగీశ పృథుభధ్వజౌ ।

తా॥ తఱువార బ్రహ్మయు శివుడును తమతమ నిలయములకు జేరిరి.

శ్లో॥ గుణాభ్యా మనుబధా భ్యాం నికృహీతో విధి రీశ్వరా ।
చక్రతుః కలహం తస్మా ద్భహుపర్వ సహస్రకమ్ ।

తా॥ ఇట్లునబడ్డ రజోగుణ తమోగుణములచేత విధి శివులు బద్ధులై ఆశేకహస్త
భర్తృ మాలు కలహమొనరించిరి.

శ్లో॥ ప్రవర్తమానే కలహే తయోరేవం హరిస్వయం । మా
యావీపరిహృత్యేతం తయోస్సఖ్యమకల్పయత్ ।

తా॥ ఇట్లు బ్రహ్మ ఈశ్వరులకు కలహ మధికమైతలలో మాయావియయిన
మాధవుడు ఉపాయముచేత కలహమునునివారించి శారిద్ధరికి సౌఖ్యమునుగలుగజేసెను.

శ్లో॥ ఏతస్మాదాత్మమతయ స్తమేవ శరణంప్రజేత్ ।

తా॥ ఈ కారణముచేత ఆత్మవిచారణపరులు యీ ప్రపంచ పోషకుడయిన
విష్ణువునే శరణజేయుచున్నారు.

శ్లో॥ ససౌఖ్యంలభతేవిప్ర తద్విష్ణోః కరుణారసాత్ ।

తా॥ అట్లు శరణుజొచ్చినవాడు విష్ణుదేవుని అనుగ్రహముచేత సౌఖ్యమును
బొందుదురు.

శ్లో॥ ఆర్తనావ్యధనాసాధు ర్యస్యార్చాలావవందనైః । యే య
జంతిమునిశ్రేష్ఠ తేవిష్ణోః పార్శ్వవర్తినః ।

తా॥ మునిశ్రేష్ఠా ! శోషితులగుట దుగాని, సాధులుగాని, పూజా కథా
లాపవందనాదులచేత మాధవునిర్పించువాడు దేహాంతమందు విష్ణుపార్శ్వవర్తు లగుదురు.

శ్లో॥ అహంకారం పరిత్యజ్య హిత్వాలజ్ఞాం తద్దేవచ । ధ్యానా
ర్చాలావసేవాద్యై రర్చయేత్సతతంసరః ।

తా॥ నరుడు అహంకారమునున్న సిగ్గునున్న విడిది ధ్యానార్చనకథా వల్లా
పొందుచేత మారిని పూజించవలెను.

శ్లో॥ అహంకారోతిదుఃఖాయ తస్మాత్తాంపరిపర్జయేత్ । అహం
కారేణసుజ్ఞానం సశ్యతేనార్యసంశయః ।

తా॥ ముందు అహంకారమువలన దుఃఖముగలుగును గాన దానిని విడువవలెను.
అహంకారమువలన విజ్ఞానము నశించును. ఇందుకు సందేహములేదు.

శ్లో॥ తస్మాద్ధర్మం పరిత్యజ్య తథాలజ్ఞాం విహాయచ । మాఘ
వ్రతం చరేద్దీమాః । శ్రుణుయాద్విష్ణుగుర్భామ ।

తా॥ కాబట్టి నేను శ్రేష్ఠుడననే గర్వమును మాని యీ కార్యకర్తనిము

వలన లోకులు నవ్వుచురను సిగ్గుచుగూడ విడిచి బుద్ధిగలిగినవారై మాఘవ్రతమును ఆచరించవలెను. మాధవభాగ్యమును చేయఁదగును.

ఇతి షోడశోధ్యాయ స్సమాప్తః.

—♦ అథ సప్తదశోధ్యాయ ప్రారంభః ♦—

శ్లో॥ బ్రహ్మక భూయోహ మిచ్ఛామి కర్మగ్రంథివిమోచనం ।
మాత్సోపాయ మిదానీంతు తత్త్వతో బోధయత్వాసి ॥ మాఘ ధర్మేణ
సుజ్ఞానం సతాణాం లభ్యతేకథం । జ్ఞానస్యలక్షణం యత్ర జ్ఞాతుంమే
యత్ప్రేమతిః ।

(ప్రసంగాజ్ఞానాన్నివృత్త్యోపదేశంప్రార్థయతి = జహ్నువు కథాప్రసంగమువలన తత్వోపదేశమును జేయుమని ప్రార్థించుచున్నాడు.)

తా॥ ఓ బ్రాహ్మణోత్తమా ! తిరిగి కర్మగ్రంథి విమోచనమును విసగోరితి
ఇదిగాక మాత్సోపాయమును తత్త్వముతో నాకు బోధింపుము. (అనగామాత్సోపదేశ
తత్వోపదేశమును జేయుమని అర్థము.) ఇదిగాక మాఘధర్మముచేత సరులకు సుజ్ఞాన
మెట్లు లభించును. నాయందు దయయుంచి అవిధిని జెప్పము.

గృత్స్నమదః । శ్లో॥ జహ్న్నో తపమతి స్సాధు ర్జనార్దన కథా
మిమాం । శ్రోతుంవ్రవర్తతేతస్మా న్మనోనత్వం యోగినాంవరః ।

తా॥ గృత్స్నమదః దీప్రశ్నలనువిని సమాధానమును జెప్పచున్నాడు. జహ్న్ను
నీబుద్ధి నుంచిది. జనార్దనకథను విసగోరినది కాబట్టి నీవు యోగులతో ఉత్తముడవు.

శ్లో॥ అనేకజన్మసత్కారై ర్మాఘవ్రతపురస్సరైః । వానుదేవం
కథాంశ్రోతు సరాణాంజాయతేమతిః ।

తా॥ మాఘవ్రతపుణ్యకారక ప్రోఫుల్లము అనేకజన్మలయం దాచరించికాని
మానవులకు మాధవభాగ్యమును యోగ్యుల గలుగదు.

శ్లో॥ జన్మకోటిషుసత్కారై ర్నసోదానాదిభిర్మునే । సహస్రైవ
బృధస్సనై ర్యజ్జేన ద్విధిపూర్వకైః । మాధవస్య (మానవస్య) భవే

ద్బుద్ధి రాఘవవ్రత మనుస్థితం । తత్కథా శ్రవణే తద్వ తత్కర్తుః
నేతరై ద్మనః ।

తా॥ అనేక జన్మలొట్టులయి చాచరించిన తపోదానాది సత్కారములచేతను
విధిచార్యకముగా జేయఁబడిన అనేక యజ్ఞములచేతను, మాధవ ప్రీతికరమయిన మాఘ
వ్రత మనుష్టించుటకును, మాధవ కథా శ్రవణము జేయుటకును బుద్ధిగలుగును. అస్యధా
తానేరదు.

శ్లో॥ మాఘవ్రతఫలోత్పన్న జ్ఞానతత్వకథాంమునే । కథయా
మీతితేప్రీత్యా సావధానమనాత్ముణు ।

తా॥ ఓ మునిశ్రేష్ఠా ! మాఘవ్రతఫలోత్పన్న తత్వజ్ఞానకథను నీయందరిప్రీతితో
జెప్పెదను. నీవు సావధానముడైవినుము.

శ్లో॥ గంగాతీరేవురావిపో వేదాధ్య స్తత్యభాషణః । కాంతో
దాంత స్పదాచార స్తర్వభూతదయానిధిః ।

తా॥ పూర్వంబున గంగాతీరమందు ఒక చాగ్నిమ్మఁడుండెను అచాగ్నిమ్మ
ఁడుఁడు వేదపండితుఁడును, సత్యకాక్యుఁడును, కాంతుఁడును, దాంతుఁడును. (అంత
రిందిరియనిగ్రహవాణ్ కాంతః, విహిరిందిరియనిగ్రహవాణ్ దాంతః ఇత్యభియుక్తిః॥)
సదాచారసంపన్నుఁడును, స్తర్వభూతదయాగువును నై యుండెను.

శ్లో॥ నీతిమాన్ జ్ఞానసంపన్నో తవస్త్వి విజితేంద్రియః । అపుత్ర
శ్చింతయన్ దుఃఖా త్రాహ ప్రాణప్రియోం సతీమ్ ।

తా॥ నీతిమంతుఁడును, జ్ఞానియు తపోవంతుఁడును, జితేంద్రియుఁడును. ఇట్టి
బ్రాహ్మఁడు సంకాపములేనివాడై దుఃఖించుచు పతివ్రతయు చాగ్నిప్రియయునైన
భార్యతో నిట్లనియె.

శ్లో॥ ఏకోపిగుణవాన్పుత్రో న మే సంజాయతే ప్రియే । పుత్ర
హీనస్యమేధద్రే సుగతిర్నా స్తిశాశ్వతః ।

తా॥ ఓ ప్రియా ! నాకు గుణవంతుడయిన కుమారుఁడొకడు కలుగలేదు.
పుత్రహీనుడనయిన నాకు శాశ్వతమయిన సుగతిలేమగదా.

శ్లో॥ ఏవం భ ద్ద్రవచక్రుత్వా పునఃప్రాహ పతింరదా । త్వయా
పురానసాశ్రేఘ్నో దానం పుత్రప్రదాయకం । దత్తంతస్మా దిదానీంతు
పుత్రసంజాయతేతథమ్ ।

తా|| ఇట్లు పరిమాట విని భార్య పలుకుచున్నది. పూర్వజన్మమందు మీకు పుత్రప్రదమయిన దానమును పశ్చాత్తులకు బ్రాహ్మణోత్తమలకు యివ్వనందున మనకు చంతాన మెట్లుకలుగును.

శ్లో|| ఇతి భార్యావచశ్శ్రుత్వా పునః పాహి ప్రియాం మునే ।
తవసా దుస్తరేణాపి తోషయిత్వా జనార్దనం । పుత్రంప్రాప్స్యే వ్రయ
త్సేన వ్రసాదా చ్చక్రపాణినః ।

తా|| ఇట్లు భార్యయొక్క వాక్యమును విని భర్త యిట్లనియె. దుస్తరమైన తవస్సుచేత విష్ణువును సంతోషింపజేసి అతని ప్రసాదమువలన పుత్రునిబొందవలెను.

శ్లో|| కర్మణాం దుస్తరేణాపి యోగేనాపి సమాధినా । పుత్రం
ప్రాప్స్యిత్వయి మయా వ్రయత్సేనమృకందువత్ ।

తా|| మహాదుర్లభమయిన కర్మలచేతగాని, యోగముచేతగాని, సమాధిచేతగాని నీయందు నేను మృకందుమనివలె పుత్రునిబొందుదును.

శ్లో|| తాదంతీవిచార్యేర్థం గంగాతీరేవనమునే । వామైకపాదాం
గుళినా భూమాన్యస్వోర్ధ్వదర్శనః । మార్తాండేన్యస్తదృష్ట్వాచ చలన్తై
వాణుమాత్రికం । ఉర్ధ్వబాహ్వాంజలింకృత్వా ధ్వాయగ్ మృత్యుమలే
హరిం జపన్నస్తాక్షరంమంత్రం వ్రణవాద్యమతంద్రితః ।

తా|| ఆ భార్యభర్తలిద్దరిట్లు విచారించుకొని గంగాతీరమందుండు చెట్లవద్ద తపస్సుజేయుటకు వెళ్ళిరి. వెళ్ళి ఆబ్రాహ్మణుఁడు శామపాదాంగుళిగా భూమియందుండి ఉర్ధ్వదర్శనమునై సూర్యునియందు దృష్టి నిలిపి కొంచమయినను చలించక మీదికి శామపుత్రుత్తి అంజలిబట్టి మృదయకమలమందు కమలాపతిని ధ్యానించుచు శారాయ బాష్టాక్షరీ మంత్రమును బాగయ్యతతో జపించుచుండెను.

శ్లో|| ఏవంకృతేతు తవసి పుత్రకామనయా మునే । మాన ద్వ
యాంతరేవిష్ణుః పాదురాసీచ్ఛభేక్షణః ।

తా|| ఇట్లు పుత్రకోటికచేత తపస్సుజేయుచున్న బ్రాహ్మణునకు రండుమాసములు గడచిన తఱువాత శ్రీమహావిష్ణువు శ్రత్యక్షమాయెను.

శ్లో|| శంఖచక్రాంబుజగదా పాణిర్బాహుచతుష్టయః । వనమాళీ
నీలవాసాః శన్ముభాభరణోదరః । కోటిసూర్యప్రకాశేన కీరీటేన విరా

జితః । సింహాబ్జవదనశ్చ-తః స్ఫురన్మకరకుండలః । అనేకాదిత్యసంకాశః
కాంతానేకశశివభః । స్త్రాయమానోనారదాద్వై స్త్రాయమానోవృక్షో
గజైః । సేవ్యమానో మునిశ్రేష్ఠః ప్రసన్నోభూత్పురోభువి । నలక్ష్మి
గరుడాయాధః నమస్తవరదాయకః ।

తా॥ విష్ణువు కాలుగుచేతులతో శంఖమును, చక్రమును, పద్మమును, గజకుభరి
చినకాడును, రొమ్మునందు వనమాలకు ధరించినకాడును, (వనమాలాలక్షణము క్తం
తులసికుండ మందార పారిజాతాంబుజైస్తుతా । శంచభిర్గృధితామాలా వనమాలేతి
భ్యతర్థితి॥) పచ్చని పట్టువస్త్రమును ధరించినకాడును, కాంత్యభమణిలో పరికాశించు
చున్న పక్షప్థలమగలకాడును, కోటిసూర్యపరికాశ కిరీట కోభితుడును, తెల్లకామర
పువ్వునంటి ముఖమగలకాడును, కాంతుడును, కల్లమలయందు పరికాశించుచున్న
మకరకుండలములు గలకాడును, అనేక సూర్యకాంతిలో సమాన కాంతిగలకాడును,
కాంతియందు కోటిచంద్రసమాన కోభావంతుడును, నారదాది దేవర్షుల చేత స్తోత్రము
జేయబడుచుండుకాడును అపరశ్రీలచేత గానము చేయబడుచుండుకాడును, ముని
బృందసంపందిత పాదాగవిడడును, అభీష్టవరదాయకడును, లక్ష్మీసహితుడును,
గరుడాయాధుడునై బ్రాహ్మణునిముందర పరిసన్న ముఖమతో పరిత్యజమాయెను-
జవల్నా ! బ్రహ్మాండల కళాచరిమయిసట్టి దిగ్యవ్యరూపము బ్రాహ్మణునకు పరిత్యజ
మాయెను. అతనిభాగ్యమింతని వర్ణింపతరమా.

శ్లో॥ తవకుర్వాణ మనఘం దుష్కరం రోమహర్షణం । భగవా
నాహవిప్రేంద్రం ప్రహసన్మ క్తవర్చసః ।

తా॥ ఇట్లు పరిత్యజమై భక్తవర్చసఃడైన భగవంతుడు దుష్కరతపశ్చర్యా
వరాయణుడైయున్న బ్రాహ్మణునితో నిట్లనియె.

శ్రీభగవాను॥ శ్లో॥ మాంవిద్ధి పరదం విప్ర తే దాస్యామిఘ్రితం
వరం । తుష్టోస్మితవసా తేద్య ప్రసన్నో మునిన త్తమ ।

తా॥ ఓ బ్రాహ్మణుడా ! నీకు నేను పరమలనిచ్చటకు వచ్చితిని. నీతపస్సుకు
సంతోషించి నీకుప్రప్నుడనయితిని. పరమగోరుము.

శ్లో॥ ఏవంబువాణేదేవేక విశ్చలశ్చైకధీర్మునిః । బ్రాహ్మకృత్య
మజానన్స తతావపరమంతపః ।

కా॥ విష్ణువిష్ణుచ్యవించినను నిశ్చలచిత్తుడైన బ్రాహ్మణుడు బాహ్యకృత్యము
తెలియనివాడై విష్ణువాక్యమును వినినవాడై తీవ్రముగా తపమాచరించుచుండెను.

శ్లో॥ తస్యమానేతపోఘోరే బాహ్యకృత్య వివర్జితే । న్యాయం
జహరతచ్చిత్తం వరందాశుంవరవ్రదః ।

కా॥ బ్రాహ్మణుఁ డిట్లు బాహ్యకృత్యమును విడిచి తపస్సు కేయకందంగా
విష్ణుని తపముల వివృతలచి అతని చిత్తమును ఆకర్షించెను.

శ్లో॥ చిత్తే విచలితే వశ్యా దుస్థిలిరశ్యశో మునిః । స్వార్థార్థం
పురతోద్యప్త్వా హరిం వంశజలోచనమ్ । సర్వాభరణసంయుక్తం సాక్షా
దృశ్యేష్టదాయకం । ప్రసన్నం నిర్మలమతిః తుష్టావ జగదీశ్వరమ్ ।

కా॥ ఇట్లు విష్ణువుచేత చిత్తమాకర్షించబడి చలించగా బ్రాహ్మణుడు కళ్లు
దెరుచి చూచిధ్యానమందు తనహృదయంబున శోభించు దివ్యపురుష విగ్రహమును విహీ
ర్షిష్టియందు తిరిగి పందర్శించి అనందపారాజారమగుచుండై దేహమును మఱచి కొంత
కాలమునకు లబ్ధిపపంచజ్ఞుడై తనకుందరనున్నటువంటిన్ని, పన్నులొనగడైనటు
వంటిన్ని, సర్వాభరణభూషితుడైనటువంటిన్ని, భక్త్యేష్టదాయకుడైనటువంటిన్ని చతు
ర్దశభువనేశుడైనటువంటిన్ని చక్రపాణియైన లక్ష్మీకాంతుని మఖ్యవాక్యములతో
నుతించసాగెను.

బ్రాహ్మణః ॥ శ్లో॥ నమస్తే దేవ దేవేశ నమస్తే భక్త వత్సల ।
నమస్తే కరుణారాశే నమస్తే అనంతవిక్రమ ।

కా॥ ఓ దేవదేవా ! నీకు నమస్కారము. భక్తవత్సలా ! నీకు నమస్కారము.
కరుణాసింధో ! నీకు నమస్కారము. అనంతవిక్రమా ! నీకు నమస్కారము.

తతః అష్టోత్తరశతనామ ప్రాశ్రమే.

శ్లో॥ గోవిందాయ నమఃకాయ అచ్యుతాయా అవ్యయాయచ ।
కృష్ణాయ వాసుదేవాయ సర్వాధ్యక్షాయ సాక్షినే । లోకస్థాయ హృది
స్థాయ అక్షరాయాత్మనేనమః । అనంతాయాదిబీజాయ ఆధ్యాయాఖిల
రూపినే । యజ్ఞాయయజ్ఞవతియే మాధవాయ మురారయే । జలస్థాయ
స్థలస్థాయ సర్వగాయామలాత్మనే । సచ్చిద్రూపాయ సామ్యాయ నమః
స్వర్వాఘనాశినే । సమఃకాలాయకలయే కామితార్థప్రదాయచ । సమో

దాంతాయ శాంతాయ విష్ణవే జిష్ణవేనమః । విశ్వేశాయ విశాలాయ
వేధనే విశ్వవాసినే । సురాధ్యక్షాయ సిద్ధాయ శ్రీధరాయ సమోనమః ।
హృషీకేశాయ ధైర్యాయ నమస్తే మోక్షదాయినే । పురుషోత్తమాయ
పుణ్యాయ వద్మనాభాయ భాస్వతే । అగ్రేనరాయ కూలాయ అమృతా
యాత్మనే నమః । జనార్దనాయ జైత్రాయ జరామిత్రాయ జీవినే ।
వేదవేద్యాయ విశ్వాాయ నారసింహాయ తే నమః । జ్ఞానాయ జ్ఞానరూ
పాయ జ్ఞానదా యాఖిలాత్మనే । దురంధరాయ ధుర్యాయ ధరాధారా
యతేనమః । నారాయణాయ శర్వాయ రాక్షసానేకవైరిణే । గుహ్యాయ
గుహ్యవతయై గురవే గుణధారిణే । కారుణ్యాయ శిరణ్యాయ శాంతా
యామితమూర్తయై । కేశవాయ నమస్తేస్తు నమో దామోదరాయ చ ।
సంకర్షణాయ శర్వాయ నమస్తేలోక్యసావనే । భక్తప్రియాయహరయే
నమస్తే స్వర్వార్తినాశినే । నానాభేద విభేదాయ నానారూప ధరాయ చ ।
నమస్తే భగవాన్ విష్ణో పాహిమాం కరుణాకర ।

తా॥ ఈ చెప్పినవన్నియు భగవంతుని నామములు. కనుక ఆరాధింపబడుట ప్రాత్రముగానెను. మరియు ప్రతివారు స్తోత్రముచేయుట శ్రేయస్కరము.

శ్రీగృత్స్నమః॥ శ్లో॥ ఏవ మష్టోత్తరశతై ర్నామభిర్జగదీశ్వరం ।
తుష్టావమునిశార్దూలో భక్త్యావిష్ణుం కృతాంజలిః ।

తా॥ ఈప్రకారముగా బ్రాహ్మణోత్తముడు కృతాంజలియై భక్తితో ఆష్టో
త్తరశతనామములతో విష్ణువును ప్రార్థించెను.

శ్లో॥ తమాహ భగవాన్ జహన్న పరయేతివరంమునిమ్ ।

తా॥ జహన్నా ! భగవంతుడేస్తుతికి మిక్కిలి సంతోషించి వరముగోరుచునెను.

శ్లో॥ తచ్చుర్యా సోప విప్రీంద్రః పుత్రకామస్తమబ్రవీత్ ।
త్వద్భక్తిమచలాందేహీ తథామేర్వత్పడంవిభో । పుత్రందేహీనామేవిష్ణో
వరత్రచ వరాంగతిమ్ ।

తా॥ ఆముటువని బ్రాహ్మణుడు ఓ దేవా ! నాకు నిశ్చలమయిన నీపాదభక్తి
కావలెను. ఈలోకమందు పుత్రునిష్ట పరలోకమందు మోక్షమిమ్మని పలికెను.

శ్లో॥ ఇతితస్యవచశ్చుక్త్యా భగవాన్ భక్తవత్సలః । తథాస్త్వితి
వరందత్వా ప్రత్యువాచ మునీశ్వరమ్ । త్వయాశ్చ తేన ప్రాతేన యా
మాంద్రితచ మానవః । తస్యమే నువ్రసన్నత్వం శీఘ్రంభవతి నిశ్చితం ।
ఇత్యుక్తా భగవాన్ సుత్ర అంతర్ధానంగతోమునిః ।

తా॥ ఇట్లు విప్రశాఖ్యుడైన విని భక్తవత్సలుడైన భగవంతుడు బ్రాహ్మ
ణోత్తమా ! నీవు కోటివ్రతకార మగుఁగాలి- నీచే చెప్పబడిన యీ అష్టోత్తరశతకామ
స్తోత్రమును పఠించువాటికి కేను శీఘ్రముగా ప్రసన్నుడైవిగుడునని పలికి అచ్చటనే
అంతర్ధానమాయెను.

శ్లో॥ చింతయన్నాశ్రమంప్రాప్తో లబ్ధనష్టభనోయథా । అథకాలే
గతేతస్య స్వపక్షాన్యంజాయతేసుతః ।

తా॥ ఆ బ్రాహ్మణుడు దీనిసంతయు విచారించుచు పూర్వస్థానమునకు కేటి
అచ్చట సామూహికనివాసమునకు సంతోషించుచుండెను- తఱువారి కొంతకాలమునకు
స్వభార్యయందు పుత్రోదయమాయెను.

శ్లో॥ తన్నిశయ్యమునిస్తుప్తః కుమారజననంమునే ।

తా॥ పుత్రుడు కలుగుటవిని ఆ బ్రాహ్మణుడు సంతోషించెను.

శ్లో॥ తతోంతరిక్షాదభ్యేత్య నారద స్సాధుదర్శనః । తమాహతే
సుతస్యాస్య ద్విషడాయుర్విశిష్యతే । ద్వాదశబై వ్యతిక్రాంతే మృత్యు
నాగ్రస్యతేసుతః ।

తా॥ తఱువారి కొంతకాలమునకు ఆ బ్రాహ్మణునివద్దకు నారదమని వచ్చి
నీ కుమారునకు పన్నెండుసంవత్సరములు ఆయుష్కాలము- తఱువారి మృతుడగునని
చెప్పెను.

శ్లో॥ తమిత్యుక్త్యాతతోవివ్ర ఫేచరత్వంగతేమునా । తచ్చుక్త్యా
దీనవదనా దంపతీ బహుదుఃఖరే ।

తా॥ నారదుడిట్లు చెప్పి పోయిన తఱువారి ఆమాట విని ఆదంపతులు మిక్కిలి
కోకించిరి,

శ్లో॥ ముసేర్దుఃఖార్ణవేమగ్న శ్చింతయన్ మానమాస్థితః ।

తా॥ బ్రాహ్మణుడు దుఃఖమహోదధి మగ్నుడై చింతించుచు మానమతో
నుండెను.

శ్లో॥ బాలనూర్యవ్రతీకాశ ముత్సంగేన్మన్యబాలకం । పాణినోవ
స్పృశంతా దుఃఖా ద్బాహ్నుకులేక్షితా । బహుధా దుఃఖతా సాధ్వీ
భూయోభూయోవినిశ్చయత్ ।

తా॥ బాలనూర్యవ్రతీకాశ ముత్సంగేన్మన్యబాలకం ని శ్లో
అనేకముగా దుఃఖించుచు, కన్నీళ్లు కార్చుచు, చేతులతో కుమారుని స్పృశింపుచు,
నాయనా యనుచు, మాటిమాటికి నేర్చుచు నిట్టూర్పులిచ్చుచుండెను.

శ్లో॥ బభూవామ్లాడ పదనా సభుంక్తేన్నం కదాచన । పాలప
ద్దుఃఖతాసాధ్వీ శిశుంధృష్ట్వాశ్వనన్మృహః ।

తా॥ కాడిన ముఖముగలదై అన్నములినుట మాని పిల్లవానిని చూచుచు యీప్ర
కారముగా దుఃఖించుచుండెను.

శ్లో॥ పతిర్మమాతితపసా పుత్రంలభ్యా ముదాన్వితః । దినే దినే
బాలకోయం వర్ధమానోర్ధచంద్రవత్ । బాలక్రేడాదికాదృష్ట్వా కృతోవ
సయనంసుతం । అధీతసర్వవిద్యంచ బ్రహ్మచర్యపరాయణమ్ । ద్వాద
శాబైవ్యతిక్రాంతే బాలకౌ ధర్మపాలకః । మృత్యునా గ్రస్యమానస్స
మరణంత్వధిగచ్ఛతి । మృతేనుతే తతోదుఃఖం ననహిష్యే కదాచన ।

తా॥ శాధర్తః ప్రమాతో తపనూచరించి యీ పుత్రునిబొంది సంతోషించెను.
బాలుఁడును ప్రతిదినము కుక్షపక్షచంద్రునివలె వృద్ధిబొందుచుండెను. బాలక్రేడసలిపి
విధివిధానముగా తపనయనమునుబొంది విద్యలభ్యసించి బ్రహ్మచర్యమును గడుపుచు
నుండఁగా ౧౨ సంవత్సరములు సంప్రాప్తించుటకాది మోచిన్నవాఁడు మరణించును.
నీన్ముట నేను పుత్రకోకమెట్లు సహించును.

శ్లో॥ తస్మాదవ్యధికం నాథ పుత్రకోకం సుదుగ్ధం । ఆతోహం
ననహమీదం త్యక్త్వామృస్మిన్ జలేతనుం । మమాజ్ఞానయతే సఖ్యం
భవిష్యతి మహామతే ।

తా॥ ఓ నాథా! సహించకల్యముగాని పుత్రకోకసాగర మీడుటకు నేనుసమర్థు
రాలచునాను. కాబట్టి నాకాజ్ఞనిమ్ము. ఈజలమందిబడి ప్రాణమాలను విడుతును. నీవు
సాఖ్యముగలుగును.

శ్లో! ఇతి భార్యా వచస్పూర్వా బాష్పవర్యాకులేక్షణః । భూ
యోతిదుఃఖార్తాంతాం విచింత్యా నతకంధరః । తరిశ్చోర్పన్ననుజ్ఞానా
దిదమాహ సతీం మునిః ।

తా|| ఇట్లు భార్యవాక్యమును విని ఆదంపతులు కన్నీళ్లు కార్చుచు దుఃఖించుచు
తలవంచుకొని మిక్కిలి యేడ్చుచున్న భార్యకు జూచి జ్ఞానోపదేశము జేయదలంచి
భార్యతో నిట్లనియె. పుత్రశోకము భార్యభర్తలకిద్దరికి సమానము. తత్రాపిపుత్రో
దయమును గుఱించి మిక్కిలి శ్రమనొందినందున దుఃఖముధికము. అలాగైనప్పటికిని తాను
పురుషుడగుటచేత దుఃఖమును కొంత నివారించుకొనెను. అటు స్త్రీయగుటచేత కని
పెంచిన దుఃఖమును ఆపుకొనలేదాయెను. దీనిని విచారించి యిప్పుడు యీశోకసాగర
మీడుటకు తర్వజ్ఞానమే యోదగ ని మఱియేదియు లేదుగాన యిదినిశ్చయించుకొని
ఉభయులకు దుఃఖోపశమకార్యము జ్ఞానకథాప్రసంగ మారంభించెను. ఉత్తరాధ్యాయ
మందు జ్ఞానోపదేశకథనము చెప్పబడును.

ఇతి సప్తదశోధ్యాయ స్సమాప్తః.

—! అథ అష్టదశోధ్యాయ ప్రారంభః !—

త త్వో వ దే శః .

ముని రువాచ । శ్లో! వృధా కిం కురుషే శోక మనంతం కాయ
శోషణం । కించిదవ్యర్థవశ్యామి సతే శోకస్యకారణమ్ ।

తా|| ధర్మ కార్యతో చెప్పచుండె.. శరీరశోషకమయిన అనంతశోకమును వ్యర్థ
ముగా నెందుకు అవలంబించిరిని.. నీ నిష్ప దిట్లు శోకించుటకు కొంచమయిన కార
ణము లేదు.

శ్లో! అహోనఖిలశోకస్తే వ రతే యమహేతుకః । కేచిచ్ఛతా
యుషోమర్త్యా భవంత్యల్పాయుషః పరే ।

తా|| ఇప్పుడు నీకు కారణములేని శోకము సంధించినది. ఎంత ఆశ్చర్యము.
కొందఱు నూతేండ్లు బ్రతుకుదురు. మఱికొంద రల్పాయుష్యవంతు లగుడరు.

శ్లో! శిశో స్సమృద్ధాః శేవరై మృతికాలో భవిష్యతి । అగోచరో
సకశ్చిత్సన్న్య స్మృత్యోర్భద్రేమహానపి ।

తా|| పిల్లవాని! పదమాదవ పంచర్యమున మృత్యుని శోకించకవా? ఎంత గొప్పవాడయినను మృత్యువు గోచరుడుగాకుండువా.

శ్లో|| తవాపిభవిరామృత్యు రత్రశోకేన కింతవ | తస్మాదుత్పన్న సర్వస్య మృత్యుః కేననివార్యతే |

తా|| అత్రమృతి! దుఃఖించకవు. నీకు మృత్యువు తప్పదు గనుక శోకముండును. తుట్టినచింతవును నాశము తప్పదు.

శ్లో|| మృతస్యజంతోదుత్పత్తి స్తస్మాచ్ఛోకమిమంశ్యజ |

తా|| చచ్చినవాని! ఉత్పత్తి తప్పదుగనుక యీశోకమును విడువుము.

శ్లో|| ఏవ్యత్పుభేనా దుఃఖేనా హర్ష శోకా నవఃడిరః | కురుతే సర్వమవ్యత్ర సశోకం కర్తుమర్హసి |

తా|| పండితుడు దైవపశమాచే వచ్చెను నుఖదుఃఖములకు హర్ష శోకముల బొందడు. నీవును ఈవిషయము శోక గుణ బొందకుము.

శ్లో|| యద్భావ్యంతద్భవత్యేవ యదభావ్యం సతద్భవేత్ | ఏవం హ్యపరిహార్యేర్థే వృధాకిమనుశోచసే |

తా|| రానున్నది రాకపోదు. పోనన్నది పోకపోదు. ఇట్లపరిహార్యవిషయము వృథాగా నెందుకు శోకించెదవు.

శ్లో|| సశోక స్తవభాగ్యేత్ర భవితవ్యం నివారయేత్ | నాస్యద వ్యతఏవత్వం సశోకం కర్తుమర్హసి ||

తా|| నీశోకము కాగలదానిని నివారించదు. ఇంతేమయినను నివారించదుగాన శోకమును మానుము.

శ్లో|| జాయతేకర్మణా జంతుః స్థియతేమియతేతథా | మాయా యుక్తంజగత్సర్వం దృష్టం సప్తర్షరూపమ్ |

తా|| జంతువు కర్మవల్ల పుట్టును. కర్మవల్ల వుండును. కర్మవల్ల చచ్చును. మాయాయుక్తమై చూడబడుచున్న సమస్తజగము నశించును. (యద్దృష్టోరన్నప్తమితి న్యాయాత్)

శ్లో॥ లోకేష్వస్తానుసారేణ శోకాభావస్తథోదితః । వరమార్గ
విచారేణ సశోకస్సుతరాంభవేత్ ।

తా॥ లోకద్వస్తాను సాముచేత నీకు యాశోకము కూడదు వరమార్గవిచారణ
చేత శోకుగా శోకము వదిలిపెయ్యుము.

శ్లో॥ ఇదంశరీరమేవేకం ప్రాణినాం కిం నిరీక్ష్యతే । విరాశిత్యా
చృరీరస్య సతే శోకస్యకారణమ్ ।

తా॥ ఈ దుఃఖము శరీరమును గుఱించి వచ్చినదా, లేక ఆత్మనుగుఱించి వచ్చి
నదా. శరీరమునుగుఱించి వచ్చినదైతే శరీరము నశించు స్వభావముగలది గనక దుఃఖ
మతో పనిలేదు

శ్లో॥ యదిచేద్ర మిమామాంసా శరీరా ద్విక్ష్యసేభిధాం । తదా
మాశ్రయశ్శోకః తతకల్మాషి జాయతే ।

తా॥ శరీరము ఆశ్వరము యికనీ కందుకుశోకము.

శ్లో॥ పుంస్త్రీ మైధున సంజాతం రోహోబిందు మచేతనం । శుక్ల
శోణితసంయోగా చృరీరం భూతవంచకమ్ । తచ్చరీర మితీకం త్వము
ద్దిశ్య కిలకోచసి ।

తా॥ శరీరము స్త్రీపురుష సంయోగజాతము. రోహోబిందు స్వయాపము. అను
చేతనము. పంచభూతసంధనమును, శుక్లశోణిత సంయోగముగలన నైనది. ఇట్టి శరీర
మునుగుఱించిగదా నీవు శోకించెదవు

శ్లో॥ భూతైః వంచభిరావిద్యం శరీరం దుఃఖభాజనం । విఘ్నాత్
పూయ మాంసాఢ్యం కృష్టాకః ప్రీతిమావృన్నయాత్ ।

తా॥ పంచభూతసంబద్ధమును, దుఃఖస్థానమును మలమూత్రపూయమాంసాది
నిలయమును నయిన శరీరమునుదాచి యెవ్వఁడు ప్రీతినొందును.

శ్లో॥ అనిశ్చేష్టిశరీరేతు శృష్టయా దుఃఖమావితం । తస్మా
చృరీరతృష్టాంత్యం త్యజేచ్ఛసి సుఖంయది ।

తా॥ అనిశ్చయమున యీ శరీరమందున్న ఆశచేత దుఃఖము సంభవించినది. కనుక
నీవు సుఖమును గోరితివేసి శరీరమం దాశను విడుపుము.

శ్లో॥ యాప్రితి స్తవకల్పాణి జాయతేస్యి కరేబరే । సైవేహ
దుఃఖహేతుస్సై త్యజానన్ధరీశుభే ।

తా॥ నీ కీ శరీరమండే ప్రితిగలిగెను. ఆ ప్రితియే నీకు దుఃఖహేతువాయెను. గనుక అనన్ధకాణియయిన ప్రీతిని విడిచివేయుము.

శ్లో॥ ఆత్మవ్యనాత్మబుద్ధిస్సై జాయతేశోకకారణం । తదక్రియైవ
శోకస్య భవేదంతకరీ శుభే ।

తా॥ ఆనాత్మయైన శరీరమందు గలిగిన ఆత్మ బుద్ధిశోకకారణమగును. ఆత్మ బుద్ధ్యధావమే శోకసాశకమగును.

శ్లో॥ ఆత్మాదృశ్యోమహో యస్మా త్ప్రమాదై రిహ సర్వదా ।
వ్రత్యక్షేనోపలభ్యంతే యథాచాత్రీఘటాదయః ।

తా॥ ఆత్మ ఆదృశ్యము ఘటాదులట్లు పరిశ్యక్షోప లభ్యములొ అట్లే ఆత్మ వ్రతాదులపలభ్యము.

శ్లో॥ అనాత్మ న్యాగ్మబుద్ధీయా సాసిద్ధాహ్యవిచారతః । నిర్ధా
ర్యతే విచారేణ తత్కర్తవ్యమితోబుధైః ।

తా॥ అనాత్మయందయిన ఆత్మబుద్ధి అవిచారమువల్ల వచ్చినది. నిర్ధానులు విచారముచేత కర్తవ్యమును నిశ్చయించుచున్నారు.

శ్లో॥ దేహస్తావదనాత్స్థాయం దృశ్యత్వాత్ టివచ్ఛుభే యథోప
లభ్యతేదేహో వ్యసోనాత్స్థా భవేద్ధృవమ్ ।

తా॥ దేహమాత్మగాదు. దేహము ఘటాదులవలె దృశ్యమై పరిశ్యక్షోప లభ్యము గనుక నిశ్చయముగా ఆత్మగాదు.

శ్లో॥ నభవే చ్చక్షురస్త్వాత్సా కరణత్వా త్ప్రదీపవత్ । ఆధా
త్మానభవ త్యన్యా సిందిక్రియాణిచ శోభనే ।

తా॥ చక్షువు ఆత్మగాదు. దీపమువలె కరణము. అనగా ప్రదీపమెట్లు చూడ దగినవస్తువునగునోచి సాధనమగుమో అట్లే శక్తితేంద్రియమును దృశ్యసాధనము గనుక ఆత్మగాదని అర్థము ఇట్లే సమస్తేంద్రియములు కరణములగుటవలన ఆత్మగావు.

శ్లో॥ ఆత్మానునోపిభవే త్కరణత్వాన్ప్రదీపవత్ । పాశో
వ్యనాత్మావిజ్ఞేయ స్సుషుప్తా చేరనంతురః ।

తా॥ మనస్సున్న దీపమవలే సాధనమగుటచేత ఆత్మ గాదు. ప్రాణమ ఆత్మ
గాదు. సుషుప్తియందు చేత ములేమింకిని ప్రాణముక ఆత్మ గాదు.

శ్లో॥ అహంకారో వ్యనాత్మా సా వ్యభిచారా ద్భూదివత్ ।
కృత్యాది ధర్మయుక్తాత్వా త్పుఖమఖ సమాన్వయాత్ । ఈర్ష్యాది ధర్మ
యుక్తాత్వా న్నస్మాత్తత్వమహంకారేః ।

తా॥ అహంకార మాత్మ గాదు. భూతాదులవలే సంకరమగుటవలననున్న, శరీర
ధర్మయుక్తమగుటవలననున్న, ముఖమఖసంబంధముగలిగినవగుటవలననున్న, ఈర్ష్యాది
సంయుక్తమగుటవలననున్న అహంకార మాత్మ గాదు.

శ్లో॥ ఏత్యైముక్తాస్యాదాత్మా ప్రకృతే స్వవరోమతః । నిత్య
త్వప్రసదానంద శృద్ధోబుద్ధశ్చకాశ్వరః । తస్మాత్తత్వశరీరేణ సంబంధో
విద్యతేనఘే ।

తా॥ ఆత్మ ఏకాద్యశధర్మరహితము, ప్రకృతికి పరమును. నిత్యత్వ పుండును,
సదానందుడును, శుద్ధబుద్ధస్వభావుడును, కాశ్వకుడునుకాబట్టి ఆత్మకు శరీరముతో
సంబంధము లేదు.

శ్లో॥ శరీరమన్యదస్యత్త్రో య త్వముద్దిశ్య శోచసే । నమే శరీర
ధర్మోపి గుణధర్మాశ్చనైవహి । శథం మృత్యుద్భవం భద్రే యస్మా
ద్దేహనిమిత్తరః ।

తా॥ నీ నే శరీరమునునుజించి శోకించుచున్నావో ఆశరీర మాత్మకంటే వేరై
నది. నీకు శరీరధర్మములులేవు. గుణధర్మములులేవు. ఇట్టిదానికి మృత్యుకెట్లువచ్చును.
అది దేహధర్మము.

శ్లో॥ శరీరస్యాశ్చధర్మోపి యదిచేద్విద్యతోనఘే । తతర్వదేహ
ధర్మోపి భవితా నాన్త్రసంశయః ।

తా॥ శరీరముకు ఆత్మధర్మ ముంకినకాదల ఆత్మకు శరీరధర్మ ముండును.
సందియములేదు.

శ్లో॥ నాత్మనోన్మత్తస్థైర్యం సంబంధే హేతుర్మయే । తత శ్చరీ
రిణో ధర్మః శరీరస్య సపిద్యతే ।

తా॥ ఆత్మకు ఆస్యధర్మసంబంధ మంతమాత్రమాన లేమగనః ఆత్మధర్మసంబం
ధము శరీరమునకు లేదు.

శ్లో॥ తస్మాద్భవతు హామోయ శరీరస్యాస్యవైమృతః । త్వంతు
శ్లోకంపరిత్యజ్య స్వగచ్ఛిత్తీభవామితే ।

తా॥ కాబట్టి శరీరమునకు మృతి సంభవించుగాక, ఆత్మ శేమి భవములేదు.
నీవు శ్లోకమును విడిచి స్వస్థచిత్తముతో యుండుము.

శ్లో॥ కిమనేన శరీరేణ ప్రతిక్షణ వినిశినా । త్వమార్థానం
ధువనిత్యం ప్రతిబుధ్యస్వభామిని ।

తా॥ క్షణభంగురమయిన యీ శరీరముతో నేమి ప్రయోజనమున్నది నీవు ఆత్మను
నిత్యుని తెలిసికొని ముఖముగా నుండుము.

శ్లో॥ అనిత్యమేతత్సంసార మితిజ్ఞాత్వా మనీషిణః । ప్రప్రజంతి
కృతోద్వాహాః వైరాగ్యంపరమూస్థితాః ।

తా॥ విద్వాంసు లీసంసార మనిత్యుని తెలిసికొని కృతోద్వాహులై వైరా
గ్యము నవలంబించి సువృత్తింతురు. నిజాహూదాది పురానుత్పత్తికృమణ చతుర్థాశ్ర
మాను బొందుచున్నారు. యద్వాక్యతోద్వాహు లయినప్పటికి వైరాగ్యవయము కా
గానే సువృత్తింతుచున్నారు.

శ్లో॥ అజ్ఞానినస్తు సంసారే రాగాంధ తమసా నృతాః । భ్రమం
త్యంధాత్మవాంధేన నీయుమానాన్సదాతురాః ।

తా॥ అంధుని పెంటబడిపోయెడు అంధులెట్లు గమ్యమును గానలేక తిలుగు
చుండురో అట్లు అజ్ఞానులు రాగానుబద్ధులై దరిగానలేక సంసారమందేతిరుగుచుండురు.

శ్లో॥ నముక్తిర్వైద్యతే తేషాం జన్మకోటిశతైరపి । నతేషాం జ్ఞాన
దీపోభూ త్వంసారితిమహాపదాః ।

తా॥ అట్టివానికి కోటి శతజన్మలకు ముక్తిలేదు. రాగాంధతమావృతు లెన్ని
టికిని సంసార చీటి నాశనంబయిన జ్ఞానదీపమును బొందలేరు.

శ్లో॥ సంసారసాగ రేమగ్నా మా మామోహితబుద్ధయః॥ ముక్తి
భాజోనజాయంతే కదాచి దక్షిమానవాః ॥

తా॥ సంసారసమద్రుతులలో మునిగిన మాయామోహిత మానవులు ఒకనాటి
కిని ముక్తివొందుటకు సమర్థులు గారు.

శ్లో॥ యావదేవస మా యేయం నివర్తేతాతిమోహినీ । తావ
దేవహీ సంసారో ముక్తిరస్యా విపర్యయే ॥

తా॥ మోహకారియైన మాయ యెంతకాలమందునో అంతకాలమే సంసార
మందును. మాయ నశించినంతలో ముక్తిగలుగును.

శ్లో॥ అహోతే మదృధాబుద్ధి ర్జాయతేస్మిన్ కలేబరే । అనిత్యే
ఽశుదిసంసారే నాభిజానాసి కేవలమ్ ॥

తా॥ అనిత్యమయిన అసవిత్రిమయిన యీ శరీరమందు నీకు నిశ్చలమయిన బుద్ధి
గలిగెను. ఎంత అశ్చర్యమో. నీకు బొత్తుగా తెలియకపోయెగదా.

శ్లో॥ మాంసాస్థిపూయదుర్గంధే పిణ్డాశ్ర త్రిమిసంకులే । ప్రీతి
రస్మిన్ శరీరేతే నక ర్తవ్యాకదాచన ॥

తా॥ మాంసమతోను, వెనుకలతోను, దుర్గంధితమయినదియు, మలమూత్రభాజన
మైనదియు, త్రిమిసంకులమయినదియైనదియున యీ శరీరమందు ఒకశ్చదును ప్రీతినొంచకుమా.

శ్లో॥ కిం నవశ్యసి దేహంతే జరయా వరపీడితం । అపస్థాంతర
సంప్రాప్తం గచ్ఛంత మతిదంచలమ్ ॥

తా॥ నీ వీ శరీరమాను మదిమిచేత చెడినదియు, అపస్థలకు బొందినదియును,
తంచలమాను, నశించునదియు నయినదానినిగా నెంచుకు జూడవు.

శ్లో॥ మానుష్యం దుర్లభం ప్రాప్య నృమోక్ష పైక సాధనం ।
మూఢై వకిం వృధానర్థే తిషస్తిహైవ కేవలమ్ ॥

తా॥ మోక్షసాధనమయిన దుర్లభ మానుషదేహమాను బొంది మూఢత్వై వ్యర్థ
మాగా నెంచుకు పరిరపించెదవు.

శ్లో॥ యదితేరోచ తేధ దే మిశ్వచ న్నద్యాదాన్యహమ్ ॥

తా|| నీవు నామాట విని నిశ్చయించితే నీని చెప్పినది వివరము.

శ్లో|| అనాత్మవ్యాత్మభావోయం త్యక్తావ్యాయం త్వయానఘే ।
శబ్దాదీన్విషయాన్పంచ త్యజనంగంవిశేషతః ।

తా|| కుద్ధచరితా! అనాత్మయమున శరీరమం దాత్మభావమును విడిచివేయుము.
శబ్దస్పర్శరూపసంగం పంచవిషయసంగమును త్యజించుము.

శ్లో|| ధ్యాయంత్యావిషయాంస్తేఽత్ర తేషాం సంగోభిజాయతే ।
సంగాత్కామస్తథాకర్తృభః కర్తృధాత్ మోహోభిజాయతే । తతః
స్మృతిభిః తస్మాద్బుద్ధేర్నాశోభవేద్భవం । అనర్థహేతుభూతేస్మిన్
బుద్ధేర్నాశే వ్యవస్థితే । వినశివ్యసిజాయేత్వం తతస్తేనంస్మృతిధ్రువమ్ ।

తా|| విషయధ్యానమువలన విషయసంగముగలుగును. అట్టి సంగమువలన నాశిది
కావలయునను కామముకలుగును. అకామము వారిమైనప్పుడు దానివలన కర్తృభము
కలుగును క్రోధమువలనయుక్తాయుక్త వివేకః కూడ్యకాయాప సమ్మాహమును గలుగును.
అట్టి సమ్మాహమువలన స్మృతిశాశనముగలుగును. స్మృతియవగా వేదాంత శ్రవణ
జన్యభానముదేరి నేను బ్రహ్మనని పునఃపునః కృగిస్వానభవజన్యమై తదాకార పరి
ణామియయిన బుద్ధి వృత్తి విశేషము. ఆ స్మృతిశాశనమువలన బ్రహ్మవిషయబుద్ధి
నశించును. స్వవిషయకస్మృతి నశించుటదేరి తానును నశించును. కీపర్తి! యిట్లు
అనర్థమాలమయిన బుద్ధిశాశనము గలుగగానే నీవు నశించుడువు. అనగా సుసార
కాకాగ్రహమందు పడుదునని భావము. తమవార నీకు సుసారము తప్పదుగదా.

శ్లో|| తస్మాత్సంగోనకర్తవ్యో విషయేషుజయోనదా । విషయా
జయినస్సర్వే త్యక్తవ్యావిషయాచ్ఛుభే ।

తా|| అందువల్ల విషయసంగము త్యజింపదగినది. విషయములను జయించవలెను.
విషయములను జయించనివారు దేశమునుంచి వెళ్లగొట్టఁబడినవారు.

శ్లో|| ఇంద్రియాణీంద్రియార్థే భ్యః ప్రత్యాహార విధానతః ।
మనసాగన్నియమ్యాదైచ ర్భద్రేయోగయుతాభవః ।

తా|| ఇంద్రియములను విషయములనుంచి తప్పించి మనస్సుచేత ఇంద్రియముల
నియమించి యోగమువలంబించినది.

శ్లో॥ ము క సం గేష మనసా నెచ్చ లేన దృఢవ్రతే । హృదయస్థం
స్వమాత్మానం ప్రతిబుద్ధ్యభిజ్ఞాని ।

తా॥ సంగమాను విడిచి నిచ్చలమయిర మనస్సుతో హృదయస్థితమయిన తన
అత్మను తెలిసికొనుము.

శ్లో॥ అహమష్టాంగయోగేన జ్ఞాత్వాత్మాత్మానంవరంధ్రువం । అస్మి
న్నేవలయంగచ్ఛే ద్విహ యేదం కి లేచిరమ్ ।

తా॥ అష్టాంగయోగముచేత పరాత్మను తెలిసికొని యాకరీరమాను విడిచి యిచ్చ
టనే లయమును బొందవలెను.

శ్లో॥ మయిసర్వాభూతాని తేషుచాహమస్థితిః । మత్తా వర
తరంనాన్య ద్విత్వతేహమఃపరమ్ ।

తా॥ నామందు సర్వభూతములున్నవి. సర్వభూతములయందు నేనున్నాను.
నేనే గొప్పవాడను. నాకంటే అన్యము యేమియులేదు.

శ్లో॥ జాయేతస్మా చ్చరీరేస్మిన్ మమత్వం వనిపర్జయ । అహం
కారంతథాత్మత్వా నుఖ వ్రజ చిరంతుభే ।

తా॥ కాబట్టి ఈకరీ మందు మమత్వవిడుపుము. (మమేదంభావోమమత్వం)
అట్లుగా అహంకారమును విడిచి నుఖమునుబొందము

శ్లో॥ తజానర్థకరం శోకం తృష్ణా సంగసముద్భవం । శోకహేతుం
సురస్యాస్య హ్యల్పాయు ర్యద్భయం తుభే । హరిష్యామి హరిం పూజ్య
తూష్టింకీష్యనుఖంవ్రజ ।

తా॥ తృష్ణాసంగజన్యమై అనర్థకమయిన శోకమును విడుపుము. పుక్కుడు చని
పోవుననిచూచి నీవు శోకించెదవు. నీకు భయములేదు. హరిని పూజించి పుత్రమరణ
భయమును నివారించుము. నీవు నుఖముగా వెళ్ళుము

శ్రీగృత్ప్రమదః॥ శ్లో॥ ష్టత్కత్వానమునిర్జహాన్ తూర్ణంభాగీరధీ
రతే । ఆనాహ్యచార్పయీమాన రవిమండల మధ్యగమి । విష్ణులోకే
త్వరంభక్త్యా కుసుమాగరుచండనైః । ధూపైరీష్యన్ వేద్యై స్తాంబూల
ఫలవారిభిః ।

తా|| జహన్నా ! ఆనువి యిట్లు భార్యతో బోకి కీనుగి. ఈ గంగాతీరమందు రనిమండల మధ్యన ర్తియైన విష్ణువును ఆరామానకిసి పాశ్చాత్యుల స్నాన వస్త్రాక్షులతోను చందనపున్న భూపకీపవైవేద్య తాంబూలాదులతోను పూజించుచుండెను.

శ్లో|| తపోగవిశ్వ తస్మాగ్గి జజావ జగదీశ్వరం | ధత్తకాంతః
ప్రసన్నోభూ తద్భక్త్యా తోషిరోహరిః |

తా|| తఱువార మారి నుండర గూర్పుండి వారాయణాక్షరీ మంత్రమును జపించెను. ధత్తులకు ప్రియుండగు లక్ష్మీకాయుడు సతోషితాంతరమునై ఆరాత్మానునిముందర ప్రత్యక్షమాయెను.

శ్లో|| తంధృష్ట్యా దండవద్యూహా నత్యా స్తుత్యా మునీశ్వరః |
తమాహ కరుణాసి ధుః స్వధత్తా వఖలేశ్వరః |

తా|| ఇట్లు ప్రసన్నుడై విష్ణువునకు మునీశ్వరుడు నమస్కరించి స్మార్థించెను. తఱువార తపసితో తాపసవల్లభుడైన తామగవాక్కుఁ డిట్లనియె.

ఇతి అష్టాదశోధ్యాయ స్సమాప్తః.

— అథ వీరేశలింగోధ్యాయ ప్రారంభః —

శ్రీధగవానుః | శ్లో|| మాం పున స్మత్గి సంపూజ్య మదాగమన
కాంక్షయా | కిమిదానీయమన్త్రూహి య త్తేమనసివ ర్తతే |

తా|| ఓ మునీశ్వరా ! వారాకనుగోరి తిటిగి యిప్పు డిచ్చట తపమాచరించుచుంటివి. యేమిగోరి తపమాచరించితివో చెప్పుము.

మునిరువాచ | శ్లో|| ధగవగ్ య త్వయాదత్తం వగంమే నుఖ
దాయకం | వరప్రదానోబాధ స్థనయః కరుణావిధే |

తా|| ధగవగుడా ! నయనేత కీవు వాని ముఖప్రదమయిన పుత్రప్రాప్తివరము నిచ్చితివి. నీవరమువలన వాకుపుత్రుడువయించెను.

శ్లో|| మాంగత్యా నారజశ్శ్రీయా నానామాం మునిర త్రయః |

తనయస్తేమునేదేవ ద్వాదశాబ్దాంతరేతతః । మృత్యునా గ్రస్యనేనూన
మిత్యుక్త్వా వ్రయయామునిః ।

తా॥ ఇట్లుండగా ఒకనాడు నాగడఁదొచ్చి నాతో నీ కుమారుడు పన్నెం
దేళ్లకు మృతికొందునని చెప్పి వెళ్లెను. అండవల్ల నిన్నుగుఱించి తిరిగి తపమాచరించు
తుంటినని చెప్పెను.

శ్రీభగవానుః॥ శ్లో॥ ద్వాదశాబ్దాంతరేవివ్ర త్వత్పుత్రస్య మహా
త్మనః । త్వద్భార్యాకృత దోషేణ గండ స్తస్య భవిష్యతి । తద్దోషమభి
దాస్యమి సావధానమనాశ్శుణు ।

తా॥ కుమారు విని భగవంతుడు చెప్పినట్లుగాను. ఓ బ్రాహ్మణుడా ।
నీ పుత్రునకు పన్నెండు సంవత్సరములకు గండముగలదు. అగండము నీ భార్య చేసిన
పాపమువల్ల గలిగినది. ఆపాపమును తెప్పెదను వినుము.

శ్లో॥ తవజాయా పురా విప్ర తపోనిష్ఠాశ్శబా మునే । జ్ఞానశర్మ
ప్రియాభార్యా యావశీలగుణాన్వితా ।

తా॥ నీ భార్య పూర్వమందు తపోనిష్ఠునికూతురు. జ్ఞానశర్మనిభార్య. మంచి
యాపముగలిగినదియు పర్వభావము గలిగినదియును.

శ్లో॥ సదాచారసమావన్నా పతిశుశ్రూషణే రతా । సర్వభూత
దయాయుక్తా పాతివ్రత్యపరాయణా ॥

తా॥ సదాచార యుక్తాయుక్త పతిసేవాపరాయణయు, సర్వభూతదయాపతి
యు, పాతివ్రత్యపరాయణయును.

శ్లో॥ తమానా జ్ఞానశర్మాయం మాఘే మకరగే రవా । రవా
వభ్యుదితే ప్రాతః కురుస్నానం శుచివ్రతమ్ ।

తా॥ ఇట్టిభార్యతో భర్త యిట్లనియె. ఓ ప్రియా! మాఘంబున మకరమందు
మార్తాండుదుండగా మాధవప్రీతిగా మాఘస్నాన మాచరించుము. మాఘోదయశుచి
నను కుదిపెదము.

శ్లో॥ పతివాక్యమిదంశ్రుత్వా రిభాహీతి సమాచరేత్ । పార్థ

మ్యాం మాఘమాసస్య పాయసదానముత్తమం । నాకరోత్తేనదోషేణ
కఠినా ప్రతిబోధితా ।

తా॥ ఇట్లు పతి కలుకగా సరేయని అట్లు చేసెనుగాని, మాఘపూర్ణిమనాడు
పాయసదాన మాచరించుచుని పతి నొక్క చెప్పినను పాయసదానమాచరించలేదు.

శ్లో॥ గతేతజ్జన్మనిమునే సాత్వంతివా భవేజ్జనిః । అప్యేషా తవ
కాయాభూ దపుత్రీ మునినత్తమ ।

తా॥ ఆజన్మ గరించగానే ఆమె యిచ్చట జన్మించెను. ఆమెధర్మయు నీతి
జన్మించితిని. ఇట్లు మిరియువును జన్మించి తిరిగి దంపతులైరి గాని పతిజాత్యోల్లంఘన
దోషముచేత నీభార్యకు సంతానము గలుగలేదు.

శ్లో॥ తస్మాత్తే మాఘధర్మేణ మదృక్తిరచలాభవత్ ।

తా॥ కాఁబట్టి నీవు మాఘధర్మ మాచరించినందున నీకు నాయందు నిశ్చలమైన
భక్తి గలిగెను

శ్లో॥ మదృక్త్వాసీత్తవశ్చక్తి స్తవసా నోపిత్తవ । మయాపుత్ర
వరందత్తం వరత్రేహనుఖప్రదమ్ ।

తా॥ నీకు నాయందుల భక్తిమహిమచేత తవశ్చక్తి గలిగెను. ఆతపస్సుచేత
నేను సంతోషించి యిహపరనుఖప్రదమయిన పుత్రవరము నిచ్చితిని.

శ్లో॥ పాయసేనవ్యాదతేన మాఘ్యాంవై పార్జమూదినే పూర్వ
జన్మనివిప్రేంద్ర దోషాదేషావ్యాపుత్రినే ।

తా॥ బ్రాహ్మణుడా! పూర్వజన్మమందు మాఘపూర్ణిమనాడు పాయస
దానముచేయని దోషముచేత నీభార్య అత్తరిణిగావలసివచ్చెను.

శ్లో॥ త్వయాదానంక్షరుష్కేతి శ్రుత్వా తమతిలంఘయేత్ । త్వ
ద్వాత్యోల్లంఘనాద్దోషా ద్వాదశాబ్దాంతరే మతః । మృత్యునా గ్రస్యతే
త్వాహ నారద సృత్యభాషణః ॥

తా॥ పాయసదాన మాచరించుచుని నీవు చెప్పితిని. దానిని విని అట్లు నీభార్య
ఆచరించలేదు. నీజాత్యోల్లంఘన దోషముచేత పన్నెండు సంవత్సరములకు పుత్రుఁడు
మృత్యువాతపడవలసివచ్చెను. నారదుఁడు దీని తెలిసికొనిమిగుచెప్పెను. ఇది సత్యము.

శ్లో॥ తస్మా త్తతనయం బాలం మాఘ్యాం గంగోదబిందుభిః ।
ప్రతస్సేచయ విప్రే ద్ర తస్మాయురభివర్ధతే ।

తా॥ కాబట్టి నీతనయని మాఘోదయమందు గంగోదకబిందువులచే తడువును.
అట్లయిన బాలునకు ఆయువ్య మభివృద్ధి నొందును.

శ్లో॥ ఆయువ్య మతి చారోగ్య మైశ్వర్య మతులవ్రదం । పుత్ర
పౌత్రప్రదంస్యాణాం మాఘస్నానం మహామునే ।

తా॥ మాఘస్నానము మహామృతము ఆరోగ్యకరము, ఐశ్వర్యప్రదము, పుత్ర
పౌత్రప్రదమును నగును.

శ్లో॥ సంప్రాప్తే మాఘమానేతు నారీవా పురుషోపివా । న కు
ర్వంతి మునిశ్రేష్ఠ తేజ్జయాత్పుత్రభూతినః ।

తా॥ స్త్రీలుగాని, పురుషులుగాని, మాఘవ్రతము నలుపనివారు పుత్రభూతము
అగుదురు.

శ్లో॥ బ్రహ్మహస్తేఽపి విజ్ఞేయా భూతిహః పశు ఘాతుకాః ।
మిర్రీహ్నాస్తే కృతఘ్నాస్తే వీరహస్తే గురుద్రుహః । పుత్రీహ్నాపాపిన
స్తేతు యేమాఘవ్రత వర్జితాః ।

తా॥ ఎవ్వరు మాఘవ్రతమును విడచుకో నారు బ్రహ్మహంతకులు. వారే
భూతిహంతకులు. వారే పశుహంతకులు. వారే మిత్రహంతకులు. వారే కృతఘ్నులు.
వారే వీరహత్యాకరాయణులు. వారే గురుహంతకులు. వారే పుత్రహింసకులు. వారి
కంటే పాపాత్ములు భూమితో లేరు.

శ్లో॥ జన్మజన్మాద్భి తే పుణ్యే నమ్యత్పాక ముపాగతే । మాఘ
వ్రతేషుధర్మేషు భవేదాత్యంతకీమతిః ।

తా॥ అనేక జన్మాద్భి తపుణ్యాలు పక్వములయినప్పుడు మాఘవ్రతసమాచరణ
బుద్ధి గలుగును.

శ్లో॥ సంప్రాప్తేమాఘమానేతు మకరస్తేదివాకరే । రోగహీనో
దృఢాంగోయః స్నానం నకురుతే ద్విజః । నయూతి సరకం ఘోరం పున
రావృత్తివర్జితమ్ ।

తా|| మకరమందు మార్తాండుఁడుండఁగా మాఘమందు రోగాదులులేక దృఢాం
గుఁడై స్నానమాచరించనివాఁడు పునరావృత్తిరహితమయిన నరికమును బొందును.
(స్నాతః పునరావృత్తిరహిత వైకుంఠలోకే తిష్ఠతి, అస్నాతః పునరావృత్తి రహిత
సరళి తిష్ఠతి)

శ్లో|| మాఘస్నానం మహీదేవ మహాసాసావహారకమ్ ।

తా|| ఓ భూదేవా ! మాఘస్నానమా మహాపాదసాళకము.

శ్లో|| మాఘమాస ప్రియో విప్రీ మాధవో హం నుఖవృదః ।
నానుష్ఠితస్య జంతోశ్చ దుఃఖదోహం నచాపరః ।

తా|| ఓ బ్రాహ్మణోత్తమా ! నేను మాఘమాసప్రియుఁడను గనుక మాఘవ్రత
కరణమునకు నుఖమిత్తును. మాఘవ్రత విముఖునకు దుఃఖమనిత్తును.

శ్లో|| స్నానదాన విహీనోయ స్సత్త్వాచార వివర్జితః । మాఘ
మాసేనునిశ్రేష్ఠ తమాహు ర్నరకాతిధిమ్ ।

తా|| మాఘమాసమందు స్నానదానరహితుఁడను, సత్త్వాచార వివర్జితుఁడను
నయినవానిని నరికమునకు అతిథియని చెప్పదురు

శ్లో|| బాలోవాపి జడోవాపి రోగివా నజరాన్వితః । మాం థ్యా
యగ్ సేచయేద్వారి ప్రాతర్మాఘేతనుం మునే । బాలో దీర్ఘాయురభవ
జ్జడోభూయా త్పటుస్తథా । రోగీ నిరామయో భూయా ద్వృద్ధో విష్ణు
పదం లభేత్ ।

తా|| మాఘోదయ జలమందు మాధవ థ్యావహాన జేయుచు బాలుఁడును,
పాపాత్ముఁడును, రోగియు, మసలివాఁడు స్నానమాచరించిరేని బాలుఁడు దీర్ఘాయు
వృంతుఁడగును. మందమతిగలవాఁడు సమర్థుఁడగును. రోగి నిరోగియగును. వృద్ధుడు
విష్ణులోకమును జేరును.

శ్లో|| యోయంకామయతేవిప్రీ తమాహ్నోతి ననంశయః ।

తా|| ఈవిషయమునుగూర్చి యింకేమి చెప్పదును. బ్రాహ్మణోత్తమా! ఎవ్వఁడు
జేనిదిగోరునో వాఁడు దానిని బొందును.

శ్లో|| బ్రహ్మవేత్తి హరోవేత్తి లక్ష్మీర్వేత్తి తథాశివా । తథా

సరస్వతీవేత్తి కళోవేత్తి సురేశ్వరః । పసిష్ఠావేత్తి జనకో దిలీపానారద
స్తథా । సమ్యగేతే విజానంతి నజానంతి తథావరే ।

తా|| మాఘస్నానమహిమ బ్రహ్మకు తెలియును. శివునకు తెలియును. లక్ష్మీకి
తెలియును. పార్వతికి తెలియును. సరస్వతికి తెలియును. ఇంద్రునకు తెలియును.
పసిష్ఠునకు తెలియును. జనకమహారాజునకు తెలియును. దిలీపమహారాజునకు తెలి
యును. నారదఋషికి తెలియును. తదితరులకు తెలియదు. ఆసంగా వీరికి సంపూర్ణ
ముగా తెలియును. ఇతరులకు తెలియుట దుర్లభము. పాద్మాంకర్థత మాఘమాహా
త్మ్యములో దిలీపపసిష్ఠసంపాదమందు యీవిషయము సంపూర్ణముగా గలదు.

శ్లో|| క్వచిజ్ఞానంతి కేచిచ్చ కేదిజ్ఞానంతి నక్వచిత్ । మాఘవ్రత
ఫలం విప్ర నజానంతి బహువ్రజాః ।

తా|| మాఘవ్రతఫలములో కొందఱు కొంతభాగమును తెలిసికొనుచున్నారు.
మఱికొందఱికి బొత్తిగా తెలియదు. కాబట్టి బహుమందికి మాఘవ్రతఫల మహిమ
తెలియదు.

శ్లో|| మద్భక్తా మాంవిజానంతి మాఘవ్రతపరాయణాః । జానంతి
మాఘధర్మంతు కేదిజ్ఞానంతి నేతరాః ।

తా|| శాభక్తులు నన్ను తెలిసికొనుచున్నారు. మాఘవ్రతపరాయణులు మాఘ
ధర్మమును తెలిసికొనుచున్నారు గనుక మాఘమహిమ కొందఱికి తెలియునుగాని అంద
రికి తెలియదని తాత్పర్యము.

శ్లో|| అనేకజన్మ సాహస్ర స్నానార్చా శ్రవణాదిభిః । మాఘ
మాసే సమధ్యర్చ్య ధర్మం ధర్మవిదుత్తమః । తస్య సంజాయతే బుద్ధి
ర్మాఘస్నానే మునీశ్వర ।

తా|| అనేక సహస్రజన్మలయందు మాఘంబున స్నానార్చన । శ్రావణాదుల
చేత నన్ను అర్చించినవారికి మాఘస్నానబుద్ధి గలుగును.

శ్లో|| తస్మా దనిత్య దేహీయో మాఘస్నానం సచాచరేత్ ।
విజ్ఞేయం తస్యనరక మచిరా న్నారినంశయః ।

తా|| కాబట్టి అనిత్యమయిన దేహియైన నమ్మకొని యెవ్వఁడు మాఘస్నాన
మాచరించడో కానికి తన్ను త్వరగా నరకమే గలుగును.

శ్లో॥ ప్రాతర్భాషోదకం విప్ర శిశోరు పరిసేచయ । తేన తే
తనయః పుణ్య స్సత్యం దీర్ఘాయుష్యతి ।

తా॥ మాఘోదయమందు నీకుమారుని గంగోదకముతో తడుపుము. దానంటేనే
బాలుడు దీర్ఘాయుష్షుండుడగును. పుణ్యాత్ముండును నగును.

శ్లో॥ ఇత్యుక్త్వా భగవా జహ్న్న తత్రైవాంతర్గతో హరిః ।
ముని రతోతిహర్షేణ మా ఘే గంగాజలం తథా । బహిర్గత్వామునిశ్రేష్ఠ
శిశోరుపరిసేచయేత్ । తతోవృద్ధింగతో బాలః క్రిమాత్కాలేగతేగతే ।

తా॥ భగవానుడిట్లు చెప్పి అచ్చటనే అంతర్ధానమాయెను. తఱువార మునియు
సంతోషముచేత గంగాజలము బయటకుదెచ్చి పిల్లవానిమీద నుంచెను. వాడునుమాఘ
గంగోదక స్నానముచేత కాలక్రమముగా వృద్ధిబొందుచుండెను.

శ్లో॥ తృతీయవర్షే చాలంచ చకార విధివ త్రదా । జాతకర్మాది
కర్మాణి తథాన్యాని మునీశ్వరః । కుమారస్యాష్టమేవర్షే చాకరోన్తాంజి
బంధనం । స్వశిష్యుత్తరివిప్ర వేదకాస్త్రాదికాంతథా ।

తా॥ తండ్రియైన ముని తృతీయసంవత్సరమందు చాలకర్మ చేసెను. కుమారు
నకు జననము మొదలు జాతకర్మ నామకరణాన్నప్రాకన చాలాదికర్మలు యధాకాల
ముగాజేసి అష్టమ సంవత్సరమందు ఉపనయనము జేసి వేద కాస్త్రములను చక్కగా
పఠింపజేసెను.

శ్లో॥ ద్వాదశాబ్దైసమాయాతే బాలకస్య మహాత్మనః । తతోతి
క్రిమతే మృత్యు స్స్వయంనశ్యతి తస్మాత్ ।

తా॥ పన్నెండు సంవత్సరములకు రాదగిన మృత్యువు నశించెను. కుమారుడు
చిరందీవుడాయెను.

శ్లో॥ సప్తత్రోయం ముని ర్జహ్న్న మభేన పరిమోడతే । ఆరూఢ
యోగతఃకాలే మునే స్తస్య క శేబరం । విష్ణుసాయుజ్య మాహ్నతి పున
రావృత్తివర్జితమ్ ।

తా॥ జహ్న్నా ! మునియును, మునిభార్యయును పుత్రునితోగూడా కుఱు
ముగానుండిరి. పిమ్మట యోగ భ్యాసముచేత ముని క శేఖరమునిడిచి విష్ణుసాయుజ్యము

బొందెను. అనగా మన ఆరాధయోగుడై శరీరమును విడిచి పునరావృత్తినిహిత విష్ణు సాయుజ్యముక్తిని బొందెనని భావము.

శ్లో॥ నాస్తి లోకే సమందేహో మఘవశ్రవణమో పరిః । విష్ణు ప్రీతికరః పుణ్యః సర్వాఘోఽఘాపహరకః । యజ్ఞాదికర్మ ఫలదః మాఘోయం నాత్రసంశయః ।

తా॥ మాఘవశ్రవణమో సమానమయినది మఱియొకటి లోకమందులేదు సందేహములేదు. మాఘము మాధవప్రీతికరము. మాఘము పుణ్యప్రదము. మాఘము సర్వ పాపక్షయకరము. మాఘము యజ్ఞాది కర్మ ఫలప్రదము. ఇందుకు సందేహము లేక మయినను లేదు.

శ్లో॥ మోక్ష మార్గవ్రదో మాఘః సుజ్ఞానైశ్వర్యదాయకః । మోక్షకామో లభేన్మోక్షం కర్మభిర్నలభ్యతే ।

తా॥ మాఘస్నానము మోక్షప్రదము. సుజ్ఞానదాయకము. నిశ్చయప్రదము. మోక్షార్థియైన మానవుడు మాఘవ్రతమునుష్ఠించినచేసి మోక్షమునుబొందును. కర్మలచేత మోక్షము బొందబడదు.

శ్లో॥ యత్స్పృష్టం మాం మునిశ్రేష్ఠ తస్యయాకథితం తవ । యశ్చునోతీదమాఖ్యానం మానవో మాఘధర్మవిత్ । జ్ఞానంలభ్యా లభేన్ముక్తిం నిత్యానందప్రదాయినీమి ।

తా॥ అహమ్మా ! నీవు నన్నడిగినప్రకారము నీకు జ్ఞానతత్వమును మాఘధర్మమును వలన జ్ఞానసిద్ధిని, మోక్షోపాయమును తెప్పితిని. ఈ యుపాఖ్యానమును వినిన మాఘ వ్రత జ్ఞానమునుబొంది తద్వారా నిత్యానందప్రదమయిన మోక్షమును బొందును.

శ్లో॥ బ్రాహ్మణః క్షత్రియోవాపి వైశ్య శూద్రోధవాసతీ । ఇద మాఖ్యానమాద్యంతం యశ్చుశోతి మనీశ్వర । కృతపాపైర్వినిర్ముక్తా స్సోపియోతి పరాంగతిమ్ ।

తా॥ బ్రాహ్మణుడుగాని, క్షత్రియుడుగాని, వైశ్యుడుగాని, శూద్రుడుగాని, స్త్రీగాని యీపురాణమును ఆద్యంతసహితముగా వినితాడు పాపవినిర్ముక్తులై పరమపదమును బొందుదురు.

ఇతి ఏకోనవింశోధ్యాయ స్సమాప్తః.

— అథ వింశోధ్యాయ ప్రారంభః —

శ్రీగృత్సమదః॥ శ్లో॥ అశ్వమేధాధ్వరకృతో మాఘవ్రతవరాయణః । ఏకాదశీవ్రతేనిష్ఠః ససామ్యం ఫలమశ్నుతే ।

తా॥ (ఏకాదశ్యుత్పత్తిం వక్ష్యమాణస్తజ్జన్మబీజభూతాం పారిజాతోత్పత్తిం కథయతి) జహన్నా ! విశమ- అశ్వమేధయాగకర్తయు, మాఘవ్రతపరాయణుడను, ఏకాదశీవ్రతనిష్ఠుడగుచును సమానఫలమును పొందుచును.

శ్లో॥ ఏకాదశీవ్రతోపావ్యం మాఘేస్థియ య స్వయాచరేత్ । సోశ్వమేధఫలంప్రాప్య ప్రాప్నోతి పరమాంగతిమ్ ।

తా॥ మాఘమాసమందు ఏకాదశ్యుపవాస మాచరించువాడు అశ్వమేధయాగ ఫలమునుబొంది తుదకు పరమపదమును పొందును.

శ్లో॥ మాఘేస్థిః కురుతే భక్త్యా సోమిన్వర్గవతిర్భవేన్ । యో మాఘయాగ ద్వాదశ్యాం బ్రాహ్మణైః పారణాం చరేత్ । అన్నం య చృతివిప్రీంద్ర తస్యపుణ్య మనంతరమ్ ।

తా॥ మాఘేకాదశ్యుపవాసి స్వర్గపతియగును మాఘద్వాదశికాడు బ్రాహ్మణులతోగూడా పారణకేయువాడును. అన్నదాన మాచరించువాడును, ఆనంతపుణ్య భోక్తలగుచును.

జహన్నా॥ శ్లో॥ దినేషు బహుతిష్ఠత్పు తేష్యే జైకాదశీ కుభా । సోకస్థా దశ్వమేధానాం సమాప్రాణాం ఫలవదా । కథం పురాకృతా బ్రహ్మణ కథం కేన వ్రకాశితా । తత్సర్వంవద విప్రీంద్ర శ్రోతు కా మాయ సాంప్రతిమ్ ।

తా॥ జహన్నువకుగుచున్నాడు- ఓ గృత్సమదమహామనీ ! ఆశేక దినము లుండగా ఏకాదశియే యెట్లు అశ్వమేధసమావ్రత ఫలప్రసమమయ్యెను- పూర్వమెట్లుదేయఁబడినది- ఎవరిచేత ప్రకాశింప జేయఁబడినది- ఈ పర్వవృత్తాంతమును వినిగోరినవాకుఁడెప్పుడు.

(శ్రీగృత్సమదః॥ శ్లో॥ క్షుణ్ణ జహన్నీ వ్రవత్త్వామి కథాం సావ వ్రణాశినీం । ఆయురారోగ్యమైశ్వర్యం పులిపాత్రవదాయకమ్ ।

తా|| జహ్న్నా! వినుము. పాపములు పోగొట్టునదియు, ఆయురారోగ్యైశ్వర్య ప్రదయు, పుత్రపౌత్రప్రదయు నయిన కథకు తెప్పెదను.

శ్లో|| పురాక్షిరార్ణవం విప్ర మమంధు ర్భాగ్యకారణం | మహా మేరుం మహాయత్నాత్ కృత్వా మంధానమవ్యయం | రజ్జుంవిధాయ నాగేంద్రం చాసుకిం సింధుమంధనే |

తా|| పూర్వకాలమందు దేవ దాసవులు భాగ్యార్థమై క్షీరసముద్రమును మధిం చిరి. అప్పుడు మేలుపర్వతము కన్యమగను, కాసుకియను నాగేంద్రుడు కన్యపుత్రుడు గనునై యుండెను

శ్లో|| దానవా శ్చామరా నృశ్వే ద్విధాభూతా మసీశ్వర | కాసుకింతేత్రిధాకృత్వా హేమాగ్నిం గగనస్పృశమ్ | గృహీత్వా దానవా వక్త్రం పుచ్చం త్వనిమిషాస్తథా | విచక్షన్ నశోన్యోన్యం మమంధుః క్షీతసాగరమ్ |

తా|| మేలుపర్వతమనకు కాసుకిరి మూడుచుట్లు తిప్పి దేవదాసవులు రెండు తెగలుగా వేర్పడి దేవతలు కాసుకి తోకనున్న, రాక్షసులు కిరమునున్న పుచ్చుకొని సముద్రమును మధించిరి. (అత్ర హేమాదే ర్మంధదండశ్చోక్తి సర్వపురాణ కథా వివర్ధామంధానం మందరం కృశ్వేత్యాని నాన్యత్ర సర్వత్ర మందరస్యైవ మంధదండ శ్చోక్తైరతస్సమాధానం చింతనీయమ్||)

శ్లో|| మధ్యమానేనముద్రేచ శ్రీర్జ్వారా వంకజాననా | సాప్యాసీ ద్విష్ణువత్సీచ తతశ్చోచ్చైశ్చృణ్వానాయః | కామధేనుః కల్పతరుః సుధా కుంభాదయో మునే! బహవోపిరముత్సన్నా స్సురాణాం ప్రీతిదాయకాః | తాదదా భగవాన్విష్ణు రింద్రాయ స్వర్గవాసినే |

తా|| ఇట్లు దేవదాసవులు క్షీరసముద్రమును మధించుచుండగా సమాద్రమందు పద్మనిలమయై లక్ష్మి జన్మించెను. ఆలక్ష్మి విష్ణువుకు భార్యయాయెను. తఱువార ఉచ్చైఃశ్రవమను గుఱ్ఱమును, కామధేనువును, కల్పవృక్షమును, అమృతకుంభమును మొదలయినది అనేకములు జన్మించెను. విష్ణువు తాటిసన్నిధిని ఇంద్రునికిచ్చెను.

శ్లో|| మధ్యమానేవునర్విప్ర గరళ శ్చాగ్నిసన్నిధిః | సముత్పన్నో డనానర్వ ఖండిశో భూమిమండలమ్ ||

తా|| తియిగి మధించుచుండగా అన్నిసమాన రేణువుగలిగిన విషమవుట్టెను. ఆ విషమ భూమిని ఆకాశమున, దిక్కులను వ్యాపించి సర్వమును దహింపసాగెను.

శ్లో|| తదా దేవానురాగ్యర్థే సంప్రస్తాః 'ప్రాణకాంక్షిణః | శరణ్యం శరణంజన్మ శృంకరం శూలపాణినం | తుప్తవు శ్చేష్ట దాతారం దేవాస్తే దానవాస్తదా |

తా|| ఆవిషమనుజూచి దేవ దానవులు భయమొంది రక్షకుడైన శంకరుని శరణు తెంచి ప్రోతములతో న్తురించిరి.

శ్లో|| సమోభవాయ రుద్రాయ శర్వాయమఖదాయినే | సమో గిరాంవిదూరాయ సమస్తై గిరిధన్వినే |

తా|| జగత్కారణుడును, ముఖదాతకుడును నయిన రుద్రదేవునకు సమస్కారము. జాగరోచరుడును, మేలుధన్యుడునుడైన ఈశ్వరునకు సమస్కారము.

శ్లో|| సమశ్చివాయ శాంతాయ సమస్తై వృషభధ్వజ | సమో నిత్యాయ దేవాయ నిర్మలాయ గుణాత్మనే |

తా|| శాంతుడైన ఓ ఈశ్వరా ! నీకు సమస్కారము. వృషభశేతూ ! నీకు సమస్కారము. నిత్యనిర్మలుడవును. గుణాత్ముడవునునయిన దేవానీకుసమస్కారము.

శ్లో|| త్రిలోకేళాయచేళాయ సమస్తై త్రిపురాంతక | త్రియంబక సమస్తైస్తు సమస్తై త్రిగుణాత్మనే |

తా|| త్రిలోక నాథుడవును, జగదీశ్వరుడవును నయిన ఓ త్రిపురాంతకా ! నీకు సమస్కారము. ఓ త్రియంబకా ! నీకు సమస్కారము. త్రిగుణ స్వరూపా ! నీకు సమస్కారము.

శ్లో|| త్రివిధార్థైక సాధ్వాయ త్రిరూపా యోరురూపితే | అరూపాయ సరూపాయ వేదవేద్యాయతేనమః |

తా|| వేదత్రయధర్మసాధ్యుడవును, రూపహీనుడవును, రూపసహితుడవును, వేదవేద్యుడవుననయిన నీకు సమస్కారము.

శ్లో|| హరిహ్రియాయ హంసాయ సమస్తై భయహరిణే | మృత్యుం జయాయ మిత్రాయ సమస్తై భక్తవత్సల |

తా|| విష్ణుస్థిర్యుడవును, హంకరూపుడవును, భయ శాశనడవును నయిన నీకు నమస్కారము. మృత్యువును జయించివటువంటిన్ని, మిక్కిలిదైవటువంటిన్ని, నీ భక్తవత్సలా ! నీకు నమస్కారము.

శ్లో|| సాన్యాస్యాత్కృపయాశంభో విషా దై క్వానరోపమాత్ |
ఇత్యన్త్యంస్తుత శ్శంభు రార్తత్రాణనరాయణః | విదారితాన్యన్యజ్జ్వే
ళం వపాకం తేన్యసేద్ధరః | రిమాహు ర్నీలకంఠేతి నీలిమర్త్యావిషన్యచుః |

తా|| (శంకుఖమస్మాద్భవతీతిశంభుః తస్యనంబుద్ధిః) హే శంభో క్షనుఖంకర దయతీ ! నుమ్మల రక్షింపుము. ఈప్రకారముగా దేవతలాదులై స్తుతించగా అర్త త్రాణనరాయణుడయిన ఈశ్వరఁడు నోరు తెరచి విషమును మ్రింగి కంఠమందుంచు కొనెను విషము నల్లనిదిగనుక విషమును కంఠమం దుంచినందున శివునకు నీలకంఠగామ నును నేపిరి

శ్లో|| నముద్రమధనం హి త్వా దేవేంద్రాద్యా స్సురానురాః |
తేతుదృష్ట్వామతంపాత్ర మన్యోన్యాహరణేచ్ఛవః |

తా|| అంకల దేవదాసపులు మధనమును మానకొని అచ్యుతపాత్రను కాపి గాక ఏరు, ఏటిగాక వారు పొరింతమని యిచ్చుకొనియుండిరి.

శ్లో|| మాయావీ భగవాన్ విష్ణు ర్నారీరూపమధారయత్ |

తా|| ఇట్లుండఁగా మాయలతోనగ్రిగణ్యఁడగువిష్ణువు శ్రీరూపమనుధరించెను.

శ్లో|| సానారీ నర్వజంతూనాం నయనోత్సవకారిణీ | వీనోరుచారు
జఘనా వీనోన్నత వయోధరా | వికస చ్చంపకా నాసా విమలాయత
లోచనా | మృదుబాహు ర్లతాంగీసా సాంద్ర దీర్ఘ శిరోరుహః | నర్వా
భరణసంయుక్తా భాన్యతీ కాంబరావృతా | అనకరత్న సంయుక్త విలస
త్కుండల ద్వయా | విలస చ్చలనా చారు నునాసాభరణో జ్వలా |
చడలాపాంగనయనా సానారీ నర్వమోహినీ ! మధ్యస్థా తానువాచాథ
హేదేవా దానవాఇతి |

తా|| (చతుర్భుజ్యోక్తః కాలపకేన వారీంవర్ణయతి) ఆ శ్రీ నర్వ జంతువులకు నయనానంద కారిణీయ, గొప్ప తొడలుగలిగివదియు, గుండరములయిన పిక్కలుగలిగి వదియు, ఎరిసి తన్నుకొను గానున్న పైవములు గలిగినోయును, చంపకపుష్ప సమాన

నాసికయు, అమలవికాలనేత్రయు, శోమలహస్తయు, లతావద్యకాంగియు, చిక్కనై
దీర్ఘచూలయిన కేశములు గలిగినదియు. అనేకాధరణపంక్తుక్రమకాశయాన పీఠకాశయ
వస్త్రధారిణియు, నహర్నసంయోక్త కుడలవ్యయవతియు, నుండగమనయు, శోభన
నాసాభూషణయు, చంచలాపాంగనయవతియునై సర్వమోహినియై యుండెను. ఇట్టి
స్త్రీ దేవదాసపులమధ్యనుండి కారితో నిట్లనియె.

శ్లో॥ అహం పాత్రస్త మమృగం యుష్మాకం నమ భాగతః ।
దాస్యామ్యుపవిశంత్యరే పార్శ్వయోరుభయోరపి ।

తా॥ ఓ దేవతలారా ! ఓ రాక్షసులారా ! నామాటవినుఁడు. ఈకలకములా
నున్న అమృతమును నేను మీకు నమభాగములుగా పంచిపెట్టెదను. ఇచ్చట దేవత
లొకఁఁడక్కను, రాక్షసులు లొకఁఁడక్కనున్న గూర్పుండును.

శ్లో॥ తస్యాస్తై తద్వచశ్శుక్వా తథా స్త్వితివచోబ్రువన్ । సర్వే
నునమ్మతా దేవా దానవాః పంక్తిమాశ్రియః ।

తా॥ జగన్మోహిని యిట్లు పలుకగా దేవదాసపులు అట్లెనని కలికి అందఱు
అంగీకరించి పంక్తులుదీర్చి కూర్పుండిరి.

శ్లో॥ సుధాపాత్రీ ముపాదాయ హస్తాభ్యాం సర్వ మోహినీ ।
కృత్వా ద్విపార్శ్వమేతస్య పాత్రీస్యాధేచ్ఛారం మునః । తత్రైవాధే
సురాంపూర్య ఏకస్మిన్ సపీసానతీ । సురాణాం దానవానాంచ మధ్యస్థా
సామునీశ్వర । సవ్యావసవ్యం వ్రదదా కామకృత్యా మురాంగనా ।
అసురాణాం సురాంచైవ సురాణా మమృతంతథా ।

తా॥ అంత జగన్మోహిని అమృతకలకమును హస్తములతో ధరించి, దానితో
రెండుభాగములుకల్పించి, ఒకభాగమందు అమృతమును, రెండవభాగమందు కల్లునున్న
పూరించి, దేవదాసవ మధ్యవర్తియై, కపటమచేత దేవతల కమృతమును, రాక్షసులకు
కల్లునున్న యిచ్చెను. ఈభయులను యిరుప్రక్కల గూర్పుండబెట్టి కాను మధ్యనుండి
రాక్షసులున్నవైపున కల్లుతో పూరించి దేవతలున్నవైపున అమృతముతో పూరించి,
పంక్తికి యెడట ఆరంభించి రాక్షసులకుకల్లును, దేవతలకు అమృతమునున్న ఒకేమా
గానే యిటునటు దిలుగుచు యిచ్చెను. కల్లును అమృతములతోనుండి వచ్చుటచేత
రాక్షసులు అమృతమేనని నమ్మిరి.

శ్లో॥ సుధ్వన్నాచురధ్వానైశ్చ రణత్రంకణనిర్వనా । వ్యామో
హయ చ్చక్రశిష్యానా నానారీప్రదదావితి ।

తా॥ బయలుగా మోయుచున్న అందల చప్పుళ్లతోను, కంకణధ్వనితోను, ఆశ్రు క్రాదార్యశిష్యులయిన రాక్షసులు మాయనలైనప్పటికిని తాను జగన్మోహిని గాన రాక్షసుల మోహింపజేసి యిట్లు సురాపానతృప్తులను జేసెను.

శ్లో॥ తదేవా దానవా స్సర్వే హస్తై ధృత్వామృతం మునే ।
హస్తసంపాతుముద్యుక్తా న్తూర్ణమింద్రాదయస్సురాః । తత స్తత్కపటం
జ్ఞాత్వా రాక్షసా దేవయాజీణౌ । హిత్వాతా వసుంశ్రేణిం సురాణాం
శ్రేణిమూశ్రితౌ ।

తా॥ ఇట్లు విష్ణుమూర్తి అమృతము యిచ్చునప్పుడు దేవదానవులు అంజలులు బట్టి వాటితో పోయించుకుని పానముజేయుచుండిరి. ఇంద్రాదిదేవతలు హస్తగతమైన అమృతమును పానముజేయుట తిద్దోగించు నమయమున మరి చేసిన యీకపటమును యిద్దఱు రాక్షసులు తెలిసికొని రాక్షసపంక్తిని విడిచి దేవయాజములను ధరించి దేవ పంక్తిలో జేరిరి.

శ్లో॥ తదజ్ఞాత్వా తదాప్యేసా తయోర్హస్తేమృతందదా । తదా
పాతుంగముద్యుక్తా హస్తస్థ మమృతం జపాత్ । చక్రతుః పాన మనుకా
దృష్త్వాతత్కపటంగురీ । చక్రంగంస్మృత్యతచ్ఛక్రా ద్విచకర్ష తయోశ్శిరః॥

తా॥ ఈ రాక్షస కపటమును విచారించక వారి హస్తమందును అమృతమును జేసెను. రాక్షసులును త్వరగా పానముజేయుచుండిరి. ఇంతలో యీకపటమును తెలిసి కొని శ్రీ చక్రమును స్మరించి ఆచక్రముచేత రాక్షసులిద్దరి కింజులను ఖండించెను.

శ్లో॥ యత్ప్రేత మమృతం తాభ్యాం న యావద్దర్శగం భవేత్ ।
తావద్భిచ్ఛేదచక్రేణ మాయావీ మధునూదనః ।

తా॥ రాక్షసులు అమృతపానము జేయుచున్నంతలో అమృతమును వారిగర్భము లోనికి పోకముందు మాయావియయిన మధువుఁడు చక్రముచేత వారిద్దరి కింజులను ఖండించెను.

శ్లో॥ తదాచంద్రాదయన్తూర్ణం హస్తస్థమమృతంవపుః । హాహా
తారోమహానాసీ ద్దానవైరమైరై స్తతః ।

తా|| అంతలో త్వరగా ఇంద్రాదిదేవతలు మాన్యగతమయిన అమృతమనఃపానము చేసిరి. తఱుకార దేవదానవులచేత మానాకారమాయెను. దానవులు మనఃమృతపానము లేకపోయెననియు, దేవతలు మనలో యిద్దఱురాక్షసులు అమృతపాన మాచరించిరినియు మానాకారమాయెను.

శ్లో|| డదువు ధానవా స్సర్వే భగ్నాః ప్రాణకాంక్షిణః ।
నారాయణ స్సభగవా హిత్వా నారాయణేం తనుమి । విష్ణోర్ముఖం
సమాగత్య చతుర్ముఖ మధోచతుః । సమృతి ర్నైవజీవత్య మావయా
ర్యద శేషప ।

తా|| అంత దానవులు చింతాగ్రాంతులై నిరవగ్రహజీవనాకానిరాకులై ప్రాణరక్షణకాంక్షులై తమతమ నివాసములకు త్వరగా పోయిరి. భగవంతుడయిన నారాయణుడును శారీరూపమును విడిచి విష్ణురూపమును ధరించెను. తఱుకార చక్రఖండిత రాక్షసులు విష్ణువుతో నిట్లనిరి. శేషా! మాకు చావు బ్రతుకు నాకుండావున్నది. మాగతి యేమిచెప్పితిని. మాకు ఆహారమేమి.

శ్లో|| తాభ్యాంనిగదిత స్త్వేవం భగవాన్ ప్రత్యభాషత । భాగతః
ప్రాప్తకారే తే ప్రతివత్సర్యసంధిషు । సూర్యచంద్రాశిసంకృత్యా యువ
యోర్యాభవస్మృతిః । ఇతిబ్రువాణదేవే శి ఖంగతేదేవవైరిణౌ ।

తా|| ఇట్లు రాక్షసులకుగఁగా భగవంతుడు మీకు భాగములప్రకార మాయాకాలములయందు పర్యవ్రతీత స్సంధులయందు (పూర్ణిమ అమావస్య పాడ్యమి సంధులలో) సూర్యచంద్రులను భక్షించుచు జీవించుచుండునని చెప్పఁగా రాక్షసు లిద్దఱు ఆశాశమునకు పెక్కిరి. (రాక్షసావతరీద్వావిక్యక్తయస్యత్రత్యేక ఏవశిం శ్చేదనానంతరం ద్విధాభూతఇక్యక్తం.)

శ్లో|| తత స్త్వింద్రాదయోదేవా బ్రహ్మేశ్వరజనార్దనాః । అక్ష
య్యంత్వమృతంపాత్ర మాదాయా స్వాశ్రియంయయుః ।

తా|| తఱుకార బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులును. ఇంద్రాదులును, అమృతకళలో మును పుచ్చుకొని తమస్థానములకు నుభయంగా చేరిరి.

శ్లో|| తటే తస్మిన్ సముద్రస్య యత్రాక్షిప్తామృతాశ్రియః । కిలశే
స్త్వత్రవిప్రేంద్ర దైవాద్భిందూనిసేతతుః ।

తా|| ఓ బ్రాహ్మణోత్తమా ! వియమా- అక్షిణోదధి రేరమందు అమృతకలశము నుంచిన తావున దైవవశమాచేత కొన్నిరిండువులు భూమియందు పడినవి.

శ్లో|| సుధాబిందుగముర్పన్నా కోమలావంకురాకృతీ ! ఆసీదేవః పారిజాత ఏకోపితులసీ మునే ।

తా|| అమృతబిందువులు పడిన స్థలమందు మృదువులైనవి రెండువృక్షములు అద్భుతమైనవి. అందులూ ఒకటిపారిజాతము. ఒకటి తులసీ.

శ్లో|| తతశ్చాంతరితేకాశే కశ్చిజ్జలమకల్పయత్ । సత్యజిన్నామ శూద్రోఽసౌ పాలకః పుష్పవాటికామ్ । తులసీ పారిజాతౌచ యత్రోద్భూతౌచతర్రసీ । చకారాయంపుష్పవాటిం భాగధేయేనభూసుర ।

తా|| కొంతకాలమునకు సత్యజిత్తుకు కూద్రోద్రోకఁడు వాటికి నీర్లు పోసెను. తులసీ పారిజాతోత్పత్తి స్థానమందు పుష్పవాటికను నిర్మించెను. అద్భుతవశమాచేత వాడిట్లు జేసెను.

శ్లో|| అదూరగ్రామవాసీన తేన శూద్రేణ యత్నరః । కృత్వా పరిన్మతింతస్యాః పాలయామాసవాటికామ్ ।

తా|| కూద్రోద్రు తాను సమీపగ్రామమందు దండుటచేత వాటిని పెంచి ముడిచి అవరణ రచించి చక్కగా పరిపాలించుచుండెను.

శ్లో|| తేనోవజీవనంకుర్వన్ ఆసీత్తోయం దినేదిన । తులసీ భూరువాస్త్రత్ర సుకోమలవల్లై ర్వృతః । మనఃప్రీతికరం కృష్ణ్వా పాలయాసముదాన్వితః । పారిజాతఃప్రవృద్ధోభూత్పుష్పఫలకోరకః ।

తా|| వాడిట్లు ప్రతిదిినమందు ఉదకమునుబోసి పెంచుచు వాటివల దీవనము జేయుచుండెను. తులసీవృక్షము కోమలదళలతో మనఃప్రీతికరముగా నుండెను. పారిజాతముగూడ పుష్ప ఫలాదులతోగూడి సొంపుగా నుండెను.

శ్లో|| పారిజాతేనృకుసుమం సర్వేషాంప్రీతిదాయకం । నానారత్న విజాభాతి దత్తైరంతస్థకేసరైః । ముగంధాఢ్యస్సుఖరస స్రర్వకాభానము ద్భవః । ఏవంభూతానిపుష్పాణి సర్వకాభోద్భవానిచ ।

తా|| పారిజాతపుష్పము అంపటికి సుకోమలప్రదము. పోషలనున్న శేషరముల

చేత నాచారక్షమలవలే ప్రకాశించుచున్నది. అపారిజాతఃకుయోక్త సర్వకాశలయరి
దుద్భవించిన పుష్పములు సుగంధయుక్తములును, ముఖాస్వాద్యములును నైయుండెను.

శ్లో॥ సంపూర్ణఫలపుష్పాధ్వం పారిజాతద్రుమం మునే । శక్ర
దదర్శదేవేత స్సదేవైః పార్శ్వవర్తిభిః ।

తా॥ ఇట్లు ఫలపుష్ప సహితమయిన పారిజాతమును సుపరివారుడయిన దేవేం
ద్రుడు చూచెను.

శ్లో॥ గచ్ఛ దానవశిక్షార్థం మత్తక్లేతేధవాహనః । నదేవః
పుష్పవాటిం న ప్రవిశ్యకునుమానిచ । పారిజాతస్య పుష్పాణి నమా
న్మాత్య శచీవతిః । నహర్నాత్రయయాస్వర్గం దాతుంస్త్రిణాంనదైవతః ।

తా॥ ఇంద్రుడేట్లు రాక్షససంహారార్థము మదిలించిన విరావతమునెక్కిపోవుచు
పారిజాతమునుజూచి దిగి పుష్పవాటికనుకరి పుష్పములనుగోసి అందముతో దేవతా
స్త్రిలకిచ్చుటకు స్వర్గమునకు బోయెను.

శ్లో॥ శచ్యాదీనా మరస్త్రిణాం పుష్పాణి విదదా మునే । తా
న్సర్వాః పారిజాతస్య పుష్పాణ్యలోక్యహర్షితాః ।

తా॥ వెళ్ళి శచీదేవి మొదలయిన దేవస్త్రిలకిచ్చెను. వారందఱు పారిజాతపుష్ప
ములను జూచి సంతోషమును బొందిరి.

శ్లో॥ తానిశ్చిత్కా పునశ్చకం ప్రాప్యప్రీతమనా మునే । దేవ
నాధనదాస్మాకం పుష్పాణిప్రీదిదానివై ।

తా॥ సంతోషించి వాటివృత్తాంతమును విని ఇంద్రునితో యీ పుష్పములు
మాకు చాలా ఆనందకరములుగా నున్నవిగాన యెల్లప్పుడును మాకు తెల్పింది యిచ్చు
చుండుమని కోరిరి.

శ్లో॥ ఇతి తాసాంనచక్ష్పర్వా తథేత్వాహశచీవతిః । గుహ్యకం
ప్రేషయిత్వాతు పారిజాతద్రుమస్యచ । పుష్పాణ్యాహ్వాత్య తుష్టాభూ
చ్ఛోరవృత్త్యాదినదిన ।

తా॥ ఇట్లు స్త్రీయటలను విని ఇంద్రుడు అట్లేనని ఒక గోప్యమునిబంపి పరి
దినము చోరవృత్తిచేత పారిజాతపుష్పములను తెప్పించుకొనుచు సంతోషించుచుండెను.

శ్లో॥ పాలకః పుష్పవాతీనాం పుష్పకూన్యం దినదినే । కృష్ణా
విదింత్యబహుధా వ్యవిజ్ఞాయాథ గుహ్యకమ్ ॥ పాపి వ్యలోకయ ద్దుర్లభే
నిత్యం పుష్పావహారకం । విలీనస్సృజ్యతస్తతః స్థితేహ్యారామపాలకే ।

తా॥ ఇట్లు ప్రతిదినము గుహ్యకుడు పుష్పములను మారించుచుండెను. సత్య
జిత్తును ప్రతిదినము పుష్పములు లేకుండుటకు కారణము బహుగా విచారించియు తెలిసి
కొనలేక పుష్పవాతీకలో నొక పాదలో దాని చూతునని ఒకనాడు రాత్రిపాదలో
దానియొండెను.

శ్లో॥ తతస్సృజ్యతమాయాతో గుహ్యవత్పావరేనితి । పారిజాత
తరుంపావ్య పుష్పావచయకారకమ్ ।

తా॥ ఇట్లుండగా అగ్రరాత్రియందు దేవయోని (గుహ్యకుడు) పచ్చి పారిజాత
తరుములను గోయుచుండెను.

శ్లో॥ సత్యజిత్తః తంకృష్ణా పుష్పావహారణంమునే । తమధ్యే
త్వాకుసంగృహ్య ఫేచరస్త త్కరాచ్యుతః । ఖంగత స్మృతివేగేన ఇం
ద్రాద్వైతన్నివేదయత్ ।

తా॥ అంతలో కూచుండునాది త్వరగా బోయి వట్టుకొనెను. గోహ్యకుడు
సత్యజిత్తుయొక్క మాస్తమనుంచి విడిపించుకొని కిక్కురుగా ఆకాశమున వెలి
వృత్తాంతమును యింద్రునకు తెప్పెను.

శ్లో॥ సఇంద్రః ఫేచరేనోన్మో విహస్యతమువాచహ ।

తా॥ దేవేంద్రుఁ డీసంగతిని విని దేవయోని (గుహ్యకుని) తో నిట్లనియె.

శ్లో॥ ఫేచరస్య సతేభీతి స్తస్మాద్గచ్ఛ యథానుఖం । నిత్యమా
మృత్యుపుష్పాణి తాన్యస్మాకంధదస్యహ ।

తా॥ ఓయీ ! నీవు ఆకాశసంచారిని. నీకేయియు భయములేదుగనుక మామా
లుగాబోయి నిత్యము పుష్పములను దెచ్చి ముకిచ్చుచుండుము.

శ్లో॥ తథేత్యుక్తాయమావత్పా ద్గుహ్యక స్సృశ్రీయంమునె ।
విదింతయత్తో దుఃఖా న్నమేపుష్పా న్యసంశయః । దేవాస్తే ఫేచరా

స్తస్మా త్పుష్పా న్యవహరంతివా । కల్పయేఽహ ముపాయంతు తస్య
రక్షణకర్మణి ।

తా|| గుహ్యకుఁడట్లేయని తనయింటికివెళ్లెను. తఱువార నిచ్చట కూడఁడును
దుఃఖించుచు యికయందు యీపుష్పములు నాకు లభించవు. నందేహము లేదు. దేవ
తలు ఆకాశవిమానములు. నేను భూస్థితుఁడను. వారిని బట్టుటకు నాకు వీలులేదు. వారు
పుష్పములకు పూచరు గనుక ఒక ఉపాయమును కల్పించునని నిశ్చయించెను.

శ్లో|| మారే ర్నిర్మాల్న మాదాయ పుష్పవాట్యా బహిర్భులే ।
పారిజాతస్యకాఖాను వికిరత్వంకరోమ్యహమ్ ।

తా|| విష్ణుపూజానిర్మాల్నమును పుష్పకాటిక బయటను, పారిజాత కాఖలయం
దును సర్వత్రచల్లుదును.

శ్లో|| ఇత్థాలోచ్యాధ నిర్మాల్నం పాలకోయం వరేఽహని ।
సర్వత్రవ్యకిరస్తాపి పుష్పవాట్యాస్సమంతతః ।

తా|| ఇట్లాలోదింది పాలకుఁడు మఱునాడు మారిపూజార్మాల్నమును బెర్చి
పుష్పకాటికయం దంతటను జల్లెను.

శ్లో|| పూర్వవద్గుహ్యకోష్ఠాగా త్పుష్పాన్యాహర్తుమాదరాత్ ।
పుష్పావహరతే చోరే పారిజాతతరూపరి । తస్మిన్విష్ణోశ్చ నిర్మాల్నం
పాదస్పర్శో భవన్మునే । కాఖా చ్ఛాఖాంతరం గచ్ఛన్ తద్దే వోల్లం
ఘికో భవన్ ।

తా|| గుహ్యకుఁడును పూర్వమువలే పుష్పములుగోయుట కఱుగునంది పారి
జాతవృక్షముమీద వెళ్లి పుష్పములగోయ నారంభించెను. అప్పుడు అచ్చట నిర్మా
ల్నముకు పాదస్పర్శ గలిగెను. తఱువార కొమ్మునుంచి కొమ్ముకుబోవు సమమునప్పర్శ
మేగాక ఉల్లంఘనముగూడా సంభవించెను.

శ్లో|| తత స్తద్దోషత స్తస్య భేదరత్న ముపాగతం । భూచరత్వేపి
వంగుత్వ మభవచ్ఛునిరర్జమ ।

తా|| అదోషముచేత వానికి భేదరత్నము అనఁగా ఆకాశగమనము నశించెను.
భూమిమీద నడుచుటకుగూడ కుంటివాఁడాయెను. తస్మాత్ పిచ్చివాఁడని చెప్పదురు.

శ్లో॥ పపాత పారిజాతస్థో జాలబద్ధో మృగోఽతుభా । పుష్పపాలః
పుష్పచోరం గత్వోపాయేనతంహరన్ ॥ నిగృహ్య బాధమాపేదం శో
భవా న్మన్యకీంకరః । తస్మాద్యర్వాణిపుష్పాణి హృత్వాహృత్వా దినే
దినే । కన్య దేయాని తానీగ్ధం యత్త్వయా పద తస్కర । వ్రత్యాహ
గుహ్యక స్సర్వం పుష్పవాటిశ్వరం మునే ।

తా॥ ఈచోరుడు నలతోబడిన మృగమువలె పారిజాతమునుంచి క్రిందబడెను.
పుష్పపాలకుఁడిట్లుపాయముచేత పుష్పచోరునివలెపించి గట్టిగాపట్టుకొని యిట్లనియె.
పీరిదొంగా ! నీవెవ్వఁడవు. ఎవ్వరివాఁడవు. ఎందుచేత నూ నచు సైపుష్పములను ప్రతి
దినము హరించుచుంటివి. వీటి నెవ్వరికిచ్చుచుంటివి చెప్పుము. అని అడుగగా గుహ్య
కుఁడు యధార్థముగా నిట్లు చెప్పవొడంగెను.

శ్లో॥ ఘేవరోఽహంమహాబుద్ధే గుహ్యకస్త్వింద్రినేవకః । అజప్రో
హం సురేంద్రేణ పుష్పగహరణేనిభా । మయావహృత్యపుష్పాణి వత్తా
నీంద్రస్య సర్వకః ।

తా॥ నే నాకాశసంచారిని. గుహ్యకుఁడను. ఇంద్రునిసేవకుఁడను. ఇంద్రాక్షి *
మీద పుష్పముల నవహరించి ఇంద్రునికిచ్చితిని. గుహ్యకుఁడనగా దేవయోనివిశేషుడు.
(విద్యాధిరోప్పకొయ్య క్షోగంధర్వకీన్నరాః । పికాచోగుహ్యకస్త్విద్ధో భూతోమీ
దేవయోనయః ఇత్యుచరః మహాబుద్ధే) అని పుష్పపాలకసంబోధనము. (మహాతీబుద్ధి
ర్యస్య సమహాబుద్ధిరితి) నేను ఆకాశసంచారినినయినను నన్ను పంకుని (కుంటిజాని) గా
జేసితిమిగాన నీవు మహాబుద్ధిమంతుఁడననే అభిప్రాయముచేత గుహ్యకుఁడు పాలకుని మహా
బుద్ధియని సంబోధించెను

శ్లో॥ ఇత్యుక్తస్సర్వజిత్రేన తం హిత్వా న్యగృహంగతః । పంగు
భూతోగుహ్యకోఽయం తత్రోవాన దినత్రయమ్ ।

తా॥ ఈ మాటవిని జానినినిడిచి సర్వజిత్తు తనయింటికి వెళ్లెను. గుహ్యకుఁడు
కుంటిజాఁడై ఆచుటనే మూఁడుదినములుండెను.

ఇతి వింశోధ్యాయ స్సమాప్తః.

— 1 అథ. ఏకవింశోధ్యాయ ప్రారంభః —

శ్రీగృత్సమదః॥ శ్లో॥ అనాగతేషు పుష్పేషు పారిజాతేషు దేవ
రాట్ । అదృష్ట్య గుహ్యకంశక్ర శ్చింతయా ఆహ పార్శ్వగాః ।

తా॥ గుహ్యకుఁడెట్లుండుటచేత పారిజాతపుష్పములు రానందున దేవేంద్రుఁడు
ఏమిరా పుష్పములు రాలెడు. గుహ్యకుని విలువును విచారించి కానక చింతించిన
వాఁడై సమీపముననున్న దేవతలతో నిట్లనియె.

శ్లో॥ కస్మా న్నాభ్యాగతో దేవాః గుహ్యకః పుష్పహరకః ।
విచారణీయ స్సౌఽస్మాభి స్తస్మాదాయాంతమూచిరమ్ ॥

తా॥ ఓ దేవతలారా ! పుష్పములను దెచ్చు గుహ్యకుఁడు రాలెడు. కారణము
తెలియదుగనుక కారణమును విచారించ వలెను. నేను వెల్లుచున్నాను. మీరును నాతో
త్వరగా రండు.

శ్లో॥ ఇత్సుక్త్వామత్రమారంగ మారుహ్య త్రిదశైర్వృతః॥ ఇంద్ర
స్సమాయయాశీఘ్రం పారిజాతదుర్మలయమ్ ।

తా॥ ఇంద్రుఁడు యిట్లుపలికి విరావతమును (తెల్లయేనుగను) యెక్కి దేవగణ
ములతోగూడ శీఘ్రముగా పారిజాతపుష్పమున్న స్థలమునకు వచ్చెను.

శ్లో॥ ఇంద్రాదయోఽమరా స్సర్వే శ్రీవికా పుష్పవాటికాం ।
పారంతసర్వపుష్పాణి పారిజాతముఖానిచ ।

తా॥ ఇంద్రుని సర్వదేవతలు పుష్పవాటికనుకేరి పారిజాతాని సమస్తపుష్పము
లను త్వరగా కోసిరి.

శ్లో॥ పాదస్పర్శ భవేత్తేహం విష్ణోర్నిర్మల్య లంఘనాత్ । అన
శ్యత్త చరత్వంచ తస్మా త్పంగుర్వమావసః । ఇంద్రాదయ స్సురగణా
స్సవాహ స్తత్రతేమున । నకించి త్పించల న్నానా దుఃఖతాస్తే వృథా
వృథా ।

తా॥ ఇట్లు పుష్పములనుగోయ దేవేంద్రులకు విష్ణునిర్మల్యము మీదుగా
టోటుట సంభవించెను. ఆదోషముచేత వారికి ఆకాశగమన మదుగంటి కుంటిరినము
సంభవించెను. ఇట్లు యింద్రులు నాహసములతోగూడా యింతమాత్రము కదలలేక
తచ్చటనేపడియుండి యిప్పటికి వారే దుఃఖించుచుండిరి.

శ్లో॥ తతస్తా నత్యజద్వష్టా వజ్రపాణి పురస్సరా । విస్మిత
శ్చింతయాన్వివ) సత్వాధావా కృతాంజలిః ।

తా॥ కలువార నత్యజత్తు యాదురపథునజిందియన్న దేవేంద్రాదలకు వాచి
ఆశ్చర్యమంది యదియేమిరాయని చింతించి వారికి నమస్కరించి కృతాంజలియై వారి
తో నిట్లనియె.

నత్యజత్తః శ్లో॥ ఇంద్రాద్వా ప్రైథళా స్వర్వే యూయం తుద్ర
ప్రయోజన । నిబధ్యదు ఖరా స్తస్మా న్నైశంసత్వం భవేద్భవమ్ ।

తా॥ ఓ ఇంద్రాది దేవతలారా ! మీరు స్వల్పప్రయోజనముకొఱకు బద్ధులై
దుఃఖమును జొందుచుంటిరిగాని మీకు ఘాతుకత్వదోషము తప్పదు.

శ్లో॥ ఇతిశ్రుత్వా మమరా స్తత్ర తమాహుః మమ్రీకంధరాః ।
పుష్పవీర్యావయంతత్ర పతితా బలపర్జితాః । వైసలేయాది విహగా
వ్యానాగతిపథా అపి । యథావతేయు ర్మృదిన్యాం జాతేచామిషలోలు
పాత । తతోస్మాకంకథంత్యద్య వదమానవమాచిరమ్ ।

తా॥ ఈమాటని దేవతలు తలవంచుకొని వైసలేయ (గరుడ) ప్రముఖ పక్షులు
మాంసాహారముకొఱకు భూమియందుండి యెంత చింతపడునో అట్లు పుష్పాళచేరిమి
చ్చట బలహీనులమై ఉడిలిమి గనుక మాకు గతియేమో త్వరగా చెప్పుమనిరి.

శ్లో॥ ఇతితేమాం వచశ్శ్రుత్వా తూష్టిం స్వాశ్రమమాగతః ।

తా॥ ఇట్లు దేవతలమాటని సత్యజత్తు మాట్లాడక తన ఆశ్రమమానకు వెళ్లెను.

శ్లో॥ స్థిరాశ్చక్రాదయ స్తత్ర దుఃఖాదేకాదశేఽహని । సతేమా
మమృతాహారో నైవకామధుఘాచభూః ।

తా॥ ఇంద్రాదులు అచ్చటనే దుఃఖముతో పడకొందుదినము లుండిరి. వారి
కమృతాహారములేదు. కోవిన కోరికలన్నియు స్వర్గమానులేదు గాన నిరకనులై భూమి
యందుఁబడియుండిరి.

శ్లో॥ తస్మా ద్విద్రాదయోదేవాః తుధార్తా శ్చామృతాశనాః ।
భగ్నీంద్రియబలాన్సర్వే మార్పితా స్తత్రతత్రహి ।

తా|| అమృతావశగలయిన యంద్రాదులు త్కుహర్తులై యింద్రియబలహీనులై అచ్చటనే మూగ్గునొండయిండిరి.

శ్లో|| భూయస్తాన్ సత్యజద్వప్స్త్యై తైస్తథానశసవ్రతం । చకారై కాదశాహేతు సభార్య స్పదయాన్వితః । సర్వత్రసమ్య క్సంమార్జ్య విష్ణుర్నిర్మాల్యమవ్యసా ।

తా|| పత్యజత్తు తిడిగి వాటినిజూచి సర్వత్ర విష్ణునిర్మాల్యమను కుడిచివేసి దయావంతుడై తానును భార్యనొగూడా దేవతలతోపాటు ఉపవాసమునుజేసెను.

శ్లో|| తతశ్చేషాస్వర్గపాలా ఇంద్రస్యాగమనం చిరం । ఇతి విజ్ఞాయతేజగ్ముః పుష్పవాటేం మునీశ్వర ।

తా|| తఱువార స్వర్గమందు మిగిలిన దేవతలు ఇంద్రుఁడెంతకాలము రాకపోయెనని చింతించి వారందఱును పుష్పవాటికకు వచ్చిరి.

శ్లో|| తత్రద్వప్స్త్యై సురగణాన్ మూర్ఛితాన్ భువి కృశ్నశః । ద్వప్స్త్యై తే కోవసంతప్తాః పారిజాతతరుం రుషా । ఉర్వాటనోద్యమంచక్రు స్సమూలం సత్యదర్పితాః ।

తా|| వచ్చి అచ్చట భూమిమీందు మూర్ఛితులై పడియున్న దేవతలనుజూచి కోపించినవారై బలమన్నదనే గర్వముతో పారిజాతమును సమూలముగా పీకుటకు యత్నించిరి.

శ్లో|| సకించిచ్చలతేతైస్తైః పారిజాతస్సభూరుషాః । తత్యకర్షగ్న సంకల్పాః పశ్చాద్యధిత పాణయః ।

తా|| ఇట్లు వారంతఁగా పెనుగులాడినను పారిజాతము కొంచమైనను చలించలేదు. కొంతసేపు లాగి వేరులు నొప్పిచేత లాగుట మానిరి.

శ్లో|| ఆకాశా న్నారదో ద్వప్స్త్యై వ్యధితా న్మూర్ఛితా స్మృతే । విస్మితఃప్రయయాన్విష్ణుం శేషై ర్నాకనివాసిభిః ।

తా|| వారఁడఁడు ఆకాశమందండి దీనిసంతయు జూచి, దేవతలు మూర్ఛితులై దుఃఖించుచుండుటజూచి అశ్చర్యమొంది దురివస్థానివారణకొఱకు మిగిలిన దేవతలతో నుప విష్ణులొకమనకు వెళ్లెను.

శ్లో॥ నారద స్తం నమశ్శ్రుత్య నారాయణమనామయః॥ తుష్టావ
కరుణారాశిం మూర్ధ్ని వ్యస్తకృతాంజలిః ।

తా॥ పెళ్ళి నారదుడు అచ్చట కరుణారాశిబడయిన నారాయణమూర్తిని
జూచి నమస్కరించి కిరస్సునందు అంజలిపట్టి స్తోత్రము జేసెను.

శ్రీనారదః॥ శ్లో॥ ఆర్తత్రాణవరాయణాయ భవతే నారాయణా
యాత్మనే । గోవిందాయ నురేశ్వరాయ హరయే శ్రీతాయచేశాయచ॥
మిత్రానేకహిమాంశుసావక మహా భాసాయ సాఖ్యవ్రతే । శ్రీమత్పం
కజవత్రానేత్రవిలస త్కృష్ణాయ తుభ్యంనమః ।

తా॥ కృష్ణా ! ఆర్తరక్షణదీక్షితుడవును, ఉదకమందు శయించువాడవును,
గోపాలకుడవును, దేవకుడవును, మహాపాకుడవును, లక్ష్మీకుడవును నమస్తే
దీకుడవును అనేక సూర్యచంద్రసహి భాసావిభాసితుడవును, సాఖ్యవ్రతడవును,
పద్మపత్రసేతుడవును నయిన నీకు నమస్కారము.

శ్లో॥ అచ్యుతా యాదిదేవాయ పురాణపురుషాయచ । సర్వ
లోకనిధానాయ నమస్తే గరుడధ్వజ ।

తా॥ కృష్ణా ! నాశరహితుడవును, ఆదిదేవుడవును, పురాణపురుషుడవును,
సర్వలోకనాయకుడవును, గరుడధ్వజుడవును నయిన నీకు నమస్కారము.

శ్లో॥ నమోఽనంతాయ హరయే క్షీరసాగరవాసినే । భోగీంద్ర
తల్పశయన లక్ష్మ్యాల్లింగితవిగ్రహః ।

తా॥ ఓ కృష్ణా ! అనంతుడవును, విష్ణుమూర్తివిని, క్షీరసాగర శయనుడవును,
శేష తల్పమందు లక్ష్మీదేవిని ఆల్లింగనము జేసికొని శయించిన వాడవయిన నీకు
నమస్కారము.

శ్లో॥ నమస్తే సర్వలోకేశ నమస్తే విశ్వసాధన । సర్వేశ సర్వగ
త్వంహి సర్వాధార నురేశ్వర ।

తా॥ ఓకృష్ణా ! సర్వలోకేశుడవును, విశ్వసాధనుడవును, సర్వేశ్వరుడవును,
సర్వగతుడవును, సర్వాధారుడవును, నురేశ్వరుడవును నై నీకు నమస్కారము.

శ్లో॥ సర్వం త్వమేవభూవసి సర్వయావత్త్వమేవహి । పురుషోన్మ
గుణాధ్యక్ష గుణాతీతస్సనాతనః ।

తా॥ కృష్ణా ! ప్రపంచమంతయు నీవే సృజించుచున్నావు. నీవే సత్యరూపుడవు నీవే పురుషుడవు. నీవే గుణాశ్శక్తుడవు. గుణాశీతుడవు. కాశ్యకుడవు

శ్లో॥ వరబ్రహ్మసి విష్ణు స్త్యం బ్రహ్మసి భగవాన్ భవః । సృష్టి స్థితిలయాదీనాం కర్తా త్వం పురుషోత్తమ ।

తా॥ కృష్ణా ! నీవే వరబ్రహ్మవు. నీవే విధాతవు. నీవే నిష్ఠుడవు. నీవే భవః డవు. పురుషోత్తమ ! నీవే సృష్టిస్థితిలయకర్తవు.

శ్లో॥ త్రిగుణోసిగుణాధార స్త్రిమూర్తి స్త్యం త్రయీశ్వరః । ఆనీ త్వవ్రాయయానర్వం జగత్సావరజంగమమ్ ।

తా॥ కృష్ణా ! త్రిగుణుడవు. గుణాధారుడవు. త్రిమూర్తివి. త్రయీశ్వరుడవును నీవే. నీయాయవలన స్థావరజంగమరూప ప్రపంచ ముత్పన్నమాయెను.

శ్లో॥ త్వమే వై కాగ్ధవే జాతే జగత్సస్మిన్ జగస్పతే । జగత్సం హృత్స నకలం శేషః శేషాంగసంశ్రియః ।

తా॥ కృష్ణా ! శేషశయనుడవయిన నీవే ప్రపంచము ఏకాగ్ధవమైనంతలో జగత్తును సంహరించి మిగిలేవాడవు. అనగా మహాప్రళయమందు మిగిలియుండువాడవు నీవేనని అర్థము

శ్లో॥ త్వమేవాస్మిన్ జగత్కేక శ్చాత్స్వతఃస్వప్రకాశనః । జగద్యోని స్త్వమేవాద్య జగతోత్తర్చహిర్విభా ।

తా॥ కృష్ణా ! ఈజగత్తులో నీవే ముఖ్యుడవును. (లేక నీవొక్కడవే) కాశ్యకుడవు స్వప్రకాశుడవు. జగత్కారణమునీవే. జగదంతర్బహిర్వ్యాకరుడవునీవే.

శ్లో॥ త్వం వ్యాప్య నర్వతస్త్విత్వా భానేహానేతుభానకః । త్వమేవ నర్వలోకానాం మూతా త్వంవా పిత్రవిభా ।

తా॥ కృష్ణా ! నీవు సర్వమును వ్యాపించి జగద్బాహావములయందు భాన కుడవగుచున్నావు. నీవే లోకములకు తల్లివి. నీవే తండ్రివి

శ్లో॥ గురు స్త్యం నర్వభూతానాం శిక్షక మృఖదాయకః । వృతి ప్థితమిదంనర్వం పూర్ణం స్థావరజంగమమ్ ।

తా|| ఓ కృష్ణా ! నీకే క్షింబి ముఖమలనిచ్చు సుమదేవు. ఈ స్థావరముగ
మాతృకమయిన సర్వప్రపంచము నీయందే యున్నది.

శ్లో|| ప్రసీద పాలయవిభౌ నమస్తై సురవల్లభ !

తా|| కృష్ణా ! మాంపాలయ, రక్షింపుము. ఓపగ్రో నీకు నమస్కారము. దేవ
నాథా నీకు నమస్కారము జేసెదము.

శ్లో|| ఏతత్ప్రతమికంశుత్యా నారదేన సమీరితం । ప్రత్యభి
వీత్ హృషీకేశో నజానన్నివ నారదమ్ ।

తా|| ఇట్లు నారదస్తుతిని శారాయణుడు విని తెలియనివాడువలె నారదు
నితో నిట్లనెను.

శ్రీభగవానుః|| శ్లో|| కిమర్థ మేరద్విప్రేంద్ర స్వాగతం సాంప్రతం
వద । తత్కరోమ్యచిరా త్సౌఖ్యం దుర్లభంవా మరానురైః ।

తా|| ఓ నారదా! క్షేమము. ఇర్వుడెందుకువచ్చితివో చెప్పము. నీవు కోరిక
నార్యము దేవదానవులకు దుర్లభమైనదయినను తత్తుక త్వరగా జేయుచున్నాను.

శ్లో|| ఇత్స్వర్గఃప్రాహర్షస్థేన నారదో నమ్రకంధః । ఆవదా
మానయంకర్మ కృతమింద్రాదిభిస్తురైః ।

తా|| కృష్ణుడిట్లు పలుకఁగా విని నారదుడు వచ్చిన నార్యమును తెప్పటకు
లజ్జించి తలవంచుకుని కృషా యేనుని చెప్పడను ఇంద్రాదులు ఆపత్కరమయిన కర్మ
నాచరించిరి.

శ్లో|| కశ్చిద స్తీక్షితౌదేవాః పారిజాతమహీరుహః । తస్యపుష్పాణి
రమ్యాణి మనఃప్రీతికరాణిచ ।

తా|| కృషా ! వినుము. భూలోకమందు క్షీరసముద్రతీరమందు పారిజాతమును
నొక వృక్షముగలదు. దాని పుష్పములు చాలా మనోహరములును, మనఃప్రీతికరము
లును నై యుండెను.

శ్లో|| తానికృష్ణ్యా కచీనాథః సదేవై ర్విస్మయంగతః । కక్రోఽవ
హృత్యపుష్పాణి చోరపృత్యా దినదినే । అనుభూయ హ్యత్పవస్స

రంభాద్వైవర్తిబోధితః । నాకాద్యూలోకమభ్యేష్య జేవేంద్రః సగజై
ర్వృశః । పతితస్తరుమూలేతు శలభః సావశేయధా ।

తా|| ఆపమ్మమలనుబాది ఆశ్చర్యమొంది జేవేంద్రుడు సగజముగా చోర
కృత్తిలో పగిలినను పుష్పమలకుదెచ్చి అనుభవించియు తృప్తుడగుచో రంభాదుల
మాటమీద ధూలోకమునకు జేవరలతోగూడా వెళ్ళి ఆహరిజాతవృక్షముమొదట అగ్ని
యందు మిడుతవలె బడియుండెను.

శ్లో|| సామగ్నైర్నఖవావిష్టో నిర్యం వీయూషవృద్ధిభిః । నైవా
హరోస్తికించిచ్చ దినే ప్వేకాదశేషుచ ।

తా|| ఇట్లు పడియున్న అమృతాహారలయిన జేవరలకును, జేవరలకు శ్రభువైన
జేవేంద్రునిని కదలొందుదినములనుంచి కొంచమైనను ఆహారములేదు.

శ్లో|| ఇత్స్వేవేష్యధితాదేవా మూర్ఛాంసావ్య మృతోపమాం ।
తస్మాత్తానద్యభగవ సాహింద్రాదీ తవానుగా ।

తా|| కృష్ణా ! ఈప్రకారముగా జేవరలు పడికులై చావుతో సమానమయిన
మూర్ఛకొందియుండిగనుక భగవంతుడూ, నీలయలైన యింద్రాదులను రక్షింపుము

శ్లో|| శ్రుత్వాదేవస్త్వాకన్యం న భగవా భక్తవత్సలః । వ్రత్యు
వాచ మునిశ్రేష్ఠం విష్ణుర్విశ్వామరేశ్వరః ।

తా|| ఇట్లు నాగడునిచూట విని భక్తవత్సలుడైనటువంటిన్ని, సమస్తామర
నాథుడైనటువంటిన్ని, భగవంతుడైనటువంటిన్ని విష్ణువు నారడునితో నిట్లనియె.
శ్లో|| ఉత్పత్తిచవిపత్తిచ ధూతానామాగతిగదిం । వేత్తివిద్యామవిద్యాంచ సహచోఽ
భగవానితి ॥ కాస్తాంత ధూతానామశ్చ త్తిలయాగమనమనాని విగ్నావిద్యేచనానా కృత్తి
సభగవానితికథ్యతే ॥ అనగా ధూతోత్పత్తిలయములును ఆగమనాగమనములును విద్యా
అవిద్యలును అను యీ ఆటి-టిని తెలిసికొనువాడు భగవంతుడని ఫలితార్థము.

శ్లో|| మునే వీయూషబిందుభ్యా ముగ్ధున్నా తస్య భూరుమా ।
తులసీ సాగితాతౌచ తుచీతా వమృతోశ్చనా ॥

తా|| నారదా ! అగ్నుకబిందువులవలన సమదగ్గిసనిపనుగుడు తులసీ సాగితాత
మలను రెండువృక్షములు జన్మించినవి. ఆ వృక్షములు అమృతసంజాతములు గనుక
పరిరక్షింపబడినవి.

శ్లో॥ సర్వజన్మామకర్షిచ్చ పుష్పవాటి మకల్పయత్ । భాగ
ధేయేన తస్మైవ దరిద్రా ర్థస్యపోషకః । తేనోపజీవనం కుర్వా నంస్థితే
మేఘవాహనః । కృష్ణా సర్వాణిపుష్పాణి పారిజాతముఖానిచ । నిర్జం
జహారవిప్రేంద్ర సార్థినాన్వనుమానిచ । గలేషు సర్వచుష్పేషు పృ
త్వహంపుష్పవాటికే । మన్మాదైరర్పితంపుష్పం వ్రతాద్వంశరితస్త్రోః॥
అంతర్బహిపుష్పవాట్వాం అవాకిరదసామునే । పాదస్పర్శోల్లంఘనేన
మన్నిర్మూల్యస్వతస్త్వ తే । స తోరాణాం సురేంద్రాణా మానీ త్పంగుర్వ
మాతుచ । నాశోభనేఘోచరత్వం నకించిచ్చలితుంగథా ।

తా॥ గతవృత్తాంతము తిటిగి చెప్పబడుచున్నది. ఇట్లుండగా సర్వజన్మసోక
కూడుడు దరిదుడు అదృష్టవశముచేత లభించిన వృక్షములకు పుష్పవాటికనురదించి
ఆ పుష్పములచేత జీవించుచుండెను. ఇట్లుండగా ఇంద్రుడు ఆ పుష్పములను జూచి
ఆశించి నిత్యము దొంగతనముగా పుష్పములను హరించుచుండెను. ఇట్లు ప్రశసినము పుష్ప
ములు లేమింటేసి కూడుడు భిక్షుడై చేయునదిలేక చింతించి విష్ణువునకు పూజించిన
కుర్ర పుష్పాని నిర్మూల్యమును యీ పుష్పవాటికయందంతటకొల్లెను. మఱుకాడు పుష్ప
ములకొటకు వచ్చిన పురుషులకాది దేవతలకు నిర్మూల్యమును కాలవో చాటడమును,
పాదస్పర్శమును సూరవించెను. అందువలన ఇంద్రునకును అతని పరివారమునకును ఆకాశ
సంచారము నశించినది. భూసంచారమందును పంగుర్వము ప్రాప్తించినది. కొంచమయి
నను చలించుటకు శక్తిలేకపోయినది. ఇదంతయు నాయొక్క నిర్మూల్యమును పాదముల
తో తొక్కిట్టుటచేతను, చాటుటచేతను సంపాద్యుచున్నది

శ్లో॥ జ్ఞానతోజ్ఞానతోవాపి యోనిర్మూల్యమదర్శితం । వర్జితం
పుష్పంఫలంగంధం నైవేన్ద్ర్యమర్చకోదకమ్ । జ్ఞానాద్వదంఘ్రిసంస్పర్శ
మధవావ్యతిలంఘయేత్ । సోపంగుర్వమాప్నోతి సర్వంచేనాకరత్రవా ।

తా॥ తెలిసి గాని, తెలియకగాని. నాకర్పించిన పక్షి పుష్ప ఫల గంధ నైవేద్య
నిర్మూల్యమును, నాకభిషేకములేసిన ఉదకమును పాదములతో తొక్కినవాడును,
చాటినవాడును, యీలోకమందును, పరిలోకమందును, మూలీతనమును బొందును. ఇం
డుకు సందియం బెంతసూత్రములేదు.

శ్లో॥ ఆలోన్య సర్వజన్మీత్వా ఇంద్రాదీనమరాన్మునే । సమ్మూ
ర్జయంతతచ్ఛర్వం మన్నిర్మూల్యమతిప్రియమ్ ।

తా|| సత్యజిత్తుడు ఇంద్రాదులకుజూచి యింక నెవ్వరికేమి కలుగునో యను భయముచేత నా నిర్మాల్పమును తుడిచెను.

శ్లో|| ఏతీకాంఘ్రిజానంత స్తద్దోష స్వాధికస్యచ | నివర్త్యేంద్రా దయ స్తత్ర వ్యధికాజీవనంవినా |

తా|| ఇంద్రాదులు ఆదోషమునకు ప్రతీకారము రెలిసికొనలేక అచ్చట ఆహార కూస్యముగా బడియుండి దుఃఖించుచుండిరి.

శ్లో|| ప్రతిప త్తిథిమారభ్య ఆషాఢస్య మహామున | తేషామానీ చ్చుక్లవత్తే దినే ష్టకాదశేషుచ | నిరాహాః పృథివ్యాంతే దేవాః పీయూషపర్జితాః |

తా|| ఆషాఢశుక్ల పాడ్యమి మొదలు పదకొండుదినములు అమృతాహారులయిన దేవతలకు భూమియందు ఆహారము లేకపోయెను.

శ్లో|| తురామాడమరైస్సార్థం మూర్ఛామూ వస్త్రిశోవమాం | ఆలోక్యానశనాః దేవాః సభార్యస్సత్యజిత్తదా | శక్రాద్వైష్ణవైస్సోమైః సోమైః చకారానశనప్రథం | తేషా ముజ్జీవనార్థంతు వృత్త్యాం మాం సమర్పయేత్ |

తా|| ఇట్లాహరియిలేక ఇంద్రుడు దేవతలతోగూడా చావుతోనయినయిన మూర్ఛయబొందెను. సత్యజిత్తుడు దేవతల కాహారము లేకుండుటజూచి తానును సభార్యగా ఉపవాస వ్రతమును కలుపుచు దేవోజ్జీవనార్థముగా వన్ను పురిదిసమందు పూజించుచుండెను.

శ్లో|| తిథిరేషా తదారభ్య క్రమా దేకాదశీ స్మృతా | మాం తస్యాం విధినాపూజ్య సోమిథక్త్యార్హణైశ్చభైః | తదగ్రే మామకం మంత్రం జవగజాగరజేపీఠః | మయూతస్యప్రసన్నర్పం తితిస్సర్వంభవిష్యతి |

తా|| ఇంద్రాదులు మూర్ఛకొందినది మొదలు యాతిథి ఏకాదశీతిథి. ఈదినము సత్యజిత్తు ధర్మితో సమస్తాచారములతో మాత్రాజదేవీ తవగ్రమందు వారాయణమంత్రమును జపించుచు జూరణముండే నేని గేవతనికి అర్పింపబడనగుదును. తిలువార పల్లము నిర్ధించాలను.

శ్లో॥ ఇత్థుక్తోవిష్ణునాతూర్ణం నారదప్రయయాదిపమ్ ।

తా॥ మఱి ఇట్లు అజ్ఞనివ్వగా మఱిపరాయణుడైన శాంధుఁడు మఱిసంజీవి శార్థము మఱిని పూజించి అకాశమార్గముగా పల్లెను.

ఇతి ఏవింశోధ్యాయ స్సమాప్తః.

—! అథ ద్వావింశోధ్యాయ ప్రారంభః !—

శ్రీగృక్ష్మమదః॥ శ్లో॥ సత్యజి తే-శివంభక్త్యా ఏకాదశ్యాం స్వ
వేత్తని । సభాశ్యస్యమృగధ్యర్చ్య తునుమూగరుచందనైః । ధూప దీపై
స్సనై వేద్యై రభక్త్యావంమయామునే । జవన్ తడగ్రతోమంత్రిం గోవిం
దేతి నిరంతరం । తుర్యా జ్ఞాగరణం జహ్న్న దేవానాంహితకాముకః ।

తా॥ గృక్ష్మమదమహామది తిటిగి చెప్పచున్నాఁడు. ఇట్లు సత్యజిత్తు దేవ
తలమీలుగారి ఏకాదశినాఁడు తన మందిరమందు సభాశ్యుడై గోవిందుని పుష్ప చం
దన ధూప దీప సైవద్యములచేరి భక్తితో పూజించి స్వామిమందర గోవిందశానుమాను
జపించుచు ఆరాత్రి జాగరణ ముచరించెను.

శ్లో॥ పూర్వయామే వ్రసన్నో భూ జేకాదశ్యాం జనార్దనః ।
సత్యజి త్పదనే తస్య హ్యగ్రే భక్తేష్టదాయకః ।

తా॥ ఇట్లు నేదించబడిన మఱి అసత్యజిత్తు గృహమందు ఏకాదశినాఁడురాత్రి
వ్రధమయానుమందు సత్యజిత్తుకు యిష్టార్థముల నిచ్చుకొనుట విష్ణుమూర్తి ప్రత్యక్ష
మాయెను.

శ్లో॥ నీలజేమూతసంకాశో నీలాలకతావృతః (సమావృతః) ।
ఘోకేడవత్రనయనో లలాటతలకోజ్జ్వలః । కుండలాభ్యాం విచిత్రాభ్యాం
విలంబద్గండమండలః । అనేకాదిత్య సంకాశ కీరీటేన విరాజితః । హర
గ్రహేయకటక్త రగ్రేన్మాక్తికకోటిభిః । విరాజమాన సర్వాంగో విచి
త్రైస్సర్వభూషణైః । వీతాంబరేణవివేష్టన తిటిష్వరేనసంయుతః । చతు
ర్భుజాహుభిరభిర్వ చ్చంభవక్రగదాఽబుజః । చారుఃఖంభోరు బభువో

గూఢగుల్ఫాంఘ్రివహజః । సమ్మోహ్య గరుడాహుఢ స్తూయమానో
మునీశ్వరైః । అహగ్రేనుస్సగన్నోఽహ ద్భక్తకాంతోఽఖలేశ్వరః ।

తా॥ (అథ పంచభిక్షోకః) (కుశకేనఃశ్యమంశవిగ్ర)హం లక్ష్మీశారాయణం
పర్ణయతి) యిట్లు ప్రసన్నుడై ప్రత్యక్షమయిన పుండరీకాక్షుడైట్లు ప్రకాశించుచున్న
శాదలపే చెప్పెదను విలుమా. నిలమీఘ శరీరుడును, నిలమూర్తిమంటిల సమావృతం
డును, పద్మపత్రాయతేక్షణుడును, లలాటతలః శోభితుడును, విచిత్రమలయిన కుం
డలమలచేరి ప్రకాశించుచున్న గండభౌగమాలగలవాడును, కోటియార్యకాంతసమాన
శరీటశోభితుడును, ముత్యాలహారమలచేరిన రత్నహారమలచేరిన, కింఠభూషణమల
చేరిన, కలకణమలచేరిన, వివిధమలయిన అనేక భూషణములచేరిన, ప్రకాశించుచున్న
శరీరుడును, మణిపువటి ప్రకాశించు పీఠంబుమతో గూడియున్నవాడును, నాలు
గుచేతులతో శంఖమా, చక్రమా, గద, పద్మమాలధరించినవాడును, పిక్కలు, లోదలు,
పీణాదులు గలవాడును. గూఢమలైన చీలమండలు గలవాడును, పద్మమలవంటి పాద
మాలగలవాడును, లక్ష్మీదేవితోగూడా గరుర్మంతుని అధిష్టించినవాడును, మునిస్సౌంద
రంసేవిత పాపారవిండుడును. ఇట్టియాపమాతో భగవంతుడు భక్తప్రియుడుగనుక
భక్తుడయిన సత్యజిత్తునకు ప్రత్యక్షమాయెను.

శ్లో॥ తంబృహ్మ సత్యజద్విష్ణుం స్వప్రకాశం తుచిస్మితం । నాహ
న్నారాయణంమత్వా సంధ్రమాకులమూనసః ।

తా॥ స్వప్రకాశుడును, తుచిస్మితుడును నయిన అదిత్యశ్రుమనిజూచి సత్య
జిత్తు యితడు లక్ష్మీశారాయణుడని అలసకాని సంధ్రమముచేరి సంతోషవంతుడా
యెను. (చేయఁదగిన కార్యమును మఱచి ఆనందిసాగరమందు మునిగినవాడాయెను)

శ్లో॥ సభార్యం వ్రత్యుపాచాథ భగవా న్భక్తవత్సలః । వరం
వరయథద్రంతే వ్రదాన్యామృత్యుకాంక్షితమ్ ।

తా॥ అంత భక్తకాంతుడయిన లక్ష్మీకాంతుడు భార్యపజేతుడైన సత్య
జిత్తుతో వరమునుగోరుము. కోతినదానిని యిచ్చెదన నెను.

శ్లో॥ ఇత్యుక్త స్సత్యజి తేన వారినాథ క్షికాముతః । వ్రత్యుబ్రవి
దిక్షంవాక్యం పూర్వాయున్మనసిస్థితమ్ ।

తా॥ విష్ణుమాత్రి కిరణించి పూర్వకం భక్తకామతుడైన సత్యజిత్తు యదివఱకు
మనస్సులోనున్న మాటను బట్టని అడిగెను.

శ్లో॥ నానుగన్య ను రేంద్రన్య ఫేకరన్యందనన్యమా । దేవనీయూష
వృతీనాం కునుకాంతిన్యవారసాణ్ । తిరస్త్వత్సన్ధిం దేహి సభార్యన్య
మమవ్రభౌ । తద్ధేవా స్వీతినంత్రుత్య మారిస్త్రున్వల్యభావత ॥

తా॥ ఓదేవా ! దేవేంద్రునకును సతని కింకరులకును ఆకాశసంచారశక్తినిమ్మా-
అన్యకాహారమాచేత దేవతలకు కాంతినిదేయిము.. తలువార నాకును సాభార్యకును నీ
సాన్నిధ్యమాను యిమ్మా.. ఇట్లని అడిగెను. అట్లుగనా ఆభార్యమాను అంగీకరించి విష్ణు
మూర్తి తియిగి అతనితోనిట్లనియె.

శ్రీహరిః॥ శ్లో॥ సమస్తపుణ్య ఫలదా హ్యేషా ప్యేకాదశీతిథిః ।
అస్యాంతవప్రసన్నోహ మేషా మత్ప్రితిదాధవేత్ ॥

తా॥ ఓ భక్తుడా ! యీ ఏకాదశీతిథి సమస్తపుణ్య ఫలములును యిచ్చునది.
ఈతిథియందు నీకు నేను ప్రసన్నుడైతిని గనుక యీ ఏకాదశీతిథి నాకు సంతోష
కారిణి యగును.

శ్లో॥ త్వం తస్మాద్భార్యయా సాకం పారిజాతదుగ్రముం తవ ।
ఉత్పాత్య దేహి శక్రాయ నానుగాయ మహాత్మనే ॥

తా॥ కాబట్టి నీవు నీభార్యతోసహా యీ పారిజాతనృక్షమును న్వయముగా
తీసి పరిహరణుడయిన ఇంద్రునికు యిచ్చు

శ్లో॥ దేహిమే తులసీం శుద్ధాం మత్ప్రియాం వనవాసినీం ।
తస్మాత్తవ భవేచ్ఛేయో నాత్రకార్యా విచారణా ॥

తా॥ ఇచ్చి పరిత్యాయు, వనవాసినీయ, మత్ప్రియాయ సయిన యీ తులసినీ
నాకిమ్మా.. అట్లయినచో నీకు మేలుకలుగును.. సందేహించవలదు.

శ్లో॥ తథేత్యుక్తాయయాసోపి పారిజాతదుగ్రమాలయం । నిశాం
నీర్వోదితేనూర్య సభార్యస్సర్వజన్ముదా ॥

తా॥ అట్లే చేయుచునని శక్యజిత్తు తః భార్యతోసహా రాత్రినిపెళ్లదీసి నూర్వో
దయముకాగానే పుష్పవాటికికు వచ్చెను.

శ్లో॥ సభార్య స్తరు ముక్తాత్మ్య దేవేంద్రాయ దదౌ మునే ।
తులసీవిష్ణవేదక్యా ఇంద్రదాదీన్సర్వభోధయత్ ॥

తా|| అచ్చోటి కక భార్యతోనూ పెళ్ళి పొరబాకమను పెళ్ళింది ఇంకొక
కిచ్చి కులసిని లక్ష్మీపతికిచ్చి ఇం దాడులకు పోయిపోయెను.

శ్లో|| నవానాః స్త్రీకళాన్యైశ్చ శక్రాద్వా దేవకాగణాః| కృష్ణా
హరింవ్రజేముస్తే నర్వేచాప్యాయితేంద్రియాః |

తా|| యిందాది దేవతలు తమ వానానములతోగూడా లేచి నుండరనున్న
గోవిందునికూచి తృప్తినిజొందిన యింద్రియములుగలవారై వారాయలునకు నమస్కా
రములు గాచించిరి.

శ్లో|| శృణ్వత్పు శక్ర ముభేషు విబుధేషు జన్మానః | స్వతంత్ర
మానా నస్త్రీకం స్థయమానముఖాంబుజః |

తా|| తలుకాత ఇందాది దేవతలు విశుచుండగా నవ్రుచున్న ముఖముతోగోవిం
దుడు నభార్యుడయిన సత్యజిత్తుతో నిట్లనియె.

శ్లో|| ఏషా ప్యేకాదశీనామ నరాణా మఘరాశినీ | యత్స్వయా
చరితంపుణ్య మగ్ర్యమేకాదశీవ్రతమ్ |

తా|| పుణ్యశ్రదమును, శ్రేష్ఠమును నయిన యీవ్రతము నీచేత వాచరింపబడి
నది, యిదిఏకాదశీవ్రతము. ఈ ఏకాదశీవ్రతము మానవులకు పాపహాశనకారియగును.

శ్లో|| మానవా మందమతయో నృత్యుపాశవశంగతాః | వ్రతీవ
ద్వాదితిథిషు ద్వివంచ ను దినేషుచ | వినాన్నేవా వ్యశక్యత్వా నైష
కుర్వంత్యుపోషణమ్ |

తా|| మందబుద్ధులై నృత్యుపాశవశమునుబొందిన మానవులు శ్రతిగత్తు మొదలు
పదిదినములు అనగా పౌర్ణమి మొదలు దశమిలవఱకు క్రిమముగా భోజనము చేయు
చుండువాఁ డగుటచే (౧౧) ఏకాదశీ తిథియందు ఉపోవ్యమును గురచుచున్నాడని
తాత్పర్యము.

శ్లో|| తానిహిత్యా మత్ప్రసాదా దేకాదశ్యానుపోషణం | యే
కుర్వంతిజనాభక్తా జాగరాన్త్యై ర్గమార్గనం | తేయాంతిమత్ప్రసాదేన
మమూకరం మహాశుభమ్ |

తా|| ఆ పదిదినములను విడిచి వాప్రసాదమువలన యెవ్వర ఏకాదశియందు

ఉత్తమానమను నులిపి రాతి బాగదలముండి నచ్చు మాజించుచున్నారో వారు వాకటాక్షమువలన ముఖపడచునున వా నిలచునున జేరి నుభింతురని తాత్పర్యము.

శ్లో॥ మత్ప్రీతికారిణీపుణ్డా నైషా క్షేకాదశీశుభా । అశ్వమేధ
సహస్రీణాం నడక్ష్మిణఫలవదా ।

తా॥ ఈవికాదశీ వారు సంతోషమునిచ్చునదియు, పవిత్రమైనదియు, శుభము
నిచ్చునదియు, వెయ్యి అశ్వమేధయాగముల ఫలమునిచ్చునదియు నై యుండెను.

శ్లో॥ వదంతి తద్వగంపుణ్డా నముయో ధర్మవిత్తమాః । ఏకా
దశీమిమాంపుణ్డాం హరివానరమిత్వపి ।

తా॥ పుణ్యాశ్శులయిన మనిశేషములు పవిత్రమయిన ఏకాదశిని హరివానర
మని చెప్పుదురు.

శ్లో॥ తథాచ ద్వాదశీపుణ్డా శేవానాం ప్రాణదాయినీ । వదంతి
ద్వాదశీంతద్వ త్రిధి మాధవవల్లభామ్ ।

తా॥ అట్లుగానే దేవతలకు ప్రాణమాలిచ్చిన యీద్వాదశీత్రిధిని విష్ణుప్రియమయి
నదిగా చెప్పుదురు.

శ్లో॥ యే భుజం త్వన్న మజ్ఞానా దేవాదత్త్వాం మహామతే ।
హత్వాదీనాం మహోగ్రాణాం పాశానాం ఫలభాగినః ।

తా॥ ఎక్కడ తెలియక ఏకాదశియందు అన్నమును తిందులో వారు అగ్నిమ్మ
హత్యాని మహాపాతకఫలమును బొందుదురు.

శ్లో॥ చాతుర్ముక్తం పరిత్యజ్య ఏకాదత్త్వాముపోషణం దశమ్నా
మేకభుక్తంస్యా న్నకుర్వాన్నిశిభోజనమ్ । ఏకాదత్త్వా మహోరాత్రం
ధర్మాగ్ధం భోజనం త్వజేత్ । ద్వాదత్త్వా మేకభుక్తంస్యా ద్రవ్యతం నం
పూర్తికారణమ్ ।

తా॥ దశమి తిథియందు మధ్యాహ్నము ఒక్కమాత్రము భుజించి రాత్రిభోజన
మును విడిచి ఏకాదశి వాడు రెండుమాత్రములందు భోజనమును త్వజించి ద్వాదశియందు
మధ్యాహ్నము దొక్కమాత్రము భుజించి రాత్రి భోజనమును విడిచిన యిది చాతు
ర్ముక్తావస్థితమయిన ఏకాదశ్యుపనాప మనఃబలము. ఇట్లాచరించిన ఏకాదశీవ్రతము
సంపూర్ణఫలప్రదమగును.

శ్లో॥ యే భుంజం త్వన్న మజ్జానా దేకాదశ్యాం మహామతే ।
నాన్నంభవతి యత్కించి త్వన్నం క్రిమినంకులమ్ ।

తా॥ అజ్ఞానముచేత ఏకాదశినాడు అన్నమును భుజించినయెడల ఆ అన్నము అన్నముగాదు. అది క్రిమిభోజనమనబడును.

శ్లో॥ మద్వారరే మహాపుణ్యే కృత్వోపాష్యమతందిరితః । మా
మభ్యర్చ్యవిభానేన యశ్చరే జ్ఞాగరాదిభిః । మద్ప్రియస్సాపి దేహంతే
మద్రూపమధికచ్ఛతి ।

తా॥ పుణ్య పవ మైన హరిహరమందు ఉపవాసమునలిపి వాగరణముండినప్పు
దిధివిధానముగా బూజించినవాఁడు నాకు ప్రియుడై దేహంతమందు నారూపమును
బొందును.

శ్లో॥ ఏషా ప్నేకాదశీపుణ్యా కులకోట్యుద్ధరక్షమా । మహాసావ
త్రశమనీ మహాత్రతుఫలప్రదా ।

తా॥ ఈ ఏకాదశి పుణ్యమైనది. కోటికలముల నద్ధరించును. మహా పాతక
ముల నశింపజేయును. క్రతుఫలమునిచ్చును.

శ్లో॥ బ్రాహ్మణః క్షత్రియో వాపి వైశ్య శూద్రో ధనా సతి ।
సన్యాసి నోపి యతయః నానప్రస్థవరాయణాః । బాలకా జరతాశ్చైవ
యేచాన్యేతనుధారిణాః । ఏకాదశ్యాం సభోక్తవ్యం మోహాద్వా పచ
సా సకృత్ ।

తా॥ బ్రాహ్మణుఁడుగాని, క్షత్రియుఁడుగాని, వైశ్యుఁడుగాని, శూద్రుఁడుగాని,
శ్రీగాని, సన్యాసిగాని, యతిగాని, నానప్రస్థుఁడుగాని, బాలుఁడుగాని, ముసలివాడు
గాని, యింకెవ్వరుగాని శరీరధారు లందఱు నామాటప్రకారముగా ఒక్కమార్తైనను
మోహమువలననైనను ఏకాదశియందు భుజించరాదని తాత్పర్యము.

శ్లో॥ అజ్ఞానా దధవాజ్ఞానా దేకాదశ్యాం సరాధమః । భుంక్తే
మచ్ఛారనాశ్కోశాత్ యమశ్చిక్షాం విధాన్యతి ।

తా॥ తెలిసి గాని, తెలియక గాని ఏకాదశినాఁడు భుజించినవానిని నా యజ్ఞ
చౌక్యన యముఁడు కోపముతో దండించును.

శ్లో॥ ఏకాదశ్యస్స భోక్తానో భుజతే సరకందిరం । తేపునర్కేడి
సంప్రాప్య జాయంతే కన్తయోనిమ ॥

కా॥ ఏకాదశినాఁ దన్నమతిహారు సరకమాను చిగకాల మనుభవించి తిరిగి
భూమియందు కన్తయోనలందు ఘట్టాదురు.

శ్లో॥ శ్రీణా మాలింగనం నిద్రా మన్న మేకాదశీదినే । త్వత్త్వా
మాంభ త్రితః పూజ్య యః పితే నృత్పదోదకం । ససాక్షాత్పుంసమాప్నోతి
పరంబ్రహ్మధిగచ్ఛతి ॥

కా॥ ఏకాదశినాఁడు పనితాలింగరమును, నిద్రను, అన్నమును విడిచి భక్తితో
నన్ను పూజించి నా పాదోదకమును పానము చేయఁగాఁడు నుభయము జూపి పరబ్ర
హ్మము జూపించును.

శ్లో॥ తస్మాగ్నర్కేషుమాసేషు యదా ప్సేకాదశీభవత్ । తదా
సమాచరేద్ధిమా నుపోష్య మఘహారకమ్ ॥

కా॥ కాబట్టి పర్వమాసములయందు ఏకాదశియందు ఉపోవ్యముగానిది
మనుష్యులకు సర్వపాపములు నూరించును.

శ్లో॥ కృచ్ఛ చాంద్రాయణైశ్చైవ తథాన్యై రపి నువృత్తైః ।
యత్ఫలం ప్రాప్యతే నద్భిః తదస్యాం సముపొషణాత్ ॥

కా॥ కృచ్ఛ చాంద్రాయణములచేతను, యితరవృత్తిములచేతను యేఫలమును
జూపదలదునో ఆఫల మీ ఏకాదశ్యుపకాసముచేత జూపదలదును.

శ్లో॥ ఏషా ప్సేకాదశీపుణ్యా లోకే ప్రఖ్యాతిమేష్యతి । ప్రావా
చోర్ధ్వభుజోవిష్ణు ర్భగవాన్ గరుడధ్వజః ॥

కా॥ ఏకాదశి మహా పుణ్యపదమని లోకమందు ఖ్యాతిగలదు. అని భగవంతుఁ
డిట్లు చేతులు వ్రైకత్తి గట్టిగా చెప్పెను

శ్లో॥ మమదా మునయో వాపి యోగికోపి మ దాశయాః ।
సభోక్తవ్యం సభోక్తవ్యం సంప్రాప్తే వచ్చభేదినే । సత్త్వం సర్వేషుమా
సేషు వక్షయో దుభయోరపి । ఏకాదశ్యాం సభోక్తవ్యం యోభంత
సహి సాతకీ । ఏకాదశ్యస్స హీనోయః స ప్తమాన్మానుషేష్యతి ॥

తా|| మానవులు, మానులును, యోగులును, శాధిక్షులును, యింకెవ్వరుగాని ఏకాదశియందు భుజించగూడదు. సర్విమాసమాలయందును, రెండుపక్షమాలయందును, ఏకాదశియందు భోజనము చేయగూడదు. భుజించినవాఁడు పాతకి యనబడును. సందేహములేదు. ఉపవాస ముచరించువాఁడు నన్ను బొందును. శామాట సర్విమనిభగవంతుఁడు దేతులు పైకెత్తి గట్టిగా పలికెను.

ఇతి ద్వావింశోధ్యాయ స్సమాప్తః.

—! అథ త్రీయోవింశోధ్యాయ ప్రారంభః !—

శ్రీగృత్సమదః! శ్లో! అథాబ్రవీ త్సహస్రాక్షం భగవాన్మధుమాదనః । కృపయావరయాన్ప్ర సానుగం సురనాయకమ్ ।

తా|| తమవార దేవదేవుఁడయిన దామోదరుఁడు దేశేంద్రునిజూచి పరమకృపాపూర్ణుడై యిట్లనియె.

* శ్లో! ఇంద్రత్వంసాన్వతందివ్యం పారిజాతమహీరుహం! గచ్ఛత్వ మచిరాద్దేవ గృహీత్వాస్వనికేతనమ్ ।

తా|| ఇంద్రుడా ! నీ విష్యుతు అతిశుభ్రుఁగా పారిజాతమును త్రచ్చుకొని నీయింటికి పోమ్మ.

శ్లో! తథేతిమ్రమ మాదాయ స్వానుగై శ్రేణుః హనః । నమ స్కృత్య హరింధత్త్యా స్వాలయం ప్రయయాముదా ।

తా|| అలాగేనీ దేశేంద్రుఁడు హరికి నమస్కరించి తనయింటికివెళ్లెను.

శ్లో! గతేతు స్వానుగైస్వర్గం శ క్రి స్వనదనం మునే । అద్దేనం తులసీ విష్ణుం వాచా మానుష్యయుక్తయా ।

తా|| ఇంద్రుడా స్వర్గమునకు వెళ్ల గానే తులసీ మనుష్యపాక్షతో విష్ణువుతో నిట్లనియె.

శ్లో! సాహిమాం కృపయా విష్ణో త్వ త్పాదకమల ప్రియాం । త్యాంవినామగత్సత్త్వా క్ష్మస్తచేన్నైవకామయే ।

తా|| ఓ విష్ణూ! నేను నీ పాదారవింద మాత్రయించినదానను.. నన్ను రక్షింపుము.. నీవుగాక వేరెవరికైనను.. ఉన్నను కోరుదాననుగాను

శ్లో|| తస్యాం వాక్య మిదం శ్రుత్వా వారి స్తాం పునరబ్రవీత్ |
తులస్యమృతసంభూతే ధరణీతిలవ సినీ | మద్వియాధవ మాం యాహి
ధారయేత్వాం వృద్ధి ప్రియామ్ | మా శంకా భజ కల్యాణి పవిత్రే
శుద్ధకారిణి |

తా|| ఇట్లు తులసీవాక్యమును విని వారి యిట్లనియె.. భూమియందు అమృత సముత్పన్న పయిన తులసీ! నీవుగాకు ప్రియారాజపుత్రమ్మా.. నన్నుబొందుమా.. నిన్ను హృదయమందు ధరింతును.. నీకేవిషయమందు అనుమానము కూడదు.

శ్లో|| కోమలాం నదళాం త్వాం తు యే వశ్యం త్యఘహారిణి |
నద్యః పవిత్రతాంయాంతి గంగాయాం స్నాయినో యథా |

తా|| పాపనాశినియైన తులసీ! దళమాలతోగూడి నుందరముగానున్న నిన్ను బాచువారు గంగాస్నాన మాచరించినవారువలె అప్పుడే పవిత్రులగుదురు.

శ్లో|| మదర్చనం విధాన్యంతి దత్తై ర్యేతవ కోమలైః | తేపి మ
ద్రూపతాంయాంతి సభూయఃకాయధారిణి |

తా|| కోమలమాలయిన నీదళమాలతో నన్ను బూజించువారు నారూపమును ధరింతురు.. తిటిగి వారికి పునర్జన్మ లేదు.

శ్లో|| తులస్యమృత సంభూతే యుక్తుర్యా త్తవకోమలైః | దత్తై
ర్యాలాం విధాయైవ మత్కంఠేయస్సమర్పయేత్ | కల్పకోటిసహస్రాణి
కల్పకోటికతానిచ | వైకుంఠేమోక్షతేనిత్యం నపశ్చాన్మయిలీయతే |

తా|| అమృతోత్పన్నపయిన తులసీ! కోమలమాలయిన నీదళమాలచేత దండను కదించి నా కంఠమం దర్పించువాడను సమానకోటి కల్పములును, కలకోటి కల్పములును వైకుంఠలోకమందు నిఖిలమోక్షుండి కలువార నాయందు లీనుడగును.

శ్లో|| యేత్వాంగృహేవనేవాపి పాలయంత్యంబుసేచనైః | తేమా
మత్యుగ్గ్రహసాని సస్పృశంతి కదాచన |

తా|| ఎవ్వరు నిన్ను గృహమందుగాని, పనిమందుగాని ఉదకము చేత కరిచుదుకో వారిని మహాపారికము లంటువు.

శ్లో॥ పాతన్నిద్రావసానేతు యఃకుర్యా త్రవశర్చనం । దినంత
త్పుదినంప్రాత్రం సరస్సుశిమవాప్నుయాత్ ।

తా॥ పాతనిద్రావసానేతు నిద్రలేచి నిన్ను దర్శించినదిమీ నుదినము అట్టివాఁడు
సుఖమును పొందును.

శ్లో॥ తపదేవియదాలోకే చశసంమిత్రవారిభిః । సర్వాంగే సేచ
యేద్యన్తు వ్యాశుచిశ్చుద్ధిమూప్నుయాత్ ।

తా॥ నీదశమలతోగూడిన ఉదకమును శరీరమందంతటను చల్లుకొనినచోవాఁడు
అపవిత్రుడయినను పవిత్రుడగును.

శ్లో॥ త్వన్మూల మృత్రికాం యన్తు లలాటే ధారయేన్నరః ।
సర్వత్ర సుఖమాప్నోతి నయత్యాద్యై ర్భయంగశ్యత్ ।

తా॥ నీమొదటనున్న మృత్తికను లలాటమందు ధరించువాఁడు సుఖమును పొం
దును. వాని కొకప్పుడును యక్ష రాక్షస భూతాదులపల్ల భయములేదు.

శ్లో॥ దేవి వీయూషనింభూతే సదా త్రైలోక్యవాసినీ । వశ్యామి
తుల్యబుద్ధ్యాపాం త్యాంలక్ష్మీం త్వత్సహోదరీమ్ ।

తా॥ అమృతసంధూతమును, త్రైలోకీవాసినినిఅయిన తులసీ ! నిన్నును లక్ష్మీ
దేవినిన్ని సమానముగా జూతును. నీవును లక్ష్మీదేవియును సహోదరులుగాన, మీ
యిద్దఱిని సమానముగాజూతును. లక్ష్మీదేవియును క్షీరసముద్రజాత, తులసీయును ఉ
త్తరతీరమందు జన్మించినవాడుగాన ఉభయులకు సహోదరీభావము.

శ్లో॥ ఇతితస్యై వరం దత్వా తులస్యై వరమేశ్వరః । తత స్తాం
తులసీంభక్త్యా శాఖానకశరావృతమ్ । వాస్తాభ్యాంశం తమాభ్యాంచ
హ్యుపస్సృశ్యాదరాద్ధరిః । చక్రపాణికరస్పర్శా త్పురూపాసాబభూవహా ।

తా॥ ఇట్లు తులసీకి వరమిచ్చి లక్ష్మీదేవి పెంమిటి అనే శాఖలతో గూడిన
తులసీని సుఖకరమైన తిసదేవాలతో తాళెను. చక్రహస్తాని మాస్తస్సగృవల్ల ఆతులసీ
శోభింపరాపయెద్యును.

శ్లో॥ సాధూత్వా తులసీసాధ్వీ నారీయావగుణాన్వితా । సత్త్వాం

ఘృవకకజంసార్వా ద్విష్టో నృస్యమహాలృతః । అథ సా ప్రావ శీఘ్రిణ
వ్యాచ్యుతాంశి మఘావిహః ।

తా॥ ఆతులసి యాపసుణాన్వితయైన శ్రీయాయేను. తిలుతార మహాత్ముడైన
మాధవుని పాదారవిందములకు నమస్కరించి శ్రుమగా గోదందాంశమునుబొందెను.

శ్లో॥ ప్రఖ్యాతై ర్భగవా న్నశ్చ తులసీం లోకపావనీం హిరా
య నర్వలోకానాం మమహ్యాణాం దురాత్మనామ్ । స్థావయామానతాం
దేవీం మాయావీ జగదీశ్వరః ॥

తా॥ తిలుతార భగవంతుడగును, మాయావియు, జగదీశుడగునునయిన లక్ష్మీ
నారాయణుడు లోకపావనియైన తులసిని దురాత్ములయిన మనుష్యులకొలకు ప్రిభ్యా
తిగా స్థాపించెను.

శ్లో॥ కృష్ణస్య వామనాస్తేన స్పృష్టాయాతులసీశుభా । తత్సా
ర్వగతకాఖాను కృష్ణవర్ణాబభూవసా ।

తా॥ కృష్ణుని వామనాస్తయచేత నెచ్చట స్పృశించబడినదో ఆపార్శ్వమందున్న
కొమ్మలయందు కృష్ణవర్ణముగలదాయెను.

శ్లో॥ సాధవేత్కృష్ణవర్ణాభ్యా తులసీ లోకపావనీ । యత్రైవం
తులసీపార్శ్వ వివితాః క్షుద్రభూరుహః । ఆశ్రిత్య తులసీ మాపుః పవి
త్రంపరమంశుభం । తస్మాత్సాతులసీపుణ్య భువిసర్వత్ర భూరుహః ।

తా॥ ఇట్లు తులసి కృష్ణతులసియనిన్ని భ్యాశికెందెను. ఈ తులసీ పార్శ్వభాగ
ములందున్న వృక్షములును పవిత్రములయినవి. కాబట్టి భూమియందు తులసి కవిర్య
మైనదనియు, పుణ్యప్రదమైనదనియు కెప్పుడుదెను.

శ్లో॥ యత్ర స్థితాచ తులసీ భూమి న్నద్దురితావహః । తులసీం
కోమలాకారాం పుష్పాణా మతిమందరీం । లబ్ధ్వాతామథ విశ్వాత్మా
భక్తమాహాకృపాలయః ।

తా॥ ఈ తులసి యెచ్చట నివసించునో ఆభూమియు పాపహారిణి యగును.
మందరాకారి మయినటువంటిన్ని, సుమస్త పుష్పములకంటె మనోహరమయినదియు
నయిన తులసీపత్రమును గ్రహించినవీడ్ముట విష్ణువు తన భక్తుడయిన నిర్విజయతో
నిట్లునియె.

శ్లో॥ త్వం భుంక్ష్యేతః పరమిహ మా మత్సర్వ్య విధానతః ।
ద్వాదశ్యాం బ్రాహ్మణే స్సార్థం మాకుర్వత విలంబనమ్ ।

తా॥ శిష్యుడుగా నాపూజనుజేసి పిమ్మట బ్రాహ్మణసమారాధనము సంకల్పి
చేసి నీవును భోజనమును జేయుము. ఆలస్యము చేయకుము.

శ్లో॥ ఇత్సుక్తో జేవజేవేన పూజయిత్యా పురస్థితం । అహర్తే
రన్వయామాన గచ్ఛేషం స్వాత్మనేర్పయన్ ।

తా॥ విష్ణునిట్లువదించకా సర్వజిగురు పెంటలే తనకు కర్మక్షయై తనచుండర
జున్న భగవంతుని బూజించినవాడై మిగిలిన ప్రపంచమును తానస్వీకరించినవాడాయెను.

శ్లో॥ కృత్యైవం ప్రతినంపూర్తిం భగవాన్ గరుడధ్వజః॥ సవత్సీ
శేనభక్తేన సతులస్యా జనార్దనః । వశ్యతాం సర్వభూతానాం స్వధామ
ప్రయయా హరిః ।

తా॥ గరుడవాహనాకూఢుండయిన భగవంతుడు యీశ్వరముగా ఏకాదశీ
వ్రతమును పూర్తిజేయించి పిమ్మట తనతత్త్వరయిన సర్వజిగునిన్ని, అతని భార్యనును
కులసింహుతముగా గరుత్మంతునిమీద నెక్కించుకొని సర్వభూతములకు దశవమిచ్చుచు
నివాసస్థానమయిన తైకుంఠమునకు ప్రవేశించినవారైరి

(శ్రీగృత్స్నముడః । శ్లో॥ ఏవ మేకాదశీ బాతా హ్యశ్వమేధ ఫల
ప్రదా । ఏతత్తేకధితంబహ్నో యత్ప్రప్తంమాం మహామతే ।

తా॥ ఓ జహ్ను ! ఏకాదశీవ్రతము యిట్లు అశ్వమేధఫలప్రదమైనది. నీవు
నన్ను అడిగినవ్రతము ఏకాదశీజననమును ఏకాదశీ మహాత్మ్యమును సంపూర్ణముగా
జెప్పితిని

శ్లో॥ తథావ్వర్తంతనుఖదా మాఘే చైకాదశీ కుభా । య త్సు
క్తైకాదశీం మాఘే హ్యుపోవ్య కమలానశిమ్ । సమత్సర్వ్య విధానేన
బాగరాద్వై జనార్దనం । గోషయే త్సుఖమాప్నోతి సభవే దమ్యత
స్త్వయమ్ ।

తా॥ వస్తుతః ఏకాదశీవ్రతము నుఖదాయకమైనది. అందులో ఈ మాఘేకా
దశీ అర్చితం నుఖప్రదమైనదిగనుక మాఘశుక్ల ఏకాదశీయందు ఉపవాసమాచరించి

కాగరణమండి పూజరీకాక్షుని పూజించినవాడు ఇహమం దశకసౌఖ్యమొనగడదించి
దేహాంతమందు విష్ణుసాయుజ్యమును బొందును.

శ్లో॥ మాఘే మకరగే మాశ్వే యశ్చ కృత్తికాక్షిం నరః । ఉవ
శాన మకుర్వాణః సభవే ద్భ్రహ్మరాక్షసః ।

తా॥ మాఘమకరమందు కుద్ధ ఏకాదశియం దుకవాసమాచరించని మానవుడు
దేహాంతమందు బ్రహ్మరాక్షసుడగును.

శ్లో॥ ఏకాదశ్యాం మాఘమాసే మార్తాండస్యాదయే యథా ।
స్నాత్వా మాధవమభ్యర్చ్య దినారాత్రం హరేకథాం । యశ్చ శాంతి
హరేశ్చక్త్యా సభవే దచ్యుతస్వయమ్ ।

తా॥ మాఘేకాదశియందు మార్తాండోదయమున మాఘస్నాన మాచరించి గూఢ
పుని పూజించి దినారాత్రమును మాధవకథాశ్రవణ మాచరించిన మానవుడు విష్ణుసా
యుజ్యము బొందును.

శ్లో॥ ఏకాదశ్యా ముపాష్టైవం మాఘేఽస్మి న్నమశ్చరగే ।
ద్వాదశ్యామాచరేద్దిపైః పారణ్యాంతు వరేహని । సదస్య సమభాగీ
స్యా త్కిమన్తై ర్భవమభావనైః ।

తా॥ పాపనాశనమయిన మాఘమందు ఏకాదశ్యుకవాస మాచరించి మఱువా
డు ద్వాదశివాడు కాగ్రహణులతోగూడా పారణ సలిపినవాడు వారికి సమభాగి
యగును. ఇంకను విష్ణుని చిత్తుడగినదిలేదు.

శ్లో॥ ద్వాదశ్యాం మాఘమాసస్య సవత్సాం గాం ప్రయచ్ఛతి ।
విప్రాయ శుశ్రీషీలాయ శ్రోత్రియాయ కుటుంబినే । భూదానం వర్త
దానంచ హిరణ్యం దానముత్తమమ్ । సాలగ్రామశిలాదానం తిలదానం
తద్భవచ । ఫలదధ్యన్న తాంబూల ముపవీరం సదక్షిణమ్ । యఃప్రయ
చ్ఛతిమాఘస్య ద్వాదశ్యాం భక్తిరత్పరః । ససర్వభౌమాధిపత్నమ్ । సా
ప్నోతి పరమంసుఖమ్ । అంతే విష్ణువక్షయాతి మోక్షతే విష్ణునాచిరమ్ ।

తా॥ ఇట్లు మాఘ ద్వాదశియందు మాధవప్రీతిగా దూడతోగూడిన పాడియా
వును శ్రోత్రియుడును, కథాశ్రవణశీలుడును, కుటుంబియునయిన కాగ్రహణునకు

కాశమిచ్చువాఁడును, ఈర్వాదశివాదే భూదాన, వస్త్రదాన, సీరణ్యదాన సాలగ్రామ
దాన, తిలదాన, ధూదాన, వధిదాన, అన్నదాన, తాంబూలదాన, యక్షోపవీతదాన
మొదలు సదక్షిణముగా జేయువారును, దేహాంతమందు స్వర్గమునుభవించి తిరిగిభూలోక
మందు జన్మించి చక్రవర్తులై ముఖమునుజొంది తద్దేహాంతమందు విష్ణులోకమును జొంది
అచ్చట విష్ణువుతోగూడ నిత్యానందమును జొందుదురు.

శ్లో॥ ఇతి తేకథిరంవివ్ర వ్రతం త్రైలోక్యపాపనం । వృచ్ఛత స్తవ
విప్రేంద్ర వరత్రచ ముఖవక్షమ్ ।

తా॥ బ్రాహ్మణోత్తమా ! నీ వదిగినవ్రతారము త్రిలోకపాపనమయిన వ్రత
మును నీకుఁ జెప్పితిని. ఇది విహితముమీకనుభవదము.

శ్లో॥ యదృదం శ్రుణ్వతే భక్త్యా వ్యాఖ్యాన మఘనారకం । నద్య
స్వపూతోభవతి నచావ్యంతే మారింవజేత్ ।

తా॥ పాపహానమయిన యీ కథను వినువాఁడు అప్పుడే కవిత్వమునై అంత
మందు విష్ణుపన్నిధి జేరును.

శ్లో॥ య శ్రుణ్వోతీక మధ్యాయం యోవాభక్త్యా మారేపురః ।
ననర్వసుఖమాప్నోతి వరత్రచ నసంశయః ।

తా॥ ఈ అధ్యాయమును హరిమందర భక్తితో వినువాఁడును, పఠించువాఁడును
ఇహమందనేక భోగమాలననుభవించి అంతమందు మోక్షమునుజొందును.

ఇతి త్రయోవింశోధ్యాయ స్సమాప్తః.

—॥ అథ చతుర్వింశోధ్యాయ ప్రారంభః ॥—

గృత్స్నమదః॥ శ్లో॥ భూయస్తే కథయా మ్యక్ష్య మాఘస్నానవ్ర
భావజం । ధీమతేశ్రద్ధదానాయ యోనవక్త్రపాణికి ।

తా॥ జహన్నా ! తిరిగి మాఘస్నానమహిమను జెప్పెదనువినుమా. బుద్ధిమంతుఁ
డైనవాఁడు శ్రద్ధాభువయినవానిఁ చెప్పనివాఁడు పొలికి బునఁబడును.

శ్లో॥ తస్మా త్తవాభిధాన్యామి శోభితమిచ్ఛోర్హ రేకథాం ।

మహాపాతకయుక్తోవా యుక్తోవాప్యవపాతకైః । మాఘవ్రతేనవిప్రేతైః
ముచ్యతేమానవోజవాత్ ।

తా॥ కాంచీ శ్రీనగరభాగ్యవతి కరూహాలాయత్తచిక్రుదవయిన నీకుఁ దెప్పె
దను. మాఘవ్రతముచేత మహాపాతకయుక్తుడగు ని, ఉపపాతకయుక్తుడగు ని, కిమి
మఱి పాతకముక్తుడగును.

శ్లో॥ యస్యచాజ్ఞానరూపైర్వం మహాపాపం దురానకం । ససత్త్వ
శృద్ధిమాయాతి ప్రజేదాస్మిన్ననుష్ఠితే ।

తా॥ ఈమాఘవ్రతనిష్ఠునకు అజ్ఞానమువల్ల సంపాదించిన మహాపాతకమును
సరించును.

శ్లో॥ అగ్రేవోదాహరణీహ మితిహాసం పురారణం । అజ్ఞానతో
మహాపాపా వురాకేదిద్దురాశ్రయాః । చక్రః కలి గదేశభా స్తద్వత్త్వా
మృతివిర్మయమ్ ।

తా॥ ఈ విషయముతో పురారణకథను చెప్పెదను వినుము. పూర్వముందు కలింగ
దేశములు కొందఱు అజ్ఞానమువల్ల మహాపాతకములను జేరిరి. ఆచరిత్ర వివరించినదిగాన
దానిని చెప్పెదను వినుము.

శ్లో॥ కశ్చిద్భాగ్యభోక్తీరదేవే సదైశ్వర్యసమన్వితః । దాసీభర్తృ
జనైర్భుక్త శ్శూరభాషాసంబాణభృత్ । సజాతిభిశ్చ దుశ్శీలైః బహుభిః
కరివారితః । సంప్రాప్యగమానారణ్యం నానాద్రుమలతాయుతమ్ ।

తా॥ కలింగదేశముందు బహు ధనసంయుక్తుడైన ఒక కిరాతకుఁడు గలఁడు.
కూరుఁడయిన ఆ కిరాతకుఁడు నిత్యము దాసీదాసవర్గయుక్తుడై ధనుర్పాదాని ఖద్గము
లను ధరించియుండువాఁడొకవాఁడు దుష్టులయిన తన జ్ఞాతులతో గూడుకొని అనేక
వృక్షములతోను, లతలతోనుగూడిన కొక మహారణ్యమును జేరెను.

శ్లో॥ సమృద్ధామృగయామాస శ్వవాగురికసాధనైః । బంధైశ్చ
తేవనైశ్చైవ పూర్తార్థైర్నచారణైః । ఖననైర్మృగమార్గేషు విచిత్రై
ర్ధ్వనిభిర్మునే । సారంగా మహిషా వ్యాఘ్రా భల్లుకా వారిణా
సపి । మృగా న్నానావిధా మాత్యా ఖగానపిసహస్రశః । ఇతస్తతో
భ్రమన్మారై వనాచ్చైవ వనాంతరమ్ ।

తా|| కాఁడు కుక్కలతోను, కాగుర మమృగములనుబట్టి పలులతోను, మృగములనుబట్టువారు. అరణ్యమును మృగములను పెదకను. యిట్లు పదికి బంధనముల చేతను, లేపనములచేతను (జిగురులేపనములచేతను) పూర్వోక్తములచేతను, గుల్మములయందు దాగుటచేతను, గొతులచేతను, మృగసంచారమార్గములయందు శాశాదిభిధ్వనులచేతనున్న, సారంగములను (యేనుగులను) దున్నుపోతులను, పెద్దపులులను, భిల్లూకము (వెలుగుగొడ్డు) లను, యిట్టలనున్న, అనేకమృగములనున్న, అనేకపక్షులనున్న జంపి పసమునుంది మఱియుక పసమునకు బోవుచు యిటునటు తిరుగుచుండెను.

శ్లో|| తదాశ్చిద్విజ్ఞోదిష్యా మార్గశ్చాంతోమహావనే | సగచ్ఛన్నాతవక్త్రాంత స్సన్నానార్థీ నర్మదాజలమ్ | ఆరోశ్యాథ పటచ్ఛాయాం నద్య శ్చాంతావహారిణీ | యావదార్తి నివృత్తిస్సన్య తావ దత్రోవ విశ్యచ | పునర్గంతుమధోద్యుక్తం విప్రం వేదాంతపారిగమ్ |

తా|| అంతలో దైవపశున వేదాంతపారిపారిపారీణుడైన ఒక బ్రాహ్మణుఁడు అరణ్యమార్గమునబోవుచు మార్గాయానమును జేసి అతఃపశు (యేండ్) చేత అలసినకాఁడై అచ్చటనున్న నర్మదాజలమందు స్నానమాచరింపదలచి స్నానముజేయుటకు శక్తిలేక శ్రమనివారిణీయైన మట్టిచెట్టు నీడనుజూచి కొంతకాల మచ్చట విశ్రమించి ఆయాసము పోగొట్టుకొని తిరిగి వెళ్లుటకు ప్రయత్నించెను. ఇచ్చట నర్మదాజలమందు స్నానమాచరించి పటచ్ఛాయయందు విశ్రమించి కాఁడను అర్థమును కొందఱు చెప్పచున్నారు. 'పునర్గంతుమితి' తిరిగి వెళ్లుటకు యత్నించెనని చెప్పటచేత పునర్గతుపమనఁగా మార్గగమనమని అర్థమును నిశ్చయించి యిట్లు చెప్పచున్నారు. స్నానార్థీ అను పదమునుబట్టి స్నానేచ్ఛ పచ్చుచున్నది గాని స్నానసమాచరింపఁగా ప్రాప్తమగుట లేదు గనుక స్నానాచరణఁగోఁట ఆయాసముగోఁటకు పటచ్ఛాయాయందు విశ్రమించెనని కొందఱు వదించుచున్నారు.

శ్లో|| వ్యాధోయం కూరయాదృష్ట్యా నాన్ముగై స్తం ప్రపిడ్యతే | నిర్వాణీనంజహారాను పస్త్రాదీనిద్విజన్యచ | తపాసహాచ్ఛ్రీరదండ తక్షపాలం కమండలుం | అనన్వాత్యోథతింభూయః ప్రాప్రవీదతి అంమునే |

తా|| అంతలో కూరయడయిన కిరారికుఁడు సతవహుడై అబ్రాహ్మణుని వద్దకు వచ్చి అతని వస్త్రములను, పాదకలను, ఛత్రమును, దండమును, తక్షమాలను, కమండలము మొదలయిన సమస్త వస్తువులను దొంగిలించి యింకా బ్రాహ్మణునితో నిట్లనియె.

శ్లో॥ దేహీమీ గోపితం విత్తం నోచేత్తద్దేన ఘాతయేత్ । తేన
త్యక్తః పునఃప్రానా వ్యాధం క్రూరమతిం మూనే । స మయా గోపితం
ద్రవ్యం సచా వ్యల్పధనంహి యత్ । దరిద్రస్య మమేదానీం కుత్రతిష్ఠతి
వై ధనమ్ ।

తా॥ ౧. బ్రాహ్మణుడా ! యింకా దాచిసామ్మ నిమ్మ - అట్లుగానిచో
నిన్న కత్తిచేత చంపెదనని కిరాతికుడు పలుకగా బ్రాహ్మణుడు క్రూరుడయిన కిరాత
కునితో నేనెన్నడును కొంచుమయినను ధనము దాచలేదు. దరిద్రుడనయిన నాకు
ధనమెట్లు సంభవించును. ౨. నావద్ద కొంచమైనను ధనములేదనిచెప్పెను.

శ్లో॥ ఇతీరితోధ విప్రేణ పాపాత్మా లుబ్ధకో వ్యాయం । ఖడ్గేన
తచ్ఛిరశ్చిత్వా సానుగైః ప్రయయాగృహమ్ ।

తా॥ ఇట్లు బ్రాహ్మణుడు చెప్పగా క్రూరుడయిన కిరాతుడు తనఖడ్గముతో
బ్రాహ్మణునిరము తుగించి పరివారసమీతుడై తనగృహమానకు వెళ్లెను.

శ్లో॥ సురావః కష్టజన్మాసౌ సురాం వ్రీధిదినే పిబత్ । వథాచ
చోరపృత్త్వా సౌ సర్వమార్గైషు సంతతమ్ । పట్టణా ద్యుప కూలేషు
గ్రామే వ్యసేషు భీరుషు । చోరపృత్త్వా హర ద్ద్రవ్యం వ్యాధోయం
ద్రవ్యతస్కరః ।

తా॥ కష్టజన్ముడైన కిరాతుడెట్లు వ్రీధిదినము కల్లుత్రాగుచు మార్గచోరుడై
సర్వమార్గములయందును, పట్టణప్రాంతములయందును, భయపడు గ్రామములయందును
చోరపృత్తిచేత చాలా ద్రవ్యమును హరించెను.

శ్లో॥ ఏతాదృశస్య వ్యాధస్య అసీ త్రావత్రయం మహత్ ।

తా॥ ఇట్టి కిరాతునకు కొంతకాలమునకు గొప్పకాపత్రయము గలిగెను.

శ్లో॥ వ్యాధంతంప్రతిపద్యాధ కశ్చిత్స్వర్ణావసారకః । స్వర్ణ కారః
క్రూరమతి స్సాన్వత్మపోషణ లంఘటః ।

తా॥ బంగారమును హరించువాడును, క్రూరుడును, అశ్మపోషణపరాయణుడ
గును నగు నొక స్వర్ణకారుడు (ఐసారిగాడు) కిరాతునిదగ్గి యిది తీరెను.

శ్లో॥ కిరీటకటకాదీనాం నిర్మాణసమయోనిశం । ఉపయానేకకుశలః
స్వర్ణప్రతిదిన హరణః ।

తా॥ వాఁడు అనేకోపాయశీలుఁడు గాన శ్రుతి దినమందు కిరీట కటకములు
మొదలయిన భూషణముల నిర్మాణ సమయమందు బంగారమును హరించుచుండెను.

శ్లో॥ బ్రహ్మశ్రీయవైశ్యానాం కూద్రాదీనాంతైవచ । సర్వా
లంకారనిర్మాణై ర్వాహర చోరవృత్తినా ।

తా॥ బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వైశ్య కూద్రాదుల కలంకారములనుజేయుచు చోర
వృత్తిచేత బంగారమును హరించుచుండెను.

శ్లో॥ వ్యాధేన తిర్క్కురజ్జేన యద్వృత్తం నిన్యవానరే । తత్సర్వం
ప్రతిపగ్రాహ సవిశ్రయవిచక్షణః ।

తా॥ కిరాతుఁడు దొంగతనముచేత నిత్య మెంత సంపాదించునో దానిసంతయు
వాఁడు నిక్రియార్థము తిసికొనుచుండెను. అందు తాను కపటముచేత లాభమును
నొందుచుండెను.

శ్లో॥ స్నేహా వివర్ధకే తాభ్యాం లుబ్ధక స్వర్ణకారయోః ।

తా॥ ఇట్లు క్రయవిక్రయములచేత కిరీట స్వర్ణకారులకు స్నేహ మభివృద్ధిగా
జుండెను.

శ్లో॥ కశ్చిచ్ఛూద్రాథమస్తస్మిన్ కామాంధః కూరమానసః ।
విత్తపాహీనధర్మజ్ఞః పరశ్రీరతిలాలసః ।

తా॥ అచ్చట కామాంధుఁడును, క్రూరచిత్తుఁడును, ధనవిలతుఁడును ధర్మపాహీను
ఁడును, పరశ్రీలోలుఁడునునగు నొక కూద్రుఁడుండెను.

శ్లో॥ గతే తత్ప్రేరే న్వర్గం తస్యభార్యా కుడిస్మితా, యాపాధ్యా
సా వికాలాక్షి దుశ్శీలా వ్యభిచారిణీ ।

తా॥ కాసితండ్రి తనిపోయినతఱువార పాండర్యవతియు, కుచిస్మితయు, వికాల
లోచనయు నయిన తల్లి దుశ్శీలయు వ్యభిచారవృత్తిలదారును.

శ్లో॥ కదాచి నిష్కృపాహిత్యా కృష్ణపక్షాప్తమీదినే । కారా

జారగృహం గత్వా సాధకారేణ్యవేత్సవి । ప్రతీక్షమాణా జారం సా
జారోనాగాచ్చ తద్దిన ।

తా॥ ఒకప్పుడు ఆజారణి కృష్ణపక్షాష్టమిదినమందు కామచ్చచేత జారునిగృహ
మునకు వెళ్ళి అచ్చట చీకటిలో జారునిరాకను గోరుచు యుండెనుగాని అనినమందు
జారుడు రాలెడు.

శ్లో॥ తదా తస్మిన్ దినే రాత్రౌ సుతోస్యాః కాముకో మునే ।
వృత్త్యా యయో తత్సఖత్వాత్ ధ్యాంతాగారేచ నిద్రితో ।

తా॥ అప్పుడారాత్రీ దినకొడుకును కాముకుడై దీనిజారుడు తనకున్నేహితు
డగుటచేత జానియింటిపద్ద తనకు యధేచ్ఛాసంభోగము కలుగునని దీనిజారునియింటికి
వెళ్ళి యిదియున్న చీకటిస్థలమునకే తానువెళ్ళి పయండెను. ఇట్టిదృఢును కొంతరదపు
నకు నిద్రించిరి.

శ్లో॥ ఏకాకీ మథ హస్తాభ్యాం సంస్పృశ్యారోక్య కాముకః ।
కామాంధోపినుహంధేచ కామాలింగానుభూయతి ।

తా॥ ఇట్లు నిద్రించిన కుడుకుడు కొంతనేపటికి లేచి తనజారణి వచ్చినదేమో
చూతునని చేతులతో యిటునటు తాకిచూచెను. తాకగా ఒక స్త్రీ నిద్రించియుండెను.
అంధకారమగుటచేతను, కామాంధుడగుటచేతను, తాను తల్లియని తెలిసికొనక దాని
కాలింగనముజేసికొని సంభోగము జారంభించెను.

శ్లో॥ సాజారమితీనిశ్చిత్త్య గతనిద్రా సుతేనచ । కృత్వా లింగన
మప్యేషా హ్యన్యోన్యం క్షణి కేనుభే ।

తా॥ ఇంతలో జారాగమన ప్రతీక్షణియైన ఆది నిద్ర లేచి రతిసౌఖ్యమును
జూచి తెలిసికొనజాలక తనతో సంభోగించువాడు తన జారుడేనని నిశ్చయించి
తానును కుడుకుని అలింగనము జేసికొనెను. ఇట్లువులు క్షణికముఖముకొలుకు యింత
పని పరిపరి.

శ్లో॥ సాపి రేతో విసర్గాంతే హిత్వా లింగన మూశుచ । విచార్య
మాణేన్యాసి తస్మాదానంతరదుఃఖతా ।

తా॥ తాడు యిట్లు సంభోగించి రేతస్సు వదలగానే అలింగనమును విడిచి

యిది మోక్షరని విచారించగా తన కల్మషయ్యెను. అనియే కుమారుడని తెలిసికొని దుఃఖించెను.

శ్లో॥ భౌతరం పితరం పుత్రం మనుజం శిష్యమేవహా । ఏకాంత సమయే శ్రీకాం యోగిన్ద్రవతి సర్వదా ।

తా॥ ఇహూ ! వినుచు. శ్రీల శాంతమందు అన్యనుగాని, కండ్రినిగాని కుమారునిగాని, తమ్మునిగాని, శిష్యునిగాని చూచినయెడల యోని ద్రవించును.

శ్లో॥ శ్రీయ న్నస్సాక్షకకర్తా దేకాంతేనకటస్థిరం । యంతమా లింగవిషయై ర్శోక్తంసంజాయతేమతిః ।

తా॥ కాణ్టి శ్రీలు తమశాంతమందు భ్రమలు లభించినయెడల కామో దేశమును ఆభ్యుపాసన సమర్థులుగాక కానినో ఆలింగనపూర్వకముగా సంభోగముచేయి నవోగింతురు కాణ్టి భార్యభర్తలు గానివారయిన శ్రీభ్రమభక్తుఁడను రహస్య మందు కలియఁగూడదు.

శ్లో॥ తాదిచార్యాభిరేషు లోకభిక్త్యా మహామునే । సరత్ర భ్యాపితోకర్మ పరత్ర వ్యసనప్రదమ్ ।

తా॥ మాతాపుత్రులిద్దరు నట్లు తెలిసికొని. వెళ్లడించిన లోకము నిందింతు రను లోకభయముచేత అబాగుప్పితకర్మను వెళ్లడించలేదు. అయినను కరలోకదుఃఖము తప్పదు. ఈలోకముం దెన్నటికి తెలియకుండునుగాని సరకానభవ శుభయమందు పొత్తుమిచ్చువాడు పడునటుగురుగ్నాడు. తాతవ్వరస. శ్లో॥ అదిత్య చంద్రావనితో నలశ్చ ద్యౌర్ముమిరాపోహ్నాదయంయమశ్చ । అనాశ్చరాతిగ్నశ్చభేదసంధ్య భర్మశ్చ జానాతీసరస్వత్య త్తమితి॥ సూర్యుఁడు, చంద్రుఁడు, వాయువు, అగ్ని, ఆకాశము, భూమి ఉదకము, చిత్తము, యముఁడు, అహఃస్సు, రాత్రియో, ప్రాతస్సంధ్యయో, భర్మము, ఈ పడునటుగురు శ్రీపురుషకృత పుణ్యరాపములను జూచుచుండురుగాన ఆరాపమును చూచినయెడల లోకనింద సంభవించదుగాని సరకదాధ తప్పకగదా.

శ్లో॥ బహుధావ్వధ గన్నాతా వశ్చాత్మావముపాగతా । విచార్య గంగానలిలే నివత్యమరణంయయా ।

తా॥ కాని కానికల్లి అశేషవిధములుగా పరితపించి విచారించి గంగలో తడి మృతినొందెను.

శ్లో॥ గతభీరభపాపాత్నా వరస్త్రీ సంగలోలువః । నప్త పిత్రా
ర్జితేంద్రవ్యే వ్యాధభ్యున్మోః భవత్ప్రియ ।

తా॥ కనుగుడు భయమలేక సంచరించుచు నిత్యము వరస్త్రీ సంగలోలువఁడై
యుండెను కొంతకాలమునకు పిత్రార్జితభవమంతయు నశించగా పూర్వోక్తిరాకునకు
పిరియభ్యున్మోః చామెను.

శ్లో॥ యదు క్తం లుబ్ధకేనాసా తచ్చ సర్వం నిరంతరం । తృప్త్యర్థం
ముక్షరస్యేవం దురాత్మా గురుతల్పకః ।

తా॥ మాతృసంభోగ పరిమేదితుడయిన ఆదురాత్ముడు కానివద్దనే ఉదర
పోషణార్థమై రాకుడు చెప్పిన పనులన్నిటిని జేయుచుండెను.

శ్లో॥ తిష్ఠయ్యవ్యాధముఖ్యేషు మహాపావకృతాత్మను । కశ్చి ద్వి
శృంఖలోనామ విప్రీర్తజ్జేశసంభవః । వృద్ధిహీనో వ్యాధమేకం నమా
శ్రిత్యాత్మపోషకః । అజగ్రమన్యనికటే ప్లుపాసీనోఽతుచిర్ద్విజః ।

తా॥ ఇట్లు బ్రహ్మచారి, మనర్థస్థియి, గురుతల్పగామి, మగ్గులును కలిసి
మహాత్మాకామతో మన్నంతలో ఆదేశస్థుడయిన విశృంఖలుడను నొక బ్రాహ్మ
ణుడు వృత్తికూన్యఁడై ఆత్మపోషణకొఱకు యీరాకుని ఆశ్రయించి వీనిని సేవిం
చుచు అపనికుఁడై వీనివద్దనే నిత్యము నివసించియుండెను.

శ్లో॥ సంత్వజ్య కాలకర్మాణి స్నానాదీని నదుర్మతిః । తత్ప్రసా
దార్థకామన్యః నిర్వం తస్యానుగోధవమ్ ।

తా॥ ఆదురాత్ముడైన బ్రాహ్మణుడు స్నానపంథ్యాది కాలమలయందును,
రాతానుగ్రహమును పరిత్యజించుచు నిత్యము కానికి అనువర్తనఁడైయుండెను,

శ్లో॥ పూర్వాహిత్యేనమార్గేణ పుణ్యాకాలే వ్యయం ద్విజః । వ్రతి
గృహ్య తేనదత్తం తథాతత్పార్శ్వవర్తిభిః ॥

తా॥ బ్రాహ్మణుడు ఆరాతకలందటికి పూర్వాహితుడై పుణ్యకాలమలయందు
ఆరాతకు లందఱివద్దను దానములు పుచ్చుకొనుచుండెను.

శ్లో॥ సంసర్గమితిర్వైర్విప్ర విప్రోయం వత్సరద్వయం । బ్రహ్మఘ్నాన

సురాపేన స్తేయినాచారిపాతినా । గురుతల్పగదుష్టేన సర్వపాపాధికే
నచ । ఏతైర్గుంసర్గతైర్నన్య మహాపాతకవంచకమ్ । బధూవవశ్చాత్తద్రావి
ష్ట్యం సకలంవిలయంయయా ।

తా॥ ఇట్లు బ్రాహ్మణుడు రెండుసంవత్సరములు వాటితోనుండెను. ఇట్లు
బ్రాహ్మహంతతోను, సురాభునితోను, సువర్ణస్తేయితోను, గురుతల్పగామితోను, సరి
సర్వమాచరించినందున పంచమహాపాతకములు పంధవించెను. తఱువార బ్రాహ్మణేజనుం
డయు నశించెను. ఇందులో బ్రహ్మహంతయు, సురాభుడును, కిరాకుడు, సువర్ణ
స్తేయి (బంగారమును దొంగిలించువాడు) గురుతల్పగామి, కూద్రుడు, తర్సంసర్గ
బ్రాహ్మణుడు యిట్లు పంచమహాపాతకులు కలిసిరి. (శ్లో॥ బ్రాహ్మణోచ సురాశక్చ
స్తేయీచగురుతల్పగః । మహాపాతకైస్తైస్తే తర్సంసర్గకుపంచనుః ॥)

శ్లో॥ మహాపాతకసంసర్గ దోషేణాన్యద్విజన్యవై । బ్రాహ్మణ్యం
సకలంనష్టం నిశ్చేషేణ ద్విజోత్తమ ।

తా॥ ఓ బ్రహ్మణా ! యీ బ్రాహ్మణునకు మహాపాతక సంసర్గదోషముచేత
బ్రాహ్మణ్యమంతయు నిశ్చేషముగా నశించెను.

శ్లో॥ మహాపాతకభిస్సార్థం దినమేకంతుయోద్విజః । నివసే త్సా
దరంతర్న తస్మాదాద్యై ద్విజన్మనః । బ్రాహ్మణ్య తురీయాంశో నశ్య
త్యేవ నసంశయః ।

తా॥ ఎవ్వఁడు మహాపాతకులతో ఆదరముతో నొకదినము సంసర్గమాచరించునో
అట్టి బ్రాహ్మణునకు పుణ్యములో నాలుగవభాషము అప్పుడే నశించును.

శ్లో॥ ద్విదినంసేవనాత్సర్పా చ్చయనాననభాషణైః । భోజనా
త్సహవంక్తాచ మహి పాతకభిర్మునే । ద్వితీయభాగో నశ్యేత బ్రాహ్మ
ణ్య నసంశయః ।

తా॥ రెండుదినములు మహాపాతకులతో సాంగత్యమాచరించిన అనఁగా వాటిని
సేవించుటవలనను, నాకుటవలనను, వాటితో శయనించుటవలనను, వాటితో సహ
కూర్పుండుటవలనను, వాటితో సంభాషించుటవలనను, సహపంక్తియందు భోజనము
చేయుటవలననున్న ద్వితీయభాగము బ్రాహ్మణ్యము నశించును. అనఁగా బ్రాహ్మణ్య
మందర్థము నశించునని తార్థము.

శ్లో॥ తిదినాచ్చ రృతీయాంశౌ నశ్యత్యేవ నదంశయః ।

తా॥ తూయదీపమాలు సాంగత్యయాచరించిన తూయభాగమాలు నశించును

శ్లో॥ చతుర్ద్వినాచ్చ తద్ధాశౌ విలయంయాంతిహిధ్రువమ్ ।

తా॥ నాలుగుదీపమాలు సాంగత్యయాచరించిన నాలుగుభాగమాలు నశించును. అనగా అంతయు నశించునని యర్థము. ఈచెప్పిన చాతుర్భాగము నిశ్చయముగా నశించును. ఇందులో సందేహములేదు.

శ్లో॥ అగ్రవరంతు రైస్సాకం శయనాననభోజనైః॥ తత్తుల్యపాతకే భూయా నృహపాతకసంగమాత్ ।

తా॥ ఇంతకంటే వెక్కువతోదాలు మహాపాతకసంగము మాచరించి వారితోసహా శయనాననభోజనాదు లాచరించినయెడల వారితోసహానమయిన పాతకయాచరించిన వాడగును. అనగా యితఁడును మహాపాతకీయనఁబడును.

శ్లో॥ మృతస్సంయమిసీంప్రీవ్య నతస్సాన్ననివరణతే ।

తా॥ ఈపాపి చచ్చి యమలోకముజేరి అచ్చటనుంచి తిరిగి రానేరడు.

శ్లో॥ జ్ఞానాజ్ఞానకృతానాంచ పాపానాం క్షుద్రకర్షణాః ప్రియ శ్చిత్తాంతరంప్రీక్షం మన్వాద్యైస్సృణ్విభిస్సృణ్విత్ । వివ్రహత్వాది పాపస్య జ్ఞానేనైవకృతస్యచ । విచార్యమాణే మునిభిః ప్రాయశ్చిత్తం నచోదితమ్ ।

తా॥ జ్ఞానాజ్ఞాన సంకలితముగా జేయఁబడిన క్షుద్రకర్షణములకు మన్వాదుల చేత ధర్మకాత్త్రమందు ప్రాయశ్చిత్తము విధించబడి యున్నది గాని జ్ఞానముతో జేయఁబడిన వివ్రహత్వాది మహాపాపములకు ప్రాయశ్చిత్తమెచ్చటను చెప్పబడలేదు.

శ్లో॥ జ్ఞానో యశ్చైతరం పాపం మహాదవ్యల్పమేవచ । తద్దుష్ట్యా క్రమసోధూయః సభూమా బ్రహ్మరాక్షసః । బ్రహ్మకల్ప సహస్రాంతే నివృత్తిస్తస్యవిద్యతే ।

తా॥ జ్ఞానముతో జేయఁబడిన పాపము గొప్పదిగాగాని, స్వల్పముగాని, అపాప ఫలమును క్రమముగా అధరించి తఱువాత భూమియందు బ్రహ్మరాక్షసుడై సహస్ర బ్రహ్మ కల్పములుండిన పిమ్మటగాని ప్రాయశ్చిత్తము చెప్పబడదు.

శ్లో॥ అజ్ఞానతక్పరింపాపం మహాదవ్యల్పమేవహా । ప్రియశ్చ
తాదిభిస్తూర్ణం వశ్చత్రాపనశుద్ధ్యతి ।

తా॥ అజ్ఞానముతో కలుపుచున్న పాపము గొప్పదిగాని, తొద్దిదిగాని, వ్రాయ
శ్చిత్తముచేరిన, పశ్చాత్తపముచేరిన శుద్ధినిబొందును. తక్పతక్పమునగా పాపము
జేసినతఱువార విచారించి అయ్యో నేనెందుకిప్పుడీ పాపముచరించితో దైవమా, యిం
కెన్నటికిని యిట్టిపాప మచరించను. నాకు బుద్ధివచ్చినది ఈదోషము నివారించుమా
గోవిందా యని ఆచురించుట.

శ్లో॥ ప్రోపవాసనియమైః కృచ్ఛ్రచాంద్రాయైస్తథా । సరః
పాపైర్విముచ్ఛ్యతి గంగాస్నానవరో యథా ।

తా॥ అట్లుగానే ప్రాంతములచేరి, అపవాసములచేరి, అగంతఃసాధనములయిన
నియమములచేరి, కృచ్ఛ్రములచేరి, చాంద్రాయణములచేరి మనుజుడైన గంగాస్నాన
పరుడైనచే పాపము ముడగును. కృచ్ఛ్రములు పాదకృచ్ఛ్రము, అర్థకృచ్ఛ్రము,
తప్తకృచ్ఛ్రము మొదలయిన అనేకప్రకారములుగా నుండును. ఇట్లే చాంద్రాయ
ణము అనేవిధములు. జాటివిస్తారము ధర్మకాస్త్రములందు జూడిదెగిరివి.

శ్లో॥ సోవిపర్షద్వయన్యంతే బ్రహ్మసా వ్యాధప్రేరతిః । దివ్యో
గ్రామాంతరింగచ్ఛక ర్దువ్యాధోదితింవచః ।

తా॥ అబ్రాహ్మణుడైట్లు కిరాతునివద్ద రెండుసంవత్సరములుండి దైవవశమున
నోకాడు కనిమిద కిరాతుడు పంపగా మఱియుఁ గ్రామమునకు వెళ్ళెను.

శ్లో॥ దదర్శ కంచి ద్విప్రేంద్రం నామ్నా వీరవ్రతా వ్యాయం ।
రుద్రాక్షమాలాధరణం భస్మాద్భాళితవిగ్రహమే । కృష్ణాజనాంబరధరం
కుశపాణం కృపాకరం । చరింతం పుణ్యతీర్థాని ముక్తిదాని మనీషిణాం ।
వదంతం విష్ణునామాని కృష్ణనారాయణేతచ ।

తా॥ వెళ్ళి అచ్చట రుద్రాక్షమాలను ధరించినవాఁడును, కిరీమంలయు వీధూ
తిని బూసుకొనినవాఁడును, కృష్ణాజనమసుధరించినవాఁడును, దర్భపాణియును, దయా
పంతుఁడును, విద్వాంసులకు ముక్తిప్రదములయిన పుణ్యతీర్థముల నేమిచువాఁడును,
“కృష్ణానంతముమీందు మారాత జనుల సుధాప గోవింద । కృష్ణ కిరీమ రాముని విష్ణు
లక్ష్మీనారాయణ సరిసంహ” అప్రకాశముగా విష్ణునామముల నుచ్చరించువాఁడును
వగు వీరవ్రత నామధేయుఁడైన నాక బ్రాహ్మణోత్తమని జూచెను.

శ్లో॥ తంవర్తకమ్య పాపాత్మా నమస్కృత్య ద్విజాధమః । తస్యా
గేభిముఖ స్థిత్యా తూష్ణం బద్ధాంబలిర్మునే ।

తా॥ చూచి పాపాత్ముడైన బ్రాహ్మణాధముడు అతనికి ప్రదక్షిణమాచరించి
నమస్కరించి బద్ధాంబలియై అతనికనుగుణానిలచి యూరికుండెను.

శ్లో॥ తం దృష్త్వాధ ద్విజశ్రేష్ఠో బ్రహ్మతేజో వివర్జితం । విస్మితః
ప్రత్యువాచేదం కోధనాః కుత్రిగచ్ఛసి ।

తా॥ ఆబ్రాహ్మణుడు బ్రహ్మతేజోవిహీనుడైన విశ్వుంఖలబ్రాహ్మణాధమాని
చూచి ఆశ్చర్యమొంది నీవెవ్వడవు. యచ్చటికినోయదవని అడిగెను.

శ్లో॥ ఇత్యుక్త సేనసోప్యాహ బ్రహ్మణోహం మహామతే । జీవ
నోసాయరహితో వ్యాధపార్శ్వవసామ్యుతః ।

తా॥ విశ్వుంఖలుడేమటనుచిని మహామతావా, నేను బ్రాహ్మణుడను. నాకు
జీవనసాహాయములే ఒకరాకునివద్ద చేరితిని.

శ్లో॥ ఇతితస్య వచస్పూర్త్యా విస్మితః పాత్రవారిణా । సంమృజ్య
సత్రిత్రైవ ధ్యాయానఘటికాద్యయమ్ । ప్రత్యువాచాథవిప్రేంద్రో
బ్రహ్మతేజోవివర్జితమ్ ।

తా॥ వీంప్రతుడేట్లు విశ్వుంఖలశాశ్వతాను చిని ఆశ్చర్యమొంది । మందలూద
కముచేత నేత్రములు కుడుచుకొని రెండుకుడియలకాలము ధ్యానించి చూచి బ్రాహ్మణ
తేజోవిహీనుడైన విశ్వుంఖలునితో నిట్లనియె.

ఇతి చతుర్వింశోధ్యాయ స్సమాప్తః.

—! అథ పంచవింశోధ్యాయ ప్రారంభః !—

వీరప్రతాపవాచః శ్లో॥ త్వదాయూత మిథుం నర్వం ప్రవక్ష్యేహం
ద్విజాధమ । శ్రుణుత్వంసావధానేన యస్మయాగదితం ద్విజ ।

తా॥ వీర బ్రాహ్మణాధమా ! నీ నమస్తపాపములను తెప్పెదను. సావధాన
పై వినుము.

శ్లో॥ స్వామీ తవాఘ కర్తాహ బ్రహ్మఘ్నః ప్రాణహింసకః ।
మరావకురదీర్షిప్రః స్వర్ణస్తేయాదవావశ్మతీ । తత్తఖర్షస్వర్ణకారోఘా
త్పదాస్వర్ణావహరకః॥ తయోరాసీత్పథాకూఢః కశ్చిద్వైగురుతల్పకః ।

తా॥ నీ ప్రభువు పాపకరణ, బ్రహ్మహంఠ, మరాచానుడు, స్వర్ణనైయాది
పాపకరణ. తానిమిత్రుడు కంసారి. నింఠరము బంజారము హరించువాడు, వీరద్ద
రికి తల్లితో సంభోగించు నొక కూద్రస్తేహితుడుగలడు.

శ్లో॥ తేహంసంసర్గతేనవ్త్వం త్వదేనాబ్రహ్మవర్చసం । తేభ్యస్త
త్రిగుణంసావ మాసీదత్యంతదుస్సవామి ।

తా|| తారితో సాంగత్యమాచరించుట చే నీదేహమందు బ్రహ్మపర్వము నశించి
నది. ఇంలే గాదు. తారిమిద్దుఃసాపము నీకు సంక్రమించినది కాబట్టి నీసాపము చాలా
దుస్సహమైనది.

శ్లో॥ మహానాదరతైశ్చైవ కృతైర్వాచోవహరితైః । బలాత్స్వ
భావాద్భైవాద్వా కృతైర్భాత్రభాషివా । ఉర్భనస్పర్శనాలాపైః సంసర్గం
యోగ్యుణంచరేత్ । సోపిరత్సావమశ్నాతి వినావైదర్భపాణినా । అభా
షీతంయదాతైస్తు గృహీత్యాకుశమంజసా ।

తా|| ఎవ్వఁడు బలవంతముచేర గాని, స్వభావముచేర గాని, దైవవశమువలన గాని, అర్థలాభమువలన గాని, మహాపాతకోపపాతములతో దర్శన స్పర్శ నాలాకముల నాచరించునో నాఁడు రక్షుల్య పొలికియగును. ఒకవేళ వారితో సంభాషింపవలసిన కార్యముండినయెడల పొస్తమండు కుఁలనుంచుకొని మాట్లాడినయెడల ఆపాపము లం టవు. అట్లుగాదని పాపసంబంధము రక్షుదు.

శ్లో॥ సశయ్యాలావసంస్పర్శా ర్త్య-భాలావభోజనైః । తేభ్యః
సంసర్గకర్తృణాం కఃపాపంగదిరంక్షయః ।

తా॥ అట్టి మహాపాఠశాలతో కలిసి కయినాననభోజన స్పర్శకాలాపమాల నాచరించువాని పాదములు బాష్పపాత్ర యైవ్యంబు సమర్థుడగును. అట్టి సంస్కర్తపాఠశాల మామనగరికాంచుటకు సమర్థులైవ్వరును లేరు.

శ్లో॥ తస్మాత్తవానీ త్వంసర్థే అవస్రం లుబ్ధకాదిభిః । నర్వయః
భాషణమేత్య తస్మింసర్థకరోభవాః ।

తా|| కాబట్టి కిరాతకలతో నీ వెల్లప్పుడు సాంబే మాచరించితివిగాన నీతో మాట్లాడగూడదు.

శ్లో|| బ్రహ్మహత సురావశ్చ నైయోచ గురుతిల్పగః | మహా పాతకినఃప్రోక్తా న్నత్సంస్కర్తృవంచమః |

తా|| బ్రాహ్మణుని పధించిలవాడు, కిల్లుత్రాగినవాడు, బంగారము నవహరించినవాడు, అగమ్యాగమన మాచరించినవాడు మహాపాతకులమఱియడుదురు. వీనితో సమావాసముజేయరాదు అయిదవ మహాపాపి.

శ్లో|| మహాపాతకినఃవంచ యః సంస్కర్తంచరేద్యది | జ్ఞానేనాభ్యాసమావన్న న్తంత్యజేషుత్యజంయథా | తమత్యక్త్యాధవత్తాస్త్వీం మునిర్వీరప్రతాప్సాయః |

తా|| ఈ పంచమహాపాతకలతో నెద్యడు లేతినీ సంస్కారాభ్యాస మాచరించునా వానిని చందాలునివలె దూరముగా విడువవలెను. జహ్న్నో! వినుము. వీరవ్రాతః డిట్లుపలికి యేమియు మాట్లాడకయిందెను.

శ్లో|| అథ ద్విజాధమోభీత్యా వశ్చాత్తాపేనరంమునిం | ప్రకంపితతనుర్భూత్యా ప్రత్యువాచపురస్థితమ్ |

తా|| అనంతరమా విశ్వంఖల బ్రాహ్మణాధమః పశ్చాత్తప్తృడై భయముంది కంపితకరీరుడై ముందరనున్న మునీశ్వరునితో నిట్లనియె.

శ్లో|| పాపీ మాం కృపయా బ్రహ్మణ దయాలో దీనవర్సల | కథంమే నిష్కృతిర్భూయాత్ పాపా ద్ద్వారతిరాదిహ | సర్వపాప క్షయకరం ప్రాయశ్చిత్తంప్రకల్పయ |

తా|| బ్రాహ్మణోత్తమా, దయానిధీ, దీనవర్సలా, నన్ను రక్షింపుము. నాకీ ఘోరమయిన పాపమువలన యెట్లు విముక్తిగలుగును. నాకు సర్వపాపక్షయకరమైన ప్రాయశ్చిత్తమును జేయించుము.

శ్లో|| ఉత్తీరితస్తత స్తస్య సర్వభూతదయానిధిః | మన్వాదిస్మృతిభిః ప్రోక్తం ప్రాయశ్చిత్తమునాచహ |

తా|| విశ్వంఖలుడెట్లు శోం గా నిని వీరవ్రాతః సర్వభూతదయాగువు నాకు

అతనియందు దయగలవాడై మహాది భర్తాత్మములతో చెప్పబడినవారయిన అతని ప్రాయశ్చిత్తమును తెప్పవోదంగను

శ్లో॥ త్వయాపాతకసంహర్త వంచనస్యావనుర్తమే । ప్రియశ్చిత్తప్రవక్ష్యామి తత్సమ్మగవధారయ ।

తా॥ విపాధిధమా । నీచే చేయబడిన మహాపాతక సంహర్తయైన వంచనమును పాతకమును ప్రాయశ్చిత్తమును తెప్పవను శ్రద్ధతో వినుము.

శ్లో॥ పాపాత్ ప్రతివదం నిర్మల శభాత్థానివర్వటా । గ్రామాద్దామాంతరం గత్వా ద్వాదశాబ్దం కృష్యాకృషే । భిక్షాన్న నితియాచిత్వా తద్భుక్త్వా ప్రతమాశ్రితః ।

తా॥ నిర్మలము పాపముల నుచ్చరించుచు తీర్థయాగ్ర శేయుచు, పరిశుద్ధిని గాగ్నిమునకు పెట్టుచు, పరిశుద్ధియింటికిఁబోయి భిక్షమును యాచించి తెచ్చుకొని భుజించుచు తన్నెందునువత్సరములిట్లు ప్రతివదమును సలుపుము.

శ్లో॥ తథాత్వంప్రతివదేషు మాఘే మకరగే రవా । ప్రయాగే మజ్జనంకృత్వా కురు మాధవదర్శనమ్ ।

తా॥ పరిశుద్ధి సంపత్సరము మాఘమాసమందు పరియాగయందు ప్రారంభింపవలయును ప్రయాగ మాధవుని దర్శించుచుండుము.

శ్లో॥ ప్రయాగస్మరణా న్ముక్తి ర్నవానే స్నానజంఫలం । మహాపాతకయుక్తోవా యుక్తోవా వ్యవసాతకైః । ప్రయాగ స్నానమాత్రేణ మాఘే మకరగే రవా । నద్వత్సృద్ధిమవాప్నోతి నాత్రకార్యావిచారణా ।

తా॥ పరియాగస్మరణముచే ముక్తి కలుగును. స్నానమువల్ల శేషిఫలము కలుగునని తెలియదు. మహాపాతకముగాని ఉపపాతకముగాని, మాఘ మకరముందు పరియాగ స్నానముచేరింపయెడల అప్రదేపవిభ్రుడగును. ఈవిషయమై విచారణచేయవలెను.

శ్లో॥ తస్మాత్ప్రత్యేషుతీర్థేషు ద్వాదశాబ్దానిరంతరం । తస్మాత్ప్రప్రయాగోహిత్యా నదా భిక్షాన్నజీవనః ।

తా॥ కాబట్టి నిరంతరముగా తన్నెందునువత్సరములు నియమముతో తీర్థాటనము చేయుచు నదా భిక్షాన్నమునే భుజించుచుండవలెను.

శ్లో॥ ఆదానంతేతథామథే స్వేకస్మిన్ వత్సరేపివా । మాఘే
మకరగేనూర్యే ప్రయాగస్నానమాచర ।

తా॥ చాడకాబ్ధిమలుగాని, లేక ఆరియందుగాని, లేక మధ్యయందుగాని, లేక
అంతమందుగాని, మాఘసంవత్సరమలుగాని, లేక ఒకసంవత్సరమలుగాని, ప్రయాగ
మాఘస్నానమాచరించును.

శ్లో॥ యద్గోభక్తిశ్చ శాల్యాద్యైః పశ్యాన్నంతైకమానకం । భక్ష
యిత్వాతతశ్చుద్ధి ర్నవనర్హంభవిష్వతి ।

తా॥ ఇట్లాచంది గోభక్తిక శాల్యాదులదేత పశ్యమయిన అన్నమును ఒకమాన
మును భక్షించిన తలుచాత పరిశుద్ధుడైన పగుడువు. ఇది విశ్వయము. శామాటనమ్మము.

శ్లో॥ ఇతితస్యవచశ్చుక్త్యా మునేర్వీరప్రతస్యచ । తథేత్యుక్త్వా
పునఃప్రాహ వీరగద్గదభాషణః ।

తా॥ ఇట్లు వీరప్రభునిమాట విని విశ్వంబులును అట్లే చేయుచునని గద్గదస్వర
ముతో తిప్పి యిట్లనియె. (అను కరిణశబ్దోయం.)

శ్లో॥ ఉవకారాయహిఖలు ప్రసాదన్మమహాత్మనాం । లుబ్ధక ప్ర
ముఖానాంచ మహాపాతకీనాంమునే । ప్రాణశ్చిత్తం ప్రకల్పాన్లక్ష్మ పద
మాం కరుణానిధే । య త్వయో క్తమహాతేషాం తత్రగత్వానివేదయే ।
ఉవకారాయసాధూనా మటనంధర్మదర్శనం । ఇత్యుక్త్వాపాదయోగ్యస్య
నివసాతముహుర్ముహుః ।

తా॥ మహాత్ములప్రసాదము లోలోపకారముకొలకగుచున్నది. కాకు ప్రాణ
శ్చిత్తమును తెప్పితిని కిరాతాజలకుడు ప్రాణశ్చిత్తమును విధించి చెప్పెను. ఓదయా
నిధి ! వానియందు దయయించి ప్రాణశ్చిత్తమును తెప్పితివేని మీరు చెప్పినపకారము
నేనప్రాయము లోలో చెప్పెదను. మీనంటి కజ్జలల ప్యాటనము లోలోపకారముకొల
కగుచున్నదిగదా, దయచేయుమని మాటిమాటికి వీరప్రభుని పావమునయందుబడిన.

శ్లో॥ తత్రస్తద్వచనాద్ధర్మా త్తం జగది నయానిధిః । యన్మయా
కథితం పూర్వం ప్రాణశ్చిత్తంతేవాఖలం । తదేవతేషాం తత్సర్వం పద
త్వంమావిశంబనమ్ ॥

తా|| తఱుకార వశనియట విని తయారువయిన వీరవ్రతుడు బ్రాహ్మణుడా! నీకుఁజెప్పిన ప్రాయశ్చిత్తమే నీ స్నేహితులకును విధించబడినదిగాన నీవు త్వరగాబోయి కారితోచిపి ఆట్లాచరింపుడు. ఆలస్యముచేయకును పోరామ్మనెను.

శ్లో|| తథేత్సుక్తాధర్మాణాం పాత్రవ్యక్తమయ్యచ | మునీంద్ర మబ్రవీద్భూతా విప్రోసా నయోరధరః |

తా|| విశ్వంఖణుడు అట్లేనని మార్గముతో మునీ! వ్రదక్షిణ సమస్కారములు గావించి తల వంచుకొని తిరిగి అడుగుచున్నాడు

శ్లో|| ద్వాదశాబ్దే వ్యక్తికాంతే ప్రాయశ్చిత్తాంతరం మయా | లింగతావ్యం మునిశేష్య బూహిధర్మా ర్థోదితా |

తా|| తన్నెందునుపత్సరములు గడచినతఱుకార వేదేమిప్రాయశ్చిత్తమాచరించ నలయును. ఏకర్షముల నాచరించవలయును శిష్యుడు.

శ్లో|| వ్యాజహరపున స్తంతు ద్వాదశాబ్దాంతరే తన | ప్రియ శ్చిత్తైనపూగవ్య ధర్మాంస్తైశ్చయోమ మామ్ |

తా|| ఇట్లు విని వీరవ్రతుఁడైట్లనియె. తన్నెందునుపత్సరములు గడచిన తఱుకార ప్రాయశ్చిత్తమాచర పరిశుద్ధుఁడనయిన నీకు అనష్టించదగిన ధర్మమును అశ్వదు చెత్వదును పోమ్మ.

శ్లో|| త చ్చైవ్యా గం నమగ్నత్వ నహాణా నిజాధమః | తగానువ్యాధవికటం తదేధ్యప్రాచానిగ్మయం |

తా|| కానిమ్మదాధమః దామాట విని నమగ్నరించి సతోషముతో తగా తునియొద్దనియొద్దకుబోయి విర్భయంతై మనిచెప్పిన స్వామిని వారినోడెచ్చెను

శ్లో|| మృత్యావేదయశంతస్యాః శశ్వాత్తానయాయుక్కుజే |

తా|| తిరగ సర్వకార కూడు లామాటకు విని భయమునుబొంది శశ్వాత్తాన మను బొంది.

శ్లో|| త్థీనావ్యాచాతుం వివ జన్మోద్గమ్యథిక్వధిక్ | పృథ్వ్యా నశ్యేషశ్శీలేషా నిగదే శుశ్చుద్ధయః | శర్మణా ప్రేరితధిసా ప్రయోగ స్సానతస్పిరః | మా ఘే మకరే నూర్యే వ్యాడశాబ్దం నిగదే |

మాఘస్నానప్రభావేన జర్మనా న్నాథవస్యచ । కుద్ధిమాపుస్త్రీయస్తేతు
కృతపాపై గృహద్భయైః ।

తా॥ తఱుకార తాగందఱు కేఱుకేఱుగా తీర్థసేవకబోయి నమస్త తీర్థమల
లోను స్నానములేసి కుద్ధులై దానిచేత ప్రయాగస్నానేచ్చరిగి నన్నెందు నింపత్స
రములు నియమముగా నిరంతరముగా ప్రయాగయందు మాఘస్నానమాచరించి ప్రయాగ
మాధవుని దర్శించి కారత స్వర్ణకార కూదురిలు మగ్గున మహాపాతకము క్షుతిరి

శ్లో॥ తత్సంసర్గకరోహ్యేషాం పంచమో బ్రాహ్మణాధమః । స్నాత
స్వర్వేషు తీర్థేషు ప్రథమః సంచరన్మువమ్ । ప్రాప్స్వ కాశీపురీం వత్సా
ద్రమ్యాం త్రైలోక్యపావనీం । మాఘే మకంఠే భానా ప్రయాగ
స్నానమాచరత్ ।

తా॥ తారి సాంగత్యమాచరించిన యీ పంచమపాతకీయగు బ్రాహ్మణాధమఁడు
నమస్తతీర్థమలందు స్నానమాచరించి ప్రాప్తమైన యామిని పరిక్రమించుచు క్రమేణ
త్రైలోక్యపావనియును, రమ్యమైనదియు నయిన కాశీపురిఁజేరి అచ్చట కొంతకాల
ముండి తఱుకార ప్రయాగఁజేరి అచ్చట మాఘస్నాన మాచరించెను.

శ్లో॥ సర్వేషామేవ తీర్థానాం యాతక్తి పావహరిణీ । మాఘే
ప్రయాగస్నానస్య సాతక్తి ర్మోక్షదాయినీ ।

తా॥ నమస్తతీర్థమలకుల పాతకాశనకత్తి యీ మాఘ ప్రయాగస్నానమాసక
చెప్పుబడినది. ఇంతేగాదు. మాఘప్రదకత్తియై యీ ప్రయాగకులదు.

శ్లో॥ ప్రయాగమజ్జనం కుర్వన్ మానమేకం నిరంతరం । భక్ష
యిత్యా సచితాన్నం గోగర్భగతతందులైః । ముష్టిత్రయమితంకృత్వా
తత్ర మాఘప్రసం చరేత్ ।

తా॥ ఒకమానంబునగాని, లేక యెల్లప్పుడుగాని ప్రయాగయందు స్నానమాచ
రించి పిమ్మట గోవుయొక్క గుదద్వారమునండి విశువఁబడు తండులములను మూఁడు
గుప్పెళ్ళు లెక్కబెట్టుకొని భక్షింపుచు మాఘమాసప్రసవము విధిగా చేసినవాఁడాయెను.

శ్లో॥ ఇత్యేవం చరతస్తస్య ప్రథమత్వంతకుస్తరం । వినిర్యయు
ర్ద్వాదశాబ్దా న్తత్ర పూజోభవద్ద్విజాః । తస్య రీరప్రవృత్తం పుణ్యం నైదిశా
రిణ్యవాసినం । సంప్రపావ్యథపరిక్రమ్య నమశ్చ పుణ్యగురుంముదా ।

శా|| ఇట్లర్థంత దుష్టవృత్తయన పన్నెండవశ్లోకములు జరిపి విశ్చంభ
లుఁడు పవిత్రుఁడై మెల్లగా నైకావస్థయందున్న వీరవ్రతునియొద్దకు వేరి ప్రదక్షిణ
నమస్కారము లాచరించి సంతోషముతో నుండెను.

శ్లో|| వీరవృత్తాంతంబువ్యాపారప్రణాతమాదరాత్ । వృష్టాన
తుశలంప్రీత్యా తివునర్వాక్యమబ్రవీత్ ।

శా|| వీరవృత్తుఁడెట్లు దుష్టవృత్తయనలిపి పవిత్రుఁడై వచ్చి పాదములందు బడి
యున్న విశ్చంభుని దయతోజూచి తననెత్తి త్నమెప్పత్తాంతమును అడిగి సంతోష
ముతో నతనితో నిట్లనియె. (దయతోజూచి అతనిచేత కుశలమును అడుగబడినవాఁడై
తఁడె సంతోషముతో నతనితో నిట్లనియె)

ఇతి వంచవింశోధ్యాయ స్సమాప్తః.

—! అథ వద్వింశోధ్యాయ స్మరంధః !—

శ్రీకృష్ణమహా! శ్లో|| అథ వీరవృత్తోవిప్ర స్సంచిత్య ఘటితా
ద్యయం । వచఃప్రకృత్యబ్రవీత్ప్రీత్యా స్వపురస్థితమార్థవిత్ ।

శా|| తఱువార వీరవృత్తుఁడు రెండుగడియలు ఆలావించి సంతోషముతో
నిట్లనియె.

వీరవృత్తిః! శ్లో|| తవాఘమఖలంవిప్ర నిశ్చేషంనిలయం యయా ।
ప్రయాగ స్నానమాత్రేణ తత్సంసర్గమపి ద్విజ ।

శా|| కాకూటుఁడా ! నీ నమస్తపాపములు నశించినవి. ప్రయాగస్నానము
చేత తత్సంసర్గపాపముగూడ నశించెను.

శ్లో|| ప్రయాగస్నానమాత్రేణ మాఘేమకరగేరవా । నశ్యం
త్యత్కుగ్రహావాని నద్యన్తన నసంశయః ।

శా|| మాఘంబున మకరిమంబు రదియొందగా చేయఁబడిన ప్రయాగ స్నానము
చేత అతిఘోరియైన నీపాపములు అంతడే నశించెను.

శ్లో|| బ్రహ్మతేజస్తనేదానీ మాధిశ్ఠేన విరాజతే । ఇహోహం

మంత్రపూతేన హరిణా త్సం దినత్రీయః । స్నానముని నిరాహారం
తతఃపూతో భవిష్యతి ।

తా॥ నీ కిష్టము బ్రాహ్మణ్యములకు పుకరించుచున్నది. ఇట్లును మంత్ర
పూతముయిన ఉదకముచేత సర్వాహారుడవయిన నిన్ను మూడుదినములు స్నానము
జేయింతును. తఱుకాత యింకా పవిత్రుడవగుదువు

శ్లో॥ వీరవ్రత నమశ్చక్త్యా మంత్రపూతై రజై ర్మునే కుళాగ్రై
స్సన్నః యామాన నిరాహారం దినత్రయం । తతఃపూతో భవద్వివ్రత
త్సంసర్గోపి పంచమః ।

తా॥ వీరవ్రతుఁ డిట్లు పనికి కుళాగ్రములచేతను, మంత్రపూతోదకములచేతను
విశ్కంభులుని నిరాహారముగానుంచి మూడుదినములు స్నానముజేయించెను. తఱుకాత
తత్సంసర్గపాకము సర్వము నశించి పవిత్రుడయినను.

శ్లో॥ వీరవ్రతస్తు తత్ప్రీత్యా పాదప్రణత మాదరాత్ । తనూ
శ్చివ్యద్విజంబహ్నో నానందకరుణాధిః ।

తా॥ వీరవ్రతుఁ డిట్లుజేసి భక్తితో పాదమాలయందు బడియున్న బ్రాహ్మణుని
శ్రమచేత ఆలింగముజేసికొని ఆనందించెను.

శ్లో॥ మునీశ్చుద్ధాత్మకంభక్త్యా భుక్తవంశం మహామతిం । సర్కర్మ
ధర్మమర్యాదా నువదేశించకారహా ।

తా॥ తఱుకాత వీరవ్రతుఁడు విశ్కంభులుని భుజింపజేసెను. అనంతరము కుద్ధ
మతియైన విశ్కంభులునకు సర్కర్మముల నుపదేశించెను.

వీరవ్రతః॥ శ్లో॥ మునీశ్వర మర్మం తం వేదమార్గం నుభవదం ।
అతిక్రమవిధానేన కరుసర్వం యథోచితమ్ ।

తా॥ విశ్కంభులూ ! విషము. నీవు నిరంతరము పంతోషముతోనుండి నుభవత
యైన వేదమార్గమును అతిక్రమించుచును. స్వయము విధ్యుక్తముగా జేయుచుండును.

శ్లో॥ దారిసంగ్రహణశ్చక్త్యా గామాన్ధ్యధర్మమోచర । త్యజ
త్వంప్రణాంహంసాం ధర్మభవ ననాటనమ్ ।

తా॥ భార్యను గ్రహించి గృహధర్మము నాచరించును. జీవహింసను విడు
వును. సకాతసంధ్యమును జేయదు.

శ్లో॥ సేవస్వసజ్జనాన్నిగ్త్వా భక్తియుక్తనచేరితాః సంధ్యోపాసన
ముఖ్యాని నిర్వృత్యర్థాణి నిర్వృతాః ।

తా॥ భక్తితో నిర్వృత్యులను సజ్జనలను సేవించుచును, నిర్వృత్యులను సంధ్యావందనము
మొదలయిన నిర్వృత్యులను ఆచరించుచుండుము.

శ్లో॥ నిఘ్నహే శ్వేంద్రియగ్రామ ముర్వచుర్వ హరింహరం । పరా
పరాధంమాబ్రూయాః నానూయాం భవ కహికాశీత్ ।

తా॥ ఇంద్రియసంఘమును నియమించి హరి హరులను బూజించుచును, కరుణ
తప్పని నెన్నుకును ఆనూయకను జూడకుము. (ఈనూయందు దోషాకోపణము
ఆనూయ యనబడును)

శ్లో॥ ఆన్యస్యాభ్యురయం కృష్త్వా సంతాపం మా కరు ద్విజ ।
మాత్మవర్సరదారాంశ్చ త్వనిత్యయవరోకియ ।

తా॥ కరుని అభ్యురయమును దాచి సంతాపమొందకుము, పరశ్రీలను తల్లుల
వలె జూడుము.

శ్లో॥ అధీరవేదా నఖలాః మావిస్మర కదాచన । అతిథిం నావ
మస్యస్వ శ్రాద్ధం పిత్రికన కురు ।

తా॥ చదివిన వేదములను మరువకుము, అతిథులను ఆవమానించకుము, నిత్య
దినములందు శ్రాద్ధమున జేయుము.

శ్లో॥ ప్రేకున్యంబితావదస్వ త్వం నిష్పన్నే వాపి నకహికాశీత్ । ఇతి
హాన పురాణాని ధర్మ కాస్త్రాణి సంతరిమ్ । అవరోకియ వేదాంతం
వేదాంగాని తథా పునః । హరినామా న్యుపసగ్ం త్వం ముక్తలజ్జోను
కీరయ ।

తా॥ పిన్యనును స్వప్నమందయింపు వికునవాక్యమును జేప్పకుము. (ప్రేకున్య
కునగా కొండయచెప్పట) ఇంతాది ఇతివాసములను, భాగవతాది పురాణములను,
విశ్వాది ధర్మ కాస్త్రములను నిత్యము చూచుచుండుము. వేదాంత కాస్త్రమును
వేదాంతపట్టునును సదా నిచారించుచుండుము. సిగ్గునవిడిచి నిరంతరము హరినామా
మొను కీరయము.

శ్లో॥ జాబాలోపనిషత్తంత్రైః ప్రాచీనైః ధర్మా వనశ్చురు । రుద్ర
నూక్తేనమాలాంతు ధృక్వాకురు శివార్చనమ్ ।

తా॥ జాబాలోపనిషదుక్తప్రకారము ప్రాచీనధర్మము జేయుము. రుద్ర
నూక్తముచేరి కంఠమందు రుద్రాక్షమాలను ధరించి శివార్చన మచరింపుము.

శ్లో॥ తులసీమణిమాలాంతు కంఠేర్వం ధారయన్వభౌ । తుల
స్యా బిల్వపత్రైశ్చ నారాయణ హరా వృథా । ఏకకాలం ద్వికాలంవా
త్రికాలంవార్చయన్వభౌ ।

తా॥ కంఠమందు తులసీతూసలను ధరించుము తులసితోను, బిల్వపత్రముల
తోను లక్ష్మీ నారాయణుని, గౌరీమనూహదని నిత్యము ఒకపూటగాని రెండుపూటలు
గాని మూడుపూటలుగాని పూజించుము.

శ్లో॥ తులసీదళసంమిశ్రిం హరేఃపాదోదకంబిబ । నైవేద్యాన్నం
సదాభుంక్తు విష్ణో రమితతేజసః । కురుత్వం వైశ్వదేవాఖ్యం బలిమన్న
విశుద్ధయే ।

తా॥ తులసీదళములతో గూడిన హరిపాదతీర్థమును స్వీకరించుము. నిత్యము
విష్ణుపుష్పముక్క నివేదితాన్నమును భుజించుము. అన్న కుద్ధికామకు వైశ్వదేవమును
జేయుము.

శ్లో॥ యతీశ్వరా బ్రహ్మనిష్ఠా సంతర్పయన్మహాగతా ।
వృద్ధానన్యాననాథాంశ్చ రోగిణాం బ్రహ్మచారిణః ।

తా॥ ఇంటికివచ్చిన బ్రహ్మనిష్ఠులైన యతీశ్వరులను, బ్రహ్మచారులను, వృద్ధు
లను, అనాథులను, రోగులను, అస్థులను తృప్తినిబొందించుము.

శ్లో॥ కురుత్వ పితృతుక్రూపా మానాననవరోధవ । పంచాక్షరం
మహామంత్రం వ్రణవేసనమన్వితమ్ । ఉద్ధృవాష్టాక్షరంమంత్రం మంత్రా
ణ్యన్యా న్యథాపివా । ఇవ త్వం ప్రక్షిప్తో భూత్వా ధ్యాయన్ మం
త్రాధిదేవతాః ।

తా॥ మాతాపితృసేవను జేయుము. నిత్యము బ్రహ్మసన మచరించుము. ప్రణ
వముతోగూడిన పంచాక్షరీమంత్రమును, నారాయణాష్టాక్షరీమంత్రమును, ఇంకా అన్య
మంత్రములను, మంత్రాధిదేవతలను ధ్యానించుచు జపించుము.

శ్లో॥ శ్మశత్వే మురీషద్వ్యం వరత్ర వ్యసవప్రదం । కురు స్నానం
మాఘమాసే మకరర్థేచ భాషకే । ప్రయతః ప్రితివన్నంతు ధీరోభవ
నృఖం వ్రజ ।

కా॥ పరికనికానవాణకములగు కామ, క్రోధ, లోభ, మోహ, మద, మాత్సర్యములను అంతిశ్చతుష్టయను విడిచుచు నియతదైవ ప్రతిసంవత్సరము మాఘ స్నానమాచరించుచు ధీరుడవుగన్మును యును బొందము.

శ్లో॥ మాఘస్నానరతానాంచ భక్తానాం శ్రేవస్యచ । సాధూ
నాంనమచిత్రానాం సదాశర్మం మాచర । త్వమర్చయవిధానేన మాఘే
స్నాత్వా మురాంతకమ్ ।

కా॥ మాఘస్నానరతగాయలును, మాధవభక్తులును ననుచిత్తులును నయిన సాధువులయొక్కయు సాంగత్యమును శర్వదా ఆచరించును మాఘస్నాన మాచరించి మాధవుని పూజించును.

శ్లో॥ మాఘే మకరగేనూర్వే యస్మాత్సా మాధవాగ్చనం ।
పార్లమ్యాం రథసక్తమ్యాం ద్వాదశ్యాంచ దినత్రయే । కరోతి త్రిదినం
ప్రీత్వా నపాపైర్ముచ్ఛశేషునైః ।

కా॥ మాఘ మకరమందు ప్రాశస్త్యానమాచరించి రథసక్తయందును, ద్వాదశయందును, పార్లమానీయందును మూడరోజులు మాధవపూజ గావించినకాదు మహాపాపము క్షుద్రగును

శ్లో॥ జన్మాంతరికృతం పాపం వరత్ర వ్యసవప్రదం । తస్యర్వం
మాఘమాసేతు స్నానమాత్రేణ వశ్యతి ।

కా॥ అనేకజన్మలయక దాచరింపబడినదియు, పరలోకదుఃఖము నిచ్చునదియు నయిన పాపము మాఘస్నానముచేరి నశించును

శ్లో॥ దేహేషాం యశ్చర్మకర్మణాం వేదమాగ్గానుపర్తినాం ।
హరిభక్తిపరాధాన చిత్తశుద్ధిశిష్యతే ।

కా॥ శరీరకర్మణాపలంబులను, మరణకర్మపరాయణులను, వేదయినగాని కర్మలాచరించువారికిని చిత్తశుద్ధి అధికమగుచున్నది అనగా యుక్తాయుక్త సమస్త

శక్తిర్మలకంటెను చిత్తశుద్ధియే శక్తివనుచు భావము ల్లో॥ గంగానీలసహస్రైస్తు
మృచ్ఛారైఃపరతోపనైః । ఆకాశాంతరకాచం భావదప్తేనకుశ్యతి॥ వచనాచ్చిత్త
శుద్ధిరేవ గతిఃసీతిభావః॥

శ్లో॥ మనవీచమనుష్టానాం కారణం బంధమోక్తయోః ।

తా॥ ఎందువల్లనంటే, బంధమోక్షములకు మనస్సేకారణముగనుక మనమ్యులకు
మనశ్శుద్ధియే పరిధానము.

శ్లో॥ వత్సానాపేనశుద్ధేన పాపిస్తానాంచ నివృత్తిః । సాధూ
నాం నమచ్ఛిన్తనాం ననా నశ్శర్మవర్తనామ్ । ఏకాదీ రధికాప్రీత్యా
ఉభయో స్సుఖకారిణే ।

తా॥ పాపాశ్శులభమ పశ్యాత్తాపమాచార చిత్తశుద్ధిచేత పాపము నశించును.
అనగా యెప్పుడు చిత్తము హేతుద్దేశగుణా అప్పుడు పాపములు నశించుననిభావము.
శుచిచిత్తులయినటువంటిన్ని, నిగంధకము నశ్శర్మాచరణశీలయినటువంటిన్ని, సాధు
పుల విహితామష్మిక శుభదాయకమగు పోకబుద్ధియే గొప్పది. అనగా సాధువులెప్పు
డును అంతశ్శుద్ధులై యుండదుగాన వాగు శ్రమలు. ఇతరదుష్టభవయిన అంతఃకరణ
శుద్ధి కారీ శుభరమగును దానంతటి వారు సాధ్యులగుచున్నారు.

శ్లో॥ తస్మాన్నాఘనగిగంవిప్ర చిత్తశుద్ధ్యాచమాచర ।

తా॥ కాఘస్తి మాఘవగితమును చిత్తశుద్ధికోశము.

శ్లో॥ యావద్దేవానిపాతస్యా త్తావదేవ జనార్దనం । సర్వజ్ఞం
సర్వగం భక్త్యా వ్రతాభిః పల్లవైర్మహా । ఆర్చయత్స రమాకాంతం
సమ్మోక్ మాఘవశం కురు ।

తా॥ ఈశోకాకతనశుద్ధంకము పరబ్రాహ్మణము, పరగతుణము నయిన శివీస్తు
వును శుచ్ఛగుణవోన. కల్లవమాల (నిగుడటాకల) వోన భక్తివో బూజించుము.
లెప్పుడూ మాఘనృత మనస్థిరమగుచుండుము.

శ్లో॥ సమాఘనక్షయోధర్మా దర్శనాదేనునిక్షయే ।

తా॥ ధర్మకాలముందు మాఘ ధర్మముతో కనుగొనునది తిలకించుమందు
దాను లేదు.

శ్లో॥ మాఘ వ్రతం మహాత్మానః ప్రవచం త్వమ హరకమ్ ।
హయాధ్వర సహస్రీణాం వాజపేయ ఫలవ్రజమ్ । బ్రహ్మహత్యాది
పాపానాం తత్సామ్యానాం మహా నుతే । తద్దేవ యోద్రీపాపానాం
ప్రాయశ్చిత్తం వరం స్మరణమ్ ।

తా॥ మాఘ వ్రతము పాపవిశాళకము. సహస్రీక్షయేధ యోగ ఫలదము.
సహస్రీణాజకేజకక్రతుఫలదము. బ్రహ్మహత్యా మహాపాతకములకు, తత్సామసావ
ములకు యదిగాక స్వప్నపాపములకు ముఖ్యమయిన ప్రాయశ్చిత్తము ఇట్లుని మహాత్ము
లయిన పెద్దలు నొక్క కలుకుకున్నారగునక నీవెప్పుడును మాఘవ్రతమునువిజవకుము.

శ్లో॥ మాఘవ్రత విహీనోయః తమాహు ర్భ్రహ్మహతాకం ।
కురుత్వం విధినా స్నానం ప్రారాధ్యమోదకే ద్విజ । భక్త్యాశ్చ విధినా
వివి మాఘవ్రతమచక్షుం । ముక్తిస్తే భవితా నూనం దేహంతే
నాత్రసంశయః ।

తా॥ ఎవ్వఁడు మాఘవ్రతము నాచరింపఁజో వానిని బ్రహ్మహంతకనిగా
చెప్పుచున్నారు. తాన్నాచోత్తము ! యదావిధిగా మాఘస్నాన మాచరించుము.
భక్తితో మాఘవ్రతము నాచరించుము దానంతటి కష్టములు నివారణమై విహీక
భోగజాల మనుభవించి యీ పాపభౌతికదేహంతమందు సాలోక్య, సామీప్య, సా
యాశ్చ, సాయుజ్యములను చతుర్విధముత్తులతో ముఖ్యమగు సాయుజ్యము నొందుదువు.

శ్లో॥ కృత్వా విష్ణుకథాం దివ్యా మేతన్నార వ్రతంసః । దీనా
న్నత్యజతేముక్తిః జాయతే వరమంచనమ్ ।

తా॥ మాఘస్నానమాచరించి విష్ణుచరిత్రచరితమయిన మాఘకథను వినుచుండిన
యెడల నీకు ముక్తిగలిగి దేహంతమందు కరుణపడకును బొందుదువు. ఈ స నీకుచెప్పిన
నియమములను విశువకుము ఇట్లయినయెడల నీకు శ్రీయోధివృద్ధి గలుగును.

గృహ్యమదః॥ శ్లో॥ వీరవ్రతస్యప్రేక్ష్య మానే న్నన్య హత్యనః ।
వ్రహ్మహత్యభేత్సత్వా తర్హపాదదం నోగతిః । నివర్త్య బహువారం న
సన్మనాకరమాదరాత్ । సమస్తాశ్చ గుణాంతర్యా ముత్తా స వినిధై
ర్మునే । అనుష్ఠాన రుతస్తేన వ్రతః కాశీ గగం యమా ।

తా॥ జహన్నా ! వినుము. ఇట్లు వీరవ్రతమహాముని చెప్పఁగా శిష్యులుందు

నిని సంతోషించి మీరు చెప్పినవ్రతకారకు నడతునని అనేకపర్యాయము లా మాని పాద
మలయంతబడి వర్ణనములతోఁ గూడినవాఁడై మనివరుఁడు పద్భక్తితో అనేక నడు
స్కారములుగావించి అనేకవిధములుగా ఆమానీశ్వరుని స్తోత్రముజేసి ఆ మానివరుని
వలన అజ్ఞ నొంది తిరిగి కలువనాశనియైన కాశీపురిజేరెను.

శ్లో॥ గావాఃస్థాశ్శ్రమమాశ్రిత్య సర్వధర్మాంశ్చమాచరేత్ ।

య॥ వెల్చి భాగ్యవనిశ్చయించుకొని గృహస్థాశ్రితుఁడు అవలంబించి పశు
నీశ్వరాక్షమలయిన పకల ధర్మములను ఆచరించుచుండెను.

శ్లో॥ మాఘే మకరగే విప్ర వ్రతీవర్షంప్రయగ్నరః । వ్రయాగ
మజ్జనంకృత్వా పుత్రపౌత్రసమన్వితః॥ భుక్త్వాభోగాననేకాంశ్చ దేహాంతే
ప్రియయా హరిం । సుజ్ఞానమథవస్తూర్లం తేననిర్వాణమాప్నోయత్ ।

తా॥ ఆ విశ్వంఖలుఁ డిట్లు పృథివీసంవత్సరమందు మాఘమాస మకరమందు రని
యుండఁగా వ్రయాగస్నాన మాచరించి పుత్రపౌత్రవశుఁడై అనేకభోగముల ననుభ
వించి దేహాంతంబున బైకుంఠమందు హరించేరి అచ్చట విజ్ఞానమునుబొంది ముక్తికొం
డెను. ఆనఁగా హరిభక్తిచేత హరినిబొంది హరివలన విజ్ఞానమునుబొంది తద్వారా
ముక్తికొందనని అర్థము. మహాపాతక చతుష్టయముతో కిరాత ర్యర్థకార కూడులు
మగ్గురు పాపవిముక్తిని మఖ్యముగా సంపాదించుకొనిరి బ్రాహ్మణుఁడు పాపవిము
క్తినిజేసికొని ధర్మావదేశమునుబొంది తదనస్థానమాచరించి హరిభక్తిపరాయణుడై
అనంతభోగముల ననుభవించి అంతమందు హరిలోకముజేరి హరివలనవిజ్ఞానమంది మోక్ష
సామ్రాజ్యరీక్షితుఁడై నిత్యానందములను ననుభవించుచుండెను. పాపముక్తినిమాత్రము
గోరినందున కాశీమగ్గురిచరిత్ర అంతటితోనే ముగిసెను. జన్మసాఫల్యము గోరినందున
బ్రాహ్మణునిగుఱించి వీరవశితుఁ డింత శ్రమపడెనుగాన బ్రాహ్మణునిచరిత్ర మింతగా
వర్ణించబడెను. కాఁబట్టి పాపకులయినయెడల మొదటినుంచియు అట్లు కానివారయిన
యెడల ప్రియశ్చిత్తానంతరకృత్యము మొదలుకొని విశ్వంఖలుని నడవడిచక్రకారము
నడుచుకొని మానవులు జన్మసాఫల్య మొందుదురు గాఁ.

ఇతి షడ్వింశోధ్యాయ స్సమాప్తః.

—! అథ సప్తవింశోధ్యాయ ప్రారంభః !—

* గృత్స్నమదః॥ శ్లో॥ ఆథాత స్సంప్రవక్ష్యామి పున రాక్షసుఫలా
దికం । యచ్చుత్సాముచ్యతేజఃతుః జన్మసంసారనాగరాత్ ।

తా॥ జహన్నా । ఇంతా మాఘమాహాత్మ్యమును జెప్పెదనువిషయము. ఈ కథను వినినవాఁడు జన్మసంసారముద్రమును తఱిచుచును.

శ్లో॥ ద్వాపరేతుపురాకల్పి కంగ దేశపతిర్మునే! నులక్షణోనామ
తాజా సూర్యవంశిసముద్భవః । ధర్మాత్మా బలవాన్ సాధు ర్విజితారిః
పురం జయః । ప్రళయసంభవంసమ్యక్ ప్రజాపాలనతత్పరః ।

తా॥ పూర్వంబున ద్వాపరయుగమందు అంగ దేశమునకు పతియైన నులక్షణుఁ
డను నొక సూర్యవంశిచురాజు గలఁడు. అతఁడు ధర్మాత్ముఁడును, బలవంతుఁడును,
సాధువును, శత్రు మర్దనుఁడును, క్రతు పుష్కలమును జయించినవాఁడును. ఈ రాజు
ప్రజలను చక్కఁగా పరిపాలించుచు ధామిని యేలుచుండెను.

శ్లో॥ తస్యభార్యాకథం విప్రీ బభూవ పతిర్దై వతం । రక్షితుర్మృది
సీంసర్వాం సాద్రిద్వీవ సకాననామి ।

తా॥ ఆరాజునకు పతివ్రతలయినవారు నూలుమరది భార్యలుండిరి, ఆరాజు
కర్వతద్వీకముననున్న సమస్తధామిని పాలించుచుండెను.

శ్లో॥ రాజానోబహవశ్చాన్యే కరదా సమక్రంధరాః । నేవంతే
వ్యసుగచ్ఛంతి నులక్షణమహీపతిమ్ ।

తా॥ అనేకమంది యితరరాజులు అతనికి మర్యాదలనిచ్చుచు, తల వంచుతున్న
వారై అతనితోగూడా తిలుగుచు నేవించుచుండిరి.

శ్లో॥ భార్యా సుతా సుతనయం నావింద ద్వంశేవర్ధనం । సర్వ
ధర్మాశ్చకాతాసా రాజా పుత్రప్రదాన్మునే ।

* తా॥ ఈ నూలుమందిభార్యలయందును పంకగణకాయయిన కుమారుని బొందక
పుత్రప్రాప్తికిఁ ములయున ఆ నీతిధర్మముల నాచరించెను.

శ్లో॥ ^{మహావీర్య}నైదైకోపి ధ వేత్సక్రౌ రాజ్య సర్వ మహత్మనః । తతోవ్య
చింతయద్దుఃఖా త్పురిహీనో ముహుర్ముహుః ।

తా|| ఎన్నిధర్మములు సలిపినను రాజానకు పుత్రిసంతానము లేకపోయెను. తన
కాకి రాజు పుత్రహీనుడై యిట్లని చెరికించెను.

శ్లో|| ఏకోపి గుణః కల్మషో రాజ్యలక్ష్మీధురంధరః । నభవే
తక్రమణా తేన పూర్వఃస్మృతీనచ ।

తా|| నేను పూర్వజన్మముందు పుత్రప్రాప్తిరమయిన నుత్తము శాచరించలేదు.
అందువలన నాకు రాజ్యలక్ష్మీధురమును ధరించుట గుణవంతుడయిన పుత్రుడొక్కఁ
డను గలుగలేదు.

శ్లో|| నాపుత్రస్యచ లోకోస్తి త్యేమానంకీర్త్యతే క్షుతిః । అపు
త్రస్య దరిద్రస్య కృతఘ్నస్య శరస్యచ । వేదహీనస్యవివ్రస్య గతిర్నాస్తి
సంశయః । వివంశిడతి మునయో బహుశ శ్చత్వేదీనః ।

తా|| పుత్రహీనునకు యేలొకముతదని వేదము వచించుచున్నది. అపుత్రునకును,
దరిద్రునకును, కృతఘ్నునకును, శరస్యానీకిని, వేదకూన్యుడయిన శాస్త్రహీనునకును
గతి లేదని ఆత్మవత్తలయిన మునులు బహుశ శ్చత్వేదీనః.

శ్లో|| రస్మాన్మేపుత్రహీనస్య ముఖంనాన్యత్రైవావరే । మునీనా
మూళ్యమంగత్వా మునిస్సర్వార్థవిత్తమామ్ । తానవాం పరివృచ్ఛామి
యన్మేమససిసంస్థితమ్ ।

తా|| నుక పుత్రహీనుడనయిన నాకు విహితామష్మిక ముఖము లేదు గనుక
నేను మునిశ్వురుల ఆశ్రమమునకు పోయి సర్వార్థజ్ఞునిమలముని ఆశ్రమమున నా మనో
భీష్టమును అడిగెను.

శ్లో|| స ర్వేతేమస్త్వచత్సృత్వా మునయో ధర్మవర్తిసః । వక్షంతి
మాం త్వినర్థాయః పుత్రోన్మితైర్వచోముమి ।

తా|| వాడు నామాట విని ధర్మబుద్ధితో త్వత్తోన్మితైర్వచోముమి నాకు
వక్షయిడు.

శ్లో|| కృత్వా పుత్రోన్మయోనాయం తైరవాం ధర్మవర్తిభిః ।
తత్కరిష్యే నసందేహా న్నాన్వ్రీతంతుఖదాయామ్ ।

తా|| ధర్మవర్తులయిన మునులవలన పుత్రోన్మయోనాయమును విని తుఖదాయక
మయిన పుత్రోన్మయోనాయమును యిప్పుడే చేయియిడు. ఇందుకు సందేహములేదు.

శ్లో॥ ఇతిసక్తిర్మమససి రాజారాజకులేశ్వరః । నైమిశం నమహః
రణ్యం నమస్తముసిసిపలమ్ । విదితరథమారువ్యా గజవాజసహాయైః ।
తమాశ్రమపదంప్రాప్య నత్వాతా నఖలాఽమునీః । ప్రాంజలిపురతః
స్థిత్యా స్వవృత్తాంతంన్యవేదయత్ ।

తా॥ ఆ రాజరాజోత్తముడైన రా జట్లు మనస్సుతో నిశ్చయించుకొని విదిత
రథమనుయొక్కి అనుచరులతోగూడా నమస్త ఋషి సంసేవితమైన నైమికారణ్యమునకు
వెళ్ళి అచ్చట నుండెను మాసిశ్వరులకు నమస్కరించి ప్రాంజలియై వారి మందల నిలువ
బడి తన వృత్తాంతమును వారికి తెలియజేసెను.

శ్లో॥ తేఽపి శ్రుత్వా పునఃప్రోచు ర్నృపతిం పుణ్యకాంక్షిణం ।
పూర్వజన్మకృతంపాపం వివిధ్యామోన్మవ త్వయా ।

తా॥ వారు విని ధర్మకాంక్షియైన రాజాతో నిట్లనిరి, రాజా ! నీవు పూర్వ
జన్మమందు జేసిన పాపమును జెప్పెదము వినుము.

శ్లో॥ క్షత్రియ స్త్వం పురా రాజా రాజా సారాన్త్రసంభవః ।
నర్వైశ్వర్యసమాయుక్తో గజవాజరథాన్వితః । ఆఘోరినర్వయామాఘే
మకర్షస దివాకరే । రాజన్నాచరితంస్నానం నవ్రమ్యాం శుక్లవక్షతే ।
తస్యాం తథాచ కూశ్మాండి దానం నఃచరితిం త్వయా । తస్మాత్తేనవ
దోషేణ నచైకోప ధివేత్సురః ।

తా॥ రాజా ! వినుము. పూర్వజన్మమందు నీవు క్షత్రియుడవు. సారాన్త్ర
దేశాధిపతివి. నీవు గజ రథం రథ బలాః సంపన్నుడవై, నర్వైశ్వర్యసంపన్ను
డవైయుండియు మాఘంబున మకరమందు రవియుండిగా రథసప్తమిశాఁడు పూత
స్నాన మాచరించలేదు. ఆరథసప్తమియందు కూష్మాండదాన మివ్వలేదు. ఆదోషము
లేక నీకు ఒక్కడైనను పుత్రుఁడగుట లేదు.

శ్లో॥ మాఘేతు శుక్ల నవ్రమ్యాం యఃకూష్మాండంద్వజాతయే ।
వ్రీయచ్ఛతేనధానేన నివృత్తీపదవీం లభేత్ ।

తా॥ మాఘ శుక్ల నవ్రమాశాఁడు పూష్కడిదాన మాచరించువాఁడు పుత్రమాత్త
మును జొందును.

శ్లో॥ యోనయచ్చతి సప్తమ్యాం మాఘే శుక్లస్యవక్షతే । కూ
శ్మాండంతిలగన్యోత్త మప్రతస్సభవేద్విరమ్ ।

తా॥ మాఘ శుక్ల పప్తమిదినమందు తిలలు, గోసంబంధమైన నెయ్యి, పెరుగు, పాలు మొదలగునవిచేర్చి కూష్మాండమాను బ్రాహ్మణున కివ్వనివాడు పుత్రప్రాప్తి కర్తుడుగాఁడు.

శ్లో॥ తస్మాదదత్తదోషేణ తానుభార్యానుతైర్నృప । నచైకోపి
భవేత్పుత్రో వృత్తస్తవ ససంశయః ।

తా॥ కాబట్టి కూష్మాండదాన మాచరించని దోషముచేత నీ భార్యలయందు నీకు పుత్రుఁడుగలుగలేదు. ఇందుకు సందేహములేదు.

శ్లో॥ ఇతితేహం వచశ్చుత్వా తతోరాజా నులక్షణః । పుత్ర
కామ స్తరిస్తేహం పాదయోన్స వృశక్ష్పిభక్ । న త్వాస్తుత్వా స్తవ
శ్రీమః పుత్రోత్పత్తైర్వరంమమ । దీమతామితి తచ్చుత్వా మునయో
ధర్మతత్పరాః । మాతృలుంగఫలంతస్మై కదు సైన్యాభిమంత్రిరమ్ ।

తా॥ నులక్షణరా జిట్లు వారి మాట విని పుత్రకాముడై వారి పాదములకు నేలునలుగా నమస్కరించి స్తోత్రముజేసి మునిభుంగవలారా ! నాకు పుత్రోత్పత్తి కరియ నివ్వమని కోరెను. ఆమాటవిని ధర్మబద్ధులైన మునీశ్వరులు మాతృలుంగ ఫల మును (మాదేఫలమును) అభిమంత్రించి రాజుకిచ్చిరి.

శ్లో॥ రాజా వీరత్ఫలం శ్రీహం కృత్వా భాగశతం భవా ।
దక్షస్య తద్భక్షయంతి తతః పుత్రశతం తవ । భవంతి నారీసందేహా
స్త్వవగచ్ఛ త్వదాశ్రమమ్ ।

తా॥ రాజా ! ఈ మాదేఫలమును నూలుభాగములుగా జేసి నీ నూలుమండి భోగ్యులకిచ్చు. వారు దీనిని భుజింతురు. తిలువారి నీకు నూలుమందితుమారులు గలుగుదురు. ఇందుకు సందేహమింపవలంకయ్యదు. నీయింటికిపొమ్ము.

శ్లో॥ ఇత్యుత్వా వ్రదదు స్తస్య మునయ సై దయాశ్రవః । తైరు
క్తశ్చతతోరాజా మాలులుంగఫలంజవాత్ । వ్రతిగృహ్యా నమస్కృత్య
పునస్త్విసదనం యయా ।

తా|| దయావంతులయిన మానులిట్లుపలికి రాజునకు మాతులుంగఫలము నిచ్చిరి.
రాజిట్లు పలుకఁబడి త్వరగా ఫలమును గ్రహించి మనలకు నమస్కరించి తిరిగి తన
గృహమునకు జేరెను.

శ్లో|| మాతులుంగ ఫలం వక్రం గృహీత్వా గృహ మాగతం ।
కుశ్రీత్వా నార్థస్యహానేన దాసీభిః పార్శ్వవర్తిభిః । తాన్వర్వాః ప్రియ
మాయాత మాయయు స్వభిరమ్యుఖమ్ ।

తా|| రాజ భార్యలు తమ భర్తా మాతులుంగఫలమును గ్రహించి యింటికి
వచ్చిచాడని తమవద్దనున్న దాసీలవలన విని సంతోషముతో వచ్చుచున్న భర్తా కిది
ముఖముగా పెట్టిరి.

శ్లో|| అవాశిరన్నధమునే వ్రనూన్లగ్నజతందులైః । నదీపావలిభిః
ప్రీత్వా స్వగృహద్వారిమంగల్లైః ।

తా|| ఇట్లు పెళ్ళి కాద స్వగృహద్వారమందు పువ్వులులను, నీలాలను, అక్ష
తలను భర్తామీద జల్లి దీపావళులచేత నీరాజునిమిచ్చి పీఠితో భర్తానుజూచిరి.

శ్లో|| శ్రాంత కృత్వా గృహం తాజా జగ్రివివేళ ఫలాన్విరః ।
తత్ఫలం తత్ప్రసంస్థాప్య బోక్తుమాగా ద్దృహంతరమ్ ।

తా|| రాజును ఆయాసమునొందినవాడై పలనహీతుడై శయనగృహముఁజేరి
మాతులుంగఫలము నచ్చటయుంచి భోజనముకొనుట మఱియుగృహమునకు జేరెను.

శ్లో|| తామబార్వాకనిశ్చైతా ఫలం తజ్జగృహీత్వరాత్ । ఏషా
దాన్వోస్సమా త్వరా త్వన్వపుతేష్టయా ధియా । తత్త్రైకాంతవశే
గోష్ఠే మాతులుంగఫలం మునే । భక్షయామానతంప్రీత్వా తత్సర్వం
స్వయమేవహి ।

తా|| తమకాత ఆభార్యులతో కనిష్ఠభార్య మాత్సర్కమునలన తనకే పుత్రోద
యము కావలయునని కోటి త్వరగా మాతులుంగఫలమును గ్రహించి యొక రహస్య
స్థలమందు కాల్కలెయే సంతోషముచేత ఆఫలమువంతయు భక్షించెను.

శ్లో|| భక్త్యా గతశ్రమారాజా ఫలం తత్ప్రహసాగతః । తాసాం
దాతృమధోద్యుక్తః ఫలం తదవలోకయత్ ।

తా|| ఇంతలో రాజభుజించి శ్రమదీర్చుకొని త్వరగా వచ్చి ఫలమును భార్యల
కన్న నుద్యోగించి ఫలమును భాగము.

శ్లో|| తత్రోద్భవస్థాఫలంరాజా విద్మిహోభయకాతరః | అంతఃపుర
చతా నార్యః సర్వాః వృథగవృచ్చుః |

తా|| రాజు చచ్చటను ఫలమునుగానక విద్మిగుడై, భయకంపితుడై అంతఃపుర
సంచారులైన స్త్రీలందరిని నలునలుగా నడిగెను.

శ్లో|| మాతులుంగఫలం వకలం నైవాన్యత్ర మతవ్రకం | యే
గృహ్లాంతిఫలంవకలం యేభుంజంతి తద్ధావచ | గృహీత్వా తానహంత్వత్వ
కరిశ్యే దండముల్కటమ్ |

తా|| నాకు మతస్సాప్తి కారణమైన వత్సనును మాజీఫల విచ్చటలేదు. ఈ
ఫలము పెద్దరు పొరించికో, యెవ్వరు భుజింతుకో నారందసినిబట్టి యివ్వకు కఠిన
ముగా దండింతును.

శ్లో|| శ్రుత్యేన్ద్రం భూవతేర్భాక్షం సర్వేంతఃపుర చారిణః | సజా
నీమోవయమితి ప్రత్యూచుర్నరపాలకమ్ |

తా|| ఇట్లు రాజుగారిమాటవిని అంతఃపుర పరిచారులందఱు ఫలమునుపొరించుట
మాట తెలియదు. మేము హరించలేదనిరి.

శ్లో|| తచ్చుర్భాగముఃఖరంశస్తో మూర్ఖామూఽవమ్యునోయథా |
ప్రావ్య సంజ్ఞాం ముహూర్తాంతే ప్రత్యుద్భితమనోచత | కనిష్ఠభార్య
విప్రింద్ర తస్యయాభక్షి గంధలమ్ |

తా|| ఆమాటవిని గాజు దుఃఖించి మూర్ఖుగగుడై చచ్చినవాడవలెబడెను.
తనువార రండిభుజింతులకు తెలివినచ్చి లేచెను. అంతలో కనిష్ఠభార్య మాకులుంగ
ఫలమును నేను భక్షించితినిని చెప్పెను.

శ్లో|| తచ్చుర్భాగతతోభూ దేవోవాసిభవేత్పుత్రః | తతస్తాం
పాలయామాన ప్రగూంప్రీత్యా దినేదినే |

తా|| రాజుమాటను విని ఒక పుత్రుడైనను గలుగునని నుజ్జీవింది కోరికను
మాని ప్రతిదినమందు వాగయాకతతో ఆ కనిష్ఠభార్యను పుత్రప్రేక్ష చేత పరిపాలించు
చుండెను.

శ్లో॥ శ్మశ్మవత్కావ్యకాయస్తాంతు తస్మాం వైవస్వనాయతా ।
నర్వాస్తగర్భవాత్కాథం తస్మాద్భీభ్రుం మహామతే । మార్శర్శేణ నమ
నైస్యా జౌషధం గర్భవాశనమ్ ।

తా॥ శ్మశ్మభాగ్య ముదలయిన భాగ్యలండు కనిష్ఠభాగ్య భ్రు కవతియై ఆదిగ్య
మనుజులందునని మార్శర్శకుదేత ఆమెయందు వైవస్వమున గర్భించుకొని ఆగర్భము
నశించుకొను గర్భవాశనమున జౌషధమున కనిష్ఠభాగ్యకిచ్చిరి.

శ్లో॥ తేనావధేన తక్లరో మునియంత్రైః సురక్షితః । నాశనం
నయయావిప్ర వునరస్యంవ్యచింతయన్ ।

తా॥ ఆ యావధముదేత ముని మంత్రరక్షితమయిన గర్భము నశించలేదు, తరు
వాత వారు మఱియుక యావధమును యిచ్చిరి.

శ్లో॥ తదావధప్రభావేన గర్భిణీసా మహామునే । జ్ఞానహీనా
భవేద్భీభ్రుం సానన్మృక్ చిత్తవిభ్రమా ।

తా॥ ఆ యావధ మహిమచేత ఆ గర్భిణీస్త్రీ జ్ఞానరహితయై చిత్తచలనము
గలిగినదాయెను.

శ్లో॥ తాంభార్యాం గర్భిణీంరాన్తు బాహ్యేప్రీత్యానుపాలయన్ ।

తా॥ గర్భిణీయైన కనిష్ఠభాగ్యును మిగిలిన భాగ్యులందరు రాజాజ్ఞకు లోబడి అం
తస్తునందు ప్రీతిలేకపోయినను బాహ్యుమందు ప్రీతియున్నట్లునటించి రక్షించుచుండెను.

శ్లో॥ వచస్వేకం మనస్వేకం కర్మస్వేకం సృజన్తీయం । సాం
యంతిమునిశ్రేష్ఠ తాన్సర్వాః పూర్ణగర్భిణీమ్ ।

తా॥ వారు మహావాక్కుర్మలయందు భిన్నభిన్నపుష్కలతో సంచరించుచు పూర్ణ
గర్భిణీయయ్యెవలకు పాలించిరి.

శ్లో॥ భాగధేయేన సా నారీ మృతాశేఃకుశురా నుగ్రే । చిత్త
విభ్రమదోషేణ మహాఘోరావీం యయా ।

తా॥ ఇట్లుండగా దైవవశముచేత ఆగర్భిణీస్త్రీ చిత్తచలనముగలిగి అంశఃపురము
నుండి అకాలముందు వెలువడి మహాఘోరమైన యాణ్యముశేరెను.

శ్లో॥ ప్రాచీనాతరసయం తరళి కళమేమానిదైవదః ।

తా॥ చైతన్యమగమవలన అచ్చటనే ఆశ్రయ దళమమానమందు కుమారునిగ నెను

శ్లో॥ మహాఘోరగుహాంధకః కార్దులః కాలచోదితః । మాను
ష్వంగంధమాఘాయ బహిర్గత్వా గుహామఖాత్ । ఆరోక్ష్యకాశీనీం
నారీం తరుమూల నివాసినీం । వ్యాఘ్రస్త్వం పరిణగ్రాహ సంతృప్త
స్వాలయం యయా । తరళి తాం భక్తయామాన వ్యాఘ్రోయం
ప్రీతిహింసకః ।

తా॥ ఇట్లుండగా మహారణ్యమం దొకభర్తృరగుహాయందున్న పెద్దపులి మనష్య
గంధమును ఆహ్వానించి గుహాగంది బయటకువచ్చి చెట్టుక్రింద నొంటరిగానున్న యీ
శ్రీనివాసి కట్టుకొని సంతృప్తికైంది తన కావునకు తీసుకొనిపోయి అచ్చట ఆమెను
భక్షించెను.

శ్లో॥ సగర్భం శిశు మాలోక్య హంసః కశ్చిన్నోహరం । స్వజా
తిభి స్సమాగత్య సపతాభ్యా ఖగేశ్వరః । తత్రైవ పాలయ నివ్ర మధు
కర్వఫలాదిభిః । సంవర్ధయామాన మునే బాలమావర్షకం ఖగః ।

తా॥ చెట్టుక్రింద నెక్కుడుతో గూడియున్న శిశువును మందరమాగా నున్నవానిని
దొక హంసజాతి రసజాతివారితోసహా నచ్చటికివచ్చి రక్కలదేత ఆశిశువును ఆకలి
వలన కాధనాంసనీయక కాపాడుచు లేనెయ్య. పండినఫలములు మొదలయినవాటిచేత
దొకసంవర్ధనము పెంచెను.

శ్లో॥ తత్రైవస్థిన్వర స్తీరే బాలమాదిత్యవర్చసం । సమాథాయ
స్యనీధంస స్వజాతిమనువర్తినమ్ ।

తా॥ హంస యిట్లు పెంచుచు అచ్చట దొక సరోవర (కొలను) తీరమందు
మూర్యునివలె ప్రకాశించుచున్న ఆవానిని తనజాతి పక్షులతో కలిసియుండుమని సమా
ధానపడి విుంచెను.

శ్లో॥ సరోవరోదగే స్నాతం మునయో విపినాకనః । సభార్యా
స్సమతాస్సర్వే సమాలోక్యవనంమునే ।

తా॥ ఆనీర్ములో స్నానమాచరించకొంటు పనవాగులయిన మునులు భార్యా
పుత్రాదులతో సచ్చటికివచ్చి.

శ్లో॥ క్రీడంతం బాలమారోగ్య భార్యాన్వితయసంయుతః॥ పురి
హీనశ్చైవమాదాయ నహన్వాదతిలాపచత్ । చింతయామూన కాంతార
కోసాకస్యకుమారకః । క్షిముద్దిశ్యాటవీంప్రాప్త మాతా తానివిపర్జితా ।
కేనాసా రక్షితో బాలః కాంతారేస్మి న్భయకరే । విచింత్యైవం ముని
ర్విప్రః పునస్సిద్ధాంతమబ్రవీత్ ।

తా॥ అందులో యిద్దఱుభార్యలకు భరణయూ, పుత్రహీనుడైన నయిన శోక
మానీశ్వరుడు నకోపచరమం దాడుకొనుచున్న కాలనికాచి దగ్గిరకు తీసికొని అతి
సంతోషమాతో నిట్లు ఆలోచించెను. ఈపిల్లవాఁ డెవ్వఁడు, ఎవ్వని కుమారుడు,
ఇతనికిల్లి భరణనువిడిచి యెందుకరణ్యమునకువచ్చినది. భయంకరమైన యీ ఆరణ్య
మందెవఁడు వీనిని రక్షించెను. ఇట్ల నెక్కుకాలములుగా చింతించి యుదకు సిద్ధాంతము
జేసికొని యిట్లనియె.

శ్లో॥ వనేవాపి నల్లవేపి గర్భచైవవరత్రవా । వలకో భగవా
న్విష్ణు స్తంవినా నసుఖంనృణామ్ ।

తా॥ వనమందుగాని, స్థలమందుగాని, గర్భమందుగాని, యిరంత్రగానియిప్పు
కానిని వరిపాలించువాఁడు విష్ణుజను. ఆవిష్ణువును విడిచి మనుష్యుఁడు సుఖమును
జొందజాలఁడు.

శ్లో॥ బాలక స్వరవిపినే మహాహార మృగాన్వితే । క్రీడన్నివ
సతేచిత్ర మనాథోపి ననాథపత్ ।

తా॥ భయంకర మృగసంయుతమైన యీ యరణ్యమందు యీ బాలకుఁడు
అనాథయైనప్పటికి నాధునితో గూడినవాఁడువలె క్రీడించుచున్నాఁడు. ఏమిచిత్రము.

శ్లో॥ ఇత్యుత్సార్థకమాదాయ ముదా మునివరార్పితః । నకోప
కోదకేన్న త్వా నవత్నీకో మునీశ్వరః । నిర్వర్త్య నిత్యకర్మాణి తతస్త్వా
శ్రిమమామయా ।

తా॥ మునీశ్వరుఁ డిట్లుపలికి బాలునిగ్రహించి తొనునె, భార్యయను సరోవర
మందు స్నానమాచరించి నిర్వర్తకంబుల నిర్వరకాంచి తఱువార న్వాశ్రిమమునకు వెళ్ళిరి.

శ్లో॥ తంపాలయన్ప్రవత్నీకో మధు పశ్యఫలాపభః । సక్షిరసర్పిమా
విప్ర శిశుః పర్షద్యజ్ఞం ముదా ।

తా|| తానను, భార్యను లేనేలేదు, పక్ష్యలదలదెను, పాతనను, నేతనను అపిల్లవానిని రెండుసంవత్సరములు పెంచెరి.

శ్లో|| మునర్భాత్యాద్వియస్యాసీ డన్యన్యకలహం మున | పుత్ర ముద్దిశ్యబహుధా మాల్పర్యేణ దినదిన |

తా|| అమనశ్చరునియొక్క యిద్దఱుభార్యలకు మున్యముచేరి అపిల్లవానిని గుఱించి అ నేకప్రకారములుగా నిన్యన కలహముగాదు.

శ్లో|| బాలో మదీయైతిచ జ్యేష్ఠాప్యాహాకసీయసీ | తథాకనిష్ఠా తాంధూయా మదీయాయమితరయిత | బాలకోనా మయాపోవ్యు బావ్యద్య సభ వే త్తవ | అన్యన్యంమర్సిరాజేవం కలహ స్వభివర్ధతే |

తా|| పెద్దభార్య చిన్నభార్యతో యీపిల్లవాడని నానాడనెను. చిన్నభార్య పెద్దభార్యతో యీబాలుడని నానాడనెను. ఈపిల్లవాడని నానాడని పోషింపఁదగిన వాడని, విడు నీవాడని గదని పెద్దభార్యయనెను చట్టి చిన్నభార్యయనెను. ఈప్రకారముగా నాటిద్దఱిని అన్యన్యము మార్సిర్యముచేరి నానాటికి కలహము అతియించెను.

శ్లో|| అధైకస్మృదినే విప్రే జ్యేష్ఠభాత్యా మునేః ప్రియా | కిశుం క్రీడంతిమూదాయా నాయం ఘోరాటపిం యయా | భూయస్తం రితి విస్మయ్య తిరజ్యేజనవర్ధితే | పునస్త్విదనంగత్వా నజాసంతివనంస్థితా |

తా|| తరువారి నొకదినమందు మునికి ప్రియరాలగు జ్యేష్ఠభార్య సాయంత్రముందు ఆమకొనుచున్న పిల్లవాని పెట్టుకొని ఘోరారణ్యములోకి అచ్చట పిల్లవానిని జన కూన్యమైనస్థలమందు నడిచి తిరిగి యింటికివచ్చి యేమియు తెలియనిదానివలెనుండెను. ఈపిల్లవాని కిది రెండవదైన యింతప్రకారము.

శ్లో|| అశ్మప్యాచార్యకంవిప్రో మహాపతిగపేషయన్ | చింతయన్ బహుధా విహ్నో మున రుభాం రేసితిః |

తా|| ఇంటివద్ద కంతకాలమునది మునెవ్వఁడను పిల్లవానిని నానా ఆర్థరాత్రి యందు నాధ్యమనంతరినాడు విదకి యెచ్చటనుగాని బహుగా చింతించుచు దుఃఖ మహాదధిమగ్నుడాయెను. అట్లు పత దుఃఖమును మునిగెనను భార్య కువృత్తం తిలు పుట్టెను. ముందు కాణభార్యయను యిట్లే నాని సమాచరించెరి. తరువాత

మనిభౌర్య యాపనిని జీసినది. బాలుని అనిత్యమలపాలు జీసి భరిత ను దుఃఖార్జన మందు ముంచినది. శిశువునకు ఒక నాటికిని కన్నములు తిప్పలేదు.

శ్లో॥ పర్వత్రయీన్వితో బాలో రాత్రో జనవిపర్జితే । జగము తులసీ గుల్ఫం మనోహర గృహామమమ్ । శనై నం దైవ యోగన గత్వా తత్ర సుఖంవ్రజేత్ ।

తా॥ మూడునందర్శనమల వయస్సుగల బాలుఁ డిట్లు నిర్జనవనమందుంచబడి అర్థరాత్రమందు దిక్కులేక దుఃఖించి మెల్లఁగా శౌంతకాలమునకు దైవయోగముచేత మనోహరగృహ సమానమైన తులసీగుల్మమునుజీరి అచ్చట సుఖించెను.

శ్లో॥ తులసీ దర్శన స్పర్శా ల్సంగత స్త చ్ఛిశోరపి । నశందిదాసీ ద్విప్రేంద్ర రాత్రోవా విపినేఘనే ।

తా॥ అబాలునకు తులసీదర్శన స్పర్శన సంగత్యమలవలన రాత్రియందు నశంబున నేమియు కలుగలుగలేదు.

శ్లో॥ శిశు రేవం నిశానీత్యా జాతే మూర్ఖోదయే మునే । రురో దోచ్చైత్యనిశ్రేష్ఠ బాష్పవర్యాకులేక్షణః ।

తా॥ పిలవాఁడెట్లు రాత్రినివళ్ళవీసి మూర్ఖోదయము కాఁగానే కన్నలపంట నీళ్ళుగాత్పడు పెద్దగా నేడ్చెను.

శ్లో॥ బాల మేకాకినందృష్ట్యో హ్యరిపేశోకలాలసం । భగత్త్వైవ మృగాత్త్వైవ యేచాన్యే క్రూంజంఠవః । రుదుదు శ్శిశునాసార్థం మనుష్యాణాం వనే సుఖమి ।

తా॥ ఇట్లెందఱో ఒంటరిగా నేడ్చుచున్న బాలునిఁజూచి అచ్చటనుండు పక్షు లును, మృగములును, అచ్చటనుండు క్రూరిమృగములన్నియును పిలవానితో గూడా నేడ్చుచుండెను. తిర్యగ్జాతులకే యిట్లు శోకమాగలిగిపప్పుడు మనుష్యుల కెట్లు నుమా భమాగలుగును. క్రూరిమృగమొకైవను బాలునిఁజూచి దయకలిగెనుగాని వీని నరస్య ములపాలుజీసిన స్త్రీలకు దయకలుగలేదుగదా.

శ్లో॥ క్షుర్మ ట్చ-తీచ చట్రేనే డేవచాంఠ భగ మృగాః । ఫలాంబుజేవనై ద్వివ్ర క్షుచ్ఛాపాధిరాకరాత్ ।

తా|| ఖగ మృగాదుర్విట్లు శోకించి ఫలముల పీరినను. ఉదకములచేతను ఆలలిదప్పి కలనదీర్చి నమర్కల నీడలచేరి ఆరితభేదమును విచారించి శిశువున కుపచాలమును గానించుచుండెను.

శ్లో|| తథోగత్రైమాబాలో వృష్టాభూత్వామహామతే । తులసీ దర్శన స్పర్శా త్సంగతస్త చ్ఛికోరపి । బుద్ధిరాసీ తథోవిప్ర తద్విజ్ఞా రామకీర్తన ।

తా|| ఆబాలుఁడా యువచారములచేత శ్రమలేనివాడై స్వస్థచిత్తుఁడాయెను. తదవశాత బాలునిని తులసీదర్శన స్పర్శన సాంగత్యములవలన విజ్ఞానామనఃకీర్తనమందు బుద్ధిగలిగెను.

శ్లో|| కృష్ణేతి వాసుదేవేతి గోవిందే త్యచ్ఛుకేతిచ । నారసింహే త్యనంతేతి కీర్తయన్ తద్దవనం మునే ।

తా|| మనీశ్వరా ! బాలుఁడు పసమందు కృష్ణు, వాసుదేవా, గోవిందా, అచ్యుతా, నారసింహా, అనంతా యని భగవత్పాదునంకీర్తనము గానించుచుండెను.

శ్లో|| తులసీదర్శన స్పర్శ తత్త్వాదా మఘుతిష్కృతిః । వినశ్యతి మహాభీతి ర్విపినేవా గృహేపివా ।

తా|| జహన్నా ! తులసీ దర్శన స్పర్శనముల గావరించుట నిక పాపనాశన మగును. మఱియు అరణ్యమందుగాని, గృహమందుగాని భయములులేకయుండును.

ఇతి సప్తవింశోధ్యాయ స్సమాప్తః.

—! అథ అష్టావింశోధ్యాయ ప్రారంభః !—

గృత్స్నపదః|| శ్లో|| అథరాజా మునే గేహే చాదృష్ట్యాగర్భిణో బ్రీయాం । మహాశోకవిరక్తాంతో విస్మితః పారవృత్తిభిః । వృకోమా త్యైశ్చ ధృత్యైశ్చ గూఢచార్తై ర్నరైశ్చరః । సర్వత్ర మృగయామాన విశ్రాంతో విరరామహ ।

తా|| రాజపుత్రచారిత్రమును యంతివలకు చెప్పి పూర్వోక్త రాజచరిత్రమును జెప్పుచున్నాఁడు. జహన్నా ! యిక్కడకథ యిట్లుండగా అచ్చట రాజా గృహమందు

గర్భిణియైన భార్యకావక మహాకోకశబ్దములుండై ఆశ్చర్యమునబొంది పొరులచేతన, మంతులచేతన, భృత్యులచేతన, సూదనాగలచేతన చక్కచేతనలందు చక్కచేత నులయందుకెడకించి తానును వెదకి యెచ్చటనుగావక ఆయాసమునబొంది విరమించెను.

శ్లో॥ జహన్న రస్యైవ కాంతాతే రాజపుష్పోమహామతిః॥ పితా మాతాగభాబంధు మిహోవాపి సహోదరః । మదియో భగవాన్నిమ్మ ర్నైవాత్మన్వో మమేతిచ । ఇతివిశ్చిత్తమనసి బాలకోపి జనార్దనమ్ । త్రయ్య సతతం భక్త్యా హరిమారాధితం తథా । తులసీకల్పవికట హ్నవిదూతే సహోపతే । జలమూదాయ హృష్టాత్కా తులసీ మూల మాగతః । తమేవ తులసీమూలం తస్యైవ తులసీదళైః । షోడశై రుప చార్తైశ్చ పూజయామాన కేశవమ్ ।

తా॥ మహాబుద్ధికలియైన ఆరాజపుత్రుడు బాలుడయినప్పటికిని ఆంధరణ్య మందే తల్లి, తండ్రి, మిత్రుడు, బంధువు సోదరుడును భగవంతుడే. శ్రీమహానిమ్మవు కంటే నాకన్నమేమియునులేదని యీశకారముగా మనస్సులో నిశ్చయించి నిరంతర భక్తితో జనార్దనని కీర్తించుచు ఆనందమన్నుండై తులసీమూలమందు తులసిరల్లభుని పూజించడలచి సమీకయననున్న సున్నునందు జలమునుబద్ధి తులసీసన్నిధినికేరి వృక్ష మును విష్ణునగా భావించి కోమలములైన తులసీదళములచేత షోడశోకచారములచేత మాధవపూజను కేసినబాదాయును.

శ్లో॥ అర్చయే దథ షాన్మూన మేకా! విష్ణుచింతకః । తథాపి సథవేత్తస్య వ్రసన్నత్వం హరేర్మునే ।

తా॥ ఇట్లేకానియై విష్ణుచింతనకగాయబుండై ఆటమానములు పూజించెను. అప్పటికిని హరి ప్రసన్నుడుగాకపోయెను.

శ్లో॥ అథ నందింతయన్పాలో కేన మే కరుణాకరః । వ్రసన్నో నథవేద్దేవ ఇతిచింతాకులోధవత్ ।

తా॥ తలువార బాలుడు కరుణానిధియైన భగవంతుడే డేమికారణముచేత నాకు ప్రసన్నుడుగాలేదు. ఇట్లు విచారించి చింతాసమాశాంతిచిత్తుడాయెను.

శ్లో॥ తదాప్రీక్ష్వాహ రం బాల మాతాతే చాకరీణి । ఇదాసీం రాజపుత్రత్వ మవిదూతే సహోపతే । మాఘే మరగే నూగ్యే కురు

స్నానం తనోహరిః । భవిష్యతి వ్రతస్సర్వం నాత్రకార్యా విచారణా ।
తమిత్వక్రమనిశ్చిన్న విరరామాశరీరం క ।

తా|| అప్పుడు ఆకాశమందు ఆశరీరవాక్కు పీఠిలో నిట్లనియె. ఓయీ రాజ
పుత్రా ! సమీకమందున్న సరోవరంబున నామ ముగమందు పోతస్నాన మచరిం
చుము అప్పుడు నారి నీకు కృపకృదగును. ఇందుకు నందేహమాలేదు. అనితరికి
అమశరీరవాక్కు విరమించెను.

శ్లో|| బాలకస్తద్యచ శ్చుర్యా ప్రాతర్నామే సరోవరే । స్నా
త్యాతు తులసీం గత్వా తన్నూలే గరుడధ్వజమ్ । తమర్చయామాన
శక్త్యా తత్రపుష్పఫలాంబుభిః ।

తా|| బాలుఁడామాటవిని సమీకమందున్న సరోవరమందు నామస్నానముచ
రించి తులసి సమీకమునకు వచ్చి తులసీ మాలమందు పుష్ప ఫలాదులచేత భక్తితో
నారిని పూజించెను.

శ్లో|| మామే శుక్లచతుర్దశ్యాం పూజిత శ్చికునాహరిః । ప్రాదు
రానీ తదగ్రేతు సర్వాభరణభూషితః । సలక్ష్మ్యారవరీవార స్సుస్మిత
శ్చాదవిగ్రహః ।

తా|| ఇట్లు పూజించుచున్న బాలునకు నామ శుక్ల చతుర్దశియందు సతరివాడుఁ
డయిన లక్ష్మీకారాయణుఁడు చతుర్భుజ శంఖ చక్ర గదా వద్ద కిరీట కుండల కాన్తుభ
వనమాలా ముదిరితా కంకణ కటిమారగి మేఖలాది నానాభూషణ భూషితః కాశేయ
కరిశస్త్రితః శ్యామసుందరః కమలనయనః కమలచరణః కమలమస్తః అతిలావణ్యవా
ననంతకోటిశక్తివ్యాప్తవాక్ బైకుంఠాధీశః సూర్యకోటిపరాశః యనకోటిదురాసద
యిత్యాహుర్తరీత్యా కృత్యక్షమాయెను.

శ్లో|| బాహుభ్యాంశం తమాభ్యాంచ బాలమాశ్లిష్ఠ్య భక్తిరః ।
తనోర్భకమునాచేదం భగవాన్ భక్తవత్సలః ।

తా|| ఇట్లు కృత్యక్షమై ముఖకమలయిన నవ బాహువులతో బాలు నారింగ
సమశేసికొని భగవంతుఁడయిన భక్తవత్సలుఁడు ప్రేమతో నిట్లనియె.

శ్లో|| వరందాస్యామితేకాల ముక్త్యా యశ్చసాంప్రతం । యాచ
యశ్చ ననందేహః ప్రసన్నం మాం మహామతే ।

తా|| బాలకా! నీవు నా భక్తుడవుగనుక నీకు పరిమితులు లేవు. నీకు నీయందు ప్రసన్నుడనయితిని

7 శ్లో|| ఇత్సుక్తోనిభునా బాలో రాజపుత్రః ప్రవర్హరిం । (వర్హరి)
ఏత్ జగన్నాథ దేవిమే త్యత్పదంచిరమ్ ।

తా|| భగవంతుఁ డిట్లు వలకఁగా రాజకుమారుడ. ఓ జగన్నాథా! నాకు చిరకాలము నీస్థానమున్నది యడిగెను.

శ్లో|| తచ్చుక్త్యా భగవా నానా పాల్యం మేవనీ మిత్రమ్ ।
భక్త్యా మాఘవ్రతంకృత్యా పుత్రపాత్రసమన్వితః । సర్వేశ్వర్య సమా
యుక్తో గత్యా త్యజ్జితరంజితం । పితృ స్పృహనారూఢో ధర్మదైవ
వనుంధరామ్ । సముద్రవరిఘోపితాం పాలయత్వా శ్రియాన్వితః ।
తత స్త్వం మత్పదంగత్యా సుఖభవచిరః కిళో ।

తా|| భగవంతుఁ డానాట విని బాలకా, నీవీరునిని పాలించుము. నీవిక్రమ
మితంస్రియొద్దకుబామ్మ. పోయి తండిగారి సింహాసనమెక్కి భర్మముతో చతు
ర్ముద్రాకర్యంతమైన యీ భూమిని పాలించుము. ఇట్లు రాజ్యోక్తి యాత్తుడనై
భూపరిపాలనము జేయుచు మాఘవ్రతము నాచరించుచు పుత్రపాత్రపదమొడనై సర్వ
ేశ్వర్యములతోను అనేక భోగముల ననుభవించి తఱువార నాస్థానమునకువచ్చి అచ్చట
చిరకాలము సుఖింతునని చెప్పెను.

శ్లో|| ఇత్సుక్త్యా ప్రేషయా మాన సునంశం పార్శ్వవర్తినం ।
సబాలకమునిశేష పితృపార్శ్వం జనార్దనః । వశ్యతాం సర్వభూతానాం
తత్రైవాంతరధీయత ।

తా|| జనార్దనుఁ డిట్లువలికి దగ్గరనున్న బాలుఁడగు సునందుని సహాయునిగా
యిచ్చి తండియొద్దకు బంపెను. ఇట్లు పది అచ్చటనే అదఱు చూచుచుండఁగా
భగవంతుఁడంతర్ధానమాయెను.

శ్లో|| సునంద స్వాశ్చకో విప్ర కలకం నహీవతి । గత్యా
తక్పూర్వవృత్తాంతం తస్మై రుశ్వంస్సనేకయతో ।

తా|| తనకాక సునందుఁడు బాలుని వెంటబెట్టి నీవచ్చి తండ్రికి వచ్చింది
కుమారునియొక్క జన్మావృత్తాంతమును రాజనకుఁడెప్పుడు.

శ్లో॥ శ్రుత్వా తద్విషయం భూవ నమూదాయ కమూరకం ।
మూర్ఖన్యాఘ్రియ మ్మృష్టాత్మా మభేన పరిమోదితే । తనయం జనకే
దత్వా మనంద స్వాశ్రమంయయా ॥

తా॥ రాజానయ యా మటలను విని ఆశ్చర్యమైంది ఆ కమూరుని తీసికొని
మద్దాడి గుంతుష్టాంతరంగుడై ముఖాననుండెను. మనందుడును కాలుని కందిరిచ్చి
తన యాశ్రమమునకు జేరెను.

శ్లో॥ తతోవృద్ధింగతే కాలే ప్రాప్తయావనే । గజ
వాజరథోపేతం రాజ్యం నిష్కంటకం మునె । కమూరాయదదాత్స్నే
మలక్షణమహిషతి॥ సభార్యోజరతఃపశ్చా ద్వానవృష్టాశ్రమం యయా ॥

తా॥ తలుకాత కాలుడు వృద్ధివొంది ప్రాప్తయారముడు కాగానే కందిరి
యైన మలక్షణమహిషరాజు చక్రవిధులలోపేతమై నిష్కంటకమైన రాజ్యమును కమూ
రునకిచ్చి తానును భార్యలును మనలికారై నందుకలన జానప్రస్థాశ్రమమును స్వీకరించిరి.
(అవిద్యమానాని కంటకాని శత్రురాధాదిరూపాణి యశ్యశ నిష్కంటకమితివిగ్రహేణ
నిష్కంటకశబ్దస్య కాదాశూన్యస్య వర్తః) నిష్కంటకమనగా శత్రురాధాదులులేనిది.

శ్లో॥ మలక్షణసుతో రాజా సుధర్మనామ భూమివః । సమాన
కులసంవన్నాం కన్యాముద్వాహ్యా మండరీమ్ । ధర్మేణ వృథివీంసత్వాం
ప్రజాపాలనతత్పరః ॥

తా॥ ఆ మలక్షణరాజు కమూరుడు సుధర్మనామకుడు రాజై సమానకులలో
త్పన్నయైన సాందర్యవతియగు కన్యకశ్యమ వివాహముజేసికొని ధర్మముచేత ప్రజలను
పాలించుచు సమస్తభూమిని పాలించుచుండెను.

శ్లో॥ తతోబహుతిథే కాలే గతే రాజా మలక్షణః । కాలధర్మం
యయా తత్ర ధార్మిక శ్శాంగమానసః । సతోష్ఠిపి తస్య రాజన్సే రను
మన్ముఃపతింరథా ॥

తా॥ తలువార బహుకాలమునకు మలక్షణరాజు అచ్చట కాలధర్మమొండెను
(శ్వర్గస్థుడాయెను) అతనిభాంధ్యులును సమాగమనమాచరించిరి.

శ్లో॥ పుత్ర సుధర్మనామాసా సంస్మృత్య పితరంతరః । అకరో
చ్ఛాన్ధివర్యంత కర్మాణి శ్రద్ధయాన్వితః ॥

తా|| తఱువార నుధర్మరాజు తండ్రి మృతివారకాను విని శ్రద్ధాయుక్తుడై శ్రద్ధకర్మల నాచరించెను.

శ్లో|| రాజానభార్యో వైకుంఠం మఱి నాత్తర్రజగ్నివాన్ .

తా|| తఱువార అచ్చట మృతినొందిన రాజును, అతని భార్యలును వైకుంఠ లోకమునుగూర్చి వెళ్ళినవారైరి.

శ్లో|| రాజా సుధర్మాహ్నేణ పుత్రపౌత్రసమన్వితః | కృత్వా మాఘవ్రతం వ్రీత్యా పూజయిత్వాచ మాధవం | భుక్త్యేవా నకలాభోగా న్యయావంతే హరేఃపదమ్ |

తా|| తఱువార సుధర్మమహారాజు సంతోషముతో పుత్రపౌత్రసమేతుడై మాఘవ్రతమాచరించి మాధవార్చనగావించి యీతాలోకమం దనేకభోగముల ననుభవించి దేహాంతమందు హరితాలోకముజేరి నుభయించుచుండెను.

శ్లో|| నాస్తి కించిద్భయం విప్ర ముకుందచరణైషిణాం | మాఘ వ్రతరతానాంచ నదా నత్కర్మవర్తినామ్ |

తా|| బ్రాహ్మణోత్తమా! ముకుందపాదారివిందమరందపానీందిందిరాయమాన మానసారివిందులకును, మాధవప్రీతికర మాఘవ్రతానుష్ఠాన కరాయులులకును, నదా నత్కర్మశిలులకును యొక్కదను భయములేదని తార్కర్యము.

శ్లో|| తస్మాగ్నర్వాణికర్మాణి సంకోచ్యేదంవ్రతంచరేత్ |

తా|| కాబట్టి ననుష్ఠకర్మలను కొండమా రగ్గించి యీ మాఘవ్రతమును సమాచరించవలెను.

శ్లో|| యజ్ఞకం కురుణతే ధ్యాయం భక్తస్యా త్కేళపక్రియాః | పరత్రేవా కుథంప్రాప్య విష్ణున నమామోదతే ||

తా|| ఎవ్వఁడు కేళపభక్తుడై యీ ఆధ్యాతుమును విన నో కాఁడు ఇహతర నుభయం ననభవించి విష్ణువుతోనమా అనుమోదించుచుండును.

ఇతి అష్టావింశోధ్యాయ స్సమాప్తః.

—* అథ వకోనక్రిత్యోధ్యాయ స్తోత్రంధః *—

శ్లో॥ స్పృష్ణమిద శ్లోః సంపాప్తై మాఘమాసేతు మకరన్ధ దివా
కరే. పూర్వో క్షవిధి సన్నత్యా పూజయిత్వాచమాధవం । యాకరోతి
మునిశ్రేష్ఠ తస్మై పుణ్య ఫలంకురేణు ।

తా॥ జహో ॥ మాఘమాసము పాప్తమైనదగుచుండఁగా మకరమందు రది
యొందఁగా పూర్వోక్తః స్తోత్రము న్నానముజిన మాధవత్రాజ గానించుకానికి లభిం
చెడు ఫలమును జెప్పెద వినుము.

శ్లో॥ దివ్యంపిమాన మారుహ్య సర్వేదేవై స్సపూజితః । దివం
యాతితేతస్సన్తా త్కలకోఽమృత్యుర్థమః । భూయః కథాంతరం వక్ష్యే
తచ్చుగ్రేణవ్యసమాహితః ।

తా॥ మారుహుడు స్వయంప్రకాశమైన విమానమెక్కి సర్వదేవ సంపూజి
తుడై స్వర్గమునుజేరును కాని పుణ్యమహిమలన కానిసంబంధులు కోటికలముల
వలకు స్వర్గముదప్పాపులకవరు. ఇంకోక దివ్యమైన ధను జెప్పెదను. కాగరూక
తతో వినుము.

శ్లో॥ కాచిచ్చాద్రీ విదేహస్థా కూరాఖ్యా ద్వాపరేయుగే ।
కర్ష కాఖ్యస్వభార్యానీ చ్చండిచండవరాక్రమా ।

తా॥ ద్వాపరయుగంబున విదేహదేశమందు కూర యను నాచునుగల యొక
కూద్రాక్షియుండెను. అది కర్షకునకు భార్యయాయెను. అది ఆకరోపకతి. తీవ్ర
పరాక్రమవంతురాలై యుండెను.

శ్లో॥ తస్మాత్ తనయః పుణ్యో బ్రహ్మణ్య స్సాధు సమ్మతః ।
సర్వభూతదయాయుక్తః సదా సద్ధర్మలాలసః ।

తా॥ ఆ పంతులకు పుణ్యమూరికాయెను, బ్రహ్మణ్యుడెను (బ్రహ్మకర్త)
సాధు సమ్మతుడెను, సర్వభూత దయాళువును, సద్ధర్మలాలెను నగు నొక
పూజుడొండెను.

శ్లో॥ తస్మాత్ ప్రకాదిద్విప్రీంద్రీ భార్యా పతివరాయణా । పతి
పాశ్యర తాత్యై ధ్యాయాశ్చార్థ్యవ్యక్తియీ । శ్వశ్రోశ్చ పతి బధూనాం
వృద్ధాన మహిరోగిణాం । సాధూనామనుబప్రీంద్రీ సదాశిక్రూషణరతా ।

తా|| ఆ భక్తుని కు సత్తాను దాదలము లిచ్చియింప, పతివాక్యము సారించియు, ధర్మకార్యప్రియయు. అత్త మావలకును, పతి బాధువులకును, వృద్ధులకును, రోగులకును, పాదవలకును నిత్యము నేవఁజేయుననియు నగు భార్యలను.

శ్లో|| చండే పుత్రసతీం దృష్ట్వా సదా క్రోధపరిప్లుతా । తర్జనా కర్షణాతైశ్చ నవతిస్సాన్నుమాం మునే ।

తా|| ఆచండీ (అత్త) కుమారుని భార్యయజ్ఞాచి నిరంతరము క్రోధయుక్తయై తర్జనములచేతను, లాగుటలచేతను, కొట్టుటలచేతను నిత్యము తానును భతకాయఁగలిసి కోడలిని బాధించుచుండెడివారు.

శ్లో|| రథాన్య రనయం నిర్న్యం కవత్యేన మకారణం । రథాపి శ్వశ్చుగ్నిశూమాం కురుతే బాష్పలోచనా ।

తా|| అట్లుగానే నిత్యము కారణములేదే కుమారుని కొట్టుచుండెను. అట్లుగా నప్పటికి కోడలు కన్నరుగార్చుచు అత్తగారికి పరిఁవర్తఁ జేయుచుండెను.

శ్లో|| భుజి స్సూర్యశృంగం కర్మ సా స్తుమా బహుదుఃఖతా । సశూద్రతనయో విప్ర భార్యాం ప్రాణధనేశ్వరీం । బాష్పవర్యాకులాం దృష్ట్వా పితానాహచధర్మనిత్ ।

తా|| ఇట్లు అత్తచేత బాధలు పడుచు పూర్వకర్మ ననుభవించు కోడలు దుఃఖ ముతోనుండెను. ఆశూద్రుని కుమారుఁడు తన ప్రాణధనేశ్వరియైన భార్య యొక్క శృంగమును యేడ్చుచుండుటజ్ఞాచి తల్లిదండ్రులతో నిట్లనియె.

శ్లో|| తాతాంబ శ్రీణు మద్వాక్యం యశస్యం ధర్మసాధనం । స్తుమాయాం యవయోఃకోపః కస్మా త్కలహాకారణమ్ । భవద్వాక్యం కోవనేనైవం కాయశోషణహేతునా । మూర్త్యశ్చేతి పిరరా యువా భ్యాంరన్నకర్తృచిత్ । కిమగ్ధం కలహం గేహే సర్వసంపన్నివారణమ్ ।

తా|| ఓ తండ్రీ ! ఓ అమ్మా ! యశస్కురమును, ధర్మసాధనమును నైన నా మాటను వినుఁడు. కోడలియందు మీకింత కోప మెందును. తల్లిదండ్రులారా ! కాయశోషణహేతువయి. యీకోపముతో మీకేమి లాభమున్నది. మూర్త్యయతో నిట్లు కలహించుట మీకు తగదు. నిత్యము గృహముండు కలహ మెందును. దీనితో సర్వసంపత్తులు నశించును.

శ్లో॥ మత్స్యీయావా మయావాసి చానన్యాం యువయోఃకృతం |
కారణం ననముద్దిశ్య కలహం కోవదూషితమ్ |

తా॥ వేనుగాని, నా భార్యగాని మీకేమి యశకారము కేసిరిమి ? కాబట్టి
కోవదూషితమైన యీ కలహమునకు కారణము కనిబడలేదు.

శ్లో॥ కోపేనోధిత దీర్ఘేణ ఆయుర్విత్తం యశ స్సుఖం | మానం
గౌరవ పాండిత్యం నశ్యత్యాతు ననంశయః |

తా॥ దీర్ఘ కోపముచేత ఆయుస్సు, ధనము, మానము, యశస్సు, సుఖము,
గౌరవము, పాండిత్యము శిఘ్రియగా నశించును. సంశయములేదు.

శ్లో॥ సుతం యువాభ్యాం మాం కస్మా చ్చలేనైవ రుషానిశం |
కృపాంకురుతనర్వజ్ఞా మమాం సజ్జనసమ్మతామ్ |

తా॥ మీకుమారుడైన నాయుండు మీకింత కోపమెందుకు. మీరు సర్వ
మును దెలిసినవారు. నాయుండుదయయుంచుడు. సజ్జనసమ్మతమైన మమనుసేవించుడు.

శ్లో॥ ఏవం పుత్రోదితం కృత్వా సాచండి భర్తృసంయుతా |
పునఃప్రాహారసంకోపాత్ చలదోషావినిందయః |

తా॥ ఆచండియు భర్తృయు క్షయై యీశ్రీకారముగా పుత్రునిమాట విని కో
పముచేత చలించుచున్న పెదవులుగలరై ఇట్లుచు తిరిగి కుమారునితో నిట్లనియె.

శ్లో॥ గచ్ఛగచ్ఛవిమూఢోసి కింకరీసాభవేల్లఘ్నః | అద్యైవత్వాం
నవత్నీకం పిఙ్గాభ్యాం శిక్షణంవరమ్ | మిథ్యామిథ్యకృతంవాపి నదోష
స్తేనమే నశ్యత్ | ఏవంవడంతి చండితం దండేనాతాడయన్ముహుః |

తా॥ మూఢుడా ! వెళ్ళు వెళ్ళు. నీ భార్య నీకు లఘువైనదే యగుఁగాత.
తల్లిదండ్రులకు శిక్ష చేయుచున్న నిన్నును, నీ భార్యను శిక్షించిన నాకు దోషము
లేదు. మాకు శిక్ష చేయుచున్న నిన్ను దండించినయెడల మిథ్యామిథ్యకృత దోషము
లేదు. మాకు శిక్ష చేయుచున్న నిన్ను కొట్టునప్పుడు కారణమున్నను లేకపోయినను
నాకు దోషములేదు. ఇట్లుపలికి ఆచండి కట్టికో మాటిమాటికి కొట్టెను.

శ్లో॥ సతాదిత స్తరఃపురో జాతరోషా త్పునఃపునః | మతేన
విదితజ్ఞానా చ్చింతయామానశోద్రుజః |

తా|| ఇట్లు మాటిమాటికి తల్లిచేత కొట్టుబడినవాడై పురుడు తోషినిస్తుండాయను. తఱువారే క్షణములో జ్ఞానోదయమై యాట్లు చింతించెను.

శ్లో|| యోమాతా పితరా ద్వేష్టి యేశవంతి సరాధమాః ।
తేయాంతి సరకంఘోరం వుసరావృత్తివర్జితమ్ ।

తా|| మాతాపితరులతో విరోధించువాడును, మాతాపితరులను తిట్టువాడును వుసరావృత్తిరహితమైన ఘోరసరకమును బొందును.

శ్లో|| యోమాతాః పితరా మోహః కవమానకరస్పృహః । సరార
వం మహఃఘోరం యాతినాన్త్యత్రానంశయః ॥

తా|| ఎక్కడ దజ్ఞానమువలన మాతాపితరులను అపమానించునో వాడు మహా ఘోరమైన తారవసరకమును బొందును. ఇందుకు సుబోధములేదు.

శ్లో|| మాతా పితృసమో దేవో నచాన్త్యశ్శోకగత్రయే ।
ప్రీణాం పతిసమో దేవో నాన్తిదేవోవగస్తథా ।

తా|| మాఁడులోకములయందు తల్లిదండ్రులతో సమానమైన దేవుఁడులేడు. స్త్రీలకు భర్తతో సమానుఁడయిన మఱియొక దేవుఁడులేడు.

శ్లో|| సవిష్ణురద్భుతో దేవః సతీర్థం గంగయానమం । ఏవంవిచింత్య
భార్యాంచ బోధయామాననూక్తిభిః ।

తా|| విష్ణువుతో సమానుఁడయిన దేవుఁడు దేవతలలోలేడు. తీర్థములలో గంగతో సమానమైన తీర్థములేదు. స్త్రీలకు పతికంటె లేనిదేవుఁడులేడు. అట్లే పుత్రునకు మాతాపితరులకంటె లేని దేవుఁడు లేడు. ఇట్లు విచారించి భార్యకు మాతృ లుకదేశించెను.

శ్లో|| చండి సుతప్రియాం దృష్ట్వా నిష్పీడ్వ కరసంపుటం । తాద
యిత్యాన్యగేహేతాం సంస్థాన్యాంతిన్ముమం మునే । కవాటం గాథ
మాబధ్య స్థాయమాసీన్నిరాకులా ।

తా|| తఱువారే చండి కోడలిని బాచి కోపించి కరసంపుటమును నిష్పీడించి (అనగా కోడలి రెండుచేతులను గట్టిగా నొక్కిపట్టినదని అర్థము) తన యిష్టమువచ్చి

నట్లు గొట్టి మఱియొకగృహమందు కానిని వదలసి తలుపు గట్టికొనించి కాను స్వస్థ
తిర్తయొందుడను.

శ్లో॥ కృష్ణా తామీశ్వరీం భార్యాం వతిః కించిన్నిరాగసాం ।
మనసాదూయమానస్తా పింగోక్కుశ్రావణేరణః ।

తా॥ కుమారుడు నిరపరాధియైన భార్యను తల్లి యిట్లు శ్రమపెట్టుటఁ జూచి
మనస్సుకందు దుఃఖముతో నూడినవాడై యేమియ అనలేక మాతాపితరులకు మరచర్య
సలుపుచుండెను.

శ్లో॥ కేహంతగ్గగనంస్తాయా నిర్వయు స్పృహనరాః । ప్రియా
నిర్వయురాకాశం దేహాదనశనా మ్ననే ।

తా॥ ఇట్లు కోడలికి ఆయుండిపోవు నేకురాకుగ్గులు గడచినవి ఏడుగోణలు
అప్పరానములు లేమింటేసి ప్రాణములు దేహమును విడిచి ఆకాశమును జేరను.

శ్లో॥ సాచండి బోధితా లోకై ర్భృదుభిః క్రియవాదిభిః । సత
త్యాజన్ముహూకోసా స్మృతా వాలోకయ త్తదా ।

తా॥ ఆచండి లోకులు, బంధువులు, యిష్టవాదులును నీకిది తగదని యెంతగా
చెప్పినను ఆబంధిగానలొకుంచి విడువదామెను. కోపముచేత నిడువకపోయినను
యెట్లుగానున్నదోమని చూడక శకు.

శ్లో॥ సంప్రాప్తే ద్వాదశకాపేతు భార్యాంకృష్టం వతిర్తదా ।
సరమృద్ధశ్చవిప్రీంక్షి సాపథీత్వారాత్కృజః । ఆత్మానంగోవ్యయిత్వాతు
కపాటోద్భాటనంచరేత్ ।

తా॥ తల్లి యిట్లు భార్యను నిష్పంధించగా కుమారుడు చేయునదిలేక యూర
కుండెను. ఇట్లు పన్నెండుగోణలు గడచెను. తరువాత కుమారుడు భార్యనుజూడఁ
గోరి తల్లి భయమువలన తలుపుతీయుటకు సమర్థుఁడుగాక గను సాపథముచేత రహస్య
ముగా తలుపుదీసెను.

శ్లో॥ తిత్తైవనిర్గతాః ప్రాణాః విశ్వేష్టానిగరాం మునే । కృష్ణాతి
దుఃఖనంతప్రో విలలాపమశ్రిధిః ।

శా|| ఇట్లు తీసివేసినచో భాగ్య కథలన్నియు జేష్ఠానామకమై యుండెను. ఇట్టిసీమిజూది దుఃఖిస్తుండై ఆశీర్వాదములుగా చింతించుచు కోరినను.

శ్లో|| ఈమేది నాద గ్నివహర భూమా యథాది వాతానాథ కోమలదుగ్రిమః । మూర్ఖాం ముహూర్తస్యయామూవ వత్సా త్వరంజ యుక్తో బహుదుఃఖభాజః ।

శా|| ఆతడు ఆయ్యా, ఆయ్యానుచు మహానాథహరమయిన కోమలదుగ్రి మెట్లు కనుకూ ఆట్లు భూమియందు బడెను. ఇట్లు పడి రెండు వ.నూతనములు మూర్ఖులొందుండి తరువాత లేచి ఆశీర్వాదములుగా దుఃఖించుచుండెను.

శ్లో|| స్పృహద్వారం దుఃఖో దృష్ట్యో రన్యతా శోభవిహ్వలా । తనయం శోకనంత్ర వూలోక్యాంశస్సహే మృగామ్ । స్మృషాం దృష్ట్యాదిదుఃఖేన తనయం శోకలాలసం । క్షీణ్య మాస్త్ర సామూక్యం రురోదబహుధాబహిః ।

శా|| తలువార నానికల్లి వచ్చి యింటికలుపు తీసియెండట జూచి శోభో ద్రిక్తయై, యేడ్చుచున్న భగవంతుని జూచి అంతఃకలలోయి చచ్చి పడినను శోకనిక జూచి తనకు స్వయముగా దుఃఖము లేకపోయినను కుమారుఁ జేడ్చుచుండటను జూచి బిచ్చరితో మఱియుక చేకిని కొట్టకొని బయటకువచ్చి బహుగా నేడ్చెను.

శ్లో|| చండిం శృష్ట్యో రోదమానాం దుఃఖతాం సావపూరితాం । నమత్కామస్స నాః కిం కి మిశిరర్షే పృథక్పృథక్ । శృణ్వేత్త మధికం ఘోరం జనాప్తర్షే వివిధదయః । శనంశోయాంతిశాన్తివ బాంధవా మృహృదఃవరే । సహృదదుర్బుమేతాస్తే బాంధవాః కుణవంతథా ।

శా|| పాపగర్భిణులైనచండి శోకించుటజూచి వచ్చినవారందఱు యిదియేమిటి, యిదియేమిటనిరి. తలువార గర్భవృక్షాంతమును విని చండిని బహుగా నిందించిరి. బంధువులును, విరుద్ధిలును వచ్చి యిట్లు నిందించి చండిని బహుగా దిట్టించిరి. కొందఱుబంధువులు ఆశీర్వాదము దహించిరి.

శ్లో|| తత్ర వత్సావదిష్ట భాగ్నగాడికంయయామానే । తత్ర వం చత్వమానాత్మ ప్రాప్తకాలే హరింబహుళా ।

కా॥ తరువాత బానిధత (బహుద) దుఃఖముతో నచ్చటనుండలేక గంగా తీరమందు కరి గాంతకాలమునకు కాలవళమవలన మృతికొంది క్రిహరినిజేరను.

శ్లో॥ పశ్చాత్తానంగరాచందీ పుత్రశోకపరిపుతా । సాదుఃఖతా
దివారాత్రం బహుధా దంపతీశభా । ఏక్మి వన్నాంనుపిందాని నేత్రయో
ర్దడనేతథా । బహుధాగ్రిందమానాతౌ బహుధిర్వారితావపి । తేనైవ
పుత్రశోకేన చందీ శోకవరాయణా । పంచర్ష మగమద్భుభా త్సభర్తా
మునిన త్తమ ।

కా॥ తరువాత చందీ పుత్రశోకపీడితయై పశ్చాత్తానమునకొంది దివా రాత్రీ
ములు దుఃఖించుచుండెను. భార్యాధరకాలు బహుగా దుఃఖించుచు నేత్రములతోను,
గూటితోను దున్ను పోడికొనచు యెంతమంది చారించినను విసక బహుగా నేడ్చుచుండి
నిద్రాహారములుమాని ఆ పుత్రశోకమదత వాద్యగు మృతికొనిరి.

శ్లో॥ ఆయోయుర్వ్యమదూతాశ్చ తావాదాయ పునర్యయు ।

కా॥ అంతట యమదూతలువచ్చి ఆభార్యాధరకాలనిద్రపిరి తీసికొనికెక్కిరి.

శ్లో॥ దంపతీ నరకం ఘోర మసివత్ర ధయంకరం । చతుష్పాప్తి
యుగంభక్త్యా పునర్యౌమి ముపాగతో ।

కా॥ ఆ దంపతులు యమలోకమందు అతిధయంకరమయిన అనితత్రీసరకమును
అడపదినాలుగుయుగంబు లకుధరించి తిరిగి భూమికివచ్చిరి.

శ్లో॥ సర్పయోనా సముత్పన్నా పటవ్యాం ద్రుమకోటరే ।
విక్సరే సర్వజీవానా మాశ్రియేచ మఖవ్రదే । చంపాకూలస్థకాంతారే
సంపితే దైవయోగతః ।

కా॥ వచ్చి పట్టుకొని జన్మించి సర్వజంతువుల కాధారమైనటువంటి చంపాతీర
వనమందు మఖకరమైన రావిచెట్టు తొట్టిలో నివసించిరి.

శ్లో॥ ధీశోషధీ నామానా కృతార్థాసాధురమ్మతో । ఆజగ్మతు
ర్మునివరౌ చంపాయాం మాఘమజ్జనమ్ । కృత్యా తన్ముల మాశ్రిత్య
సంపూజ్య కమలాక్షతి । ప్రళయేతు స్తతోహర్షా న్మాఘమాహర్మ్య
మాకరాత్ ।

తా॥ ఇట్లుండగా దైవరూగమావలన కృతార్థులగు, సజ్జనులగువారు నయిన
ధీశానధీరులను యిద్దరుసాధునలు అచ్చటికి వచ్చి చంపానదియందు మాఘస్నాన మాచ
రించి ఆరానిచెట్టుక్రింద మాధవపూజగావించి సంతోషమతో మాఘమాసాత్మ్యమును
తెచ్చుకొనుచుండిరి.

శ్లో॥ తచ్చుత్తా కోటరస్థా తౌ ఫణేచక్షుశ్శ్రీనాతథా॥ హిత్వా
తదేహతన్మూర్ఖం దివ్యదేహీన చాగతౌ । భూయస్త్వలిలే స్నాత్వా
మాఘేస్మిన్నఘహారకే । దివంజగ్మురురాదిభ్యో వర్చస్కాఘ్నకైరిథా॥
మునే మాఘవ్రతావేన శ్రీవణస్యఫలేనచ ।

తా॥ ఇట్లు చెప్పకొనుచుండగా ఆచెట్టు లోట్టలో నున్న స్పృహ్యయము శేత్ర
శ్రీవణమాలచేత మాఘవైధివమానునిని ఆస్పదేహమాను విడిచి దివ్యదేహమాను ధరించి
వచ్చి తిరిగి మాఘస్నాన మాచరించి సూర్యకాంతతో సమానమైన పుష్పాదిమాన
మెక్కి స్వర్గమాను జేరను. మాఘమహిమ శ్రవణమాలచేతను, మాఘవ్రతావమాచేతను
యిట్లు దుశ్శానిము క్తులెరి.

శ్లో॥ కిమత్రీయహునోక్తేన నమాఘసశ్చకలంప్రతిం । కోవక్తిభువి
నా కేనా వినావిష్టుం జగర్తయే ।

తా॥ ఇంక బహుగా చెప్పబెండును. మాఘవ్రతముతో సమానమైన వ్రతము
లేదు. ఈ మాఘమహిమను భూమియందుగాని, స్వర్గమందుగాని, జగత్త్రయమందుగాని
విష్టువుగాక యెవ్వఁడును తెలిసికొనజాలను.

శ్లో॥ గురుద్రోహోవా మాధోవా శ్రీ గో ఘాతకిను వరే ।
పుర్రఘ్నోవా కృరఘ్నోవా భూణహచాతనాలకః । మాఘవ్రతేన
విప్రేంద్ర శుచిర్భూత్వా వారింవ్రజేత్ ।

తా॥ గురుద్రోహిగాని, మాధుఁడుగాని, శ్రీహింసకుఁడుగాని, గోఘాతు
కుఁడుగాని, పుర్రహత్యాకరాఁడుగాని, కృరఘ్నుఁడుగాని, భూణహత్యా
కారికుఁడుగాని, మాఘవ్రతము నాచరించినయెడల ముక్తవాపుడై పారిజీయను.

అతి ఏకోనత్రికో ధ్యా యు స్సమూప్తః.

—॥ అథ త్రిశోధ్యామి : పాదాభి : ॥—

శ్లో॥ గృహ్యమిదః॥ శ్లో॥ మానానాం ధర్మహేతునాం మాఘమాసా
విశిష్టతే । సర్వమావేదధర్మాణాం యజ్ఞాదీనామహమునే । తత్ఫలం
మాఘమాసస్య వ్రతస్య మయజోలభత్ ।

తా॥ జహన్నా ! విషయం. ధర్మసాధనజేయిన మాసములన్నిటిలోను మాఘ
మాసము అధికమైనది. యజ్ఞాది సమస్తధర్మఫలము మాఘవ్రతమువలననే లభించును.

శ్లో॥ తపస్సారణక్రియాసారః ధర్మసారోత్తమాత్తమః । విష్ణుప్రీతి
కరోమాఘః శతభుక్ప్రీతికరస్తథా । సూర్యాగ్నివిధిప్రాప్తి కారక
స్సుఖదాయకః ।

తా॥ ఈమాఘము తపస్సారము క్రియాసారము. ధర్మసారము. ఉత్తమాత్త
మము. విష్ణుప్రీతికరము శివప్రీతికరము. రవింద్రాగ్నివిహ్వరాగ్నిప్రీతికరము. సుఖ
దాయకము.

శ్లో॥ ఇతః మాఘవ్రతంఫలం తిపజహ్న్నమయానఘ । శ్లో॥ తు
మిచ్ఛోదితంపుణ్యం ప్రాప్నోత్యప్యం యథావృతా ।

తా॥ ఈ మాఘఫలమును వినగోరినందున నీకు చెప్పితిని. శేను మాచినదిన్ని
విన్నదిన్ని యిదియే నాకు తెలిసినంతవఱకు నీకు చెప్పితిని.

శ్లో॥ సర్వధర్మావృత్త్యర్థం మానవో మాధవప్రీతుః । మాఘ
వ్రతంచేదీధీమాః మాధవంపూజయేత్సత్తనే ॥

తా॥ మాధవధక్తుడయిన మానవుడొ సర్వధర్మములను విడిచిరైసను మాఘ
వ్రతము సమాచరించవలెను. దానిచేతనే సర్వధర్మసమాచరణఫలము కలుగును.

శ్లో॥ ఇతి తేకథితం జహ్న్నో మాఘమాసాత్మ్యముత్తమం । య
చ్ఛ్రీత్వాముష్యదేవతాః సర్వకామైర్జ్ఞునంశయః ।

తా॥ జహన్నుచహమునీ ! ఇదియే మాఘమాసాత్మ్యము. దీనిని వినువాఁడు
సర్వకామైర్జ్ఞుడగును. సందేహములేదు.

శ్లో॥ శ్లో॥ శ్రుత్వా జహ్న్ను సర్వకామైర్జ్ఞా మునినా ధర్మ
సేదినా । స్వయంచరత త్కర్మం మాఘమాస మరేక్షరి ॥

తా॥ గారీ ! ధర్మవేత్తయైన గృహ్యమును మహామహిమలైన నిట్లు మాఘమాహా
త్యమునును జహన్ముచుచుపితా మాఘమాహుండు మాఘవ్రతమును సమాచరించెను.

శ్లో॥ సమాఘరశ్మశౌధర్మో జేవినా స్తికగ్రయే । శ్రీయాయాః
కథితం జేవి మయాగోగ్యం సుఖవ్రతమ్ ।

తా॥ గారీ ! మాఘమాహాఃములందును మాఘవ్రతముతో సమానమైన ధర్మము
లేదు. ఇది రహస్యమైనది అయినను నీవు నాకు ముఖ్యకాలముగను నీకు జేప్పితిని.

శ్లో॥ యదక్షంశ్శ్రీమతేభక్త్యా యోవావక్తివాఃపురః । ససర్వ
రసేనుఖంప్రాప్య వశ్చాగ్నిష్ఠువ జేవసేత్ ।

తా॥ ఎవ్వడు యామాఘమహిమను భక్తితో విశుచిత్వాడో యెవ్వడు మారి
తుండర పురాణమును శిష్యుచిత్వాడో వారిద్దరును సర్వరసేనుఖమునుబొంది జేవాంత
మందు మారిలోకము జేరుదురు.

శ్రీమహాత్మ్యే శ్లో॥ యస్మాదం మునిశారూలాః పార్వల్యై కంకరో
దితం । శ్రోత్రాగ్రాంభక్తియుక్తానాం పురాకైలాసపర్వతే । తన్మయా
కథితంవిప్రాః మాఘమాహాగ్నిష్ఠుము ర్తమమ్ ।

తా॥ కానకాది మహామహులారా ! పార్వంబున కైలాసపర్వతమందు పార్వ
తికి పరమేశ్వరుడు చెప్పినప్రకారము మాఘమాహాత్యంబును భక్తియుక్తులై వినగోరి
నందున మీకు నేను చెప్పితిని

శ్లో॥ సర్వపుణ్యవ్రదన్మాణాం సర్వైశ్వర్యప్రదాయకం । యశ
స్యంధర్మమాయుష్యై సర్వరోగవినాశకమ్ । విష్ణులోకప్రదంరద్యన్మము
యూణాంచ మోక్షకమ్ । ఇంద్రలోకస్రీణం సూర్య హిమాంశు స్థాన
దాయకమ్ ।

తా॥ మాఘవ్రతము స్వప్రత్యప్రదమును, సర్వైశ్వర్యప్రదాయకమును, కిరితా
వ్రదమైనదియును, ధర్మయుక్తియును, ఆయుష్కరమును, రోగనాశనరమును, విష్ణు
లోకదాయకమును, ముమక్షువులకు మోక్షప్రదమును, ఇంద్రలోకప్రదమును, సూర్య
లోకస్థానకమును, చంద్రలోకమునకు రమ్యమునది.

శ్లో॥ యః యః శామయే తేనామం రంభమాహోత్య సనవై ।

తా|| ఎవ్వఁడు ఏయేకోతఁడుగోరునో కాఁడు ఆయాకోవికఁడు బొందగలఁడు.

శ్లో|| శిష్యాః శ్రద్ధానాయ మశీలాయాత్మవేదినః । ఉపదేశం
చరేద్ధీమాన్ సర్వదానార్యసంశయః ।

తా|| ఈ మాఘవ్రతమును ముగిలుఁడై, అర్మవేదయై, శ్రద్ధావంతుఁడైన శిష్యు
నకు చెప్పవలెనుగాని శ్రద్ధావిహీనుఁడు చెప్పనూడదు. బుద్ధివంతుఁ డీమాటను సర్వదా
జ్ఞాపకమొనఁచుకొని తగినకాఁడు లభించునప్పుడు చెప్పవలెను. ఇది నిశ్చయము.

పురాణానంతరం వతనీయం.

శ్లో|| స్వస్తి ప్రజాభ్యః పరిపాలయంతాం న్యాయ్యేన మార్గేణ
మహీం మహీశాః । గోబ్రాహ్మణేభ్యః శుభమస్తునిర్భయం లోకాస్సమస్తా
స్సుఖనోభవంతు ।

టీ|| ప్రజాభ్యః=ప్రజలకొఱకు, స్వస్తి=శోభనమగుగాక, మహీశాః=రాజులు
న్యాయ్యేన = న్యాయముక్తమయిన, మార్గేణ = మార్గముచేత, మహీం=భూమిని, తరి
పాలయంతాం= తరిపాలించుచుండుగాక. నిర్భయం = యెల్లప్పుడును, గోబ్రాహ్మణేభ్యః=
గోవులకును. బ్రాహ్మణులకును, శుభం = శ్రేయము, అస్తు = అగుఁగాక. సమస్తాః=
అన్నియు, లోకాః=లోకములు, సుఖినః=సుఖముగలిగినవి, భవంతు=అగుగాక.

శ్లో|| కాలేవర్ష తువర్షస్యః పృథివీసస్యకాలినీ । దేశోయం ధోళ
రహితో బ్రాహ్మణా స్సంతునిర్భయాః । స్వకాలేధవితావృష్టి ర్దేశోస్తు
విరువద్రవః । సమృద్ధాబ్రాహ్మణాస్సంతు రాజాభవతుధార్మికః ।

టీ|| వర్షస్యః=మేఘుఁడు, కాలే=స్వకాలమందు, వర్షతు=వృష్టివశముగాక.
పృథివీ=భూమి, పస్యకాలినీ; పస్య = వైకులచేత, కాలినీ = ప్రకాశించుచుండుగాక.
అయం=ఈ, దేశః=దేశము, ధోళంహితః = కష్టములు. వీరలు కూన్యమైనది అగుఁ
గాక. బ్రాహ్మణాః=బ్రాహ్మణులు, నిర్భయాః = భయములేనివారు, సంతు=అగు
చుండుగాక స్వకాలే=వర్షకాలమందు, వృష్టిః=వర్షము, భవితా=అగుఁగాక. దేశః=
దేశము, విరువద్రవః= కొల్లలు మొదలయిన యువద్రవములులేనివి, అస్తు=అగుఁగాక.
బ్రాహ్మణాః=బ్రాహ్మణులు, సమృద్ధాః=సమృద్ధినిబొందినవారు, సంతు=అగుచుండు
గాక. రాజా=రాజు, ధార్మికః=ధార్మికులు, భవంతు=అగుగాక.

శ్లో॥ సర్వేచ మఖసస్యంతు సర్వేరంతు నిరామయాః । సర్వే
భద్రాణిఃశ్యంతు మాశక్తి త్వావమావ్నయాత్ ।

టీ॥ సర్వేచ=అందఱును, మఖసః=మఖవంతులు, సంతు=అగుదురుగాక
సర్వే=అందఱు, నిరామయాః=శోగహీనలు, సంతు=అగుదురుగాక. సర్వే=అందఱు,
భద్రాణి=మంగళములను, పశ్యంతు=చూచుదురుగాక. శక్తి=ఒకానొకఁడును,
పాతం=పాపమును, మావ్నయాత్=పొందకుండుగాక.

శ్లో॥ అత్రత్రాఃపుత్రిణస్యంతు పుత్రిణస్యంతు పౌత్రిణః । అథనా
స్సధనాస్యంతు జీవంతు శరదాంశరమ్ ।

టీ॥ అత్రత్రాః=పుక్కులులేనివారు, పుత్రిణః=పుత్రివంతులు, సంతు=అగు
దురుగాక. పుత్రిణః=పుత్రివంతులు, పౌత్రిణః=మనవంతులవారు, సంతు=అగుదురు
గాక. అథనాః=ధనములేనివారు, సధనాః=ధనవంతులు, సంతు=అగుదురుగాక.
శరదాంశరం=నూలుసంకర్షణములు, జీవంతు=జీవించుదురుగాక. స్వస్తీ=క్షేమము,
అస్తు=అగుగాక. సన్మంగళాని=కుఠమంగళములు, సంతు=కలుగుగాక.

ఇతి త్రింశోధ్యాయ స్సమాప్తః.

— అ థ మా ఘనా స మ్ —

(మాఘమాసము మకరసంక్రమణము మొదలు కుంభసంక్రమ
ణమువఱకును, కొండలు మాఘ శు ౧ మొదలు ౩౦ వఱకును మాఘ
స్నానము ప్రాముఖ్యమందురు. అరుణోదయము మొదలుకొని స్నాన
యోగ్యము, మార్యోదయమైనపిమ్మట స్నానయోగ్యముకాదు)

శ్లో॥ మాఘమాసేరటంత్యావః కించిదభ్యుదితేరవా । బ్రహ్మ
ఘ్నంవా సురావంవా కంపతంతంపునీమహే ।

తా॥ మాఘమాసమునందు మార్యోదయము కాబోవునప్పుడు జలములన్నియు
బ్రహ్మమాత్యారోపమును, సురాపానరోపమున గూడ బోగొట్టి కవిగ్రునితేయగలవు.

శ్లో॥ తప్తైవవారిణాస్నానం యద్ధృపే (కియతేనరైః) । వడ్భ్యః
ఫలదంతద్ధి మకరస్థివాకరే ।

తా॥ మాఘమకరమందు ఉష్ణోదకము చేసయినను గృహమందు స్నానముజేసిన
వాఱుసంవత్సరముల స్నానఫలము. వాపి మొదలగువానియందు స్నానముజేసిన తం
డ్రెందు సంవత్సరముల ఫలము కలుగును. తటాకమందు జేసినవానిఫలము ద్విగుణము.
నదియందుజేసిన చతుర్గుణము. మహానదియందు శతగుణము. గంగయందు సహస్ర
గుణము. గంగా యమానా సంగమమందు శతగుణము. ఎక్కడ స్నానముజేసినను
ప్రయాగస్మరణము చేయవలెను. స్నానము సంకల్పత్రార్థకముగా జేయుచుండవలెను.

శ్లో॥ దుఃఖ దారిద్ర్య నాశాయ శ్రీవిష్ణో స్తావణాయచ । పాత
స్నానంకరోమ్యద్ధ మాఘే పాపవినాశనమ్ । మకరస్థిరవామాఘే
గోవిందాచ్యుతమాధవ । స్నానేనానేనమేదేవ యథోక్తఫలదోభవ ।

తా॥ అనగా దుఃఖములును, దారిద్ర్యమును నశించుటకై పాపనాశవమయిన
మాఘప్రాతస్నానము శ్రీవిష్ణుప్రీతిత్రార్థకముగా జేయుచున్నాను. కనుక ఓగోవింద,
ఓలచ్యుత, ఓలిండుమాధవుడా, నేజీయు యాస్నానమునకు యథోక్తఫలమిమ్మనుచు
ఈశ్లోకములు నఱించి మాసముతో స్నానముజేయవలెను.

(వర్యహం చేయు సూర్యార్ఘ్యమంత్రము.)

శ్లో॥ నవిత్రేవనవిత్రేచ వరంధామజలేమమ । త్వజేజసా పరి
భ్రష్టం పాపంయాతు నమాన్రథా ।

(పిమ్మట బ్రాహ్మణ సమారాధనము చేయువలయును మాఘ
స్నానము బహుపుణ్యప్రదంబు.)

(కడమ విషయములు స్నానమునానంకల్ప మను గ్రంథమందు
జూడఁదగును.)

గ్రంథం సంపూర్ణం.

మనమ ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనావర్తిక

పుస్తకం పంఖ్య	TPLA117B116
పుస్తకం పేరు	మా ఘన పురాణ
తారీఖు	28/10/24
ముందు అట్ట	no
వెనుక అట్ట	no
మొత్తం పేజీలు	299
పెద్ద సైజు పేజీలు	NO
ఖాళీ పేజీలు	C, D, B, C
లేని పేజీలు	NO
తయారు చేసినవది	Aditya
పేజీలు విడదీసినవది	Thouin
స్కాన్ చేసినవది	Pragathi
వర్క్ష చేసినవది	pragathi
పేజీలు పరిచూసినవది	
బైండింగు చేసినవది	
ప్యాకింగు చేసినవది	
పరిస్థితి	Good